

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskernes Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Rolf Engel

**FRA
NORS HAVRELAND
TIL
VERDENS
BRÆNDPUNKT**

**Frederik Nikolaj Gravesens
breve og epistler
fra Sibirien og Manchuriet
1912-1930**

Udgiverselskabet ved Landsarkivet for Nørrejylland
2004

ROLF ENGEL

Fra Nors Havreland
til verdens brændpunkt

*Frederik Nikolaj Gravesens breve og epistler
fra Sibirien og Manchuriet 1912-1930*

Udgiverselskabet ved Landsarkivet for Nørrejylland
2004

© Rolf Engel
og Udgiverselskabet ved Landsarkivet for Nørrejylland

Tryk: Winds Bogtrykkeri A/S, Haderslev

Kort (s. 17, 23 og 247): Inger Bjerg Poulsen

ISBN 87-89039-45-9

Udgivet med støtte fra
Johan Hvidtfeldts Forskningsfond
Landsarkivet for Nørrejylland

*Forside: Frederik Nikolaj Gravesen som ung
før han tog til Sibirien i 1912. Foto i privateje.*

Indholdsfortegnelse

INDLEDNING	7
DET SIBIRISKE KOMPAGNI 1904-1930	11
FREDERIK NIKOLAJ GRAVESEN	14
HER GÅR DET GODT 1912 – SOMMEREN 1914	18
RODINO 1912	18
November-december 1912	18
WOLTICHA 1913	27
Januar-december 1913	27
BARNAUL FORÅR/SOMMER 1914	37
Januar-juni 1914	37
VERDENSKRIG OG BEGYNDENDE OPRØR EFTERÅR 1914	47
BARNAUL EFTERÅR 1914	47
September-november 1914	47
I KOMMUNISMENS VOLD 1918-1929	57
VLADIVOSTOK 1918-1921	57
Maj-juli 1918	57
Februar-december 1919	67
Januar-december 1920	110
Foråret-oktober 1921	185
HARBIN 1922-1929	226
Januar-november 1922	226
April-oktober 1923	230
November 1924	242
Marts-november 1925	249
April-september 1926	262
Maj 1929	281

Indhold

ET HANDELSEVENTYR SLUTTER 1930	291
HARBIN 1930	291
Marts 1930	291
KILDER OG LITTERATUR	296
STEDREGISTER	297

Indledning

I løbet af sidste halvdel af det 20. århundred er der skrevet en række brede fremstillinger om danske handelsforetagenders forretninger i Rusland, Sibirien og Manchuriet. Fremstillinger, der beskriver de danske virksomheders handelsmæssige og økonomiske op- og nedture før, under og efter den russiske oktoberrevolution i 1917¹.

En svaghed ved den eksisterende litteratur er, at de i det væsentligste beskriver de enkelte virksomheders historie og ikke i særlig grad belyser de almindelige medarbejderes arbejds- og levevilkår, mens de var udstationeret under fremmed himmelstrøg.

De danske handelsforetagender havde i slutningen af 1800-tallet og begyndelsen af 1900-tallet store ambitioner om at blive både verdens førende inden for deres respektive forretningsområder og at gøre Danmark til økonomisk centrum i et verdensomspændende handelsnet.

Ambitioner, der senere viste sig at være urealistiske og ikke havde grobund i virkeligheden. Følgevirkningerne efter den første verdenskrig 1914-1918, den russiske oktoberrevolution 1917-1920 samt den kinesiske borgerkrig 1911-1927 (1949) satte en brat stopper for disse ambitioner.

Op gennem 1920'erne blev de danske handelsvirksomheder som følge af den politiske uro i Sibirien og Manchuriet nødt til at neddrole deres forventninger om økonomisk udbytte af deres handelseventyr. En situation, der fortsatte indtil det verdensomspændende økonomiske sammenbrud i slutningen af 1920'erne og begyndelsen af 1930'erne bevirkede, at mange af de danske handelsvirksomheder

1. Af brede fremstillinger kan nævnes Chr. R. Jansen og Ib Gejl: *Korn, købmænd og Kornkompagni* (1971), H. P. Hjerl Hansen: *Danske Pionerer i Sibirien* (1949), A. Kamp, G. Hansen og Aa. Heinberg: *De Danskes Vej* (1947), Hermod Lannung: *Min russiske ungdom* (1978), Svend Aage Christensen: *Den danske emigration til Rusland 1875-1914* (1974) samt Erik Plum: *Russiske Handelskompagni 1915-1922* (1923). Desuden skal nævnes Bent Jensen: *Danmark og det russiske spørgsmål 1917-1924* (1979) samt Bent Jensen: *Købmænd og kommissærer* (1979).

kom i økonomisk uføre og efterfølgende måtte indgive begæring om konkurs.

Frederik Nikolaj Gravesen var ansat hos én af disse handelsvirksomheder. I perioden fra 1912 til 1930 var han udstationeret i Sibirien og Manchuriet for Det Sibiriske Kompagni – også benævnt Sibiko.

I løbet af sin attenårige udstationering i Sibirien og Manchuriet skrev Frederik Nikolaj Gravesen en række breve og epistler til sin familie i Danmark, og det er dette materiale, der ligger til grund for denne fremstilling. Brevene og epistlerne har i mange år været i min families besiddelse. Det har hele tiden været min intention at udgive dem, hvilket nu realiseres.

Hovedparten af de breve, som Frederik Nikolaj Gravesen sendte hjem til sin familie i Danmark, bærer tydeligt præg af at være skrevet i en familær og beroligende stil.

Trods politisk turbulens i Rusland, Sibirien og Manchuriet beskrives dette ikke særligt udførligt i brevene til forældrene og broderen Niels Peter. Én af årsagerne til denne tavshed kan være, at Frederik af frygt for russisk eller kinesisk censur ikke ville afsløre for meget i brevene. En anden årsag kan være, at Frederik ikke ville gøre familien i Danmark urolig. Hvad der er rigtigt, står hen i det uvisse.

I brevene til brødrene Kresten og Graves giver Frederik i mange tilfælde udtryk for sine frustrationer over tilværelsen i Sibirien og Manchuriet. Fejlslagne valutaspekulationer, den politiske ustabile situation i Rusland og Kina samt Frederiks arbejdsgiver, Det Sibiriske Kompagni, bevirkede, at Frederik ikke har det nemt. Disse breve er sendt ud af Sibirien og Manchuriet med enten kurerpost via Japan eller med danske funktionærer, der skulle hjem til Danmark.

Epistlerne, som beskriver dels den politiske situation i Rusland, Sibirien og Manchuriet, dels Det Sibiriske Kompagnis forretningsmetoder, er skrevet lang tid efter begivenhedernes egentlige forløb. Beskrivelsen af den politiske situation er selvfølgelig i en vis udstrækning præget af andres iagttagelser – eksempelvis russiske og danske avisartikler. Til trods for dette giver materialet et troværdigt billede af begivenhederne. I nogle af epistlerne kommenterer Frederik endog oplysningerne i de danske aviser og tilbageviser dem som fejlagtige.

I perioderne 1915-1917 og 1927-1928 eksisterer der ingen epistler eller breve fra Frederik. Trods talrige forespørgsler hos familien er

det ikke lykkedes at fremfinde det manglende epistel- og brevmateriale. Endvidere har Frederik gennem hele perioden modtaget breve fra familien i Danmark. Dette materiale er ligeledes gået tabt.

Brevene og epistlerne er uden litterære ambitioner. Den grammatiske tegnsætning er næsten udelukkende Frederiks. Manglende kommaer og punktummer står således for Frederiks egen regning. I enkelte situationer har jeg dog tilføjet et punktum samt indføjjet forklarende tekst i [].

Jeg har desuden tilladt mig at opdele brevene og epistlerne i flere afsnit end Frederik. Dette for at give epistlerne og brevene mere flow samt at gøre dem mere læsevenlige.

Frederiks breve og epistler bærer præg af at være skrevet i en hverdagstone, der efter min mening gør dem vedkommende som et dokumentarisk bidrag til belysning af almindelige menneskers liv og leved.

Materialet giver endvidere et førstehåndsindtryk af de oplevelser, som Frederik Nikolaj Gravesen gennem perioden havde dels i forhold til de politiske og økonomiske omvæltninger i Rusland, Sibirien og Manchuriet, dels i forhold til sin arbejdsgiver, Det Sibiriske Kompagni.

Ved gennemlæsningen af brevene og epistlerne slog det mig, at Frederik Nikolaj Gravesen trods politiske omvæltninger og økonomisk stagnation næsten til det sidste var ukuelig optimist både på egne og sin arbejdsgivers vegne.

Jeg har ikke foretaget en udvælgelse blandt materialet, men ladet brevene og epistlerne fortælle deres egen historie om Frederiks forhold i Sibirien og Manchuriet.

Afsnittet vedrørende Det Sibiriske Kompagni 1904-1930 bygger i det væsentligste på H. P. Hjerl Hansen: *Danske Pionerer i Sibirien*, 1949, og Bent Jensen: *Danmark og det russiske spørgsmål 1917-1924*, 1979. Afsnittet vedrørende Frederik Nikolaj Gravesen og hans familieforhold er især hentet fra Graves Th. Gravesen: *Erindringer og iagttagelser*, 1956.

Århus, foråret 2004
Rolf Engel

Det Sibiriske Kompagni 1904-1930

Det Sibiriske Kompagnis grundlægger H. P. Hjerl Hansen blev født den 29. april 1870 på et landmandssted i Asperup Mark ved Middelfart. I 1885 kom H. P. Hjerl Hansen i købmandslære i smørgrossistfirmaet E. F. Esmann i Odense, hvor han hurtigt gjorde karriere.

Allerede i slutningen af 1890'erne havde E. F. Esmann etableret sig i Rusland og Sibirien og var på dette tidspunkt i hård konkurrence med et andet dansk smørfirma, Carl Holbech.

I 1897 blev H. P. Hjerl Hansen medejer af E. F. Esmann, og i 1904 overtog han hele ledelsen af virksomheden. Samme år blev virksomheden sammensluttet med en lang række danske handelsvirksomheder, der på dette tidspunkt allerede var veletableret i Sibirien – heriblandt konkurrenten Carl Holbech. Som den, der havde fået sammenslutningen på plads, blev H. P. Hjerl Hansen udpeget som direktør for den nye virksomhed, der fik navnet Det Sibiriske Kompagni.

Det Sibiriske Kompagni blev således oprettet ved en sammenslutning af en række allerede eksisterende danske handelsvirksomheder med Rusland og Sibirien som arbejdsområde.

Det Sibiriske Kompagnis mål var at skabe en verdensomspændende mejeri- og handelsvirksomhed med København som det økonomiske centrum.

I første omgang drejede forretningerne sig om opkøb af sibirisk smør, som blev eksporteret og solgt på markederne i Europa. Til dette formål opbyggede Det Sibiriske Kompagni et netværk af mejerier i Sibirien, som under dansk ledelse skulle forarbejde det indkøbte smør.

Ud over smørøpkøbet etablerede Det Sibiriske Kompagni en række butikker i Sibirien, hvorfra man solgte importerede amerikanske og tyske mejeri- og landbrugsmaskiner på kredit til de sibiriske bønder. Bønderne kunne jo altid betale deres gæld med smør.

I 1916 blev virksomheden suppleret med Det Almindelige Handels-

kompagni, også benævnt Alminko. Som direktør for selskabet blev Otto E. Andersen udnævnt².

Det Almindelige Handelskompagni etablerede et net af filialer over hele verden. For at komme ind på det engelske marked etableredes der et søsterselskab i London, The General Commercial Company.

Det Almindelige Handelskompagnis samarbejde med Det Sibiriske Kompagni medførte, at de to selskaber ved slutningen af første verdenskrig havde udviklet sig til Skandinaviens største vareforretning.

På sit højeste havde Det Sibiriske Kompagni etableret 40 filialer spredt rundt i Sibirien med Omsk som hovedcentral og bindeled mellem de forskellige sibiriske filialer. Endvidere havde Det Sibiriske Kompagni oprettet handelskontorer i Moskva og Skt. Petersborg (Leningrad).

Den første verdenskrig samt følgerne efter den russiske oktoberrevolution gjorde handelsvilkårene vanskelige for Det Sibiriske Kompagni, og virksomhedens arbejde i Rusland og Sibirien blev – som følge af bolsjevikkernes omfattende nationalisering af kompagniets filialer – fra begyndelsen af 1920'erne lagt mere eller mindre i ruiner.

Trods de vanskelige arbejdsvilkår lykkedes det for H. P. Hjerl Hansen i 1923 at indgå en treårig koncessionsaftale med det kommunistiske styre i Moskva på smørproduktionen i Sibirien. Den indgåede koncessionsaftale indeholdt dog så mange restriktioner, at med udløbet af den treårige periode i 1926 blev Det Sibiriske Kompagni nødt til at lukke samtlige tilbageværende filialer i Sibirien og finde andre handelsmuligheder.

Fra begyndelsen af 1920'erne var virksomheden stærkt engageret i hvede- og sojabønneeksport i Manchuriet. I nogle år tjente Det Sibiriske Kompagni mange penge på denne forretning, men den kinesiske borgerkrig og den verdensomspændende økonomiske depression i slutningen af 1920'erne satte en brat stopper for virksomhedens handelsventuri i Manchuriet.

2. Otto E. Andersen begyndte i smørfirmaet E. F. Esmann i 1898. Han blev senere medindehaver af firmaet sammen med H. P. Hjerl Hansen. I 1916 blev han udnævnt til administrerende direktør for Det Almindelige Handelskompagni. En stilling han bibeholdt indtil Det Almindelige Handelskompagnis konkurs i 1930.

Direktør H. P. Hjerl Hansen (1870-1946). Fotograferet i sine velmagtsdage på sit kontor på Sct. Annæ Plads i København. Som leder af Det Sibiriske Kompagni opbyggede H. P. Hjerl Hansen en omfattende handels- og erhvervsvirksomhed i Rusland, Sibirien og Manchuriet. Trods de omfattende handelsmæssige omvæltninger efter oktoberrevolutionen i 1917 fortsatte H. P. Hjerl Hansen ihærdigt med at gøre forretninger under det nye bolsjevistiske styre. I 1923 opnåede han en treårig koncession på den sibiriske smørproduktion, men kun i begrænset omfang, og i 1926 var H. P. Hjerl Hansens og Det Sibiriske Kompagnis Ruslandseventyr ovre. Indtil den verdensomspændende økonomiske depression i slutningen af 1920'erne og begyndelsen af 1930'erne fortsatte Det Sibiriske Kompagni sine forretninger i Manchuriet. Foto fra Hjerl-Fonden (ukendt datering).

Det Sibiriske Kompagnis forretningseventyr i Sibirien og Manchuriet havde i en årrække givet underskud med det resultat, at kompagniet måtte belaste sin økonomiske partner Handelsbanken med ufinancerede lån. I 1930 skyldte Det Sibiriske Kompagni således banken 12 millioner kroner, hvilket var mere end selskabet kunne klare.

I marts 1930 måtte H. P. Hjerl Hansen indgive begæring om Det Sibiriske Kompagnis konkurs.

Frederik Nikolaj Gravesen

Frederik Nikolaj Gravesen blev født den 7. februar 1891 på et husmandssted i Nors Havreland i nærheden af Thisted af husmand Lars J. Gravesen og husmoder Johanne B. Gravesen. Frederik var den næstsidste af en søskendeflok på syv.

Trods en opvækst i fattige kår var forældrene fast besluttede på, at børnene skulle have uddannelse. De syv børn blev lidt af hvert i tilværelsen.

Den ældste, Graves Thomsen Gravesen, blev i 1902 udnævnt til folkeskolelærer, først i Hjerm og derefter – siden 1914 – som enelærer på Ørding Vestre Skole, en landsbyskole på Mors. Karl Martin Gravesen blev smedemester i Thisted, Niels Peter Gravesen blev læge i Kongerslev, Kresten Bunch Gravesen ernærede sig dels som købmand, dels som bestyrer for P. Lauridsens Korn- og Foderstofforretning ved Holsted, Karoline Kristine Gravesen kom som ung i foto-graflære, men blev i en ung alder ramt af lungetuberkulose, så hun måtte opgive en videre karriere som fotograf. I de sidste 40 år af sit liv var hun husbestyrerinde hos sin ældre bror, Karl, i Thisted. Frederik Nikolaj Gravesen blev ansat hos Det Sibiriske Kompagni som smørpåkøber i Sibirien og Manchuriet. Da han kom hjem i 1931, ernærede han sig som slikgrossist i Nykøbing Mors. Den yngste, Theodor Johan Gravesen, blev karetmager i Thisted.

Frederik Nikolaj Gravesen flyttede som syvårig i 1898 med familien til Thisted, hvor han senere tog sin realeksamen. Efter endt skolegang kom han i købmandslære hos købmand Nordentoft i Thisted, men forretningen blev nedlagt, inden Frederik blev udlært. De sidste år af sin læretid fik han i brugsforeningen »Nordthy«.

I 1912 tog han eksamen på Handelsskolen i Ålborg, og senere samme år blev Frederik som 21-årig ansat i Det Sibiriske Kompagni, der på dette tidspunkt var en veletableret handelsvirksomhed i Rusland og Sibirien. Som ansat her tog Frederik i november 1912 til kompagniets filial i den sibiriske by Rodino.

I løbet af sin ansættelse hos Det Sibiriske Kompagni nåede Frede-

Familien Gravesen omkring 1901. Øverst fra venstre: Karoline (1887-1951), Karl (1879-1950), Niels Peter (1881-1954), Kresten (1884-1948), Graves (1877-1956) og Frederik (1891-1950). Nederst fra venstre: Moderen Johanne (1852-1932), Theodor (1896-1948) og faderen Lars (1852-1924). Foto fra Graves Th. Gravesen »Erindringer og iagttagelser«, 1956.

rik at blive forflyttet til mange af kompagniets filialer. Foruden Rodino kom han til de sibiriske byer Wolticha, Barnaul, Rubzofka og Vladivostok samt Harbin i Manchuriet. I første omgang som smørøpkøber, men senere både som kasserer og bogholder.

I løbet af de atten år, Frederik var ansat i Det Sibiriske Kompagni, var han kun hjemme for at besøge familien i Danmark én gang, ved faderens begravelse i 1924.

Efter det verdensomspændende økonomiske sammenbrud i slutningen af 1920'erne og Det Sibiriske Kompagnis efterfølgende konkurs i 1930 blev Frederik fritstillet, og han vendte som en frustreret mand tilbage til Danmark. Det handelseventyr, som både Frederik og Det Sibiriske Kompagni havde som mål, da han startede i 1912, lå i ruiner.

På grund af fejlslagne valutaspekulationer, der medførte, at Frederik mistede næsten alt det, han havde tjent i Sibirien og Manchuriet, vendte han tilbage til Danmark som en om end ikke fattig mand, så dog med nogle illusioner mindre.

Nadjeshda Semjonowna Protasowa (1902-1951). På grund af den russiske oktoberrevolution måtte Nadjeshda i begyndelsen af 1920'erne flygte fra det borgerkrigshærgede Sibirien til Harbin i Manchuriet, hvor hun mødte Frederik. Foto i privateje (ukendt datering).

Han rejste ikke alene. Mens han var udstationeret i Det Sibiriske Kompagnis filial i Harbin i Manchuriet, havde han giftet sig med en godsejerdatter, Nadjeshda Semjonowna Protasowa, som på grund af sin stand var på flugt fra de russiske bolsjevikker.

Frederik kunne via det indre Rusland vende sikkert hjem til Danmark, men Nadjeshda Semjonowna Protasowa måtte rejse ud af Manchuriet via Indien og Persien. En rejse, der varede omkring tre måneder. Parret blev genforenet i Danmark i 1931 og slog sig ned i Nykøbing Mors.

For sin tilbageværende opsparring købte Frederik halvparten i Morsø Varelager og ernærede sig indtil sin død som slikgrossist. Han døde næsten 59 år gammel i 1950. Året efter døde hans kone.

Til trods for, at Frederik Nikolaj Gravesen måske ikke fik det økonomiske udbytte, han havde forventet af sit udlandseventyr, så oplevede han dog noget, som mange andre almindelige mennesker ikke oplever i løbet af et livsforløb, nemlig at være i begivenhedernes centrum.

I den attenårige periode, hvor Frederik arbejdede for Det Sibiriske Kompagni, oplevede han på nært hold de politiske og økonomiske følger og virkninger af den første verdenskrig, den russiske oktoberrevolution samt den kinesiske borgerkrig.

Oversigt over Det Sibiriske Kompagnis hovedkontor i Omsk samt de filialer i Sibirien og Manchuriet, som Frederik var udstationeret i under sin ansættelse ved kompagniet 1912-1930: Rodino (1912), Wolticha (1913), Barnaul (1914-1918), Vladivostok (1918-1922) og Harbin (1922-1930).

Her går det godt 1912 – sommeren 1914

Rodino 1912

November-december 1912

Frederik Nikolaj Gravesen tager afsked med sin familie i Danmark. Giver en detaljeret beskrivelse af rejsen fra Danmark via Sverige til Rusland og Sibirien. Efter en anstrengende rejse når Frederik sit første udstationeringssted for Det Sibirske Kompagni, filialen i Rodino. Her får han et første indtryk af Sibirien og landets bondebefolkning, som ikke imponerer ham synderligt. Frederik kender ikke sproget, hvilket frustrerer ham lidt.

Rodino, den 11. eller 24. november 1912³

Kære Alle sammen! [*Niels Peter*]⁴

Nå, ja så er jeg da endeligt havnet på den plads, hvor jeg foreløbig skal opholde mig.

Rejsen varede i alt ca. 18 dage, og det er jo ikke så få mil, jeg i disse dage har tilbagelagt. I alt vil det blive ca. 700 mil [*ca. 5.272 km*]⁵, regnet fra Windau og hertil Rodino.

Rejsen har i alle måder foregået efter ønske, hvad den jo ikke kunne andet, da der i enhver henseende var sørget for, at alle vanskeligheder let kunne overvindes.

3. Frederik angiver tiden i både den julianske og gregorianske tidskalender. Før kommunismens indtog i Rusland anvendte landet den julianske tidskalender, som er 13 dage bagefter den gregorianske, der anvendes af de vesteuropæiske lande. Heriblandt Danmark.

4. Frederik har åbenbart før sin afrejse aftalt med familien hjemme i Danmark, at hans breve til hele familien først skulle sendes til broderen, Niels Peter, i Kongerslev, som efter endt læsning skulle lade brevene cirkulere til de andre familiemedlemmer.

5. En dansk mil svarer til 7,532 kilometer.

Den 5. november afrejste jeg fra København med dampskibet »Tyr«. Det var rigtig godt vejr med lidt blæst.

På 1-ste klasse var der tre passagerer, en nordmand, en svensker og undertegnede, så det var et rart lille rejseselskab. På 3-die klasse var der en del russere, men disse kom vi slet ikke i berøring med.

»Tyr« er en lille let damper, og da det blæste en del gyngede skibet passende. Ville man gå på dækket, måtte man holde sig fast for ikke at blive kylet fra den ene side til den anden.

Jeg klarede den forholdsvis godt, dvs. appetitten var ikke særlig god andendagen til middag, men om aftenen var alt godt.

Uden særlige oplevelser nåede vi Windau torsdag den 7. november tidlig morgen. Byen ligger ved en lille flod, og på begge sider af denne strækker den sig et godt stykke op i landet.

Ca. 30.000 mennesker bor der i byen, og man mærker straks, at man er kommen til et andet land, thi langt den overvejende del af husene er træhytter, der ligger spredte uden nogen som helst orden.

Straks da skibet var forløbet ved bolværket kom der flere gendarmere og toldbetjente ombord, og ingen måtte forlade skibet.

Vore papirer blev overgivne til politiet, og efter nogen tids forløb måtte vi stille til toldeftersyn.

Vore kufferter blev åbnede og gennemsete, men det var meget dårligt. Jeg kunne mageligt have haft mange toldpligtige ting, uden at toldbetjentene havde opdaget det, thi det var et meget overfladisk eftersyn.

Jeg havde ikke noget, der skulle betales for, og så blev mine ting forsegledede, for at jeg ikke skulle smugle noget i land. Derpå fik vi igen vore pas udleverede, og så måtte vi gå hvorhen vi ville.

I Windau var der ca. 10 grader frost, R[eaumur] [ca. 12,5° Celsius]⁶, men det mærker man slet ikke; det er kun, når det blæser, at kulden er gennemtrængende.

Kl. 6 om aftenen afrejste jeg videre til Moskva pr. 2-den klasse. Vognene er omtrent mage til de, der går på Hadsund-banen, dvs. de er forsynede med magelige siddepladser, og rygstødene er således indrette-

6. Frederik angiver i nogle tilfælde temperaturerne i Reaumur, hvilket var en ret udbredt temperaturangivelse i denne periode. For at konvertere Reaumur til Celsius skal man multiplicere med 1,25.

de, at de kan slås op og benyttes til soveplads om natten. I vognene benytter man i mangel af bedre tællelys, kun enkelte steder træffer man gas eller elektrisk lys.

Jernbanerejsen var i det hele taget temmelig ensformig; sproget forstår jeg jo ikke et muk af, og det var ikke mange tysktalende, jeg traf på. Landet er næsten overalt fuldstændig fladt og af og til træffes store nåletræsskove med en del birketræer spredt rundt omkring.

Den 9-de om morgenen ankom jeg til Moskva, og efter at have henvendt [mig] til Gerhard & Hey var jeg ude for at købe pels og hue, det kostede mig i alt 86,50 rubler.

Byen må have en umådelig udstrækning, thi størstedelen af huse- ne er lave 1 a 2 etagers træ- eller stenhuse. Jeg så ikke mange 3 eta- gers huse; men der skal dog være enkelte kvarterer, der har et stor- stadsagtigt præg.

På banegården bliver man næsten overfalden af droskekuskene. Ca. 50 af denne slags holdt foran udgangen, og aldrig så snart viste der sig en rejsende, før de begyndte at råbe og skrigte i munden på hverandre.

Alle ville de køre, og enhver af dem roste sig af at have den bedste hest; derefter begyndte de at sætte priserne ned for hinanden, en vil- le køre for 1 rubel, en anden for 90 kopek, og sådan gik det raskt ned- ad.

Uheldigvis forstod jeg ikke den gang, hvad de mente, men jeg tog bare en af dem.

Moskva har flere banegårde, der alle ligger i byens udkant, og af- standen imellem de to, jeg var på, var sikker[t] $\frac{1}{2}$ mil [ca. 3,8 km].

Om eftermiddagen rejste jeg videre til Sixran, der var den næste sta- tion, hvor jeg skulle skifte. Denne by nåede jeg efter ca. 1 dags kørsel.

På banegården var det ikke altid så let at få noget at spise, thi in- gen forstod tysk, så jeg måtte bruge fingersproget og mange tegn og underlige gerninger, inden jeg kunne få, hvad jeg ville. I denne by hav- de jeg ca. 6 timers ophold, hvorefter turen gik videre.

Ikke ret langt øst for Sixran kørte vi over Volga-floden, men da det var om aftenen fik jeg ikke så meget at se. Vi holdt stille midt på bro- en, og jeg var udenfor. Så vidt jeg kunne bedømme er floden så bred som Limfjorden ved Aalborg; men jeg tør ikke bestemt påstå det, da det var til dels mørkt.

Et af de vigtigste transportmidler i Sibirien var hestetrukne slæder, hvilket til tider kunne være ret så ubehageligt. Især for hestene, der ofte gennemgik de største pinsler i det uvejsomme terræn. Postkort i privat-eje (ukendt datering)⁷.

I toget traf jeg en tysktalende russer, og da vi kom til at tale sammen, viste det sig, at han ikke vidste, hvor Danmark lå, om det var et kejserrige eller kongedømme.

De fleste russere tror, at enhver udlænding er tysker, og verden består efter deres mening af Rusland, Sibirien og Tyskland. Denne opfattelse er i ethvert tilfælde gældende overalt i Sibirien.

Efter et døgn's kørsel fra Sixran begyndte vi at køre opad Uralbjergene; man mærker kun ganske lidt, at det går opad, og det er først, når vi skal til at køre nedad igen, at man opdager bjerglandet. Indtil da tror man at have kørt på en slette. Den østlige side er skovbevokset, hovedsageligt med nåletræer.

Et par timer før vi kom til Tscheljabinsk, passerede vi verdens ene-

7. I nogle tilfælde fik Frederik lavet postkort af sine fotografier, som han sendte til familien i Danmark.

ste grænsepæl mellem to verdensdele. [Det er] en hvidkalket muret støtte, hvor der på den ene side står Europa og på den anden side Asien. Stenen står midt ude i en stor skov, og det var ganske tilfældig, at jeg så den.

I Tscheljabinsk skulle jeg igen skifte. Her havde jeg en forfærdeligt vrøvl; da jeg ville gå ind i en anden klasses vogn, blev jeg stoppet af togbetjenten, og han fortalte mig selvfølgelig en hel del russisk, som jeg ikke forstod et muk af. Jeg talte tysk; men det forstod han ikke.

Endelig fik jeg så meget ud af det, at jeg skulle henvende mig på billetkontoret. Men der forstod de heller ikke tysk.

Jeg gik så tilbage igen; men måtte stadig ikke komme ind i toget. Konduktøren og jeg stod og så på hinanden en tid, men det bragte selvfølgelig ikke til nogen forståelse.

Tiden for togets afgang nærmede sig i betænkelig grad, og jeg begyndte at se lidt mørkt på situationen, men så gik der pludselig et lys op for konduktøren. Han gik hen og fik fat på en herre, der kunne tale tysk. Så var det hele klaret. Der var nemlig ikke mere plads på 2-den klasse.

Jeg valgte at køre på første, thi det skal ikke være behageligt at køre på 3-die klasse.

De russiske bønder er rent ud sagt nogle smågrise, og da det for det meste er disse, der optager 3-die klasse frabad jeg mig æren.

Jeg er flere gange kommen igennem 3-die klasses ventesale; det er en forfærdelig stank, her er; man skynder sig hurtigst muligt ud i fri luft. Altså kørte jeg på 1-ste klasse til Omsk; det kostede 8 rubler ekstra.

Jeg ankom til Omsk den 13-de. Jeg fik så fat på en drager til at køre mig hen til kompagniet. Ankomsten hertil ville jeg betale, og da jeg spurgte en af kompagniets folk om, hvad han mente der kunne være passende, sagde han 75 kopek. Det ville kusken ikke være fornøjet med, han forlangte 1 rubel. Vi sagde: Nej, 75 kopek kunne han få og ikke mere. Disse ville han på ingen måde have.

Enden på det hele blev, at danskeren og kusken kørte sammen hen til politiet, der så skulle afgøre, hvor meget drageren skulle have. Så viste det sig, at han ikke kunne forlange mere end 50 kopek. Først ville han ikke have de 50; men da han mærkede, at der ikke vankede mere, tog han dem.

Frederiks rejse 1912. Med afrejse fra København den 5. november kom Frederik den 22. november via Moskva, Omsk, Barnaul og Wolticha til Det Sibiriske Kompagnis filial i Rodino. En rejse, der varede 18 dage med en samlet strækning på ca. 5.300 km.

I Omsk er hovedkontoret i Sibirien. På dette [sted] er der for tiden 6 danskere foruden en hel del russere.

I Omsk var jeg 1 dag; derpå gik rejsen videre til Novo-Nikolajevsk. Dertil ankom vi den 15-de.

Nu var vi 3 danskere ifølge, alle af kompagniets folk. Nu kunne vi ikke rejse længere pr. bane, herfra måtte slæden træde i stedet. I Novo-Nikolajevsk traf vi en dansker, der skulle samme vej som os; med ham slog vi følge.

I Novo-Nikolajevsk har kompagniet filial, og til den nærmeste filial var der herfra 32 mil [ca. 241 km], som vi kørte i 24 timer.

Vi skiftede heste 9 gange på denne tur. Uha! Sikken fart vi havde på. Det skulle man byde et par danske heste at løbe 3 a 4 mil [henholdsvis ca. 22,6 km og 30 km] i skarp trav uden ophold, og så tilbage lægge 2 mil [ca. 15 km] i timen.

Til Barnaul ankom vi den 16-de. Efter 2 dages ophold rejste 2 af os

Det Sibiriske Kompagnis filial i Rodino omkr. 1913. Foto fra Hjerl-Fonden.

videre til Wolticha. Hertil er der 40 mil [ca. 301 km], som vi tog 2 dage til at tilbagelægge.

Vi kørte uafbrudt dag og nat, dvs. vi kørte fast en gang kl. 3 om natten, hvorfor vi måtte vende tilbage til sidste station og vente til det blev lyst.

På denne tur kørte vi for det meste med 3 heste på grund af den megen sne.

Til Wolticha ankom vi altså den 20. d.m. [november]. Her skulle min rejsekammerat blive, medens jeg skulle rejse videre til Rodino sammen med en anden.

I Wolticha var jeg 2 dage, og den 22. om morgenen startede vi for at køre de sidste 8 mil [ca. 60 km] til Rodino.

Turen varede ca. 6 timer, og hestene svedte så vandet løb af dem. Den ene styrtede endda, da vi var halvvejs, så vi måtte holde en tid; den blev så spændt bagefter, og vi kørte videre med to heste.

Forretningen her er en underfilial til Wolticha. Her er vi 2 danskere og 6-7 russere; vi har en almindelig butik, og desuden handler vi med korn, solsikke[-] og hørfrø og alle slags landbrugsmaskiner: Plove, tærskværker og lign.

Byen er en almindelig landsby, hvor alle husene er af træ. Den har ca. 6.000-8.000 indbyggere.

Vor post skal vi have fra Wolticha, og det er kun, når vi har bud efter varer el. lign., at det kan lade sig gøre, så det er i regelen kun hver 14. dag el. så.

Da russerne ikke kan udtale de danske navne, må enhver døbes om. Mit russiske navn er Nikolai Lauren Tjevits og betyder d.s.s. Nikolai Larsen.

Jeg spiser hos vor kontorist og skal give 20 rubler om måneden. Vi får suppe til middag hver dag og så en eller anden ret bagefter. Morgen og aften får vi te.

Som I kan se, er spisesedlen ikke meget afvekslende, men vi er jo siberiaker; så vi må pænt nøjes med det.

Ja, nu tror jeg ikke, min sandfærdige beretning er længere, så til slut sender jeg Eder en sibirisk hilsen af de varmeste, der kan forekomme i 10 graders frost.

Frederik Nikolaj Larsen

Rodino, den 20. november eller 3. december 1912

Kære Alle sammen! [Graves]

Da jeg håber I allerede ved modtagelsen af dette har modtaget mit sidste, griber jeg straks anledningen til at ønske Herr Degnen [Graves] hjertelig »tillykke« med de ? [35] år, du har levet på denne løjerlige klode, samt håbet og ønsket om alt godt i det kommende år.

Ja meget mere har jeg ikke at fortælle. Det skulle da være, at jeg endnu ikke har bestilt andet end at ryge cigaretter og så øve mig i at skrive russisk; det er jo ikke meget, men i en nær fremtid skal jeg også til at tage nok så meget fat.

Det er et rart sted her på steppen, man kan ikke på nogen optænkelig måde sætte penge til, da der ikke er spor her af hvad, man kalder fornøjelser, og da jeg kun giver 20 rubler for kosten, bliver jeg i løbet af kort tid milliotemmelignær.

Kosten her er temmelig ensformig! Hver eneste middag får vi suppe – russerne kender ikke andre retter – og så enten pandekager eller frikadeller; morgen og aften får vi 2 a 3 glas te!

Endnu forstår jeg ikke ret mange ord af dette tåbelige sprog, og det bliver vist ikke så let at læse, skønt jeg her har den bedste lejlighed dertil, da vi kun er to danske her i mange miles omkreds.

Efter min opfattelse er det et pudsigt sprog, og det er nødvendigt at gestikulere ivrigt for at gøre sig forståeligt. Det er en ren fornøjelse at se en russisk bonde – på russisk »Musik« – gøre underlige fagter og tegn; de er rene skuespillere i så henseende.

Ja, så tror jeg ikke, at jeg har mere vrøvl denne gang, hvorfor jeg til slut sender Eder en hel masse hilsner fra

Eders
Frederik

Wolticha 1913

Januar-december 1913

Frederik overføres til filialen i Wolticha, som fungerer som hovedfilial til filialen i Rodino. Stigende bekymring for familiens situation hjemme i Danmark. Frederik er travlt beskæftiget, da smørsæsonen er på sit højeste. Første møde med kirgiserne, et kinesisk folkeslag, der gør et stort indtryk på Frederik. En tysk underfilialbestyrer, Bauer, mistænkes for at bedrage Det Sibirske Kompagni. I egenskab af smørøpkøber tager Frederik på det årlige jarmarked på underfilialerne i Kaip og Klutchevoj.

Wolticha, den 11. januar 1913

Kære Forældre og søskende! [Forældrene]

Jeg håber, at I har modtaget det brev, jeg sendte til Niels Peter [se brevet af 11. eller 24. november 1912], således at I ved, hvordan min rejse løb af.

Straks da jeg ankom til Rodino, skrev jeg hjem, men så vidt jeg har fået afklaret, er dette brev gået tabt, da kuskens rimeligvis har kastet det bort [dette må være brevet til Graves af 20. november eller 3. december 1913, hvilket således ikke er gået tabt].

Jeg er ked af, at I har været urolige for min skyld, som Niels Peter skrev, men jeg håber, at I allerede har fået at vide, at der intet er at ængstes for.

Jeg er nu her i Wolticha. Det er på hovedfilialen. Rodino er en underfilial herunder, og da der var meget at bestille på hovedfilialen, er jeg ankommen hertil for ca. 14 dage siden. Her er vi 3 danske og 6 russiske.

I jul, der efter dansk tidsregning er 7.-9. januar, var jeg i Klutchevoj, der ligger ca. 12 mil [ca. 90 km] nordvest herfra. Der er en dansk bestyrer, som er gift, så vi var 5 danskere forsamlede for at holde jul. Det var godt at få noget dansk mad, thi den russiske kan ikke stå ved siden af dansk.

Julestemning i Wolticha 1912. Frederik Nikolaj Gravesen (personen yderst til højre) sammen med to ukendte danske funktionærer. Foto i privateje.

Vi har også holdt jul, da det var dansk jul. Vi havde købt en lille ca. 5 ugers gris for 80 kopek eller ca. 1,60 kroner. Den stegte vi hel og fik så en bedre aftensmad. Vi havde også juletræ, og jeg vedlægger et kort, så I kan se, hvorledes det har set ud.

Graves har skrevet, at Karl har solgt smedjen; hvor flytter I hen? Vil I til Struer eller Thisted? Graves flytter vel også nu?

Jeg håber, at Far er blevet rask, siden I skrev sidst. Jeg længes efter at høre, hvorledes I nu vil indrette jer.

Det skulle også glæde mig at høre lidt fra Karoline og Theodor, hvorledes de forliges i Thisted. Karolines adresse kender jeg jo ikke.

Forleden dag var der en del kameler her i gården; det er nogle stygge dyr. Det er kirgiserne, der holder dem i stedet for heste.

Kirgiserne er et kinesisk folk. De er skævvøjede og ligner en rigtig kineser. Der kommer mange af dem her. Når de kommer ind på kontoret, sætter de sig ned på gulvet med benene overkors ligesom en skrædder. Endnu kan jeg ikke tale ret meget russisk, men det kommer jo nok med tiden.

Forleden dag kom en af vore underfilialbestyrer, en tysker, Bauer, ind på kontoret og fortalte, at han havde tabt 1.400 rubler (1 rubel er 1,92 kroner) på vejen fra Kolski og hertil. Det var om aftenen. Næste morgen tidlig kørte der 3 mand ud for at lede efter pengene, men da det havde sneet og tillige var stærk snestorm, fandt de selvfølgelig ingen penge.

Vi ved endnu ikke, hvad vi skal tro, enten har han tabt pengene eller selv beholdt dem. Det er et stort beløb, men manden kommer selvfølgelig til at betale, hvis han kan.

Her i Wolticha spiser vi foreløbig til middag hos en af vore kontorer, morgen- og aftensmad laver vi selv. Så snart vi kan få fat på en ordentlig pige, vil vi til at holde vor egen husholdning, thi det bliver for ensformigt i længden at spise suppe til middag hver dag.

Ja, nu tror jeg ikke, jeg har mere nyt denne gang, og håber så at høre nærmere fra Eder, hvis I ikke har skrevet inden modtagelsen af dette brev.

Til slut en hel masse hilsener til Eder alle fra

Eders
Frederik

Wolticha, den 13. eller 26. juli 1913

Kære Forældre og søskende! [*Forældrene*]

I anledning af fødselsdagen vil jeg ønske dig, FAR, mange gange tillykke med håbet om, at du i det nye år må blive rigtig rask. Det er jo 61 år, du bliver; tiden går meget hurtigt.

Jeg kan næsten ikke tænke mig, at det nu er over 8 måneder siden jeg kom herover; man keder sig sandelig ikke, men det kommer vel til dels af, at vi altid har nok at bestille, hvad jo for resten er godt, da man derved ser og lærer noget nyt.

Jeg var for ca. 14 dage siden til Jahrmarkt⁸ på underfilialerne. Jeg var både i Kaip og Klutchevoj.

Jeg kørte først til Klutchevoj, dertil er der 13 mil [*ca. 98 km*]; disse kørte jeg i 7^{1/2} time. Det var en dejlig køretur. Jeg kørte hjemmefra om aftenen kl. 10^{1/2} og var på bestemmelsesstedet kl. 6 næste morgen. Herovre er det så dejligt mildt om natten.

Vi havde en let vind imod, så man havde ikke den generende støv lige ind i vognen. Man kan ikke sige andet end det er rigtig godt løbet af et par heste, når de tilbagelægger 13 mil i 7^{1/2} time og det uden ophold undervejs.

Et sådant Jahrmarkt er et broget skuespil. De varer i regelen 3-4 dage, og der samles i store mængder af mennesker og dyr.

Købmænd langvejs fra er komne til og ligger med deres varer spredte ud over jorden eller i hurtig opklistrede telte. Massevis af blinde tiggere stavrer rundt og afsynger nogle forfærdelig langtrukne og kedelige sange i håb om, at en eller anden vil give dem nogle få kopek.

Det er ikke ret mange ting, man ikke kan få på et sådant marked. Tatariske købmænd med varer sammenskrabede på rejser i Rusland, Sibirien og Kina. Russiske købmænd, ja, hvem kender alle disse ting, som de slæber rundt med, og de ved vist ikke selv, hvor de har fået dem fra.

Til sådanne markeder kommer der også en masse kirgisere med store flokke af halvvilde heste.

Kirgiseren er en meget fin rytter. Han sætter sig uden betænkning op på en hvilken som helst hest, og når han først kommer der, hvad for resten ikke varer ret længe, ja, så kan hesten ikke smide ham af, hvor meget den end skaber sig.

Kirgiseren er ellers ringeagtet af russeren, men han er en meget fiffigere købmand. Han taler i regelen meget dårligt russisk, og det er tit, at han knapt kan sige, hvor meget han vil have, men snydt bliver han ikke.

8. Jahrmarkederne var årlige tilbagevendende begivenheder i de sibiriske landsbyer – i regelen blev de afholdt i vintermånederne. Til disse Jahrmarkeder kunne lokalbefolkningen samt opkøbere og sælgere fra andre dele af Sibirien, Manchuriet m.v. få sig en god handel. I takt med, at der etableredes butikker i de sibiriske landsbyer, mistede Jahrmarkederne deres betydning.

Et sammenrend af sibiriske bønder til det årlige jarmarked et sted i Sibirien. Til disse jarmarkeder kom der tilrejsende opkøbere samt sælgere for enten at købe eller falbyde deres varer. Det Sibirske Kompagni var også talrigt repræsenteret på disse markeder for dels at opkøbe smør og andre mejeriprodukter, dels at sælge landbrugsmaskiner til de sibiriske bønder. Foto fra H. P. Hjerl Hansen »Danske Pionerer i Sibirien«, 1949 (ukendt datering).

Her handler vi også tit med kirgisere. Vil han sælge noget, må man aldrig give ham mere end halvdelen af det, han forlanger. Vil han derimod købe noget, ja, så må man forlange nogle ublu høje priser, for rabat vil han have, ellers er der ikke noget ved en handel.

Det var en forfærdelig varme; ovre i Klutchevoj målte vi 35 graders Reaumur [ca. 44° Celsius], og det er da efter min mening en temmelig høj temperatur.

I Klutchevoj var jeg i 5 dage, hvorefter jeg vendte næsen mod Kaip, hvor jeg var i 3 dage.

Kirgisere forsamlet til fotografering. Kirgiserne var et mongolsk folkeslag, som Frederik nærede den største respekt for. Et fattigt, men stolt folkeslag, der levede som nomader og rejste rundt i Sibirien, Mongoliet og Manchuriet for at falbyde deres varer til højestbydende. Der var ikke mange, der kunne snyde dem i en handel. Foto i privateje (ukendt datering).

Jeg er endnu uden meddelelse fra Graves om den glædelige [begivenhed], der er sket deroppe i Vestre Skole; jeg havde dog ventet, at han selv egenhændig ville meddele mig, at jeg var bleven onkel endnu engang til. Det er jeg jo den eneste, der har forret på.

Men det kommer måske senere. Jeg kender ham jo godt. Han er jo ikke af de mest flinke til at skrive.

Nu har der vel været ungske i Thisted? Det havde selvfølgelig draget en mængde mennesker til byen. Så mange har der vel aldrig været i Thisted på en gang.

Var Kresten hjemme? Jeg har endnu ikke hørt fra ham. Jeg ved ikke, hvad han bilder sig ind.

Ja, alt går ellers ved det gamle hos os. Nu er klokken halv to, så det er vel ikke for tidlig at komme i seng, og derfor vil jeg til slut sende

Eder alle en bunke hilsener, idet jeg endnu en gang vil ønske FAR mange gange tillykke med fødselsdagen.

Eders
Frederik

Wolticha, sensommeren 1913

Brev, hvoraf de to første sider mangler [Kresten?]

..... ved ikke rigtig, hvad de gør ved al det kød, men på kød er den [suppen] i alle tilfælde kogt.

Mælk, jo det er der nok af, men det fabrikeres til smør, det er jo derfor vi sidder herovre.

Vi køber jo alt det smør, vi kan få fat på og helst lidt mere til. Vi har siden 1. december [1912] og så indtil dato købt godt og vel 4.000 dritler [148.000 kg]⁹ smør, og det er endda ingenting.

En sibirisk bonde viser stolt sin nyerhvervelse frem: En slåmaskine, som er købt gennem én af Det Sibiriske Kompagnis filialer. Foto fra Hjerl-Fonden (ukendt datering).

9. En drittel svarer til cirka 37 kilogram.

Vi har filialer, hvor der købes 35.000 dritler [1.295.000 kg] om året, f.eks. Kurgan. I Kamen købes der ca. 30.000 [1.110.000 kg], i Omsk ligeledes 30.000, i Barnaul mellem 30.000 og 32.000 [1.184.000 kg].

Her på steppen har vi i foråret solgt ca. 1.100 plove. Nu skal vi til at sælge slåmaskiner, selvbindere, hesterivere og den slags ting.

Herovre har vi også sommer. Det er meget varmt; vi har haft dage, hvor vi har målt op til 35 grader [Reaumur], og det er dog en antagelig varme.

Det er lige modsætningen til vinteren, da havde vi akkurat lige så mange graders kulde. Og så siges det endda, at varmen bliver meget værre. Der er falden en masse regn.

Høsten bliver vist meget god i år. Og det har meget at sige, thi det er jo det eneste, bønderne har at leve af. Slår høsten fejl, ja, så må de næsten sulte.

Nå, nu tror jeg, at jeg må slutte for denne gang og sender Eder derfor alle en masse hilsener fra

Eders
Frederik

Wolticha, den 14. december 1913

Kære Forældre og søskende! [Niels Peter]

Mange tak for Eders brev, det kom 2-den juledag, dansk stil, vi har jo endnu en jul tilbage i år; den russiske jul.

Den danske jul har vi [ikke] haft tid til at fejre, da vi for tiden har meget at bestille grundet på årsopgørelsen, som helst skulle være færdig hurtigst muligt, da bestyreren skal have den i lommen hjem.

Når årsopgørelsen er færdig, rejser jeg også herfra Wolticha. For en uges tid siden kom der brev fra København om, at jeg til nytår skal til Barnaul. Til den tid mener vi at være færdig med bøgerne, og så rejser bestyreren og jeg sammen til Barnaul, da han skal samme vej.

Det bliver en ordentlig slædetur, vi der får. Ca. 40 danske mil [ca. 301 km]. Nå, den vej er jeg jo kommen en gang før, nemlig da jeg rejste herved.

Barnaul ligger ved Obj-floden, I kan let finde den på kortet. Det er en meget stor by; og kompagniet køber en masse smør der. Ca. 32.000

*Ukendt dansk smør-
opkøber krøbet i vin-
tertøjet for at holde
kulden ude. Foto fra
H. P. Hjerl Hansen
»Danske Pionerer i
Sibirien«, 1949
(ukendt datering).*

dritler [1.184.000 kg] årligt, så det er en af vore største filialer. Derforuden handler vi også med maskiner og forskellige andre ting.

Jeg kan ikke være andet end glad for at komme til Barnaul, der er jo altid mere livligt i en by, og nu er jeg jo godt kendt med steppen, hvad man for resten snart kan blive, da den er ens over det hele. Det er jo altid rart at få noget nyt at se, og så kommer man jo altid ind i anden forhold ved at komme på en ny plads.

Skyggesiden ved det er, at det er dyrere, at leve i en by, end her på steppen. Herude lever man jo for 20 rubler om måneden, og så er det meget vanskeligt at komme af med penge ved siden af. Og det er jo en meget god ting.

I Barnaul bliver det derimod dyrere at leve, men det er der jo ikke noget at gøre ved; når der en gang kommer ordre fra København, så skal den jo selvfølgelig følges; ellers vanker der på puklen hjemmefra.

Nå, hvor mange har der så været hjemme i julen? Kresten kom vel

ikke. Jeg har for resten lige fået brev fra ham; jeg tror, at han har forbedret sig til at skrive.

Vor jul kommer vi til at tilbringe her i Wolticha, da vi som sagt ikke får megen tid tilovers. I den anledning kommer de andre steppedanskere herover til os, og vi skal så se at fejre julen på bedste måde.

Ja, I skal jo så ikke sende flere breve i de grå konvolutter, men kun i de, der nu kommer herefter. Har I afsendt nogen, så vil de altid finde mig, thi herfra Wolticha vil de blive mig tilsendt.

Nu, har vi vinter herovre, i dag har det været meget koldt, og det vil det nok vedblivende være. Sne har vi ikke fået ret meget af, og det er kommet meget sent. Nå, en alen jævn sne har vi altid, ellers var det jo slet ikke sibirisk vinter.

Hvorledes befinder Theodor sig i sin nye plads. Det har jeg slet ikke hørt noget om.

Ja, ellers går livet sin stille gang herovre. Forretning er der ikke meget af i denne tid, vi sidder mest og indkasserer penge, men det er jo også en rar bestilling.

Kornpriserne må da være meget billige hjemme i år. Herovre koster fin hvede for tiden ikke mere end 40 kopek pr. pud¹⁰; dvs. 1½-2 øre pr. dansk pund.

Nå, nu må jeg vist til at slutte for denne gang, hvorfor jeg til slut sender Eder alle en masse hilsener fra Eders

Frederik

10. 1 pud er lig med 16,38 kilogram.

Barnaul forår/sommer 1914

Januar-juni 1914

Frederik forflyttes til den større filial i Barnaul. Årsopgørelsen trækker ud. Beskrivelse af den bratte overgang fra vinter til forår. Foråret er højsæson for smørøpkøb, så Det Sibiriske Kompagni og Frederik får en travl periode.

Barnaul, den 29. januar 1914

Kære Forældre og søskende! [*Niels Peter*]

Ja, I venter selvfølgelig på brev fra mig. Jeg burde jo også have skrevet for lang tid siden, men jeg har været så optaget siden jeg kom hertil.

Det er jo allerede lang tid siden jeg kom hertil; vi rejste fra Wolticha den 15. [*januar*] om morgenen kl. 3 og kørte så uafbrudt i 32 timer; det var en ordentlig slædetur!

Mange tak for Eders brev! Ligeledes for fotografierne! Dem er jeg meget glad for!

Ja, dette her er jo en større historie, vi er 8 mand på kontoret. 6 russere og så bestyreren og jeg.

Det var jo rart, at søster [*Karoline*] har plads nu igen, men det blev jo ikke i en anden by. Nå, det kan måske komme senere.

Her i Barnaul spiser jeg på en restauration middag og aften; det skal jeg give 25 rubler for pr. måned. Så har jeg købt en samovar, seng, bord, servante og andre småting af den gamle medhjælper, ligesom jeg får hans værelse, som koster 10 rubler pr. måned. Morgente laver jeg så selv, idet at få samovaren varmet hører til værelset.

Det er selvfølgelig lidt dyrere end i Wolticha, og måske får jeg også lidt gageforhøjelse, da jeg har set i en kopi af et brev, hvori den her-værende bestyrer forespurgte hovedkontoret, om ikke jeg skulle have godtgørelse, fordi det er dyrere at leve her. Nå, det ved jeg jo selvfølgelig ikke, om jeg får.

Den gamle medhjælper er ikke rejst endnu, da bestyreren har

Her går det godt 1912 – sommeren 1914

været syg, men nu er han atter bedre, og den gamle medhjælper rejser den 1. februar.

I må undskylde, at brevet ikke bliver ret langt denne gang, men vi er endnu ikke helt færdige med årsopgørelsen her, så jeg har meget travlt.

Til slut mange hilsener til Eder alle

Eders Frederik

Barnaul, den 12. marts 1914

Kære Forældre og søskende! [*Forældrene*]

Mange tak for Eders sidste brev, som jeg har modtaget for flere dage siden. I må undskylde, at det har været lidt, inden jeg svarer denne gang, men tiden går så hurtigt, da jeg er stærkt optaget.

Hvorledes går det med det påtænkte hus; det var ingen dårlig ide af Niels Peter, om han sådan går hen og bygger et hus til Eder.

Hønseavlens må han jo være meget begejstret for; nu har han jo også selv prøvet det, så at han ved, hvad det giver.

Barnaul. Byen blev fra første færd anvendt af Det Sibiriske Kompagni som knudepunkt for kompagniets mejeridrift. Foto fra Hjerl-Fonden (ukendt datering).

En menneskemængde, der iagttager, at isen på floden Irtysch bryder op. Foto fra Hjerl-Fonden (ukendt datering).

Selvfølgelig er det bedst, at det bliver så hurtigt som muligt, thi der vil jo altid være mest i begyndelsen at få bragt i orden, og I bliver jo ældre for hver dag, der går.

Bestyreren, som rejste sammen med mig hertil Barnaul, er fra København, ligesom medhjælperen der rejste herfra.

Bestyreren er jo hjemme på ferie, derimod skulle den anden ikke herover igen, hvis han da ikke bliver engageret igen. Ja, jeg har det således, at jeg rejser til hvilken som helst af kompagniets pladser, når det ønskes.

Selv om jeg giver mere for kosten, så kan jeg ikke sige at den er bedre, det er omtrent det samme. Russerne forstår nu engang ikke at lave god mad, så er det lige meget, hvor man kommer hen. I alt fald ikke mad for en dansk mund.

Ja, ellers går alt i den gamle gænge. Det er meget mildt herovre, vi har næsten ikke haft ordentlig frost i vinter. Stadig 25° kulde har vi da ikke haft.

Nu begynder foråret vel derhjemme i Danmark. Om en måneds tid skal vi til at tænke på den herovre, men så kommer den også rigtig på

en gang. Det skal være et storslået syn at se, når Obj-floden bryder op, hvilket sker omkring den 12. april. Jeg glæder mig til at få nogle sejlture på den.

Nu er det snart længe siden, jeg har set ret meget mere vand, end jeg skulle bruge til at vaske mig i. Vi har selv en lille motorbåd, så man kan rigtig få lejlighed til at more sig til sommer.

Er Karoline endnu hos fru Jørgensen. Hvorledes går det med Theodor, man hører aldrig spor fra ham.

Her i Barnaul har vi biografteater, hvor der vises danske billeder. Forleden aften så jeg den berømte »Atlantisfilm«! Jeg har også set andre danske billeder.

Nu må jeg til at slutte for denne gang og sender Eder derfor alle en bunke hilsener

Eders
Frederik

Søster har vel fået et kort som jeg skrev for ca. 14 dage siden.

Barnaul, den 31. marts 1914

Kære Forældre og søskende! [*Forældrene*]

Mange tak for Eders sidste brev. Jeg håber, at I har modtaget et brev, som jeg sendte for ca. 14 dage siden.

Ja, nu begynder foråret herovre, sneen svinder så småt om dagen, men om natten fryser det. Det er et forskrækkeligt ælte. Gaderne ligner en eneste stor mødding; thi eftersom sneen smelter, kommer alt snavset, som i vinterens løb har samlet sig, frem.

N[*iels*] P[*eter*] skrev forleden, at han havde købt byggegrund; han må nok tjene gode penge.

Jo, Graves' brev har jeg fået, skønt det ikke er så farligt længe siden. Jeg har for resten fået mange breve, som først havde været en lille tur i Wolticha.

Bestyreren fra Wolticha, tænker jeg, har forladt Danmark igen. Han skulle jo tilbage til Wolticha igen.

Tillykke med den nye lejlighed. Det er selvfølgelig bedre for far at være nærmere ved Hansen.

Påskeoptog i en sibirisk by. Postkort i privateje (ukendt datering).

Det allerbedste ville jo være, om I kunne få Eders eget hus. Hvor har I tænkt, at I helst ville bo?

Ja, nu kommer jeg på en måde nærmere hjem, da der for tiden anlægges jernbane fra Novo-Nikolajevsk til Barnaul, den vil snart være så langt i orden, at togene vil kunne gå til stationen på den anden side [af] floden.

Over floden skal der bygges en mægtig bro, og det vil tage lang tid, inden den bliver færdig.

Men alligevel er det bedre, man behøver så bare at sejle over floden, så har man straks toget.

Om en uge begynder påsken her, det bliver en masse helligdage. Russerne vil helst holde 11 a 12.

Påskelørdag om aftenen kl. 12 ophører den store faste, som har varet i ca. 2 måneder. I den tid har de ikke måttet spise kød, mange af forlystelserne har været stoppede visse dage, men når først fasten er forbi, går det rigtig løs. Så skal de have oprejsning.

Ja, Karoline er vel i Kongerslev nu. Jeg skriver for resten også i dag dertil. Jeg fik forleden et fotografi af deres »søn«. De er vist meget stolte af ham.

Niels Lyng og Anna har jo fået sig en datter. Den 15. maj skal der jo være stor fest i København [Dette er en skrivefejl fra Frederiks side.

Her går det godt 1912 – sommeren 1914

Festen skal foregå i Kongerslev]. Så må jeg jo have et telegram sendt hjem. Det er ikke ret dyrt.

Nu må jeg vist slutte for denne gang og sender Eder derfor alle en masse hilsener fra Eders

Frederik

Barnaul, den 15/28. april 1914

Kære Moder!

Allerførst vil jeg i anledning af fødselsdagen bringe dig mine bedste ønsker for det nye år med håbet om alt muligt godt og glæde i den kommende tid.

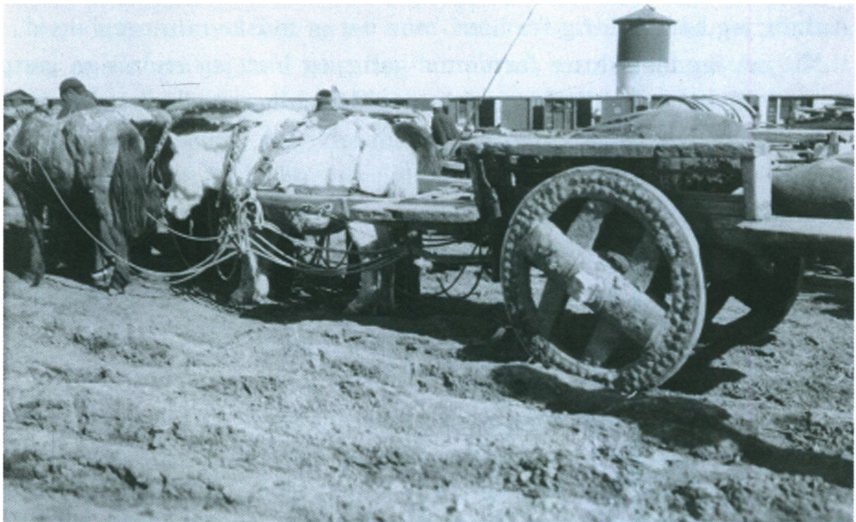
Ja, nu har vi forår herovre. Isen på Obj-floden gik allerede for en uge siden; dampskibsfarten begyndte straks, så nu er der liv i byen; damperne fra de sydligste pladser er allerede begyndt at komme, men nord fra har vi ingen haft endnu.

Sneen svinder godt, så der er ikke ret meget tilbage. Først her i byen er skrækkeligt, jeg har aldrig set et sådant svineri.

Gaderne er overalt opkørte, således at der overalt ligger et jævnt lag på ca. $\frac{1}{2}$ alen flydende mudder. Heldigvis er der på begge sider høje træfortove, så det også er muligt for fodgængere at færdes.

Typisk sibirisk gadebillede om foråret. Når sneen smeltede, blev gaderne som en stor, næsten ufremkommelig, mudderpøl. Foto fra Hjerl-Fonden (ukendt datering).

Hestetrukne vogne var ofte den eneste transportmulighed på Sibiriens uvejsomme terræn. Især om foråret, hvor vejene var mudrede og opkørte. Foto i privateje (ukendt datering).

Nu er påsken også forbi, det var en hel uge med helligdage. Første påskedag er det skik herovre, at man aflægger alle de danske familier visit.

Jeg var jo selvfølgelig også rundt på visit og blev derved indbudt til de forskellige påskegilder. Disse blev jo så alle overståede i ugens løb.

Nu begynder den rigtige smørtid. Alene i går var der tilført byen 2.000 dritler [74.000 kg] smør.

Nu skal jeg snart til at hjælpe med at købe. Det er det rene væddeløb, når der købes smør; det gælder om at have lange ben, så at man i en fart kan komme rundt til de forskellige sælgere.

Tillige skal man også se at give konkurrenterne det indtryk, at man slet ingen smør vil købe, thi ellers kan priserne let gå i vejret, når vi alle sammen skal have meget smør.

Karoline er vel i Kongerslev nu. Hun har vel ikke fået plads endnu? Der skal jo være stor festlighed i Kongerslev den 15. maj, både bryllup og barnedåb. Jeg skal jo have et telegram sendt dertil, det er ikke så farligt dyrt.

Var der nogen hjemme i påsken; hvorledes har Karl det dernede i Aulum, jeg hører aldrig fra ham, men det er måske min egen skyld.

Nu må jeg vist slutte for denne gang, og idet jeg endnu en gang ønsker dig hjertelig tillykke sender jeg Eder alle mine bedste hilsener

Eders
Frederik

Barnaul, den 15/28. maj 1914

Kære Forældre og søskende! [*Forældrene*]

Mange tak for Eders sidste brev.

Jeg hører fra Kongerslev, at Kresten er bleven forlovet, men med hvem fortælles der intet om. Dog tror jeg at have en lille anelse om, hvem der er den udkårne. Selv har han jo selvfølgelig intet skrevet derom, og det gør han vel sagtens ikke før jeg selv forlanger ham dertil.

Nå, det blev ikke til noget med hushandelen denne gang; forhåbentlig finder I snart noget mere passende. Det skulle jo helst være snarest muligt.

Kunne det ikke være ligeså godt at komme en lille smule uden for Thisted, der kunne måske fås så meget jord, at I kunne have en ko eller to, så synes jeg, at I bedre kunne leve af det. Men nu er I måske kommen til [*at*] holde så meget af Thisted, at I helst vil blive inde i byen.

Nå, er det nu bleven til virkelighed med farbror Anders' plan om at bygge en ny »Kilsgård«. Jeg troede ellers, at Graves skulle have den gamle, men farbror Anders kan måske ikke afse den.

Trærup, der kom hertil Sibirien siden efter mig, er endnu på den samme plads som før.

Nej, her i forretningen er der ikke flere danske end bestyreren og mig, men ellers er der jo her i Barnaul ikke så få danske, både gamle og unge, så tiden går udmærket for mig.

For ca. 8 dage siden var jeg på en lille udflugt ca. 25 verst [*ca. 27 km*]¹¹ ned ad floden. Vi var seks danske og morede os ganske godt.

11. 1 russisk verst svarer til 1,067 kilometer.

Vi fik tilfældigvis at høre, at der skulle gå damper ned ad floden og tilbage igen samme dag, og da alle, der er ansat i smørekseportfirmaerne rejser gratis med alle floddamperne, var vi ikke sene til at bestemme os til at tage med. Det var en ganske dejlig dag.

Ja, ellers passerer der ikke meget nyt herovre, alt er ved det gamle, det vil sige godt. Vi har nu rigtig sommer.

Jeg må vist til at slutte for denne gang, og idet jeg håber snart at høre fra Eder igen, sender jeg alle de bedste hilsener

Eders Frederik

Barnaul, den 23. juni-6. juli 1914

Kære Forældre og søskende! [*Forældrene*]

Mange tak for Eders sidste brev. Det er ca. 1 uge siden jeg modtog det, så I må undskylde, at jeg først i dag svarer på det, men vi har meget travlt i denne tid, da vi køber en masse smør.

Vi har haft dage på 800 dritler [*29.600 kg*], så der er jo nok at gøre med at få alt det afregnet.

Tiden går også meget hurtigt, jeg ved næsten ikke, hvor dagene bliver af.

For et par dage siden havde jeg brev fra Kresten; han sendte mig deri en hilsen fra kæresten, Martha Hansen; jo, hende kender jeg godt, det er den ene af de to piger og så Kresten, jeg underviste i bogholderi, da jeg holdt sommerferie i Holsted. Det er en rask ung dame, jeg tænker ca. 24 år, hun skal mageligt komme ud af det med Kresten.

Hun er nu rejst hjemmefra for at læse husholdning, men nu har I vel fået nærmere forklaring af Kresten.

Nå, Graves er flyttet til [*Nykøbing*] Mors; det er vel så et bedre embede. Ja, denne gang tror jeg, at det er mig der er skyld i, at korrespondancen er stoppet, men nu må jeg jo have skrevet til hans nye adresse.

Hvorledes går det med hushandelen?

Danskerne her er alle smørøpkøbere, eller også ansatte i sådanne forretninger.

Der er seks gifte, bestyreren her er også gift, han er fynbo og konen bornholmer; to af danskerne er gifte med tyske – russere – fra Østereprovinserne.

Ét af Det Sibiriske Kompagnis mejerier i nærheden af Barnaul. For at fremskaffe kvalitetssmør besluttede Det Sibiriske Kompagni at oprette og drive sine egne mejerier. Foto fra Hjerl-Fonden (ukendt datering).

[24. juni 1914]

Nu i dag, tirsdag, har jeg [fået] brev fra N[iels] P[eter], om at han har købt byggegrund til Eder.

Tillykke med det! Gid I nu må [få] et hus rigtig efter Eders ønske. Det skulle jo så være Eders »aldershvile«.

Jeg kan ikke rigtig huske det, men ligger det ikke lige ved siden af Chr. Sørensens tømmerplads?

Niels Peter skriver, at byggegrunden ikke kan fås før til første august, er det ikke noget sent?

Kan der nås at få huset færdigt til efteråret, således at I kan flytte ind i det. Det skulle jo helst være ordentlig tørt. Hvor mange penge vil bygningen koste?

Nu må jeg til at slutte for denne gang og sender Eder derfor en masse hilsener

Eders
Frederik

Verdenskrig og begyndende oprør efterår 1914

Barnaul efterår 1914

September-november 1914

Den første verdenskrig bryder ud i Europa, men i første omgang mærker Det Sibiriske Kompagni og Frederik ikke nævneværdigt til krigen. Dagligdagen i Sibirien går sin vante stille og rolige gang, og Frederik forlænger sin ansættelse med Det Sibiriske Kompagni. Da verdenskrigen inddrager Rusland, får mobiliseringsordren mærkbare konsekvenser for alle udenlandske handelsforetagender samt deres personale i Barnaul. De indkaldte soldater hærger byen med druk og masseødelæggelse til følge. De udenlandske handelsforetagenders kontorer bliver brændt ned. Det Sibiriske Kompagni får efter megen diskussion godtgjort deres økonomiske tab af den russiske regering.

Barnaul, den 29. september 1914

Kære alle tre! [Niels Peter]

Tak for kortet, det er egentlig det eneste skriftlige, jeg i de sidste to måneder har modtaget fra Danmark, så jeg længes snart efter at høre lidt nærmere derhjemmefra.

Nå, skylden er måske min egen, da jeg ikke har skrevet ret meget. Forholdene er jo rigtignok for tiden lidt ekstraordinær, så det kan måske skrives på den konto.

Ja, herovrefra er der ikke meget nyt at fortælle. Alt går så stille og roligt, vi mærker ikke meget til de rystelser, der er forårsaget af tyskernes overmod; men dette vil forhåbentlig også blive grundigt kureret denne gang.

Jeg har vist ikke svaret på Eders brev af 25/6 [1914]. Angående det forfængelige håb om de 300 kr., så blev det jo virkeligt forfænge-

ligt, idet jeg ikke nåede at få dem overført, ligesom det jo også foreløbigt vil være umuligt. Jeg håber dog, at sagen er bleven ordnet alligevel.

Hvorledes går det ellers med byggeriet, huset er vel snart færdigt?

Fra Thisted har jeg jo heller intet hørt. Jo, jeg vidste nok, at Graves er bleven forflyttet. Jeg har også haft hans adresse, men den er bleven borte for mig, så jeg har hverken hørt fra dem, eller selv været i stand til at skrive.

Vinteren er allerede begyndt her. I morges var jorden dækket med sne, og nu er det frost. Nå, det varer forhåbentlig ikke ret længe; jeg synes da i alle tilfælde, at det er lidt tidligt at krybe i pelsen.

Nu skulle det glæde mig ret snart at høre fra Eder, og [jeg] sender til slut en mængde hilsener til Eder alle tre

Frederik

Barnaul, den 30. september 1914

Kære Forældre og søskende! [*Forældrene*]

Ja, I har vel sagtens i længere tid ventet at høre fra mig, men forholdene har jo været noget uregelmæssige i den sidste tid, så jeg har helt undladt at skrive. I har vel fået et kort, som jeg sendte for ca. en måned siden?

Herovre er alt så stille og roligt, men vi er jo også langt fra de egentlige begivenheders skueplads.

Hvorledes går det med byggeriet, nu er huset vel snart færdigt? Ja, det vil jo selvfølgelig blive rart, når I nu får det indrettet.

Vinteren er allerede begyndt nu, det er noget tidligt selv efter sibiriske forhold. Vi har nu haft snevejr i 3 dage, og det lader næsten til, at det bliver ved, så må man jo krybe i pelsen, selv om man synes, at det er lidt tidligt.

Jeg bliver herovre et år til endnu, det kan jeg jo ligesom godt. Jeg kan få 100 rubler for et tredje år, så det er jo ikke så galt. Vi skal have en ny bestyrer til nytår, den gamle rejser til Danmark; han har været herovre i ca. 15 år.

Karl er måske inde som soldat for tiden? Er Karoline i Thisted endnu? Har Kresten været hjemme med kæresten?

Nu håber jeg ret snart at høre fra Eder og sender Eder til slut en masse hilsener fra

Eders
Frederik

Send mig Graves' ny adresse, den er bleven borte for mig. Og ham har jeg jo selvfølgelig ikke hørt fra i den sidste tid.

Barnaul, den 27. november 1914

Kære Alle sammen! [Graves]

Endelig er det lykkedes mig at få fat på Eders adresse; det har rigtignok været noget vanskeligt.

En gang har jeg haft fat på adressen, men så blev den borte; anden gang skal dette ikke ske.

Efter en så lang tavshed skulle man jo egentlig synes, at der måtte være en masse nyt at fortælle, men ikke desto mindre er dette ikke tilfældet, thi Sibirien og i særdeleshed Barnaul er en af de steder, hvor det verdenshistoriske nyt ikke fabrikeres.

Medens I derhjemme svælger i begivenheder – eller dog i alle tilfælde opholder Eder i nærheden af begivenhedernes centrum – så sidder vi stakkels mennesker så ene og forglemte herovre.

Af aviserne får vi kun halvdelen, og af dissè er det mange gange kun annoncerne, der når hertil. Resten ja, hvem ved, hvor det bliver af.

Ellers så er alt ved det gode gamle, og det er meget at kunne sige således i disse tider.

Ja, I er jo så havnet på [Nykøbing] Mors. Det skal jo være et godt folkefærd, der har hjemme der. Er det en stor skole? Kan Gudrun nu lære at sige »á«? Hun vokser vel gevaldigt?

Jeg fik for resten et billede nede fra Kongerslev; det var fra sommerferien.

Den lille Thorkild er jo en gevaldig tyksak. Han ser ikke så lidt mere fornøjet ud, end som »stamherre i Kongerslev«. Nå, det var måske bare hatten, han skelede efter.

Dette brev skulle jo gerne nå hjem til jul, hvorfor jeg vil ønske Eder

alle en rigtig glædelig og fornøjelig jul samt alt godt i det nye år.

I håb om ret snart at høre fra Eder sender jeg en masse hilsener

Eders Frederik

På grund af første verdenskrig eksisterer der ingen breve fra Frederik fra denne periode. Ruslands indtræden i første verdenskrig medførte, at de civile postforsendelser ud af Rusland blev afbrudt.

I løbet af 1920'erne og efter sin hjemkomst i 1931 opsummerede Frederik begivenhederne i Sibirien i nogle epistler, som han forfattede under pseudonymet Nikolaj Nors.

Epistlerne er således skrevet efter, at begivenhederne har fundet sted, men de giver et godt indtryk af både de danske handelsvirksomheders situation og de danske medarbejders dagligdag i Sibirien i en periode med verdenskrig og revolution. En situation, som medførte, at handelen i Sibirien gik mere eller mindre i stå.

Epistel, forfattet i Vladivostok den 15. december 1920

Det er vel blevet fremført, at Rusland ved sin mobilisation har givet anledning til verdenskrigen.

Uden at tillægge denne påstand nogen særlig betydning, årsagerne til verdenskrigen lå sikkert langt dybere, må det dog fremføres som fakta, at mobilisationsordrerne var nåede ud til Sibirien omtrent et døgn, før telegrafene bragte bud om Tysklands krigserklæring.

Det var i byen Barnaul, som ligger ved Obj-floden ca. 220 verst [235 km] syd for det punkt, hvor den transsibiriske jernbane går over samme flod ved byen Novo-Nikolajevsk.

Barnaul var den gang hovedbyen i en ujasd (svarer nærmest til amt) i Tomsk-guvernement; nu er Barnaul sæde for kommissæren for det nyoprettede Altaj-guvernement, der omfatter den sydligste og frugtbareste del af Tomsk-guvernement.

Mobilisationsordren blev hurtigt ved ilbud sendt til landsbyerne, og på zarens bud strømmede kærnen af den russiske bondebefolkning ind til byen for derfra at gå videre til krigsskuepladsen.

Efter god skik og brug var vodkaen det, der både i sorg og glæde tyedes til, og den såkaldte skare, som stadig forøgedes, betegnede sin

Russiske soldater nyder en pause mellem krigshandlingerne i den første verdenskrig. Postkort i privateje.

vej gennem landsbyerne ved i hver enkelt at tømme regeringens brændevinsudsalg.

Stemningen var derfor løftet, da byen nåedes. Her var man imidlertid slet ikke forberedt på at modtage de mobiliserede; fra militærforvaltningens side var der hverken sørget for kvarter eller fødemidler, ligesom man heller ikke sørgede for at få dem videresendt, efterhånden som de nåede frem.

På grund af disse forhold steg misfornøjelsen for hver time, og den 23. juli [1914] (gl. stil), da der i byen havde samlet sig 30.000-40.000 mand, kom denne da også til udbrud.

De sultne soldater begav sig i tusindvis, efter at have taget hævn over nogle af de officerer, der stod for mandskabets bispisning, ud til regeringens brændevinslager, der lå et stykke uden for byen kun bevogtet af en halv snes mand.

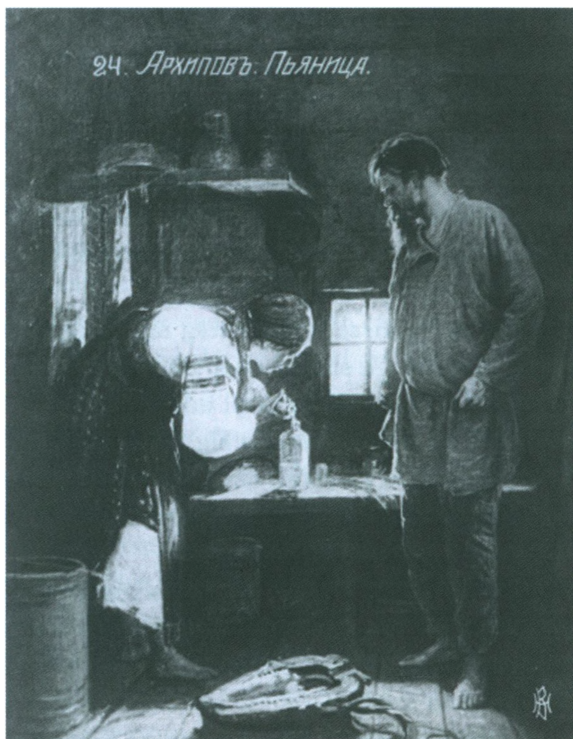
Efter med magt at have skaffet sig adgang til lageret, drak hver enkelt så meget, han var i stand til og forsynede sig tillige med så meget brændevin, som han kunne bære. Det var den dag et almindeligt syn at se mænd komme dinglende hen ad gaden slæbende på indtil 6 tschetverter brændevin (svarende til ca. 30 flasker).

Efter plyndringen blev der slået hul på de store spiritusbeholdere og derefter stukket ild på lageret. Vodka var billig den dag. De, som ikke havde nået at forsyne sig, kunne opnå dette hos kammeraterne for 50 kopek pr. tschetvert.

Masserne begav sig nu på vej indtil byen, hvor man ville tage afsked med de kammerater, som den dag med damper skulle afgå ned ad floden til Novo-Nikolajevsk.

Derefter måtte der tænkes på fortsættelsen af dagens fornøjelser, og hos de drukne soldater opstod ønsket om at se »den røde hane«. Byens handelscentrum lå omkring Pristan (den plads ved flodbredden, hvor damperne lægger til), og her opstod da også branden.

Byens velorganiserede brandvæsen rykkede straks ud, og branden ville sikkert hurtigt være bleven begrænset, hvis ikke de fulde soldater havde forhindret al tilførsel af vand og til sidst tvunget brandvæsenet til at køre bort fra brandstedet. Man ville ikke berøves fornøjelsen.

En sibirisk bonde ser på, mens hans kone hælder vodka i en flaske, som han kan tage med på sin videre færd. Postkort i privateje (ukendt datering).

Byens pøbel, der her så en lejlighed til at fiske i rørt vand, strømmede nu også til, og plyndringen af de mange lagre begyndte.

Hvis byens kommandant havde vist en lille smule resolutthed i sin optræden, kunne alt dette let have været forhindret og hele oprøret kvalt i fødselen, thi det mobiliserede mandskab var uden bevæbning, og nogle få hundrede mand af byens garnison ville, hvis de straks var blevne udkommanderede, med lethed have været i stand til at standse oprøret uden blodsudgydelse, men kommandanten turde ikke anvende militær uden først at have indhentet tilladelse fra Tomsk.

Imidlertid bredte branden sig, og plyndringerne fortsatte. Et par af de største detailmagasiner, der lå længere oppe i byen, blev også plyndrede og stukne i brand.

Ved elleve tiden om aftenen kom ordren fra Tomsk til at lade garnisonen rykke ud for med våbenmagt at nedkæmpe oprøret.

Soldaterne blev nu opstillede for enden af de lige gader og afgav skarpe salver hen igennem disse. De, der kunne flygte, søgte ud til byens yderkanter med det røvede bytte, men mange blev skudt eller omkom under plyndringen i luerne.

I særdeleshed var dette tilfældet omkring de to ovennævnte magasiner. Her var plyndringen endnu i fuld gang af de brændende velforsynede varelagre, da militæret rykkede ud.

Magasinerne blev omringede, og de, der prøvede på at slippe ud med deres bytte, blev nedskudt. Mange foretrak derfor at blive inde i magasinerne, hvor de omkom i luerne.

I løbet af et par timer var ordenen genoprettet, og den næste morgen kunne man overse resultatet; der var brændt flere kvarterer omfattende 60-70 bygninger, næsten alle af træ.

Det var et sørgeligt syn at betragte brandtomten, hvor kun skorstenene og kakkelovnene stod tilbage. Overalt kunne man finde resterne af de ødelagte lagre, her var det plove, der stod pænt opstillede i lange rækker, hist resterne af amerikanske landbrugsmaskiner.

Et sted havde der været oplagret staver til mange tusinde smørdritler. Nu var der kun ståltrådet, som havde holdt staverne, tilbage. Et andet sted så man en dyngde forbrændt smørsalt. Og således videre, manufaktur, fødemidler og andre varer var i store mængder opædt af luerne.

Skaden var betydelig, den opgjordes til flere millioner rubler.

Sibiriske bønder, som ved første verdenskrigs udbrud i 1914 er indkaldt til militærtjeneste, stikker ild på ét af mange udenlandske selskabers kontorer i Barnaul. Foto fra Hjerl-Fonden.

De aviser, som vovede at omtale oprøret, blev hårdt straffede af censuren.

Vort kontor (Sibiko) lå tæt ved Pristan. Det var ved fire tiden, at folkemængden var kommen ned til damperen, der skulle afgå til Novo-Nikolajevsk med soldater.

Gaden var helt sort af mennesker, både mænd og kvinder, idet mange af de indkaldtes koner var taget med til byen for der at tage afsked.

Vi lukkede kontoret ved fem tiden, og jeg gik hen til filialbestyrelsen, hvor jeg var inviteret til aften. Da vi havde spist til aften, så jeg tilfældig, at der i nærheden af vort kontor steg mægtige røgsøjler til vejrs. Der måtte være opstået brand.

Bestyrelsen og jeg begav os straks på vej til vort kontor, og snart nåede vi brandstedet; det var i samme kvarter som vore bygninger. Vi var hurtig klar over, at der under de forhåndenværende forhold, hvor pøbelen umuliggjorde brandvæsenets arbejde, intet var at udrette.

Tingene måtte gå deres gang, og i løbet af kort tid ville ilden brede sig til vore lagre og kontoret.

Vi samlede alle dokumenter og bøger og anbragte så meget som muligt i pengeskabet. Der var absolut ikke tale om at redde noget af varelageret, thi forsøg herpå ville være blevne forhindrede af pøbelen.

Vi opholdt os stadig ved kontoret, men nu trængte pøbelen ind i vor gård, og vore russiske funktionærer, som omtrent alle var komne til stede, rådede os til at tage bort, thi blandt pøbelen hørtes gentagne råb om, at der skulle tages hævn over njemet'serne.

Njemets, der betyder tysker, er nemlig blandt almuen fællesbetegnelsen for alle udlændinge, og der bliver derfor ikke skelnet mellem tysk, dansk, engelsk eller fransk. Det var først senere under krigen, da alle civile tyskere var blevne anbragte i fangelejre, at almuen lærte at skelne mellem udlændinge.

Da vi var blevne fuldstændig overbeviste om, at det ville være håbløst at tænke på at foretage noget som helst for at redde firmaets værdier, og der tillige kom meddelelse fra politiet, at dette så sig ude af stand til at beskytte udlændingene, forlod vi til slut brandstedet og begav os ned til Pristan, hvor vi havde en motorbåd liggende. Vi sejlede da hen for at hente bestyrerens hustru, hvorefter vi begav os op ad floden forbi brandstedet.

Det Sibiriske Kompagnis hovedkontor i Barnaul. Foto fra Hjerl-Fonden (ukendt datering).

De ved Pristan liggende dampere var alle sejlede over til den modsatte flodbred, og der sejlede vi også over og gik ombord i en af dem.

Næste morgen vendte vi tilbage. Vort kontor var selvfølgelig nedbrændt. Der var absolut intet tilbage. Kun de sørgelige rester af maskiner og andet, som ilden nok havde ødelagt, men ikke kunnet fortære. Pengeskabet havde man forsøgt at bryde op, men det var ikke lykkedes. Det blev bagefter fortalt, at en mand havde fået benene knust, da skabet væltede under de resultatløse opbrydningsforsøg.

Foruden vort kontor, var der brændt flere andre smørkontorer og maskinlagre, deriblandt flere danske.

Mit kvarter var også brændt tillige med en mindre del af mine ejendele. Resten fandt jeg om morgenen på flodbredden. De større ting havde min vært, der var en af vore gifte russiske funktionærer, reddet, så det var i særdeleshed småtingene, det var gået ud over.

Det skete blev indberettet til det danske gesandtskab i Petrograd, og da det uimodsigeligt var et folkeoprør, godtgjorde de[n] russiske regering de skadelidte udlændinge deres tab.

I kommunismens vold 1918-1929

Vladivostok 1918-1921

Maj-juli 1918

Frederik bliver i januar 1918 forflyttet fra filialen i Rubzofka til hovedfilialen i Vladivostok. Her skal han især beskæftige sig med smørpekøb i Transbajkalien. Rejsebeskrivelse fra en forretningstur med den transsibiriske jernbane. Revolutionen i Rusland medfører, at forretningerne i Sibirien og Vladivostok næsten er gået i stå, så Frederik har ikke meget at bestille.

Vladivostok, den 15/28. maj 1918

Kære Alle sammen! [*Niels Peter*]

I januar måned [1918] tilskrev jeg Eder fra Rubzofka, og [jeg] håber, at I for længst har fået dette brev [*brevet er gået tabt*].

Jeg nævnte dengang, at jeg snart skulle rejse fra Rubzofka, og jeg har så at sige siden den tid været uafbrudt på rejser.

Allerede den 10. februar (gl. stil) forlod jeg Rubzofka med foreløbigt bestemmelsessted Barnaul. Der opholdt jeg mig i ca. 14 dage, idet jeg havde nogle forretninger, som skulle afsluttes der.

Derefter gik turen til Omsk, hvor jeg skulle afslutte Rubzofka-filialens bogholderi.

Da dette var tilendebragt, skulle der sendes en mand herud til Østen, og da jeg ikke havde noget bestemt at foretage mig, fik jeg denne tur overdraget, hvad jeg selvfølgelig ikke havde noget imod, idet det jo altid er interessant at komme omkring og se forskellige forhold, selv om jernbanerejsen i disse tider ikke er særlig behagelig.

Det var den 2. april (ny stil), vi startede fra Omsk. Vi var to af Sibikos funktionærer ifølge.

Inde i Vestsibirien var det endnu vinter, selvom man selvfølgelig allerede mærkede forårets nærforestående komme. Sneen lå i jævnt

Om sommeren anvendtes færger som transportmiddel. Her er det køer, der befordres over Bajkalsøen. Foto i privateje (ukendt datering).

alentykt tæppe henover steppen, der fra vest til øst strækker sig fra Ural til Jenisej-floden, og som i sit frugtbareste og til agerbrug mest egnede bælte gennemskæres af den transsibiriske jernbane.

Rejsen henover denne steppe frembyder så at sige ingen afvekslinger, idet landskabet jo er fuldstændig fladt. F.eks. hvis man tænker sig, at alle højene i et dansk landskab blev jævned i niveau med det øvrige.

Det er først, når man kommer over Jenisej-floden, at landskabet begynder at antage en interessantere karakter, idet landet nu jævnt hæver sig til sit højdepunkt, der findes øst for Bajkalsøen.

Disse højdepunkter danner vandgrænsen for det vand, der afledes af henholdsvis Jenisej- og Amur-floderne. Eftersom landskabet hæver sig, går højlandet efterhånden over klippelandskaber, hvor stenen[er] næsten overalt træder frem. I særdeleshed er rejsen syd om Bajkalsøen meget interessant.

Det har været et kostbart og vanskeligt stykke arbejde at anlægge de få mil jernbane, idet det har været nødvendigt at bore ikke mindre end ca. 40 tunneler.

Så man forstår godt, at ruten i begyndelsen lagdes tværs over søen, idet der om sommeren anvendtes dampfærger, og om vinteren, når søen var frossen til, simpelthen lagdes skinner henover isen.

Denne måde havde jo sine ubehageligheder derved, at farten måtte indstilles forår og efterår henholdsvis i det tidsrum, der hengik fra isen blev usikker og brød op, således at færgerne kunne overtage farten, samt om efteråret indtil isen havde fået den nødvendige tykkelse.

At det var nødvendigt at bore så mange tunneler forklares derved, at klipperne, der er temmelige høje, overalt nøgne, omslutter søen med særdeles stejle skrænter.

Tilmed er kysten meget takket, idet klipperne på mange steder løber ud i søen. Jernbanen er hugget ind i klippeskrænten, og hvor så en enkelt klippe løber særlig skarp ud i søen, har det været nødvendigt at gå igennem klippen, idet toget umuligt kunne gøre en så skarp kurve.

De enkelte tunnelers længde er ikke særlig stor, men lægger man alle de fyrres sammen, vil man få en antagelig strækning.

Heldigvis var det om dagen, vi kørte på denne strækning, således at vi rigtig fik lejlighed til at betragte det ejendommelige og ret storblåede landskab.

Skade at man ikke havde sit fotografiapparat med, således at man kunne have taget nogle plader i farten, hvilket der meget godt kunne være bleven lejlighed til, idet toget her ikke kører særligt hurtigt. Men måske kommer man engang senere, når det bliver bedre at rejse denne vej og således får det forsømte indhentet.

På grund af forskellige omstændigheder er banen gennem Manchuriet vestfra lukket for trafik, og vi blev nødsagede til at rejse nord om Amur-banen, hvilket forlænger rejsens varighed med ca. 5 dage, idet denne bane ikke i den grad er beregnet for den transsibiriske trafik, men nærmest er at betragte som en lokalbane, der nogle timers kørsel øst for byen Tschita skiller sig fra hovedbanen, følger i nogen afstand omtrent Amur-flodens løb.

Landskabet, der nu skræler nedad mod Stillehavet, bliver – endskønt omtrent helt ud til Stillehavet højland – efterhånden jævner og jævner og egner sig på mange steder til opdyrkning.

Jorden her er selvfølgelig ikke så let tilgængelig som den vestsibiriske steppe, der jo uden spør af forarbejder straks indbyder til dyrkning og uden at forlange gødning – kun lidt pløjning – gavmildt giver et godt udbytte.

Vladivostok omkring 1920. Foto i privateje.

Herude falder der om vinteren kun meget lidt nedbør, og da vi kom igennem Amurdistriktet, var sneen allerede borte.

Lige inden man når byen Chabarovsk, går jernbanen over Amur-floden, der her har en bredde af ca. 3 kilometer. Broen bliver således den største i det russiske rige og er også et ret imponerende stykke ingeniørarbejde. Der er bygget 19 piller tværs over floden, og der bliver således 18 buer.

Fra Chabarovsk drejer banen sydpå mod Vladivostok, som derfra nås efter halvanden døgn's kørsel.

Vi nåede Vladivostok efter akkurat 14 døgn's rejse og efter at have tilbagelagt ca. 900 mil [ca. 6.779 km].

Vladivostok, hvilket navn oversat på dansk betyder Østens behersker, er ikke beliggende ud mod det åbne hav, men ved en af en landtange dannet bugt – Amurski Saliff. En mindre bugt, omkring hvilken byen er bygget, danner en udmærket naturhavn. Bugten er også bleven bæret med navnet »Det Gyldne Horn«.

I modsætning til de vestsibiriske byer, hvor størstedelen af husene er opførte af træ, er så at sige alle husene her byggede af sten, ligesom alle gaderne er brolagte, hvilket heller ikke forekommer inde i Vesten.

Byen får derved et byagtigt præg, hvilket man ikke kan sige om Vestsibliens byer. Der er ligeledes anlagt sporvogne, hvilket jeg ikke har set, siden jeg for 5½ år siden kom igennem Moskva.

Noget af det første, jeg foretog mig, var at gå ned til havnen for at se en rigtig damper, idet hjuldampere efter amerikansk mønster for flodbåde er den type, man ser inde på de vestsibiriske floder. Ligeledes anløbes havnen selvfølgelig af rigtige sejlskibe, hvilke jeg heller ikke har set, siden jeg rejste hjemmefra.

Med velbehag indåndede jeg den friske havluft, som stryger ind over byen fra det Japanske Hav. Det var alt sammen så hjemligt, endskønt jeg jo for øjeblikket er længere borte fra Danmark end jeg nogensinde har været.

Befolkningen her har et noget blandet udseende. Man kunne næsten fristes til at sige internationalt. Det overvejende antal af udlændinge er selvfølgelig kinesere, af hvilke der skal være mellem 20.000 og 30.000.

Kinesere ser man overalt i Østsibliens byer i temmelig stor antal. Man ser dem jo overalt i Sibirien, men i Vesten er det i regelen kun som omvandrende forhandlere af kinesiske manufakturvarer samt speciel som vaskeriejere og vaskeriarbejdere. Herude er der imidlertid nok af dem.

Overalt ser man dem stående på gaden forhandlende en eller anden ting, cigaretter, aviser eller lign. Ligeledes ser man dem som vandvognskuske, kulier, arbejdere mm.

Japanerne er sikkert den nation, som næstefter kineserne er talrigest repræsenterede, og de har sikkert under krigen gjort mægtig fremgang, idet den almindelige varemangel har medført, at man ikke så meget så på en vares kvalitet; hovedsagen var, at varen kunne fås.

Desuden er så at sige alle europæiske nationer repræsenterede; i særdeleshed ser man mange grækere her. Hertil kommer selvfølgelig også amerikanerne.

Da vi havde udhvilet os oven på rejsens besværligheder i en uges tid, rejste jeg atter ud på en tur til Transbajkalien. Den herværende filial havde nogle forretninger inde i denne rayon, som skulle ordnes, og dette hverv blev mig overdraget.

Min rejsefælle herud returnerede til Omsk, og vi fulgtes således ad på omtrent hele Amur-banen, idet min rejses første mål gjaldt byen

Srjetensk, der ligger ved Amur-floden på det punkt, hvor sejladsen med floddampere hører op. Byen er ikke beliggende ved selve Amur-banen, men fra stationen Kuenga går der en ca. 10 mile [ca. 75 km] lang sidebane til byen. I Srjetensk opholdt jeg mig i 5 dage, hvorefter rejsen gik mod Tschita, hvor vi har filial.

Der opholdt jeg mig en uges tid, hvorefter jeg atter vendte næsen mod øst, og jeg nåede for en halv snes dage siden tilbage hertil.

Som I ser, har jeg således i de sidste tre måneder fået lejlighed til at få eventuelle rejselyster styrede. For selve jernbanekørselens vedkommende er jeg allerede for længst tilfredsstillet, derimod har jeg selvfølgelig ikke noget imod at få endnu nogle forskellige pladser at se.

Måske bliver der også lejlighed dertil, idet jeg rimeligvis ikke foreløbigt vender tilbage til Vesten.

Dette spørgsmål vil blive afgjort, når den herværende filialleder vender tilbage fra en Japanrejse i overmorgen. Han var nemlig alle-

Det Sibiriske Kompagnis butik i Tschita. Som man kan se, førte butikken et velforsynet og eksklusivt vareudbud, som blev videresolgt til de sibiriske bønder. På billedet ses eksempelvis cykler, og det kan undre én, om der var et videre salg af disse. Især når man tager det ofte uvejssomme sibiriske terræn i betragtning. Foto fra Hjerl-Fonden (ukendt datering).

rede bortrejst, da jeg vendte tilbage fra turen til Transbajkalien, men han har anmodet mig om at afvente hans tilbagekomst.

Den herværende filialbestyrer ledede i sin tid Barnaul-filialen, og vi har således været sammen i to år. Han kom her til Vladivostok sidste sommer.

Da det for mig vil være forbundet med ikke så lidt arbejde at skrive dette brev i endnu fem a seks eksemplarer, beder jeg Eder, hvis I finder brevet så megen interesse værd, lade det cirkulere mellem Eder, og sender jeg derfor Eder alle mine bedste hilsener

Eders hengivne
Frederik

Vladivostok, den 10. juli 1918

Kære Alle sammen [*Niels Peter*]

Siden jeg sidst skrev, har jeg stadig siddet her i Vladivostok, idet jernbaneforbindelsen med Vestsibirien på grund af forskellige forhold i ca. 1½ måned har været afbrudt.

Det bliver efterhånden kedeligt at sidde herude, idet jeg absolut ikke har det mindste at bestille.

I de første dage gik man selvfølgelig rundt og så på byen, men denne lærer man jo snart at kende.

Tilmed er både post- og telegrafforbindelsen til alle sider afbrudt, så vi er fuldstændig uden meddelelser om, hvad der foregår i den øvrige verden.

Danske aviser har vi således ikke fået siden nytår.

Indtil for en tid siden kunne man dog via Amerika-England telegrafer til Europa, men nu er også denne fornøjelse forbi.

Altså keder man sig med anstand og venter på, at tilstandene skal forbedre sig.

Man skulle dog ellers snart tro, at vi var komne til vendepunktet, thi ret meget værre, end det er for øjeblikket, synes det vanskeligt at kunne blive.

Det forhenværende russiske rige er nu delt i så mange forskellige republikker og selvstændige – eller måske uselvstændige – stater, som ikke har den fjerneste forbindelse med hinanden, at meget få, selv ikke russiske, kan holde rede på det.

Det hele er et kaos, hvorover ingen dødelig kan have noget overblik, og udviklingen – eller om man hellere vil kalde det tilbagegangen – foregår med rivende hast, og begivenheder, som ikke har den fjerneste forbindelse med hinanden, følger slag i slag, så det er umuligt at udtale sig om, hvad det endelige resultat vil blive.

Den 29. juni [1918] skete der her i byen en omvæltning, idet tjekkoslovakkerne¹², der er på vej til den franske front og her i byen har samlet ca. 15.000 mand, medens der endnu undervejs på den sibiriske jernbane befinder sig 25.000-35.000 mand, tilstillede [den] herværende Sovjet¹³ et ultimatum, der med en frist af 30 minutter forlangte, at den røde garde skulle afvæbnes.

Selvfølgelig nægtede Rådet dette, hvorefter tjekkerne arresterede Sovjetten og besatte alle offentlige bygninger til dels uden modstand.

Kun på et sted kom det til kamp, idet der i fæstningsstaben havde samlet sig ca. 200 røde gardister til dels under anførsel af tyske officerer. Efter to timers belejring måtte de overgive sig, og tabet udgjorde i alt på begge sider ca. 10 døde og 50 sårede, hvoraf langt den største del var på de belejredes side.

Fra de Allierede[*s side*] havde englænderne og japanerne sat et par hundrede mand i land, uden at de dog tog del i kampen, medens amerikanerne holdt sig afventende tilbage, og det var kun efter at belejringen af staben var begyndt, at de satte en snes mand i land til beskyttelse af deres konsulat.

-
12. Den tjekkoslovakiske Legion var fra første verdenskrigs begyndelse underlagt den østrig-ungarske hær, men havde fra første færd nægtet at adlyde ordrer fra den østrigske hærkommando. De tjekiske soldater deserterede i stor stil og havde kæmpet side om side med den russiske hær i kampen mod tyskerne og østrigerne. Nederlaget og den efterfølgende Brest-Litovske fred i foråret 1918 medførte, at Lenin opløste den russiske hær. Som konsekvens af dette tilbød tjekkerne deres tjeneste til de Allierede og var i juni 1918 via Vladivostok-Amerika på vej til den franske front. Sikkert efter pres fra Tyskland fik det stedlige arbejdsråd ordre fra den bolsjevistiske regering i Moskva om at afvæbne de tjekiske styrker og i stedet internere dem i koncentrationslejre. De tjekiske styrker gjorde efterfølgende oprør, og den 29. juni 1918 tog de magten over Vladivostok.
 13. Oprindeligt arbejder-, bonde- og soldaterråd, som opstod under revolutionen i 1905. Ved oktoberrevolutionen i 1917 dannedes der talrige lokale folkeråd i Rusland og Sibirien, der var underlagt en hierarkisk orden med Den Alrussiske Sovjetkongres og dens eksekutivkomite øverst. I løbet af 1920'erne mistede rådene mere og mere indflydelse til fordel for Kommunistpartiet. Landets ledelse lå således ikke længe hos folkerådene, men var koncentreret i Kommunistpartiets Politbureau.

Fra befolkningens side blev tjekkernes foranstaltninger mødt med velvilje, og ingen sørgede over Rådets fald.

Grunden til, at tjekkerne gik så energisk til værks, er officielt den – og sikkert også i virkeligheden – at de følte deres kammerater, der befandt sig undervejs på den sibiriske jernbane, forrådt af arbejderrådenes regering, idet der på flere steder efter højere ordre var gjort forsøg på at afvæbne dem ved hjælp af de af de tyske og østrigske krigsfanger organiserede internationale tropper, hvoraf madjarerne [*ungarer*], der er tjekkernes svorne fjender, udgør en overvejende del.

Endskønt denne afvæbning var i strid med den overenskomst, der var sluttet mellem tjekkerne og centralregeringen i Moskva angående den garanterede uhindrede passage for tjekkerne til indskibning i Vladivostok.

Situationen var, så vidt man efter de modstridende efterretninger kunne dømme den, at tjekkerne på de steder, hvor der var gjort forsøg på at afvæbne dem, havde sat sig i besiddelse af jernbanen og altså beherskede forskellige afbrudte strækninger, hvorefter der blev indledt forhandlinger med arbejderrådene.

Disse førte imidlertid ikke til noget resultat, medens derimod Sovjetten oppe i Amurdistriktet samlede en del internationale tropper, der skulle afvæbne og tilintetgøre tjekkerne, efterhånden som de kom frem.

Arbejderrådene havde så meget mere grund til at være fjendtlig sindede overfor tjekkerne, som disse ved deres foranstaltninger, der i særdeleshed fandt sted mellem Tscheljabinsk og Irkutsk, havde givet bolsjevikernes modstandere lejlighed til at tage magten fra rådene.

Overalt erklærede tjekkerne, at de absolut ikke har til hensigt at blande sig i indre russiske forhold, hvilket de hidtil heller ikke har gjort, at deres eneste formål er at befri deres kammerater, der befandt sig på forskellige vestsibiriske pladser. Når dette formål er nået, vil man imidlertid få at se, om der har været andre hensigter med tjekkernes optræden.

Selvfølgelig kan de herværende politiske partier ikke enes om, hvem der skal arve bolsjevikkerne, hvis ledere jo er arresterede af tjekkerne og som følge deraf sat ud af spillet.

Det er interessant at lægge mærke til, at russiske politikere enten

ledes af højst udprægede egoistiske motiver eller også alt for teoretiske idealer.

Russisk politik er alt for udpræget. Den svinger fra den ene yderlighed til den anden, og for en til begge sider hensyntagende politik, der havde sin rod i de faktiske forhold, er der absolut ingen plads.

De Social-revolutionære var alt for idealistiske. Kerenskij¹⁴ troede, at han kunne lede den reformatoriske udvikling af russerne ved hjælp af sine udmærkede talegaver, medens bolsjevikkerne derimod mere spekulerede i folkets lavere interesser.

Deres indflydelse er imidlertid nu i dalen, og man må sige, at de har gjort et propert stykke arbejde. Deres politiske kortsynethed har været enorm, og man værger sig ved at tro, at de virkelig selv har haft troen på deres berettigelse som ledere af det russiske folks fremtid.

14. Aleksandr Kerenskij (1881-1970). I 1912 indvalgt i думаen, hvor han blev leder af de socialrevolutionære. Efter februarrevolutionen i 1917 blev Kerenskij justitsminister i den nye provisoriske regering, som havde overtaget magten efter afsættelsen af zaren. Senere samme år blev Kerenskij leder af en regering, der repræsenterede såvel moderat socialistiske kredse som borgerlige. På grund af det russiske engagement i første verdenskrig fik Kerenskij ikke gennemført de landbrugsreformer, der var nødvendige for demokratiseringen af Rusland. Under oktoberrevolutionen blev hans regering afsat af bolsjevikkerne. I 1918 emigrerede Kerenskij til Frankrig, og fra 1940 levede han i USA, hvor han døde i 1970.

Februar-december 1919

Trods oktoberrevolutionens følger virkninger i Rusland tror Frederik på bedre tider for handelen i Sibirien. Frederik gør sig nogle filosofiske tanker om den russiske oktoberrevolution og dens ødelæggende økonomiske følger virkninger på handelen i Sibirien. Han håber, at korrespondancen hjem til Danmark kan genoprettes. Det Sibiriske Kompagni genoptager varetransporterne fra Vladivostok til det hungersramte Sydrusland. Kompagniet befordrer trods vanskeligheder med bolsjevikkerne varepartier til Odessa. På grund af den politiske situation i Sydrusland er det vanskeligt at afsætte varerne. Fejlagtige valutaspækulationer får konsekvenser for Det Sibiriske Kompagni. Rublen falder kraftigt i værdi, hvilket medfører tab for både Frederik og kompagniet. Frederik vil gerne på ferie i Danmark, men rubelkursen gør, at det bliver for dyrt for ham, så han bliver i Vladivostok. For at få gang i forretningerne begynder Det Sibiriske Kompagni at eksportere varer til Amerika og Japan. Frederik er træt af det manglende økonomiske udbytte og af lediggang, så han begynder at flirte med korn- og foderstoffirmaet P. Lauridsen i Holsted og sin bror Kresten for at få startet egne forretninger i Sibirien. Til trods for den handelsmæssige og økonomiske nedgang ser Frederik lyst på fremtiden.

Vladivostok, den 15. februar 1919

Kære Alle sammen [Niels Peter]

Da man nu efter krigens afslutning med rette kan vente sig, at vi går ordnede forhold i møde, håber jeg, at der atter vil være mulighed for at få en regelmæssig og forhåbentlig også hurtig brevlig forbindelse i stand.

Lige siden krigens udbrud har man haft den følelse, at de forandringer, der i hurtig rækkefølge fulgte hinanden, kun var midlertidige, og at man, når krigen sluttede, ville vende tilbage til de før krigen herskende tilstande; men turde dette imidlertid i mange tilfælde være en illusion.

Livet er jo nu engang progressivt, og tilstande, som man én gang er

En russisk bonde sammen med sit ret primitive transportmiddel: En okse- og hestetrakket vogn. Foto i privateje (ukendt datering).

kommet bort fra, vendes der kun modstræbende tilbage til, hvilken tilbagevendende også i ikke så få retninger ville være langt fra ønskeligt.

Om én ting kan der imidlertid ingen tvivl herske, og det er, at vi nu går en ualmindelig interessant tid i møde.

Thi vi vil sikkert blive vidner til en hel række omvæltninger og omforandringer af de hidtil herskende synspunkter, inden verden igen når frem til sunde og ligevægtige tilstande.

Dette gælder ikke mindst for det forhenværende russiske rige.

Det er nu snart to år siden revolutionen tog sin begyndelse, og i dette tidsrum har man oplevet ikke så få interessante begivenheder, men desværre endnu flere, som både ved de bevæggrunde, der gav anledning til dem, og i deres virkninger kun kunne vække antipati mod deres udøvere.

Revolution er egentlig i sig selv et tiltalende fænomen og må absolut vinde sympati hos enhver, der ikke ligefrem har fordel af dens undertrykkelse, men som følge af, at de undertrykte kræfter ikke kommer til udbrud, før den yderste grænse er overskredet, og der ingen anden udvej øjnes, formår man ikke at beherske de frigiorte kræf-

ter, og disses tilbagevirkning standser ikke, selv når de tilsigtede formål er opnåede, men drives derimod over til den modsatte yderlighed.

Ved hjælp af rådne systemer er den brede russiske befolkning altid bleven misregeret af en meget fåtallig overklasse.

I modsætning til de vesteuropæiske mere eller mindre demokratiske stater, hvor regeringerne til dels er et udtryk for befolkningernes synspunkter, og nationen således kan siges at regere sig selv, var zaren her eneherkende: Folket blev regeret.

Zarens vilje var lov, og Hofpartiet eller de personer, der ved hjælp af deres indflydelse på ham, regerede landet, kunne uden at frygte for at blive gjort til genstand for kritik skalte og valte med landet, som de ville.

Hvorledes der blev regeret, og hvilke personer der udøvede afgørende indflydelse, har man således slående beviser for, og af hvilke Rasputinaffæren¹⁵ turde være et eksempel på, hvor nær kulissespiilet havde nærmet sig det skandaløse.

Bondebefolkningen, af hvilken en meget stor del hverken kan læse eller skrive og resten kun i meget ringe grad har tilegnet sig disse færdigheder, stiller både i legemlig og åndelig henseende meget begrænsede krav.

I forhold til den vesteuropæiske bondebefolkning er det et rent minimum, om hvis størrelse en udenforstående ikke kan danne sig nogen mening.

Brændevinen var en af regeringens fornemste midler til at forhindre befolkningen i at tænke på, at der muligvis eksisterede mere tilfredsstillende former at leve under, og hvad denne ikke kunne overkomme, var præsterne i stand til at besørge.

Den mere oplyste del af befolkningen holdtes nede af et i enhver henseende hensynsløst politi, der ikke vragede mellem midlerne, når de blot kunne tjene deres hensigter.

En meget vigtig faktor var selvfølgelig også den hårdhændede censur, der hensynsløst såvel i pressen som i litteraturen tilintetgjorde

15. Grigori Rasputin (1872-1916) var af sibirisk bondeslægt og blev af zarfamilien betragtet som en hellig mand med ekstraordinære evner udi lægekunsten. I begyndelsen af 1900-tallet opnåede Rasputin en betydelig indflydelse på især kejserinde Aleksandra og var således midtpunkt for mange royale skandaler. Rasputin blev myrdet af en gruppe monarkistiske officerer i 1916.

ethvert nok så svagt forsøg fra befolkningens side på at kritisere regeringens foranstaltninger, ligesom den også stængede for enhver påvirkning udefra.

Undertrykkelsen var gennemført i alle retninger, og man undres kun over, at et sådant system har formået at holde sig så længe, thi ved sit sammenbrud var det jo pilråddent, og dets tilhængere, der havde haft så mægtige fordele af dets beståen, gjorde næppe forsøg på at bringe det tilbage igen.

Et særsyn var det jo også, at en stor del af dets håndlangere straks ved revolutionens udbrud gik over til modstanderne, hvilket må forklares derved, at de kun havde benyttet det som et levebrød.

I sammenligning med det europæiske Rusland har Sibirien altid været et forholdsvis frit land.

Et egentlig bourgeoisie fandtes ikke, ligesom adelen heller ikke er repræsenterede herude, thi i den russiske overklassens øjne var og bliver Sibirien et forvisningssted.

Selv om regeringen er holdt op med at benytte landet som egentlig deportationssted, har det dog forvisningens stempel på sig, og det er derhen overklassens fortabte sønner til dels frivillig søger hen.

Dog aldrig for helt at slå rod, thi rejser de sig efter faldet, drager Rusland dem atter tilbage igen.

Frugtbar jord forefindes i overflod, således at ingen har set fordel ved at besidde mere, end han selv med sin familie har set sig i stand til at dyrke, og som følge deraf er der ikke bleven dannet nogen gods-ejerstand.

Den sibiriske bondebefolkning er virkelig nøjsom, men denne nøjsomhed er ikke en følge af, at det har været vanskeligt at forbedre livsvilkårene, tværtimod.

De enkelte bønder, der ejede tilstrækkelig energi, har selv om de måtte begynde forfra og på bar bund, i løbet af nogle få år nået frem til forholdsvis betydelig velstand.

Rusland var derfor til trods for dets uhyre muligheder og i forhold til dets befolkningsmængde, grundet på den enkeltes ringe produktionssevne, ikke noget rigt land.

Det viste sig jo også i løbet af krigen, at produktionen var langt tilbage i sin udvikling, og eftersom de samlede verdensbeholdninger forminskedes, og ethvert land blev tvunget til at sørge for sig selv, skul-

le Rusland se, ikke alene at dets beholdninger af forskellige industri-varer blev fuldstændig opbrugte, idet den forhåndenværende industri langt fra formåede at tilfredsstille selv meget moderate krav, men også at produktionen af næringsmidler heller ikke var i stand til at dække forbruget, endskønt der indtil krigens udbrud havde været et mægtigt udførselsoverskud af disse produkter.

En stærk hertil medvirkende årsag var sikkert, at der straks ved krigens udbrud mobiliseredes mægtige hærstyrker, der fra at have været en producerende faktor, nu gik over til at tære stærkt på landets beholdninger.

Det er meget muligt, at krigens forløb ville være blevet et andet, hvis Rusland kun havde mobiliseret halvdelen af, hvad der nu blev kaldt under fanerne, idet tilintetgørelsen af landets hjælpekloder og producerende kræfter da ikke ville være sket med en så rivende hast, som nu blev tilfældet.

Thi nu, da resultatet endeligt foreligger, ser man, hvilken enorm betydning produktionens vedligeholdelse og mulige forøgelse har spillet.

Det første »Vremenoje Pravitelstvo« – midlertidig »provisorisk« – var nærmest et udtryk for de mere konservative synspunkter, men efterhånden som Kerenskij fik mere og mere indflydelse, blev regeringens standpunkt alt for teoretisk ideelt.

Kerenskij er en tragisk figur i Ruslands historie. Han var alt for langt forude for sin tid.

Hans ulykke var, at han kun havde øje for de gode elementer i folket, og at hans politik var alt for virkelighedsfjern.

I begyndelsen kæmpede han kun mod reaktionen, og først for sent opdagede han, at anarkismen skulle blive det, der skulle ødelægge det russiske rige.

Hvis han havde haft mere rod i virkeligheden, kunne misforståelsen med Kornilloff¹⁶ sikkert være undgået, og denne udprægede mili-

16. Lavrentij Kornilov (1870-1918). Russisk general og oprørsleder. Den provisoriske regering under ledelse af Kerenskij udnævnte i juli 1917 Kornilov til øverstkommanderende i Petrograd i håb om, at han kunne dæmpe de revolutionære tendenser i hæren. I august 1917 vendte Kornilov sig mod Kerenskij's provisoriske regering. Han blev arresteret i september 1917, men flygtede senere for at slutte sig til de hvidgardistiske (monarkistiske) styrker i Nordkaukasus. I 1918 blev han dræbt af bolsjevikkerne under stormen på Krasnojarsk i det sydlige Rusland.

Paul Quaade (personen i midten) blev ansat i Det Sibiriske Kompagni i 1910. Året efter blev han udnævnt til bestyrer på kompagniets filial i Minusinsk. Da denne filial blev nationaliseret af bolsjevikkerne, blev Quaade bestyrer af filialen i Konstantinopel. Fra H. P. Hjerl Hansen »Danske Pionerer i Sibirien«, 1949 (ukendt datering).

tære skikkelse kunne ved en fremsynet politik fra Kerenskij's side være bleven en redning for landet. Således ville skæbnen det imidlertid ikke.

Diktator Kerenskij fejlede på det afgørende tidspunkt, og i stedet for at samle de skabende kræfter om sig, stødte han dem fra sig, og resultatet af splittelsen blev, at bolsjevikkerne tog magten.

Nu kom det virkelige diktatur. Ingen og intet, som ikke delte bolsjevikernes [*sidste del af brevet mangler*]

Vladivostok, foråret 1919

Epistel

Mellem Vladivostok og Sydrusland havde der indtil krigen eksisteret regelmæssig dampskibsforbindelse, idet dampskibsfragterne mellem disse to dele af det russiske rige var ikke så lidt billigere end jernbanefragterne, og man således med fordel kunne benytte søvejen for sådanne varer, for hvilke fragten spillede en væsentlig rolle.

Omkring nytår 1919 fik et herværende firma, Ivan Stacheeff & Brd. Lury, den ide, at man sikkert med fordel ville kunne afsende varer fra det forholdsvis overfyldte Vladivostok til det udhungrede Sydrusland, der på dette tidspunkt var besat af »de hvide«.

Uanset at man herude i Vladivostok var uden faktiske meddelelser om de virkelige forhold i Sydrusland og de der herskende varepriser, greb herværende spekulanter med begærlighed ideen, og der blev anmeldt så store varemængder, at der var tilstrækkelig til flere damper. Sibiko var selvfølgelig også med blandt disse afsendere.

Her fra Vladivostok sendte vi kun et parti kakaobønner, medens der fra Kobe blev sendt en del manufakturvarer.

[*Afsendelsen foregik med*] dampere »Schilka«. Fra København blev Quaae sendt til Odessa, destinationsstedet for »Schilka«, for realisation af de afsendte varer.

De store varemængder, der blev anmeldt til »Schilka«, gav Fasting¹⁷ den ide, at denne forretning med fordel kunne gentages.

Der indledtes derfor underhandlinger med »Dobrovolny Flot« – den frivillige flåde, og resultatet heraf blev, at »S/S Tomsk« blev befragtet i slutningen af januar 1919, endskønt vi var aldeles uden meddelelser om varepriserne i Sydrusland.

Vi havde ikke andet at henholde os til, end de rygter der gik mand og mand imellem, og da de viste sig at være meget overdrevne, besluttedes det, at en betydelig del af lasten skulle bestå af egne varer.

10.000 pud kaffe [*163.800 kg*], manufaktur, støvler, læder, sæbe, søm og desl. blev anset for varer, på hvilke der ville kunne opnås de bedste avancer i Sydrusland, hertil kom store mængder manufaktur, støvler og tråd fra Japan.

17. Harald Fasting var i de første år efter etableringen af Det Sibiriske Kompagni i 1904 bestyrer på kompagniets filial i Irkutsk. Efter nogle interne omstruktureringer i 1910 blev den sibiriske afdeling udskilt fra hovedkontoret i København, og Harald Fasting blev udnævnt til direktør og leder af centralkontoret i Omsk med fuldmagt fra H. P. Hjerl Hansen til på hans vegne at lede og fordele arbejdet i Rusland, Sibirien og Manchuriet. Harald Fasting spillede desuden en betydende rolle i forbindelse med opnåelsen af koncessionsaftalen mellem Det Sibiriske Kompagni og den bolsjevistiske Rådsregering i Moskva om genoptagelsen af smøreksperten fra Sibirien 1923-1926.

Korn afsendes i jernbanevogne fra Vladivostok til de nødlidende egne i Sydrusland. Foto fra Hjerl-Fonden (ukendt datering).

I det hele taget var afsenderne ikke nøjeregnende med hvad der afsendtes. Hovedsagen var, at der afsendtes, når blot varerne var i damperen, var fortjenesten sikret.

Ved afsendelsen af »S/S Tomsk« kom det forhold, at vi påtog os en hvilken som helst opgave uden smålig hensyn til, om vi var den voksne eller ej, og uanset om de mest elementære forarbejder var gjort, i høj grad tydeligt frem.

Til leder af den nye dampskibsafdeling blev V. Meyer udset. Han havde tidligere haft ansættelse i forskellige skibsforretninger, men sikkert ikke indtaget nogen ledende stilling.

Straks da damperen var stillet til vor disposition af »Dobrovolny Flot«, viste det sig, at der ikke var foretaget forarbejder.

De to første dage blev der ikke indladet et eneste pud varer, men tiden gik med at foretage aftaler med kartellet, som skulle påtage sig indladningen. Endelig da dette og andet var bragt i orden, begyndte indladningen, men det gik meget langsomt.

Senere kom der mere fart i arbejdet, og dagen for damperens afgang kunne omtrentlig fastsættes. Men nu viste der sig nye vanskeligheder.

Andendagen før damperens afgang erklærede Meyer, at han hverken kunne overse eller overkomme sit arbejde, som han rent ud sagt sagde sig fra.

Vi andre på kontoret havde ikke spor af anelse om, hvilke papirer der skulle udfærdiges, og hvilke formaliteter der var at iagttage. Men arbejdet skulle jo gøres, og det skulle gøres hurtigt.

Vi kunne jo ikke holde damperen tilbage et par dage og betale de dyre liggepenge, fordi vi ikke kunne overkomme den kontormæssige side af sagen. Altså måtte der tages fat.

Efterhånden som shippingordrerne kom op på kontoret, vi havde aldrig før haft en shippingordre på kontoret, blev konnossementerne udskrevne og afkontrollerede så godt det lod sig gøre; men da damperen skulle gå, var der ikke en sjæl på kontoret, som kunne sige, om der var udskrevet B/L¹⁸ på alle varerne, eller om de varer for hvilke vi havde udskrevet B/L var i damperen.

Endskønt Meyer var helt uden fornuft, fik vi dog ud af ham, hvilke formaliteter, der var at iagttage i toldbod og lignende steder, og damperen forlod havnen, efter at vi havde arbejdet uafbrudt på kontoret i 36 timer. Men Poul Jørgensen, som skulle ledsage damperen, vidste ikke, om han var købt eller solgt, idet han ikke havde spor af oversigt over, hvad han havde med sig.

Han fortalte siden, at han aldrig havde været i en lignende situation, og han helst havde nægtet at gå med damperen. Manifest var ikke udskrevet, og kaptajnen gik kun med til at gå ud af havnen, da Jørgensen erklærede, at han havde manifestet i sin portefølje.

På afgangsdagen lignede vort kontor en hvepserede. Afsenderne skulle jo have deres B/L udleverede for at få dem med damperen, da der på grund af den umulige postforbindelse ikke var anden mulighed for at få dem frem til bestemmelsesstedet.

Folk stod i klynge på kontoret i timevis, men vi udskrev B/L og ind-

18. B/L (Bill of Lading) var et handelsdokument, der i udspecificeret form overdrog handelsrettighederne over varerne til en anden person eller virksomhed. Det Sibiriske Kompagni benyttede sig af denne handelsmåde ved de store skibstransporter til Sortehavet og Odessa. De virksomheder, som skulle have varer med kompagniets dampere til Sydrusland, bemyndigede på denne måde Det Sibiriske Kompagni at sælge til bedste pris på stedet.

kasserede fragt og indladningsomkostninger. Dog alt dette blev nået, og da damperen var gået, åndede vi befriet ud.

Nu måtte der tages fat på afkontrollering af det forcerede arbejde, og endskønt vi havde arbejdet uafbrudt i 36 timer, kunne vi ikke tænke på hvile, thi de manglende dokumenter skulle eftersendes med Japanbåden næste dag, hvor en af vore folk fra Yokohama skulle modtage papirerne i Tzuruga.

Efter endnu en nats arbejde, kunne vi overse det hele. Lykken havde været bedre end forstanden. Alt var i den skønneste orden. De uvæsentlige småfejl, vi fandt, kunne alle rettes.

Først efter damperens afgang havde vi telegraferet til Japan om at assurere vore varer, som var om bord, og der ville hengå et par dage, inden denne sag var i orden, og bekræftelse fra assuranceselskabet forelå.

Undervejs til Japan udbrød der ild i damperens kulbeholdning, som det dog hurtigt lykkedes at slukke. Under branden havde Jørgensen også nogle af sine alvorlige øjeblikke, thi han vidste, at vore varer endnu ikke var assurede.

Alt gik imidlertid godt, damperen ankom til Kobe, tog de der helliggende for afsendelse bestemte varer, og fortsatte sin vej sydpå.

Imidlertid ankom »Schilka« til Odessa, og vor mand fra København skulle til at realisere varerne.

Situationen for de hvide forværredes, og de røde nærmede sig byen. Dog troede ingen, at de Allierede, der havde flere krigsskibe liggende i Odessas havn, ville tillade de røde at tage byen.

Derfor fremskyndte Quaade ikke realisationen, men pludselig blev evakueringen af udlændingene påbegyndt, og vi måtte overgive de urealiserede varer til Centrosojus¹⁹. Det var den mindste del vi havde fået solgt, og for en del af de indvundne penge var der desforuden indkøbt eksportvarer.

Quaade måtte i al hast forlade byen, medtagende hvad der kunne skaffes ud, medens resten måtte lades i stikken, og vi har heller ikke senere fået afregning herfor.

19. Centrosojus var en sammenslutning af sibiriske fællesmejerier. Oprettet på foranledning af den russiske regering med det formål at afsætte mejeriprodukterne direkte på de udenlandske markeder for derved at undgå, at de udenlandske handelsvirksomheder i Sibirien fik monopol på handelen med smør, ost og lign.

Da »S/S Tomsk« derfor ankom til Middelhavet, var Odessa i bolsjevikernes hænder, og vi havde således lovlig grund til at udlosse damperen i Konstantinopel, hvilket også efter mange anstrengelser lykkedes, dog sikkert til dels som følge af, at Quaade var i besiddelse af en fuldmagt fra vort engelske firma, The Anglo Continental Produce Company, af hvilket firma det blev oprettet filial i Konstantinopel.

Under sådanne forhold forberedte vi os til at afsende vor anden damper til Sortehavet.

Da der ikke kunne fås nogen russisk damper, måtte vi have en damper under fremmed flag, men hertil skulle der efter de herskende russiske love erholdes tilladelse fra regeringen, og sådan tilladelse måtte ikke gives til udenlandske undersåtter.

Altså måtte vi have en stråmand. Nå, han var nu heller ikke vanskeligt at finde. Ingeniør Schulmann, en spekulant fra Petrograd, jøde selvfølgelig, men forholdsvis respektabel, var villig til i eget navn at ansøge regeringen om tilladelse til at befragte en damper til Sortehavet, og efter at de nødvendige smørepenge var stillede til rådighed, fik Schulmann tilladelsen.

Vi handlede derfor som Schulmanns agenter og befragtede »S/S Nitshio Maru«. Imidlertid var vi blevne kloge af skade.

De første efterretninger fra Konstantinopel om salget af vore varer fra »S/S Tomsk« var ikke opmuntrende, og vi skulle derfor ikke have flere varer afskibede til Sortehavet for egen regning, men herom turde vi jo selvfølgelig ikke udtale os offentlig. Tværtimod, officielt hed det, at omtrent halvdelen af damperens ladning tilhørte os.

Damperen ankom til Vladivostok havn omkring 15. april 1919. Endskønt vi forud havde sikret os en god del fragt, var det alligevel ikke så let at finde afskibere til ca. 4.000 tons varer.

Spekulationen rasede i al sin styrke her i Vladivostok, men spekulanterne foretrak at sælge fra hånd til hånd i stedet for at sende varerne ud i det uvisse.

De største afskibere var Gerhard & Hey og Keworkoff. Hos speiditionsfirmaet Gerhard & Hey henlå der fra 1916/1917 store varepartier, som var bestemte for afsendelse til Sydrusland pr. jernbane. Ved forespørgsel hos dette firma, selvfølgelig med løfte om, at vi ville [give] en rigelig returkommission på fragten, kom man til det resultat, at såsom de i sin tid afgivne afsendelsesordrer hidtil ikke var annullere-

Oktoberrvolutionens hærgen i Rusland medførte, at varerne ikke kunne transporteres videre fra Vladivostok. Ofte blev de store varelagre opmagasineret ved toldboden. For i det mindste at få noget af det videresendt til det hungersramte Sydrusland, transporterede de udenlandske handelsvirksomheder varerne ad enten søvejen eller med tog til Sydrusland. Billedet viser russiske arbejdere i gang med at pakke ris, der skulle afskibes til Odessa. Foto i privateje.

rede, var man villige til at afsende varerne i tilfælde af, at fragten kunne blive betalbar ved varernes fremkomst.

Vi var endnu berusede af spekulationsorgiet, hvorfor vi med glæde modtog tilbuddet. Der blev således af G[erhard] & H[ey] afsendt ca. 2.000 tons forskellige varer, af hvilke selvfølge[lig] en del kunne bære den enorme fragt[omkostning]. Men en del, i særdeleshed et større parti garveekstrakt var på langt nær fragten værd, dvs. markedsprisen på bestemmelsesstedet var under fragtsatsen.

Selv om vi ved nærmere overvejelser kunne have sagt os selv, at vi ville kunne komme til at lide et temmelig stort tab, hvis modtagerne nægtede at udkøbe varerne, skænkede vi imidlertid ikke dette en tanke, men G[erhard] & H[ey]s varer blev modtagne med taknemmelighed.

Den anden store afsender med »Nitshio Maru« var Keworkoff. Året

i forvejen havde han i kompagni med en anden armenier, Iskenderian, i Saigon købt en skibsladning ris, for hvilken dokumenterne var blevne fremsendte gennem Indo Chine Banken. Iskenderian stod som afsender af risen, der var afsendt til »order«.

Keworkoff havde befragtet damperen hos Dobrovolny Flot, og da damperen ankom her til Vladivostok, var B/L endnu ikke fremkommen til banken.

På en eller anden måde fik Keworkoff ved at betale fragten risen udleveret, idet han her handlede i fuldmagt for Iskenderian.

Risen blev derefter lagt på toldlager hos The Commercial Agency of the Chinese Eastern Railway, men på Keworkoff[s] navn.

Sagen stod altså således, at B/L lå i banken, som havde betalt risen i francs, medens Keworkoff for Iskenderians regning havde indbetalt et a/conto rubelbeløb, for hvilke franckursen ikke var bleven fikseret; risen derimod lå i toldboden på Keworkoffs navn.

Da nu rublernes kurs i foråret 1919 begyndte at falde, og det indbetalte rubelbeløbs værdi således stadig forringedes, uden at banken ville gå med til at fiksere kursen, udkastede Keworkoff den plan, at han ville afsende risen til Konstantinopel og således bedrage banken for betalingen.

Han anmeldte derfor til »Nitshio Maru« ca. 120.000 pud [1.965.600 kilogram] ris til en fragt af 5 yen pr. pud, men da han ikke var hel sikker på, at proportionen ville gå efter ønske, sikrede han sig hos os en returkommission på fragten af 1 yen pr. pud, idet han overfor os fremførte, at denne returkommission var hans specielle fortjeneste i mellemværendet med Iskenderian, og hertil gav Iskenderian sin indforståelse.

Keworkoff havde vistnok bestukket en af folkene i Commercial Agency, men da indladningen af risen skulle påbegyndes, ville det alligevel ikke klappe efter Keworkoffs ønske, idet toldboden ikke ville lade risen komme igennem, uden at B/L fremlagdes.

Hidtil havde Keworkoff og Iskenderian vistnok arbejdet i forståelse med hinanden, idet planen sikkert har været den, at Keworkoff skulle sørge for at få risen ud af Vladivostok, hvorefter Iskenderian ville hæfte for dens værdi overfor banken, men da han ikke ejede noget som helst, ville pengene altså være tabt for banken. Senere ville Keworkoff og Iskenderian så dele rovet.

Da toldboden nu lagde sig i vejen for udførelsen af den skønne plan, ville Keworkoff trække sig tilbage, men da sagen jo var af overordentlig stor betydning for os, idet tiden for indladningen i damperen var stærkt fremskreden, tvang vi Keworkoff til at fortsætte.

Her blev Keworkoff og Iskenderian uenige, og hver søgte nu på sin måde, at redde så meget som muligt for sig selv.

Iskenderian gik sammen med banken, medens Keworkoff troede at kunne opnå et eller andet enten helt selvstændig eller også gennem os.

B/L på risen udlevere[de] banken til os mod vor kvittering, og vi var nu ansvarlige for risen, hvorefter vi måtte passe på, at Keworkoff ikke bedrog os.

Da Commercial Agency, som jo kun havde med Keworkoff at gøre, ikke ville udlever[e] risen uden ordre fra Keworkoff, måtte vi med list franarre ham en sådan, og først efter at dette var sket, kunne indladningen påbegyndes.

Vladivostok, den 5. august 1919

Kære Alle sammen [*Niels Peter*]

Mange tak for Eders to breve af 21/7-1918 og 25/5-1919, som jeg begge for nyligt har modtaget. Brevet fra i fjor kom for resten sidst.

Dernæst takker jeg mange gange for indbydelsen til middagen 1-ste pinsedag 1920. Jeg skal gøre mit bedste for at komme. Dog skal I ikke vente med maden, hvis jeg skulle komme nogle minutter for sent.

Ærlig talt ville jeg gerne hjem til næste år eller før, men forholdene – eller rettere sagt valutakurserne – er jo i særdeleshed ugunstige.

For øjeblikket er yenkursen ca. 40 rubler (sibiriske penge) dvs. 20 rubler for en krone, hvilket igen vil sige, at en Danmarksrejse via Amerika eller syd om Indien og gennem Middelhavet vil koste mindst 50.000 rubler, og skulle man tillige se sig lidt om undervejs, ville det blive endnu dyrere.

Under sådanne forhold er det uheldigt kun at disponere over rubler, og man fortryder ikke så få gange, at man ikke før har forskaffet sig anden og mere stabil valuta.

Det er jo et mægtigt kursfald, rublen har været genstand for. Sidste efterår og omtrent hele vinteren igennem svingede kursen for yen

omkring 5 rubler, og selv om man ikke havde alt for stor tillid til rublen, håbede man, at der ville komme et tidspunkt, hvor man kunne købe yen til en pris af 3 a 4 rubler.

I forårsmånederne kom der et fald, yennene steg til 8 a 9 rubler. Man tænkte, [at] det [er] midlertidig. Bagefter indså man jo rigtignok, at det var en grundig fejltagelse.

Efter nogen tids forløb faldt rublens værdi atter, man måtte nu betale 12-14 rubler pr. yen. Atter troede man, at dette var midlertidig. Vildfarelsen åbenbarede sig imidlertid i al sin nøgenhed, og nu faldt rublens værdi med stormskridt.

Da yenprisen gik op i 25 rubler, åndede man lettet: Nu var det så galt, som det kunne blive. Men også deri skulle man skuffes. Med et par spring nåede man de fyrre, og nu har man viljeløst givet sig i skæbnens vold.

Selv med disse tørre fakta for øje har man alligevel stadig et håb til rublen, og der er sikkert heller ikke tvivl om, at dens lave prisniveau til dels er kunstigt: Der spekuleredes mægtigt i rubler, i særdeleshed fra en enkelt nations side, men selvfølgelig er de indre forhold her i landet den egentlige årsag.

Valutakursen udøver selvfølgelig en mægtig indflydelse på handelen. Vladivostok er for tiden den eneste havn, over hvilken Sibirien kan komme i forbindelse med udlandet, og under hele krigen har den spillet en mægtig stor rolle som indførselshavn.

Byen er anlagt ved en fortrinlig naturhavn, der dannes af bugten »Zolotoj Rog« – Det Gyldne Horn. Der blev rundt om bugten anlagt en jernbane og bygget mægtige pakhuse for at give plads til de mægtige varestrømme, der straks ved krigens udbrud lededes hertil.

Den sibiriske jernbane, der – selv om den omtrent i hele sin længde er dobbeltsporet – kunne langt fra tilfredsstille de mægtige krav, der stilledes til dens transportevne, og som følge heraf hobede varerne sig op både i pakhuse og under åben himmel.

Oktoberrevolutionens følger gjorde al handel umulig, og da bolsjevikernes halvårslige herredømme i Sibirien var endt, opstod Uralfronten og skilte Rusland fra Sibirien.

Jernbanernes transportevne var nu sunket til et minimum, idet materiellet til dels var opslidt under krigen, og der ingen nyanskaffelser havde fundet sted.

Selv om varemangelen i Sibirien var enorm, blev beholdningerne alligevel liggende herude i Vladivostok, thi desorganisationen bredte sig mere og mere. Efterhånden som kursen på valutaen steg, kom det dertil, at varepriserne i Vladivostok lå under verdenspariteten.

Til trods for en varemangel, hvis lige man kun kunne finde i Tyskland eller de andre centralstater, kunne det betale sig at reeksportere varer herfra til udlandet. En sådan eksport har da også fundet sted i temmelig stor målestok i særdeleshed til Japan og Amerika.

Da Sydrusland omkring nytårstid var blevet rensset for bolsjevikker, blev der også afsendt en del dampere til Odessa, i alt 5. Af disse har Sibiko afsendt de to, medens en temmelig stor part af den tredies last også tilhørte os.

Uanset denne eksport er der stadig mægtige varebeholdninger her. Disse består dog af enkelte specielle råstoffer og fabrikata, som nærmest var bestemte i krigsøjemed og var bestilte af den gamle zarregering såvel som også af Kerenskij.

Der ligger også en mængde varer, som tilhører de forskellige store Moskva-firmaer, som – selv om transportvanskelighederne ikke stillede sig i vejen – nu ikke kan få varerne igennem Uralfronten.

F.eks. henligger der her under åben himmel flere ladninger tændstikker, kun dækkede af presenninger. De har været således lagrede i tre år, mærkværdigvis uden at tage skade.

Således henligger også flere store damperladninger bomuld og mange andre gode varer.

Om begivenhederne ude omkring i verden tilflyder der os kun sparsomme meddelelser. Danske aviser ser vi sjældent herude, og de russiske er lidet interessante.

Jeg ville derfor være meget taknemmelig, dersom I engang imellem ville sende nogle aviser herud. Politiken ville især være velkommen, og jo flere desto bedre.

Ligeledes ville jeg også gerne, hvis det ikke er til alt for stor ulejlighed, have nogle bøger tilsendt. Der må jo sikkert nu [*være*] udkomne en del bøger om krigen og dens følger samt skrifter om tidens forskellige spørgsmål. Alt vil blive modtaget med tak.

Til slut sender jeg Eder alle mange venlige hilsener

Eders Frederik

Vladivostok, den 1. november 1919

Kære Begge to [*Kresten*]

Jeg takker mange gange for Eders brev af 28. november [1918?], som jeg rigtignok i sin tid modtog.

Den deri omtalte forespørgsel fra Herr P. Lauridsen²⁰ interesserer mig meget, men af forskellige grunde har jeg hidtil ikke svaret derpå, bl.a. fordi jeg var bundet til kompagniet indtil 1. november d[ette] år, men nu er fristen for disse aftaler udløben, og jeg agter ikke at binde mig igen i nogen som helst henseende.

Som følge af det enorme kursfald rublerne har været genstand for, har mit syvårige ophold i Sibirien ikke bragt mig det økonomiske udbytte, jeg ellers kunne have forventet mig, idet man desværre har næret en altfor stærk tiltro til rublens værdi, endskønt man daglig har haft de tørre fakta af dens værdiforringelse for øje.

Det er navnlig siden april dette år, at faldet har fundet sted slag i slag, idet kursen den gang var ca. 7 rubler pr. yen, medens der i øjeblikket noteres 90 rubler pr. yen eller ca. 45 rubler pr. dansk krone.

Nå, har det økonomiske udbytte ikke været stort, så har man i de forløbne år samlet en hel del erfaringer, som sikkert vil kunne udnyttes, når den opgangsperiode, som alle venter, kommer, og som vi, der har været med i nedgangsperioden, på en eller anden måde har en vis forpligtigelse til at tage del i, ligesom vi jo også – som følge af vort kendskab til sprog og forhold – har et vist forspring for de, der nu ankommer til Rusland.

At opgangsperioden kommer, er der ikke tvivl om, thi Rusland er jo fra naturens hånd et overordentligt rigt land, men spørgsmålet er blot: Hvornår?

Opgangsperioden vil sikkert endnu lade vente forholdsvis længe på sig, og selv den for et år siden mest pessimistiske opfattelse vil uden tvivl blive distanceret af forholdenes udvikling.

Bolsjevikkernes herredømme er trods alle forventninger derom i modsat retning ikke endt endnu, og deres magt, der må endes ved et sammenbrud indefra, ophører ikke, inden den fuldstændige udmattelse og tilintetgørelse af alle tilstedeværende værdier er helt nået.

20. A/S P. Lauridsen var et korn- og foderstoffirma i Holsted.

Når en sådan fuldstændig udmattelse er nået, vil Rusland have brug for ikke alene al den økonomiske hjælp, som udlandet er i stand til at yde, men også for så meget organisatorisk arbejde, som de, der vil sikre sig fast fodfæste tilligemed frugterne af den første del af opgangsperioden, vil kunne afse.

Lige straks skal man ikke stille alt for store forventninger til Ruslands evne til at betale for de kapitaler og det arbejde, der anvendes, altså til landets eksportevne, men dermed være ingenlunde sagt, at Rusland ikke kan godtgøre et sådant arbejde. Tværtimod, de kapitaler og i særdeleshed et forberedende arbejde vil til sin tid blive tilbagebetalt mangfoldig.

Med hensyn til korn- og foderstofeksporten, i hvilken jeg kan tænke mig, at Herr P. Lauridsen er mest interesseret, da vil det efter min mening være temmelig tidlig at udtale sig.

Rigtignok har jeg hele tiden opholdt mig i Sibirien, og der beskæftiget mig med smørekспорт, lige såvel som de meddelelser, man herude har fra det indre Rusland og Østersøprovinserne, er i højeste grad misvisende og hinanden modsigende, og som følge deraf ikke gode at få forstand af; men så længe de politiske forhold ved Østersøen og Sortehavet ikke er ordnede, vil det være vanskeligt at påpege de veje, ad hvilke den fremtidige eksport vil gå.

Man tør vel gå ud fra, at der fra afgørende side endnu ikke offentlig er taget fat på ordningen af de politiske forhold i de landstrækninger, der omkranser kernen af det russiske rige, idet sådanne udtalelser og ønsker, som fra tid til anden fremkommer fra befolkningens og anden side, vist ikke skal anses for andet end de følelsesudbrud, de er.

Ser man specielt hen på de forhenværende Østersøprovinser, da er det vel tvivlsomt, at forholdene der, til trods for de derboende forskellige folkeslags ønsker og parolen om folkenes selvbestemmelsesret, vil blive ordnede, inden der kommer en regering, hvis område omfatter omtrent hele det forhenværende russiske rige, til magten.

Fra Ententens side ville det være en utilgivelig fejl, hvis der træffes en ordning uden tilstrækkelig hensyntagelse til Ruslands vitale interesser, thi det er en absolut livsbetingelse for fremtidens Rusland, at der gives det uhindret og direkte adgang til havet.

I årene før krigen var Ruslands handelsomsætning med udlandet

kun ca. tre gange større end Danmarks, hvilket i forhold til landets størrelse og folkemængde var en ringe vareveksling, men dette var jo en følge af det økonomiske livs lave udviklingstrin.

Eksporten bestod nærmest af korn, huder, skind, hør, hamp, tømmer, pelsværk og i det hele taget råvarer og uforarbejdede produkter. Indførslen derimod bestod af fabriks- og industrivarer, luksusvarer og halvfabrikata.

På grund af rigets store udstrækning i øst og vest og nord og syd var der stor forskel på de produkter, de forskellige landsdele frembragte, og der fandt derfor mellem disse en meget stor vareveksling sted, hvilket må tages i betragtning, når man sammenligner Ruslands udenrigshandel med andre landes.

Den gamle zarregering kunne jo ikke rose sig af, at den virkede for næringslivets udvikling, ja, den anede i virkeligheden ikke, hvilke muligheder der lå gemt i Ruslands jord.

Når en gang de politiske gæringsprocesser nærmer sig deres ende, og der kan tages fat på produktionens organisering og udnyttelsen af landets hjælpeklender, vil der være rig virkefelt for initiativet.

I Rusland og Sibirien er der umådelige strækninger af god jord, der egner sig for dyrkning af alle slags kornsorter, hør, hamp, solsikke, hirse, sukkerroer, tobak og andre for industrien egnede kulturplanter.

På de store stepper er der græs til kvæg- og fårehjorder, som vil give stor overskudsproduktion af smør og kød og andre animalske produkter tilligemed huder for læderindustrien. Fårene leverer uld for tekstilindustrien, og bomuld kommer fra Turkestan og egnene øst for Det Kaspiske Hav. Landets skovstrækninger er uhyre, og der findes fyr, gran, bøg, eg og andet gavntre.

Mineraler af alle arter forefindes overalt i tilstrækkelig mængde. Donez-bassinet leverer gode kul, Ural er rig på metaller som jern, guld, platin og sølv. Kobber-, tin- og blyminer findes spredte overalt, f.eks. i Altajbjergene og på steppen vest derfor. Endvidere er det hidtil upåagtede distrikt nord for Amur-floden ualmindeligt rigt på metaller. Her findes jern, kul, guld, grafit og andre mineraler. I skovene er der alle slags pelsværk.

Således kunne man blive ved længe, hvis man ville opregne alt. Muligheder er der nok af, og hvad der er endnu bedre: Der er nok for alle.

For den hurtige udnyttelse vil den almindelige befolknings lave kulturstandpunkt imidlertid stille sig hindrende i vejen, ligesom også russernes flegmatisme vil hindre produktionen i at nå sin fulde højde.

Uanset alt dette er der ingen tvivl om, at Rusland går en glimrende fremtid i møde, hvis blot den kommende regering ikke alene forstår sine opgaver, men også er dem voksen.

Vender vi tilbage til korn- og foderstofeksporten, da tror jeg ikke, at hverken Østersøprovinserne eller Sydrusland i øjeblikket har noget nævneværdigt at udføre.

Herom er I imidlertid bedre underrettede derhjemme, og det er muligt, at forholdene er helt anderledes, end jeg forestiller mig.

Hvad specielt angår handelsforholdene, da tænker jeg mig, at disse, i de distrikter der er rensede for bolsjevikker, må være omtrent analoge med forholdene her i Østen. Korruptionen her er vel ikke større end der og omvendt.

Hvis ikke arbejdet på Rusland allerede er organiseret, og dit firma stadig er interesseret i direkte import derfra, interesserer det stillede forslag mig meget. Jeg vil derfor bede dig tilskrive mig så mange oplysninger som muligt.

Selvfølgeligt ville det være bedst at være personligt nærværende for sådanne eventuelle forhandlinger, og selv om jeg har den største lyst til at rejse hjem på et besøg, betænker man sig alligevel to gange derpå, idet en sådan rejse i øjeblikket med en kurs af 50 rubler pr. krone vil koste mindst 200.000 rubler, og ærligt talt vil en sådan omkostning lave et mægtigt hul i mine sparepenge.

Derfor ville det være ønskeligt for mig, om du på en diskret måde ville undersøge forholdene, og hvis du tror, der er grund til at tænke alvorligt over sagen, kunne du eventuelt sende mig et lille telegram herom (kun på engelsk, adr. Gravesen Sibirian Company Vladivostok), og jeg kunne jo så til den tid overveje eventuelt at komme hjem på en lille ferie, uden at jeg på nogen måde behøver at bryde med Sibiko.

I håb om snart at høre fra dig forbliver jeg med mange venlige hilsener til Eder begge

Eders hengivne
F.G.

Vladivostok, november 1919

Epistel, hvoraf de to første sider mangler

..... For at fremskynde den tilsigtede ligestilling af alle borgere i den forjættede socialistiske stat, og for hurtigst muligt at tilintetgøre den forhadte overklasse, appellerede Lenin²¹ til proletariatets både onde og gode instinkter.

Her var noget, den undertrykte befolkning, der hidtil kun havde kendt til forbud, kunne forstå. Dit var mit, og var man stærk, var mit også mit.

Den mest hensynsløse vilkårlighed var lov, og den endelige time til at få hævn over undertrykkerne var kommen. Tilintetgørelsen af ordnede tilstande skred således fremad med hurtige skridt.

Fabrikker og handelsforetagender nationaliseredes, og arbejderne forhøjede deres lønninger efter forgodtbefindende.

I begyndelsen, sålænge der endnu forefandtes beholdninger af råmaterialer, som selvfølgelig konfiskeredes hos fabriksejeren, gik det nogenlunde, idet den indvundne betaling for det færdige produkt omtrent var i stand til at dække de enorme lønninger, men efterhånden som beholdningerne svandt ind, og der ingen kapital var til at fremskaffe nye, måtte arbejderne for at skaffe midler til tilfredsstillelsen af de stadig stigende lønningskrav bortsælge maskiner og inventar, hvilket endnu mere fremskyndte den rivende tilbagegang i produktionen.

Bønderne, der under krigen havde oplevet en glansperiode, som aldrig før, opdagede snart, at de papirpenge, for hvilke deres frembringelser opkøbtes til stadig stigende priser, efterhånden tabte deres evne til at skaffe dem de nødvendige forbrugsartikler, og pengenes hidtidige tiltrækningsevne svandt derfor bort.

21. Vladimir Uljanov Lenin (1870-1924). Russisk revolutionær og Sovjetunionens grundlægger og første regeringschef. Lenin blev i en ung alder inspireret af Karl Marx' ideer. I perioden 1900-1917 opholdt han sig i eksil i Vesteuropa. I april 1917 rejste Lenin via Tyskland og Sverige til Skt. Petersborg i en plomberet jernbanevogn. Arrangementet var igangsat af de tyske myndigheder, der satse på, at Lenins tilbagekomst til Rusland ville svække landets krigsindsats mod Tyskland, hvilket lykkedes til tyskernes tilfredshed. På grund af indre uroligheder indgik Rusland fredsftale med Tyskland i Brest-Litovsk i foråret 1918.

Enhver bonde formindskede derfor sine kvægbesætninger til det mindst mulige, ligesom det dyrkede areals størrelse også indskrænkedes til et sådant minimum, at den frembragte afgrøde kun var tilstrækkelig til tilfredsstillelsen af bøndernes eget forbrug.

Den rivende tilbagegang i al produktion førte snart til, at hungersnøden virkelig meldte sig i de forhenværende store fabrikscentre.

Til trods for en rationering, der af bolsjevikkerne blev gennemført med en hel anden akkuratessse end førhen zarregeringens rationeringssystemer, udtømtes de små beholdninger efterhånden. »Nød bryder alle love«, og når bønderne ikke frivilligt ville bringe deres produkter til byen til salg, måtte der gribes til radikale midler.

Det forekom derfor ikke så sjældent, at der fra en eller anden by blev udrustet bevæbnede ekspeditioner, der kørte til landsbyerne for med magt at tiltvinge sig salg af de nødvendige næringsmidler.

Den gamle regerings forfejlede ernæringspolitik var det, der direkte gav stødet til revolutionen, idet denne udviklede sig af hungerrevolter i Petrograd og andre storbyer.

Zarregeringen havde jo aldrig kunnet rose sig af at ophjælpe erhvervenes udvikling, ligesom den heller ikke havde udmærket sig ved noget administrationstalent.

De opgaver, som krigen stillede til den, troppetransporter, fremstilling af ammunition og munderingsgenstande til soldaterne, ernæringen af de mægtige hære, dens forsyning af det importerede såvel som det i landet frembragte krigsmateriel, voksede den straks over hovedet.

Embedsstanden var uduelig og let at bestikke, hvilke forhold ikke skulle forbedre sig, så meget desto mere som de i forvejen små lønninger som følge af den almindelige dyrtid blev mere og mere utilstrækkelige til at tilfredsstille selv de almindeligste krav.

Efterhånden som den almindelige varemangel gjorde sig gældende, blev der god spillerum for spekulatøren, som tumlede sig vildere og vildere.

Vareåger hørte til dagens orden, og selv om administrationen fastsatte strenge straffe for sådanne, vidste spekulanterne altid at frikøbe sig, dersom de blev angivet eller myndighederne, når det blev altfor galt, fandt anledning til at gribe ind.

Det var i de tider et almindeligt syn, at der i en eller anden landsdel forefandtes i overflod af en given artikel, medens samme ikke var til at opdrive på en anden plads.

Heri bar jernbanerne og i det hele taget transportmidlerne, der under denne krig har spillet en så mægtig rolle, og som var noget af det, der først glippede, en stor del af skylden.

De militære transporter optog størstedelen af jernbanernes befordringsevne, og der blev således kun taget ringe hensyn til forsyningen af den civile befolkning, og først for sent skulle regeringen opdage, at dennes krav ikke helt kunne lades ude af betragtning.

Der var derfor ikke tale om nogen absolut mangel på de almindelige og vigtige levnedsmidler inden for rigets grænser, men den rette fordeling oversteg administrationens evner.

For dog at foretage noget, skred regeringen til fastsættelse af normalpriser og rationeringssystemer, men som følge af at disse forholdsregler kun blev halvt gennemførte, forværrede de kun forholdene. F.eks. så man, at der på steder i Sibirien, hvor der var overflod af kød, blev påbudt »kødløse« dage.

Salget på sådanne dage var selvfølgelig forbudt, men på de andre dage kunne man købe så meget, at der var mere end tilstrækkelig til de »kødløse« dage.

Rationeringssystemerne førte kun til, at det blev vanskeligt at købe levnedsmidler på legitim måde, og smughandelen drev selvfølgelig kun priserne op. Der skulle jo tjenes godt for at kunne betale eventuelle bestikelser for at frikøbe sig, når myndighederne en gang imellem slog ned på et vilkårligt sted.

De fastsatte normalpriser stod altid i et skærende misforhold til vedkommende produkts fabrikationspris, hvorfor normalpriserne kun førte til, at varerne forsvandt fra den frie handel og kun kunne skaffes gennem smughandelen.

Efter revolutionen skred »Vremennoje Pravitelstvo« [*midlertidig »provisorisk« regering*] til oprettelsen af stedlige ernæringskomiteer, som forlenedes med omtrent enevældig magt til kontrol af den frie omsætning.

Den legitime handel var efterhånden kommen op for had fra den lavere befolknings side, således at al forretning blev anset for speku-

lation, hvilket ikke var ukært for zarregeringen, idet denne nu kunne give det udseende af, at spekulatøren var skyld i miseren, der var fremkaldt af dens forføjede ernæringspolitik.

Nu blev kooperativerne favoriserede i enhver retning af ernæringskomiteerne, men efterhånden havde forholdene udviklet sig så vidt, at ingen af de trufne forholdsregler kunne hjælpe, thi de fortvilede transportforhold omstyrkede enhver beregning.

Efter Kerenskij's fald blev ernæringskomiteerne endnu mere despotiske, idet deres sammensætning nu blev ren bolsjevistisk. Det regnedes ned med forbud til højre og venstre, og for at gøre forholdene endnu mere kaotiske, rekvireredes varerne, som de kom frem.

Godtgørelsen for de rekvirerede varer fastsattes med største vilkårlighed og altid for lavt, hvis ikke en af komiteemedlemmerne blev købt.

Bolsjevikomvæltningen tog sin begyndelse i Petrograd den 25. oktober [1917] gl. stil.

Nogle dage efter forplantede den sig til Moskva, som blev taget efter ca. en uges gadekampe, i hvilke en mængde offentlige bygninger med uerstattelige kulturskatte tilligemed mange privatbygninger blev ødelagte, ligesom selvfølgelig tabet af menneskeliv var stort.

Efterhånden kom hele Rusland ind under »Proletariatets Diktatur«, og i november og december udviklede de »røde« deres magtområde til Sibirien. I hver by og landsby blev der oprettet arbejder- og soldaterråd. Rådene i guvernementsbyerne tiltog sig magt over guvernementet og adlød kun centralledelsen i Moskva, når det passede dem.

Det var værd at lægge mærke til, at en stor del af de aktive bolsjevikker tilhørte ikke-russiske folkeslag. Der var imellem dem mange jøder, estlændere, letter og i det hele taget folk fra de russiske randstater.

Disse agitatorer for landet rundt, og hvor der var den mindste lejlighed, trængte de sig altid frem i første række, og så godt som altid blev de ledende, idet de viste mere hensynsløshed og grusomhed end selve russerne.

Til trods for den idealisme, de lagde for dagen, var man ikke i tvivl om, at hadet til russerne og tørsten efter hævn for de mange trængelsår og al den uret, de havde lidt under det hårde regime, var den egent-

lige drivkraft hos dem, medens den almindelige lovløshed og anarkisme kun var dem en kærkommen lejlighed til at øve frit spil.

For at sikre sit herredømme mod eventuelle oprør, var det en nødvendighed for Lenin at danne en revolutionshær, på hvilken han i alle henseender kunne stole.

Da det gjaldt den russiske hærs opløsning, sluttede soldaterne sig villigt til bolsjevismen, idet de i denne fandt et middel til frit at rømme bort fra slagmarkerne, men da de kom hjem til de fædrene kødgryder, var der ingen, der adlød Lenins kald at komme tilbage til trods for de gode lønningsforhold, som centralledelsen var klog nok til straks at indføre i den nye hær.

Da det var nødvendigt overalt at have temmelig store styrker under våben for at undertrykke eventuelle opstande, måtte man derfor søge andre udveje.

Russerne motiverede også deres ulyst til at træde ind i den nye hær med en meget forståelig uvilje til at kæmpe imod deres landsmænd. For Lenins hensigt at fremkalde den sociale revolution over hele verden var alle midler hellige.

Der blev derfor mellem de østrigske og tyske krigsfanger påbegyndt en ihærdig bolsjevistisk propaganda. Soldater såvel som også officerer, af hvilke mange havde været i krigsfangeskab indtil fire år, var deprimerede af lediggang og dårlig forplejning, og agitationen faldt derfor i god jord, især hos ungarerne og til dels hos østrigerne.

Blandt tyskerne var der ikke nogen egentlig tilslutning med undtagelse af nogle tyske officerer, som på skrømt gik over til bolsjevikkerne, der gladelig og uden mistro modtog dem og gav dem ledende stillinger. Hvad disse tyskeres inderste hensigter har været, er vanskeligt at sige nu, men der er en god grund til at antage, at det har været for på en eller anden måde at gavne »dass grosse Vaterland«.

Der blev nu dannet internationale bataljoner, og de officerer, der meldte sig, blev anvendt til befalingsmænd for de russiske soldater, thi bolsjevikkerne hvervede kun med yderste forsigtighed russiske officerer, idet de ikke turde stole på dem.

Som bekendt var det tjekkerne, der i foråret 1918 gav stødet til bolsjevikernes fald i Sibirien. Tjekkerne, der i begyndelsen af krigen i hele armeer frivilligt lod sig tage til fange af russerne, fik under

Russiske bønder betragter en tilfangetaget »hvid« soldat. De »hvide« kæmpede i borgerkrigen for genindførelsen af det reaktionære /monarkistiske system i Rusland. Læg mærke til drengen i forgrunden, som har fået den tilfangetagne soldats hat som souvenir. Postkort i privateje.

Kerenskij lov til at komme til fronten for at hjælpe de russiske brødre mod de tyske undertrykkere.

Som de veldisciplinerede soldater, de er, sloges de godt, men da bolsjevismen i løbet af sommeren 1917 havde opløst den russiske hær, måtte de gå med tilbage, og deres stilling blev i højeste grad kritisk. Bolsjevikkerne elskede dem ikke, thi de afslog bestemt at gå over til dette parti.

Tyskerne, som efter Brest-freden fik mere og mere indflydelse på de bolsjevistiske ledere, forlangte, at Sovjetregeringen skulle afvæbne tjekkerne, for at de senere, når tiden dertil var bleven moden, kunne blive udleverede til Østrig, der så skulle tage hævn over forræderne. Tjekkerne så derfor ingen anden udvej end at tilbyde de Allierede via Amerika at tage til Frankrig for på vestfronten at genoptage kampen mod tyskerne.

Der kom da også i vinteren 1918 en forståelse i stand mellem tjekkerne og Sovjetregeringen, som lovede tjekkerne uhindret passage østpå til Vladivostok med fuld udrustning, hvorfra de skulle indskibes til Frankrig.

Da dette blev bekendt i Tyskland, blev der vistnok derfra forlangt, at tjekkerne skulle afvæbnes og forblive i Rusland.

I alle tilfælde er det fakta, at centralregeringen i Moskva gav ordre til de forskellige soldaterråd langs den sibiriske jernbane om at afvæbne tjekkerne og internere dem i fangelejre, efterhånden som de kom frem.

Da russerne forsøgte herpå, mødte tjekkerne dem straks med væbnet modstand, og det kom mange steder til alvorlige sammenstød mellem de »røde« og tjekkerne, i hvilke de sidste i de allerfleste tilfælde havde overtaget.

De »hvide« – antibolsjevikkerne – havde vist længe forberedt sig til opstand, og hvor det kom til sammenstød mellem de »røde« og tjekkerne, var de »hvide« ikke længe om at slutte sig til tjekkerne for ved disses hjælp at komme til magten, og Sibirien indtil Ural blev således i løbet af juni måned omtrent rensat for bolsjevikker.

De »røde« holdt sig længst i Transbajkalien, men også der måtte de snart overgive sig eller flygte ind i Mongoliet.

Vladivostok har siden sommeren 1918 stået i interventionernes tegn. Overalt ser man masser af engelske, amerikanske, japanske og tjekkiske soldater såvel som også franske, serbiske og italienske. Russiske soldater er der jo selvfølgelig også en del af, men dem bliver der ikke taget så meget hensyn til.

De venligtsindede Allierede har taget kaserner, depoter og de fleste militære bygninger i besiddelse, ligesom også hospitaler og lignende. Deres automobiler, lastvogne og motorordnanser farer fra den ene ende af byen til den anden med en fart, som den russiske milits ikke får lov til at kontrollere.

Rayonen her var af russerne efter den japanske krig velforsynet med militære anlæg med plads til vistnok $\frac{1}{2}$ million soldater og marinere. Der var anlagt mægtige fæstningsværker overalt i det bjergrige terræn både i og ved byen til omtrent op i nærheden af byen Nikolsk-Ussuriisk.

Disse anlæg blev i begyndelsen af krigen, efter at japanernes ven-skab var sikret, desarmerede, og alt materiellet blev ført til den europæiske krigsskueplads, således at der her i øjeblikket ikke findes en eneste brugelig kanon i fæstningerne.

Nu spiller de »fremmede« herrer og benytter lejligheden til at kort-

lægge både til lands og til vands. Man kan være sikker på, at japanerne og sikkert også de andre Allierede er bedre orienterede over de russiske anlæg end russerne selv.

I begyndelsen efter bolsjevikernes fald var russerne begejstrede for de ankommende Allierede troppetransporter, og man så hen til dem som de, der hurtigt skulle bringe organiserede forhold til veje, men efterhånden som tiden gik, og udviklingen snarere viste i modsat retning, tabte de varme følelser sig.

Japanerne blev i begyndelsen – uanset deres venskabelige forsikringer – både af russerne og de andre Allierede betragtede med en vis mistro, men russerne har nu til dels forandret dette synspunkt, idet de ser, at japanerne virkelig har i sinde at gøre et grundlæggende arbejde i en ikke lille målestok. Det modsatte har været tilfældet med amerikanerne.

Straks efter revolutionens udbrud henviste de, der troede sig i stand til at lede den russiske revolution, til den nordamerikanske republik, som den regeringsform, der ville passe bedst for den vordende russiske republik, og alle sunde kræfter opfordredes til at virke hen til dette mål.

De sunde kræfter var imidlertid for svage, og udviklingen skulle foreløbig gå i en anden retning.

I Amerika fandt disse følelser også genklang, både politisk og kommercielt. De amerikanske fabrikanter og eksportører havde ikke noget imod at benytte den venskabelige stemning og var sikkert også rede til at anvende både kapital og arbejde for at sikre sig et forspring i konkurrencen om det russiske og sibiriske marked, som efter krigens slutning for lange tider skulle lukkes for tyskerne og derefter monopoliseres af de Allierede.

Begivenhedernes udvikling krævede imidlertid, at Amerika anspændte alle sine kræfter for at komme sine Allierede på vestfronten til hjælp, og der blev således ikke tid til at organisere noget virkelig arbejde i Rusland, inden tyskerne var slået ned.

Selv om der af den amerikanske regering blev udsendt forskellige kommissioner for at undersøge forhold og muligheder, kom der foreløbigt ikke noget positivt resultat ud heraf. Det indsamlede materiale blev henlagt til bedre tider, når der virkelig kunne findes grundlag for praktisk arbejde.

Man nøjedes med at tilbyde industrivarer, som også blev modtagne, men da der mod den fortsatte import til Rusland ikke fandt nogen virkelig eksport sted, virkede dette kun til at forværre den russiske handelsbalance, og rublens værdi, som efterhånden af den indenrigske politiske situations udvikling gjorde problematisk, forringedes yderligere heraf.

Efterhånden som de forventninger, som russerne måske ubegrundet nærrede til amerikanerne skuffedes, afkøledes de varme følelser for de amerikanske soldater, der i forhold til de andre Allierede – med undtagelse af japanerne – var til stede i forholdsvis stor målestok.

Denne stemning kommer for hver dag tydeligere og mere offentlig frem, ja, et enkelt blad, der ledes af patriotiske følelser, og som under bolsjevikernes herredømme her i byen havde skrevet skarpt mod disse uden at blive konfiskeret, blev for kort tid siden, efter at have indholdt en mod amerikanerne hånende artikel, lukket på disses foranstaltning.

Det begynder nu at gå op for russerne, at de bliver nødt til at ordne deres egne indre forhold uden hjælp udefra, og da de ser, at dette vil være forbundet med et hårdt og langvarigt arbejde, kommer der tit røster frem for den anskuelse, at man skal slutte sig sammen med japanerne. Disse har sikkert heller ikke noget derimod, men russerne afskrækkes af de fordringer på kompensationer i Østasien, som japanerne uden tvivl vil stille for deres hjælp.

Efterhånden som korrupsionen indenfor den sibirske regering bliver større og større, og det bliver klart for alle, at dens stilling, både som følge af indre forhold og bolsjevikernes stadige fremgang på fronten, i længden vil være uholdbar, svirrer der stadig rygter om påtænkte opstande fra de yderliggåendes side.

Rygterne går ud på, at de socialrevolutionære vil styrte Koltschak²² for at slutte fred med bolsjevikkerne.

I nogle dage gik der vedvarende rygter om, at S-R'erne (de socialrevolutionære) ved tjekernes hjælp havde taget magten i Irkutsk og

22. Aleksandr Koltschak (1874-1920), russisk admiral. Koltschak var fra slutningen af 1918 leder af de kontrarevolutionære styrker i Sibirien og Ural, hvorved han gjorde sig til hersker over en række sibirske byer. Koltschakregimet sluttede i 1920, da han blev skudt af bolsjevikkerne efter ordre fra revolutionskomiteen i Irkutsk.

således afskåret Omskregeringen fra Østen og derved standset alle tilførsler, men da telegrafforbindelsen vestpå atter blev genoprettet, viste det sig, at det kun havde været rygter.

Først i november begyndte rygterne atter at svirre her i byen; man følte gæringen overalt, ja, man kan næsten sige, at det var en offentlig hemmelighed, at der en af de nærmeste dage ville blive gjort forsøg på at tage magten fra de nuværende magthavere.

Efter at den sibiriske regering sidste år havde befæstet sin magt inde i Vesten og valgt Omsk til sit sæde, blev der her til Østen udsendt en repræsentant, der med navn af øverstkommanderende over troppe her i Østsibirien fik sæde i Vladivostok.

Som diktaturets repræsentant var han i virkeligheden øverste myndighed såvel i militære som i borgerlige anliggender; hans anordninger var lov.

Den 17. november [1919] brød oprøret løs. Allerede fra morgentunden mærkede man, at afgørelsen på de sidste dages uvished var nær forestående. Stærke patruljer trak gennem gaderne, og på gadehjørnerne opstilledes poster forsynede med mitrailleuser.

Magasiner og kontorer lukkedes som efter stiltiende overenskomst, medens gaderne, til trods for at det var synligt, at der var alvorlige begivenheder i vente, fyldtes med nysgerrige.

I spidsen for oprøret stod som den militære leder tjekkergeneralen Gaida, som i sommeren 1918 havde spillet en vigtig rolle i kampene mod bolsjevikkerne, hvor han havde ydet russerne energisk og uvurderlig hjælp.

Til løn herfor var han bleven udnævnt til øverstkommanderende på Uralfronten, en post som han senere måtte forlade på grund af uoverensstemmelser med Koltshaks regering.

Efter sigende havde han åbent udtalt, at han ville hævne sig, og de misfornøjede samlede sig derfor omkring ham. Han havde sit eget jernbanetog, og fra dette begyndte der om morgenen hvervning af soldater. Enhver, der meldte sig, fik udleveret gevær og patroner.

Til trods for at denne hvervning var regeringstropperne bekendt, blev der ikke skredet ind, hvorimod man passivt afventede begivenhedernes udvikling.

Ved totiden om eftermiddagen lød der skud fra Gaidas frivillige, og dette var signalet til oprørets begyndelse.

Fra oprøret i Vladivostok den 17. november 1919. Billedet viser døde oprørssoldater efter regeringsstyrkernes angreb på jernbanestationen. Foto i privateje.

Oprørerne indtog straks jernbanestationen, og først nu skred regeringstropperne ind. Disse kunne imidlertid ikke tage stationen tilbage, thi oprørerne stod i gode beskyttede stillinger.

Regeringstropperne måtte derfor holde sig tilbage i sidegaderne, hvorfra de forhindrede oprørernes videre fremtrængen. Der udviklede sig en til tider temmelig stærk skydning, og hermed gik tiden til mørkets frembrud.

Oprørerne havde sikkert ventet, at regeringstropperne ville nægte at adlyde officererne eller helt gå over til dem, men dette skete ikke, og hermed var egentlig oprørets skæbne afgjort, i særdeleshed da kampene således blev indskrænkede til kun at omfatte jernbanegårdens terræn.

Efter mørkets frembrud blev dette omringet, og der blev kørt kanoner frem, ligesom der også blev åbnet ild fra resterne af den russiske Stillehavsfåde, nemlig 4 torpedobådsjagere, der stadig henligger her i havnen. Et pansertog, der tilhørte Kosakataman Kalmykoff, tog også virksom del i kampene.

Oprørerne, der nu måtte gå over til defensiven, havde en udmærket beskyttet stilling i jernbanegården, som de hårdnakket forsvarede.

Hele aftenen igennem lød der stærk geværild iblandet med skud fra kanonerne og mitrailleurernes skratten.

Længe tøvede regeringstropperne med at søge en afgørelse ved storm, idet man rimeligvis håbede ved fortsat skydning at tvinge oprørerne til overgivelse, men en sådan udeblev, thi oprørerne kunne ikke vente, at der ville blive vist dem barmhjertighed.

Ud på natten blev stormen da gennemført, og den endte med jernbanestationens indtagelse, og tilfangetagelse eller nedskydning af oprørerne.

Resultatet var: Jernbanestationen godt ramponeret, et par pakhusse skudt i brand og mindst 500 menneskers død. De Allierede tropper tog ikke del i begivenhederne udover at hjælpe til med ordenens opretholdelse.

Gaida blev i såret tilstand taget til fange, men tjekkerne forlangte og fik ham udleveret dagen efter mod, at han måtte forpligtige sig til at forlade Rusland og give sit æresord på aldrig mere at vende tilbage.

Vladivostok, den 5. december 1919

Kære Forældre og søskende [*Forældrene*]

Mange tak for Eders sidste brev af 7. oktober, som jeg modtog i forgårs, ligesom jeg også har fået Eders andre breve.

Det forundrer mig, at I ingen breve har fået fra mig, idet jeg har sendt nogle til Kongerslev, som egentlig var bestemt for Eder alle, hvorfor jeg har anmodet Niels Peter om efter gennemlæsning at sende dem videre.

Jeg har også sendt et par kort direkte til Eder, og håber jeg, at I i mellemtiden har fået dem.

Jeg kan godt forstå, at I gerne vil, at jeg skulle komme hjem, og I kan også være forvisset om, at på lyst fra min side mangler det ikke, men som de økonomiske forhold har udviklet og udvikler sig, vil en hjemrejse blive en meget dyr historie.

Rublens værdi er jo efterhånden sunket ned til et rent minimum, i øjeblikket skal man således betale 75 sibirske rubler for en dansk

krone, medens en rubel indtil krigen var 1 kr. 92 øre, hvilket med andre ord vil sige, at rublen kun har 1/150 del af sin tidligere værdi.

Som I måske ved fra aviserne, kan man ikke herfra rejse gennem Rusland, men må for at komme til Danmark enten rejse over Amerika eller syd om Indien.

En sådan rejse vil, hvilken vej man så end vælger, komme til at koste med den mest gennemførte sparsommelighed mindst 3.500 kroner eller med den nuværende rubelkurs ca. 265.000 rubler, hvilket selvfølgelig vil lave et mægtigt hul i mine sparepenge.

Desforuden bør man jo, hvis man foretager en sådan jordomrejse, se sig lidt om undervejs, hvilket selvfølgelig vil gøre rejsen endnu dyrere.

Ikke for det, jeg har selvfølgelig pengene, men jeg ville jo gerne afvente et gunstigere tidspunkt.

Jeg kan tænke mig, at I er noget urolige for mig, idet I jo gennem aviserne vil være underrettede om forholdenes udvikling i Rusland og det indre af Sibirien, men herude i Østen er forholdene absolut sikre, så der er ikke grund til ængstelse i nogen som helst retning, og jeg beder Eder derfor ikke nære nogen bekymringer for mig.

Jeg har nu været her i Vladivostok i 1½ år, og jeg [må] egentlig sige, at jeg er glad for, at jeg ikke, eftersom forholdene nu har udviklet sig i den sidste tid, igen kom tilbage til Vestsibirien. Thi i øjeblikket er det vanskeligt at sige, hvad enden på det hele vil blive derinde.

Heri byen kan vi imidlertid være rolige, idet der både er engelske, franske, amerikanske, italienske og japanske soldater i byen, lige såvel som der til overflod er stationeret japanske, engelske, amerikanske og franske krigsskibe i havnen.

Det glæder mig, at I alle er raske og har det godt derhjemme. Jeg må sige, at de forskellige heller ikke er alt for flittige til at skrive til mig. Fra Graves og Kresten har jeg således ikke haft brev det sidste års tid.

Herovre har jeg det også godt og har kunnet glæde mig ved et godt helbred hele tiden. Havde jeg ikke været rask og i enhver henseende haft det godt, ville der jo have været grund til at komme hjem noget før.

Nå, som sagt, det er jo ikke på lyst fra min side, at det skorter, men krigen har jo omstyrtet så mange beregninger.

Livet går sin gang herovre, jeg er ung, og nu har vi jo for længst opgivet at regne med normale tilstande her. Man ser derfor lyst på tingene og tager udviklingen, som den former sig.

For eftertiden skal jeg være flittigere til at skrive, og vil jeg sende mine breve direkte til Eder.

Med mange kærlige hilsener til Eder alle forbliver jeg Eders hengivne

Frederik

Vladivostok, den 20. december 1919

Epistel

Den sibiriske regerings dage er nu sikkert snart talte. Krakket er uafvendeligt.

Dens politik fandt ingen jordbund i befolkningen, og da bolsjevikkerne i forsommeren begyndte at få overtaget på fronten, og det så at sige på slagmarken afgjordes, om den fremtidige regeringsretning i Rusland skulle være reaktionær eller bolsjevistisk, mødte hele befolkningen regeringens opfordringer til at møde under fanerne for endeligt at tilintetgøre bolsjevikkerne med passiv modstand.

Med tilbageetoget begyndte opløsningen indenfor hærens rækker, og de uheldige indre forhold har været bolsjevikkerne en såre virksom forbundsfælle, hvem der tilkommer en overvejende andel i opnåelsen af bolsjevikernes øjeblikkelige resultater.

Der er faktisk ikke mere tale om nogen front. Den sibiriske hær eksisterer i virkeligheden ikke mere. En meget stor del af den er regimentsvis med fuld musik gået over til bolsjevikkerne, som efter rygterne har behandlet sådanne overløbere såre loyalt, idet de, der ikke frivillig ville stille sig i den røde hærs rækker, blev afvæbnede og sendt ind i landet. Af resten er omtrent de fleste enten gjort ukampdygtige eller deserterede. Hvad der er tilbage, er skyndsomt på vej østpå langt forud for bolsjevikkerne.

Grunden til dette sammenbrud er mange. Efter Koltschaks overtagelse af diktatorværdigheden var de reaktionære eller i alt fald de monarkistiske strømninger komne til magten, selvom Koltschak gang på gang forsikrede, at hans mål kun var at samle hele Rusland for

derpå at indkalde den lovgivende forsamling – utschjreditelnoje so-branje – i hvis hænder han ville overgive sin dikatorpost.

Koltschaks hensigter med sit fædreland var uden tvivl de mest patriotiske. Udgået af den gamle skoles miljø var han et menneske med progressiv tænkemåde, og som sådan kunne han absolut ikke ønske det gamle regimes tilbagevenden i dets fulde omfang og virke-måde, men som patriot måtte han få afsky for det før udadtil mægti-ge Ruslands nuværende magtesløse tilstand.

Hans livsanskuelse tvang ham til at give den frihedsrus, der efter revolutionen havde grebet så godt som hele det russiske folk og fejlet grundlaget for sund omdømme bort hos de fleste og derved muliggjort, at det russiske folk blev prøveklud for forsøg på at indføre et utopisk ideelt statssystem, som efter almindelig omdømme absolut ikke pas-sede for det russiske folks nuværende kulturstandpunkt, og hvis håndlangere for at indføre det tillod sig handlinger, som i verdens-historien vil komme til at stå som forbrydelser, hvis kynisme langt overgår zarregimentets skylden for den daværende sørgelige til-stand.

Koltschak anså derfor en stærk monarkistisk regering for det, der skulle gengive Rusland dets tidligere stilling mellem stormagterne og lede det russiske folks fremtidige udvikling.

Men tiden var ikke moden, og skæbnen ville det derfor anderledes. Var Koltschaks hensigter således end de bedste, så skortede det ham på evne, politisk behændighed, men vel mest af alt på hensynsløshed. Det var en ingenlunde let opgave.

Koltschak havde taget på sig med diktatorværdigheden, at den for-håndenværende embedsstand samt de partikliger, der havde hjulpet ham til magten, skulle heller ikke gøre ham det lettere.

Den almindelige gennemsnitsrusser har jo aldrig været berømt for at være overladet med energi, og nu har revolutionen tilmed forlenet alle med en vis overlegen foragt for at beskæftige sig med alvorligt frugtbringende arbejde.

Korruptionen indenfor administrationen var hårrejsende. Alt ko-stede penge, og alt kunne købes for penge.

Man fik uvilkårligt det indtryk, at de momentane magthavere handlede ud fra den forudsætning, at det var deres opgave at få så stort økonomisk resultat som muligt ud af deres stilling for så, når det

blev alt for galt, at kunne trække sig tilbage til en sorgfri, materielt sikret tilværelse.

De »største« sørgede i regelen for, når de mærkede, at grunden under deres fødder begyndte at blive varm, at blive kommanderede til Østen, hvor de omsatte resultatet i udenlandsk valuta for så i sidste øjeblik at bringe denne og deres person udenfor regeringens rækkevidde.

Selv om tjekkernes hjælp som allerede nævnt havde været en meget vigtig medvirkende faktor ved bolsjevikernes udryddelse, havde der også været andre virkningsfulde faktorer, såsom den almindelige varemangel, handelens tilintetgørelse og den almindelige terror, som bolsjevikkerne udøvede og flere.

Det var en almindelig antagelse, at når Sovjetregeringen blev afsat, ville handelen blive givet fri, og der ville som følge deraf blive åbnet for tilførslerne østfra, ligesom også produktionen ville forøges, idet producenternes ejendomsret nu ville blive respekteret.

Men resultatet svarede ikke til forventningerne, og det blev nærmest: Af asken og i ilden.

Den nye regering frigav rigtignok handelen, og import og eksport blev igen tilladt. Udlændingene var også ivrige til at tilbyde deres tjeneste og dirigere store varepartier til Vladivostok, som jo var Sibiriens eneste oversøiske forbindelseshavn af betydning.

I begyndelsen var det særligt importen, der tog et mægtigt opsving. Den ene store damperladning efter den anden ankom her til byen, og alle pakhuse blev overfyldte.

Forretningerne så meget lovende ud, idet priserne i Vestsibirien, selv om man ved forøgede tilførsler måtte regne med prisfald, forjættede glimrende avancer, thi rubelkursen svingede endnu omkring 5 rubler pr. yen.

En international jernbanekommission med amerikanerne i spidsen skulle være administrationen behjælpelig med at bringe orden i transportforholdene, og regeringen blev af de Allierede tilsagt al hjælp i kampen mod bolsjevikkerne.

Alt så således særdeles lovende ud, og alle troede, at vendepunktet var nået, og at man nu gik ordnede forhold i møde.

Opgaven var rigtignok ikke let, men kunne måske have været løst, hvis regeringen havde været den voksne. Dette var den imidlertid

langtfra, men dertil blev der intet hensyn taget, ligesom overklassen viste sig at være aldeles blottet for organisationsevne såvel som vilje til at ofre noget virkeligt for at bringe ordnede forhold til veje. Der håbedes letsindigt på, at alt skulle komme ganske af sig selv udefra.

Hertil var både amerikanerne og japanerne vist nok også i begyndelsen villige, selvfølgelig i håb om at opnå økonomiske fordele, men dette strandede i begyndelsen på, at de forskellige konkurrerende ville sikre sig monopol for senere at kunne høste så meget desto rigere udbytte.

Skinsygen hindrede planernes udførelse, og da håbet om bolsjevikernes endelige sammenbrud i løbet af året 1919 glippede, og det trak ud med dannelsen af en regering, der omfattede størstedelen af det forhenværende russiske rige; og som kunne sikre udlændingene de ventede koncessioner, kølnedes efterhånden interessen.

Kun japanerne nærer den stadig umindsket, måske kan man for disses vedkommende tale om forhøjet interesse, i særdeleshed for Øst-sibirien, hvis mægtige skov- og metalrigdomme udøver en mægtig tiltrækning på ølandets energiske sønner.

Tilmed har Europa og vel også Amerika jo nu fået nok at gøre med at ordne deres egne kaotiske indre forhold, der nu efter godt et års forløb efter våbentilstanden synes mere udviklede end nogensinde.

Gæringen i det russiske rige er jo også langt fra at være endt, og den afklaring, af hvilken den fremtidige regeringsform i landet, skal opstå, kan endnu ikke øjnes.

Med handelens frigivelse fik spekulatøren, der af bolsjevikkerne havde været så virksomt undertrykt, atter spilleplads, idet den almindelige desorganisation til trods for de – ganske vist utilstrækkelige – tagne forholdsregler stadig bredte sig, begunstigede den.

Det viste sig snart, at den internationale jernbanekommission var bleven stillet overfor en foreløbig uløselig opgave.

Det forhåndenværende materiel var utilstrækkeligt, og dets ydeevne blev næsten reduceret til intet, thi størstedelen af de disponible vaggoner, henstod fast rundt omkring på de forskellige stationer, hvor de benyttedes som opholdsrum for det ualmindelige store antal flygtninge, der var søgt østpå, da hungersnøden i det indre Rusland havde gjort opholdet der umuligt.

Bolignøden var efterhånden skredet over alle grænser. F.eks. havde

Korn pakkes i sække. Vladivostok havde under oktoberrevolutionen opmagasineret enorme mængder af forskellige slags varer. De udenlandske handelsvirksomheder transporterede især fødevarer til det borgerkrigshærgede og hungersramte Sydrusland. Foto i privateje (ukendt datering).

en by som Omsk i vinteren 1918 700.000 a 800.000 indbyggere, medens 200.000 var det højeste antal, der under normale forhold var plads til. Og således var det overalt.

Også militæret lagde beslag på store dele af det rullende materiel. Enhver officer søgte så vidt muligt at få sin egen vagon, som ikke altid blev benyttet i militært øjemed.

Varerne hobede sig altså op herude, og da det omkringliggende opland kun kunne aftage ganske minimale kvanti, måtte handelsstanden gribe til et virksomt middel, og resultatet blev selvfølgelig bestikelse!

Russerne har en vis svaghed for at oprette komiteer, som skal virke regulerende på alle forhold, men da organisationsevnen altid mangler, er disse institutioners virkninger altid det modsatte af det tilsigtede. En sådan komite blev da også oprettet her i Vladivostok for regulering af afsendelserne herfra, men den udviklede sig snart til et rent auktionslokale.

Ansøgninger om afsendelsestilladelser væltede ind i dyngewis. Alle ville afsende, lige meget hvad, hvorhen og på hvilken måde, og alle vil være blandt de første for at sikre sig de eventyrlige afsætningsmuligheder, om hvilke alle beretninger fra Vestsibirien talte.

For at opnå et resultat måtte bestikkelserne altså tages virksomt i brug, og der opstod snart faste markedspriser på sådanne afsendelsestilladelser.

Prisen afgang af varens værdi, forskellen mellem markedsprisen her og på salgsstedet, og forskellige andre forhold, som komiteemedlemmerne med en forbavsende smartness vidste at tage i betragtning.

Blandt forretningsfolk var priserne på afsendelse et almindeligt samtaleemne, ja selv aviserne undlod ikke at omtale dette forhold. Men det var ikke nok at have købt sig en afsendelsestilladelse, der måtte også skaffes vaggoner.

Jernbanefolkene, som snart fik rede på de mægtige summer, der vandrede i komiteens medlemmers lommer, fandt snart på et middel til også at lede en del af papirpengestrømmen i deres eget fangenet. De nægtede simpelthen at stille vaggonerne til disposition!

Det udslidte materiel trængte hårdt til reparation, og en hurtig opvokset omsorg hos jernbanen fik snart vaggonerne udrangerede. Dog smørelse på rette steder fik snart vaggonerne i rullefærdig stand.

Var alle besværligheder i Vladivostok overvundne, måtte man ikke være optimistisk og tro, at millionen allerede var tjent. Nej, farerne lurede alle vegne. Man kunne risikere udrangering på en station undervejs, ukladning eller lignende.

Det var nødvendig at have sin egen mand med omtrent hver afsendelse for at smøre på de truede steder.

Fik man så endelig varerne frem til bestemmelsesstedet, havde man kun at frikøbe sig hos de stedlige ernæringskomiteer og hærafdelinger.

Af foranførte ser man, at indkøbsprisen i Vladivostok skulle fordobles et par gange for at sikre sig en fortjeneste, der stod i passende forhold til risikoen. Dette var den legale måde at foretage afsendelse på.

Hertil må endvidere tilføjes følgende: Den sibiriske jernbane går jo som bekendt på et stort stykke gennem Manchuriet, hvor en landstrimmel på nogle kilometers bredde af russerne er lejet hos kineserne, men denne landstrimmel betragtes alligevel som et stykke ud-

land. Her tog man ikke noget hensyn til komiteer eller regeringsforanstaltninger, men afsendelsestilladelser blev solgt til dem, der betalte bedst.

Endvidere var der mange andre måder at afsende varer på: Officerer og soldater solgte plads i militærtransporterne, eller de udsendte befuldmægtigede for opkøb til hæren fiktivt opkøbte varer, som hærforvaltningen slet ingen brug havde for, og som derfor ved ankomsten til Vestsibirien blev udleveret til spekulanterne.

Og sådan var det overalt. Alle, som kunne få, modtog bestiklinger. Mod et par ministre kom det endog til offentlig anklage for forræderi mod fædrelandet. De havde drevet det for vidt!

I alle offentlige forhold herskede der den mest gennemførte korruption, i kommunale og regeringsanliggender såvel som hærforvaltningen.

Under sådanne forhold var det umuligt, at en hær skulle blive i stand til at tiltvinge sig et endeligt resultat, og det gik da også snart galt.

Hæren bestod jo omtrent udelukkende af bønder og arbejdere, hvoraf de fleste i deres inderste sympatiserede med bolsjevikkerne.

Imidlertid kunne resultatet sikkert være blevet et andet, hvis overklassen, eller intelligensen, som den her kaldes, havde omsat en del af de følelser, som de i svulstige ordstrømme så rigt lod komme til orde, i praktisk handling. Men hertil havde de absolut hverken vilje eller energi.

Overklassen ville intet ofre. Hvor det var muligt købte dens sønner sig fri for militærtjeneste, og hvis det var umuligt at blive helt fri, arrangerede de sig altid på en eller anden post, som lå så langt som muligt bag fronten.

Det samme var tilfældet med en stor del af officererne. De søgte så vidt muligt at blive udkommanderede i en mission østpå: Alle led af østfeberen. Heri bar de horrible gageforhold en stor del af skylden; det var absolut umuligt for nogen som helst militærperson på en hæderlig måde at ernære sig af sin gage.

Med sådanne eksempler for øje var der i for sig intet mærkeligt i at soldaterne, da modgangen meldte sig, omsatte deres bolsjevistiske sympatier i handling. De gik enten lige over til modstanderne eller også deserterede de eller trak sig tilbage uden kamp.

Intet kunne standse opløsningen, der skred frem med rivende hast, og det er nu kun et kort tidsspørgsmål, når den vil være fuldbyrdet.

Vladivostok, den 30. december 1919

Kære Broder [*Kresten*]

Dit brev af 27. oktober har jeg med tak modtaget.

Med mit brev af 1. november [1919], som jeg håber allerede for længst er i din besiddelse, har jeg allerede tilskrevet dig, at et eventuelt engagement i dit firma interesserer mig.

Da breve for tiden er ca. 2 måneder undervejs fra Danmark og hertil, vil en brevlig korrespondance som følge heraf blive alt for langsom.

Som følge af forholdenes udvikling i de sidste måneder ønsker jeg så hurtigt som muligt at blive klar over, hvilken politik jeg skal følge, om jeg skal fortsætte med Sibiko, eller jeg skal gå over til noget nyt.

Jeg tror, at man kan sige, at vi i alle tilfælde for de danske firmaers vedkommende, der arbejder på Sibirien og Rusland, er nået til et vendepunkt, idet resultatet af mange års organisatorisk arbejde er til dels ødelagt, for ikke at tale om de økonomiske tab, det sidste halve år har bragt.

Med erfaringerne fra det sidste bolsjevikregimente og de beretninger om de »rødes« behandling af handelsstanden, der fra tid til anden kommer gennem fronten, såvel som også de begivenheder, der kunne ventes fra den stedlige pøbels side, for øje, var der ikke ret mange af vore danske funktionærer, der var indforståede med at blive på deres pladser under bolsjevikkerne, hvilket gælder for såvel Sibiko som andre danske og udenlandske firmaer.

Firmaet måtte derfor være indforstået med at foretage en halvvejs likvidering, men da denne i omtrent alle tilfælde blev for sent påbegyndt, bragte den overalt mere eller mindre store tab.

Grunden til, at likvideringen for de enkelte pladsers vedkommende blev for sent foretaget, var dels, at man stadig håbede på, at det skulle lykkes den sibiriske regering at standse bolsjevikernes fremtrængen, dels de kaotiske valutaforhold, der nødvendiggjorde, at man for at sikre sig så vidt muligt mod de enorme kursfald altid sørgede for at have pengene anbragt i varer.

Vore filialer er således efterhånden forladte af de danske, og de ikke likviderede varebeholdninger er blevne overladt til betroede russere.

Det drejer sig for både vort og andres vedkommende om betydelige værdier, og selv om man forudsætter, at vore russiske funktionærer ikke alene vil være ærlige, men også beskytte firmaets interesser efter bedste evne, er det højst tvivlsomt, at der vil være noget tilbage, når vi en gang i fremtiden kommer tilbage, thi hvad bolsjevikkerne ikke rekvirerer vil medgå til omkostninger.

Den vestligste filial, vi i øjeblikket har forbindelse med, er Irkutsk, og denne plads' dage er vistnok også snart talte, idet der allerede for et par dage siden der har været et stedlig oprør, som dog synes foreløbigt at være slået ned.

Her i Vladivostok er vi allerede 30 danske på filialen, en del sidder på de østlige pladser, men det er sikkert kun et tidsspørgsmål, når størstedelen af disse også vil være her.

De af vore danske, der sidst afrejste fra Vestsibirien, er ikke nåede frem til Irkutsk endnu. Vi er her meget bekymrede for deres skæbne, idet det kan befrygtes, at de bliver tilbage på den anden side af fronten, og deres stilling er da desværre ikke misundelsesværdig.

Som følge heraf er firmaet allerede begyndt på at forberede hjemsendelsen af de yngste funktionærer, og for mange af disse vil resultatet sikkert blive afsked, thi der er ikke udsigter til, at forholdene foreløbigt vil forbedre sig.

Når direktøren for hovedcentralkontoret i løbet af nogle dage kommer tilbage fra Japan, vil der sikkert også for de ældre funktionærers vedkommende blive taget en eller anden bestemmelse.

Der vil selvfølgelig her ikke blive tale om afsked, thi hvis firmaet foretog et sådant skridt, ville dette umuliggøre chancen for til sin tid at indvinde det hidtil tabte.

Jeg kan tænke mig muligheden af, at de, der ønsker det, kan komme hjem på ferie, for derpå at gå ind i Rusland fra vest eller syd.

For mit eget vedkommende regner jeg [med], at jeg indtil videre bliver siddende her i Vladivostok.

Som jeg skrev i mit brev af 1. november, er jeg uanset lysten til at komme hjem, som følge af de enorme rubelbeløb rejsen vil sluge, ikke videre begejstret for i øjeblikket at bestemme mig for ferie.

Jeg kan tænke mig, at dit firma af hensyn til det forberedende

arbejde ønsker et resultat så hurtigt som muligt, og jeg vil derfor bede dig tage sagen op med direktionen.

Da det efter min mening vil være en tid inden forretninger på Rusland vil give noget økonomisk udbytte, ønsker jeg faste betingelser, der foreløbigt er uafhængige af resultatet, altså en fast gage i kroner, og da det er ganske umuligt at bedømme leveforholdene i Rusland, skal opholdsudgifterne være for firmaets regning. Ligeledes beder jeg dig forespørge, hvorledes firmaet stiller sig til en eventuel godtgørelse af rejsen Vladivostok-Danmark.

Hvis dit firma, når de har haft sagen oppe, vil telegrafere mig et tilbud, skal jeg øjeblikkelig tage standpunkt, idet jeg til den tid vil være klar over min stilling til Sibiko.

Jeg beder Eder begge modtage mine bedste lykønskninger for den førstefødte, og i håb om at I alle sammen har det godt og i bedste velgående, er jeg med mange hilsener

Eders hengivne
F.

Januar-december 1920

Frederik er frustreret over både sin arbejdsgiver, Det Sibiriske Kompagni, og rublens fortsatte nedtur. Han begynder at sende penge hjem til Danmark for i det mindste at have lidt penge i reserve, når han engang kommer hjem. Handelen i Sibirien lider stadig af bolsjevikernes hærgen. I håb om bedre politiske og økonomiske tider forholder Det Sibiriske Kompagni sig afventende. Bolsjevikkerne overtager regeringsmagten i Vladivostok, men så længe de Allierede har soldater og krigsskibe i området, tør de ikke røre de udenlandske handelsforetagender. Frederiks flirt med Kresten og P. Lauridsen løber på grund af urolighederne i Rusland og Sibirien ud i sandet og bliver ikke til noget, så Frederik beslutter sig for ikke at tage på ferie i Danmark. Det Sibiriske Kompagnis filial i Vladivostok bliver helt afskåret fra hovedkontoret i Omsk. Alle filialer i Vestsibirien bliver nationaliseret af bolsjevikkerne. Som konsekvens heraf afskediger Det Sibiriske Kompagni de yngste danske funktionærer. Frederik skal muligvis til Kina.

Vladivostok, den 8. januar 1920

Kære Forældre og søskende [*Niels Peter*]

Nu er dansk jul og nytår ovre, og vi er så begyndt på den russiske jul.

Russerne indtager i øjeblikket en noget ualmindelig stilling med hensyn til deres tidsregning.

Officielt regnes der overalt med vesteuropæisk tid, men kirken regner stadig med den gamle russiske tid, der som bekendt er 13 dage bagefter vesteuropæisk tid. Grunden til denne haltende tidsregning er, at der i øjeblikket ikke eksisterer nogen øverste kirkelig myndighed.

Bolsjevikkerne foretog ganske vist i sin tid omforandringen, der foregik såre let, dagen efter den 15. februar blev det 1. marts. Men da bolsjevikkerne ikke tager særlig hensyn til kirken, blev der dengang i hastværket ikke tænkt på, hvorledes forholdene med de store højtidder skulle ordnes.

Da den sibiriske regering kom til magten, kunne denne heller ikke foretage omforandringen, idet patriarken for den hellige synode befinder sig i Rusland.

Både jule- og nytårsaften tilbragte jeg i en dansk familie, hos en af vore funktionærer, hvor vi var en del danske samlede og tilbragte et par gode aftener.

Vi har nu fået vinter her. Dvs., det fryser en del, mellem 10 og 15 grader [Reaumur] [mellem 12,5° og ca. 19° Celsius].

I modsætning til Vestsibirien falder der her ikke ret meget sne. Vi har således kun haft kaneføre nogle få dage. Sneen fyger bort.

Endskønt Vladivostok ligger på omtrent samme breddegrad som det sydlige Italien, hvor sne og frost er sjældenheder, har vi her tre temmelig kolde vintermåneder.

Sne falder der som nævnt ikke meget af, og den smule, der falder, forsvinder snart, og kulden ville heller ikke være særlig stærk, hvis ikke der hele tiden blæste en temmelig skarp nordenvind.

Der har for nogle dage siden været en dansk damper – eller rettere sagt motorskib – her i havnen. Det var en af Østasiatisk Kompagnis²³ både, »Peru« hedder den. I løbet af sommeren har der foruden »Peru« været endnu to, »Australia« og »Tongkin«.

Det er flotte skibe, »dampere uden skorsten«. De kommer hertil Vladivostok med sojabønner, der avles i store mængder inde i Manchuriet af de kinesiske bønder, hos hvilke Østasiatisk Kompagni opkøber direkte gennem egne kontorer.

Med »Peru« rejste der en del danske hjem. Mellem dem var der 4-5 sønderjyske krigsfanger, som nu ved Sønderjyllands tilbagevenden til Danmark var blevne danske undersåtter og derfor blev sendt hjem på den danske stats foranledning. Ellers går livet herovre sin gang, roligt

23. Det Østasiatiske Kompagni (Ø. K.) blev grundlagt i 1897 af H. N. Andersen og Den Danske Landmandsbank. Selskabets hovedmål var at gøre København til økonomisk centrum for Østersøregionens handel med Fjernøsten. Det Østasiatiske Kompagnis drift beroede indtil 1905 på skovdrift i Siam (senere Thailand), skibsfart og levering af forsyninger til den russiske ekspansion i Kina. Efterhånden udviklede Det Østasiatiske Kompagni sig til Danmarks største virksomhed med 115 afdelinger eller datterselskaber i fem verdensdele. I 1920'erne var Østasiatisk Kompagni én af det Sibiriske Kompagnis største konkurrenter. Begge virksomheder satsede stort på sojabønneopkøb i Manchuriet med videresalg til Europa for øje.

kan man ikke sige, thi tiden, vi nu lever i, er jo rig på forandringer. Men her i Vladivostok er det sikkert ikke værre end andre steder.

Nyt hører vi ikke meget af, thi aviserne kommer meget uregelmæssigt.

Jeg skrev et brev den 5. december [1919], og håber jeg, at I allerede har modtaget det. Det skulle glæde mig snart igen at høre fra Eder.

Jeg håber, at I alle har det godt og er raske og sender til slut Eder alle de kærligste hilsener

Eders
Frederik

Vladivostok, den 31. januar 1920

Epistel

Den sibiriske regerings dødskamp er snart til ende. Efter 1½ års beståen var den udlevet, og den forsvinder nu uden at efterlade noget stort savn. Dens tilhængere opgav omtrent uden kamp overfor modstanden.

Her i Vladivostok, som var en af dens sikreste støttepunkter, skete omvæltningen i dag, uden at der så meget som blev såret en eneste mand.

Da Kolttschak omkring ved nytårstid var blevet drevet øst for Objfloden, blev Kosakataman Semjenoff²⁴, der lige siden bolsjevikomvæltningen i efteråret 1917 havde været japanernes håndgangne mand, og som sådan under bolsjevikkernes første herredømme i Sibirien understøttet af japanerne havde foretaget idelige – rigtignok resultatløse – indfald i Transbajkalien, udnævnt til øverstbefalende over tropperne, der befandt sig øst for Bajkalsøen.

Det var derefter den almindelige opfattelse, at japanerne ville

24. Semjenoff var øverstkommanderende (såkaldt ataman) for reaktionært sindede sibiriske kosakker. I sin kamp mod den bolsjevistiske hær var Semjenoff militært og økonomisk understøttet af den japanske hær, og det lykkedes ham at finde et holdpunkt i Tschita. Semjenoffs hær bestod primært af monarkistisk sindede officerer samt eventyrere, der i håb om økonomisk udbytte tilsluttede sig hans hær. Da japanerne i begyndelsen af 1920'erne trak deres militære og økonomiske støtte tilbage, blev Semjenoff nødt til at fortrække sig til Manchuriet, hvorved hans rolle i Rusland og Sibirien var udspillet.

standse bolsjevikernes fremtrængen ved Irkutsk, hvilket sikkert også var deres virkelige hensigt, men de har stadig på grund af amerikanernes modstand holdt sig tilbage fra aktiv handling.

I begyndelsen af januar faldt Irkutsk imidlertid i de derværende bolsjevikkers hænder, som følge af at tjekkerne uvist af hvilken grund uventet sluttede sig til dem, og Kolttschak, der befandt sig omkring Krasnojarsk, blev taget til fange af tjekkerne og senere overgivet til bolsjevikkerne.

Endskønt der i og omkring Irkutsk befandt sig betydelige japanske tropestyrker, forholdt disse sig neutrale, vel sagtens som følge af tryk fra amerikanernes side.

Efter Kolttschaks fald, og da det endelige sammenbrud blev klart for alle, kom de i kystprovinsen stående troppers bolsjevistiske sympatier klart frem for dagen, og de endnu tro officerer stod fuldstændig magtesløse.

Garnisonerne i de forskellige byer tog efterhånden magten og dannede stedlige Sovjet.

Nu var der kun Vladivostok tilbage, og garnisonen her viste også tydeligt sit bolsjevistiske sindelag.

Den herværende øverstkommanderende, general Rosanoff, kom efterhånden som hans magt svandt ind, mere og mere i japanernes hænder, som han i sin hjælpeløshed troede at kunne støtte sig til.

Japanerne, der under verdenskrigen ikke har fundet noget afløb for deres overflødige menneskemateriale, men som tværtimod har udviklet deres industri med fænomenalt hast, fik ikke deres ekspansionstrang tilfredsstillet med herredømmet over Korea, der tilfaldt dem i 1905. ..

Korea er et temmelig magert land, og japanerne mente nu, efter at både Rusland og Kina af revolution og borgerkrig var blevne fuldstændig udmattede og magtesløse, at kunne sikre sig overherredømmet over de asiatiske Stillehavskyster.

Japan er jo i øjeblikket i besiddelse af både en fortrinlig hær og flåde, og inderst inde har de sikkert stor lyst til at vise, hvad de formår. Østsibiriens ubenyttede rigdomme ville for lang tid kunne tilfredsstille deres energi og arbejdslust, og de har længe omgædedes med planer om at besætte disse landstrækninger.

Amerikanerne ønsker ligeledes at udnytte Sibirien, men hvis japanerne besætter kyststrækningerne, ville dette have til følge, at Amerika blev lukket ude. Der har derfor hele tiden, siden interventionen begyndte, været stærke uoverensstemmelser mellem disse to Stillehavsmagter.

Sidste sommer havde uoverensstemmelserne nær ført til krig. Den gang havde amerikanerne en del tropper her i Sibirien, nu er de borte. Japanerne bøjede af.

Japanernes stærke ekspansionstrang er nu ved at bringe dem i samme isolerede stilling, som tyskerne indtog i 1914.

Den stadig voksende industris overproduktion forlanger nye afsætningsmuligheder, og de under krigen erhvervede rigdomme søger virkefelt.

Handelsflåden har under krigen udviklet sig mægtigt, og der er oprettet rutelinier på såvel Amerikas Atlanterhavs- som Stillehavskyst. Ligeledes er der oprettet faste ruter på hele Asien og Australien, og i særdeleshed i Indien ser England ikke med milde øjne på sin forbundsfælle. De japanske ruter er også organiserede på Middelhavet og England, ja selv til Hamborg og København går deres skibe. Og alle vegne konkurrerer japanerne på grund af deres billige arbejdskraft med held.

Englænderne ser deres handels- og skibsfarts herredømme truet, uden at de for tiden er i stand til at optage konkurrencen med kraft, og japanerne har sikkert grund til at antage, at deres hidtidige mangeårige forbundsfælle ikke alene i tilfælde af krig mellem Amerika og Japan ikke vil holde sig neutral, men derimod gøre fælles sag med amerikanerne.

Frankrig, der har sine besiddelser i Bagindien at frygte for, går i så tilfælde også mod Japan, der således vil komme til at stå alene.

I tilfælde af krig vil denne sikkert blive ført i Manchuriet og Øst-sibirien, og Kina og Rusland vil således også blive indviklede.

Som følge af den sibiriske regerings sammenbrud havde den politiske situation atter tilspidset sig.

Bolsjevikkerne havde for et par dage siden sat sig i besiddelse af byen Nikolsk-Ussuriisk, der ligger 100 kilometer nord for Vladivostok, og de truede med at gå mod byen her.

Dele af garnisonen gjorde allerede åbenlyst mytteri, hvorfor japa-

nerne den 30-te [januar] om morgenen udstedte en proklamation, hvori de meddelte, at de ikke ville tillade nogen som helst kamp her i byen eller omegn.

Bolsjevikkerne lod sig ikke afskrække heraf, men var på vej herind, og det ville sikkert være kommen til kamp mellem russerne og japanerne, thi proklamationens ordlyd stillede faktisk okkupation i ud-sigt.

I løbet af dagen den 30-te førte de herværende Allierede konsuler og de øverstkommanderende over tropperne og de stationerede krigsski-be lange forhandlinger, hvor det gik særdeles varmt til, idet Japan og Amerika stod absolut stejlt overfor hinanden, og der blev ingen enig-hed opnået.

Om aftenen blev alle amerikanske undersåtter samlede på et sted, hvor de blev stillede under beskyttelse af soldater, og i løbet af natten ventedes der stærke uroligheder.

I sidste øjeblik bøjede japanerne imidlertid af, og da de oprørske russiske tropper i dag besatte byen, blev der ikke fra nogen af siderne, med undtagelse af en halv snes af Rosanoffs mest betroede kosaker, der satte sig svagt til modværge, løsnet et eneste skud.

I øjeblikket har Oblastnoje Semstvo, hvad der nærmest svarer til amtsråd, magten, men denne må de sikkert snart overgive til bolsjevikkerne.

Telegrafforbindelsen er selvfølgelig afbrudt til alle sider, men så vidt man kan dømme er stillingen således, at Semjenoff endnu holder en del af Transbajkalien, hvor der bor mange kosakker, besat, men det vil sikkert ikke vare længe, inden han må give helt op, og hele Sibiri-en vil så være i bolsjevikernes hænder.

Imidlertid kan spændingen mellem Japan og Amerika godt give anledning til bekymring.

Vladivostok, den 1. februar 1920

Epistel

Bolsjevismen synes nu at skulle triumfere endeligt i Rusland og Sibi-rien. Kolttschak er slået helt ud, og det samme er eller vil snart blive tilfældet med de i Sydrusland og Østersøprovinserne kæmpende hvi-de hæere.

Det tør måske derefter anses for givet, at Rusland vil få en af de mest yderliggående regeringer i verden, thi det er sikkert nu kun et kort tidsspørgsmål, når Ententen vil anerkende Sovjetregeringen.

Når en sådan anerkendelse har fundet sted, og Ententen dermed opgiver at hjælpe de monarkistiske strømninger til magten, vil Sovjetregeringen føle sin magt og eksistens sikret, og den vil da kunne løsne tøjlerne lidt og formindske trykket på de anderledes tænkende partier.

Overklassen må nu helt opgive tanken om at bringe de gode gamle forhold tilbage, og det ser næsten ud, som om den, hvis den vedblivende vil hylde sin hidtidige synsmåde, må blive en dødsdømt samfundsklasse.

Man fristes næsten til at antage, at overklassen i lighed med zaren, der kaldte sig selvhersker af Guds nåde over alle russere og alt russisk, mente sine privilegier stadfæstede af et overnaturligt forsyn, der efter trangtiden ville tilbagegive disse privilegier ubeskårne, uden at det skulle være nødvendigt selv at forsvare dem.

I alle tilfælde, den hidtidige overklasse har ikke vist sin levedygtighed under revolutionens trængselstider. Den har kun lagt hænderne opgivende i skødet og blindt overladt til skæbnen at ordne alt på bedste måde. Hidtil har den absolut intet lært af udviklingen og helt lukket øjnene for de krav, som de nye tidsstrømninger fører med sig. Den har vist sig helt blottet for tilløb til ved forhandling at opnå et kompromis, der lod den beholde nogle af dens forrettigheder og sidst, men ikke mindst, den har absolut intet ville ofre for ved kamp at sikre sig sin forhenværende stilling.

Underklassen derimod, arbejdere, bønder, kort sagt alle de ubemidlede, der tilfulde har følt den lange undertrykkelses jernhårde åg, tror blindt på, at indførelsen af de samfundsforhold som bolsjevismens agitatorer lover dem, politiske anskuelser, som de 99% af dem på grund af uvidenhed er ude af stand til at tage selvstændigt standpunkt til, vil sikre broderlig retfærdighed for alle, og at de lige så let som førhen overklassen vil komme i besiddelse af de materielle goder. Derfor har de i modsætning til overklassen vist sig villige til at kæmpe og ofre noget for deres overbevisning, og sejren for dem har været nogenlunde letkøbt.

Bolsjevismens fra begyndelsen af få overbeviste tilhængere har

ikke kunnet ønske sig noget bedre genstandsmateriale for deres agitation end Ruslands uvidende og for politisk sans blottede masser, og her ligger sikkert grunden til bolsjevismens efter vesteuropæiske synspunkter let købte succes.

Der er ikke tvivl om, at bolsjevismens fra begyndelsen yderliggående socialistiske standpunkter, der knap nok ville levne luft endsige andre livsforhold til anderledes sindede, er undergået en betydelig forandring til højre, men selv de forhåbninger, som det nuværende standpunkt berettiger, vil det blive vanskeligt for dens magthavere at opfylde.

Til alt held for bolsjevikkernes førere vil masserne som følge af russernes brede karakter ikke være så nøjeregnende.

Meget vil blive tilgivet, når blot Sovjetnavnet bliver bibeholdt, thi dette er for masserne samlingsmærket og symbolet på deres sags retfærdighed. Men opgaven vil ingenlunde blive let.

Rusland har jo altid været et fattigt land. De før krigen opsparede samfundsbeholdninger var kun muliggjorte ved ualmindeligt lave forbrug, som den brede befolkning havde. Et forhold som har hjulpet bolsjevikerne i højeste grad.

Hvis den russiske befolkning gennemgående havde haft et større forbrug og ikke havde været så nøjsomt, ville det ikke have været så let for bolsjevikerne at tøjle de sultne russiske folkemasser.

Krigen og den derefter følgende borgerkrig har tilintetgjort alt. Rusland står absolut på bar bund.

Alt er opbrugt, levnedsmidler og råmaterialer; finansvæsen, samfærdselsmidler og produktion er i den sørgeligste forfatning, og tilbagegangen foregår stadig med rivende hast.

Al organisation er fuldstændig ødelagt: Alt skal bygges op fra bunden af. Måske vil det blive en fordel, at linen blev løbet helt ud; de gamle systemer var jo pilrådne, og deres bibeholdelse ville måske have givet anledning til årelange brydninger.

Vladivostok, den 24. februar 1920

Kære Broder [Niels Peter]

Hermed fremsender jeg i original en check på The International Banking Corporation, London, på £ 150,00.

Jeg har endosseret denne check til Den Danske Landmandsbank, som så vidt jeg ved, har filial i Aalborg, og til hvilken jeg venligst beder dig indlevere den til inkasso.

Jeg foretrækker foreløbig at beholde dette beløb i £, hvorfor jeg anser det for lettest, at du åbner checkkonto i denne møntsort i eget navn eller også hæver pengene kontant.

På den anden side står £ jo i øjeblikket i høj kronekurs, så måske vil det være det fordelagtigste at omsætte dem.

Hvis kursen på £ er over 20 kroner, og du tror, at der ikke kan ventes yderligere stigning, vil jeg overlade til dig, om du vil omsætte dem. Hvis kursen er under 20, tror jeg, at det vil være bedst at beholde £, thi de er da i alle tilfælde sikre.

Jeg har købt disse £ til yen 7,60, hvilket jeg den gang troede var en fordelagtig kurs, men siden er £ jo faldet overfor \$ og yen. Om det samme har været tilfældet overfor de andre europæiske møntsorter, ved jeg ikke.

I løbet af et par uger håber jeg at kunne sende dig en anvisning på ca. 1.500 kroner. Jeg har nemlig nogle rubler til gode i København, og jeg forsøger i disse dage at få dem omsat til kroner.

Går dette i orden, har jeg af rubler kun nogle få tusinde Romanoff-sedler tilbage.

Disse vil jeg beholde for at se, hvad der en gang i fremtiden kan komme ud af dem. En gang må rublerne vel komme op igen, men skulle dette ikke ske, så bliver tabet dog ikke så overvældende for mig.

Dette brev sender jeg med en af kompagniets gamle bestyrer, Herr Tegllus Jensen, der vender hjem med damperen »Gweneth«. Med samme damper rejser der tillige 7 andre danske af vore funktionærer.

Der er allerede rejst nogle af vore danske hjem, og i den nærmeste fremtid rejser der endnu flere.

Det sidste år har været i højeste grad ugunstigt for handelen, og firmaet har besluttet foreløbigt at stille sig afventende.

Jeg tænker, at jeg kommer hjem til sommer, i alle tilfælde på ferie. Det er jo nu på ottende år, jeg er herovre, så en ferie vil jeg i alle tilfælde have.

I håb om at I alle sammen har det i bedste velgående, sender jeg Eder de kærligste hilsener

Eders hengivne
Frederik

Vladivostok, den 27. februar 1920

Kære Forældre og søskende [*Forældrene*]

Mange tak for Eders brev af 14. december, som jeg modtog akkurat den 7. februar. Det glæder mig at se, at I alle er raske og har det godt.

Herovre på den anden side af jordkloden har vi det efter forholdene i bedste velgående.

Siden jeg sidst skrev, har vi fået en ny regering. Bolsjevikkerne har taget magten, idet Koltshaks diktatur faldt sammen omtrent af sig selv.

Den brede befolkning sympatiserer absolut ikke med den gamle regeringsmåde; parolen er frihed, og denne lover bolsjevikkerne til alle.

Det er selvfølgelig ikke til ordnede forhold, at en sådan frihed fører, men foreløbig er der intet at stille op hermed.

Der er ingen anden udvej end at vente, at folkemasserne snart får raset ud.

Desværre er der ikke udsigt til, at denne proces vil blive fuldført i den nærmeste fremtid.

Inde i Sibirien er bolsjevikkerne uindskrænkede herrer, og efter de få beretninger, der når os herude, er det ikke tiltalende omstændigheder, den forhenværende overklasse lever under, thi pøbelen er jo ikke fintfølelse.

Herude i Vladivostok er forholdene heldigvis bedre. Sålænge vi har de Allierede soldater og krigsskibe liggende her, må bolsjevikkerne tage hensyn til disse.

Det er kun, hvor de er helt alene, at de tillader sig at drive frit spil. Udlændingene er de kloge nok til ikke at forurette; det er kun russerne, det går ud over.

Forretningsforholdene er selvfølgelig under sådanne forhold yderst vanskelige, men herved er der intet at gøre, man kan kun tålmodigt afvente, at der senere vil komme rolige arbejdsforhold.

Under sådanne omstændigheder tænker jeg stærkt på at rejse hjem. I løbet af tre a fire måneder tænker jeg at kunne være færdig hertil, således at jeg kan afrejse herfra Vladivostok i juni eller juli måned.

Det er jo nu på ottende år siden jeg rejste hjemmefra, så jeg længes så småt efter at komme hjem i alle tilfælde på ferie i nogle måneder.

Vi er tre her på kompagniet, som til sommer har besluttet at rejse sammen.

Vi tænker på at lægge vejen syd om Indien og gennem Middelhavet, og håber vi, at dette vil blive en interessant rejse. Rejsen vil vare godt to måneder, således at vi kan være hjemme i begyndelsen af september.

Efter modtagelsen af dette brev tror jeg ikke, at breve fra Eder mere vil kunne nå mig her i Vladivostok, thi posten er jo indtil tre måneder undervejs hertil. Jeg skal nok senere tilskrive Eder, når jeg nærmere kan bestemme min afrejse herfra.

Med de kærligst hilsener til Eder alle fra

Eders hengivne
F.

Vladivostok, den 15. marts 1920

Epistel

Efter omvæltningen den 31. januar [1920] kom de socialrevolutionære (førhen Kerenskijs parti) officielt til magten.

Man var endelig blevet enige om dette kompromis, thi et sådant må det kaldes, idet alle vidste, at det var bolsjevikkerne, der havde afstedkommet omvæltningen, men japanerne ville på ingen måde tillade, at de fik magten.

Straks fra begyndelsen var det også [*de*] socialrevolutionære principper, der var de rådende, men i løbet af en halv snes dage begyndte de første omforandringer at finde sted, og den ægte røde farve viste sig mere og mere tydelig.

Japanerne så ikke med milde øjne herpå, og der er ikke tvivl om, at de helst gjorde ende på det hele på én gang ved at besætte så meget af Østsibirien, som de kan overkomme.

Dog nøler de stadig. De ved, at »Onkel Sam« vil nedlægge en skarp protest, ja, ikke alene det, Amerika vil sikkert i givet tilfælde ofre en del for at holde Østsibirien åben for sig selv.

Japanerne har også mange andre sorger. Endskønt England og Frankrig havde givet deres indforståelse med, at japanerne ved fredslutningen trods kinesernes protest besatte Shantunghalvøen, fik de

dog ikke dette deres brændende ønske opfyldt som følge af amerikanernes modstand.

Og i selve Japan er forholdene helt andet end lystige. Overbefolkning, klassekamp, befolkningens krav om almindelig stemmeret, en pengegrisk overklasse, begyndende mangel på levnedsmidler, uro som følge af social agitation blandt arbejderbefolkningen og lign., er ting, som kan give en enevældig regering nok at tænke på.

Man kan derfor godt forstå, at regeringen har den største lyst til ved krig at aflede befolkningens opmærksomhed fra alle disse farlige ting, især hvis krigen kunne føres mod et helt forsvarsløst Rusland. Om udfaldet kan man jo ikke tvivle.

Selv Korea viser revolutionære tendenser. Japaniseringen af dette land møder mange steder stærk aktiv modstand hos de vågnende koreanere. Selv i Japan, til hvis universiteter de koreanske studenter søger, holder disse protestmøder og forlanger i henhold til Wilsons velsignede 14 punkter selvbestemmelsesret.

I selve Korea er det mange steder kommen til blodige sammenstød mellem de japanske soldater og oprørerne. Et betegnende tilfælde havde vi her i Vladivostok for ca. 14 dage siden.

Det var årsdagen for den koreanske uafhængighedserklæring, og koreanerne her i Vladivostok, som er russiske undersåtter, havde besluttet at foretage en demonstration gennem byens gader. Herimod havde de russiske myndigheder intet at indvende, men den japanske militærforvaltning fik nys om sagen og henvendte sig til russerne for at få demonstrationerne forbudt, idet man hævdede, at sådanne ville have uheldig indflydelse på koreanerne i hjemlandet.

Bolsjevikkerne, hvis fornemste hensigt det jo er at fremkalde social uro i alle lande, kunne imidlertid ikke bestemt afslå at forhindre koreanernes planlagte demonstration, der selvfølgelig direkte var tænkt rettet mod japanerne, og de udtalte sig derfor i så vage vendinger, at japanerne selv bestemte at tage deres forholdsregler.

Da dagen oprandt, sendte japanerne derfor temmelig stærke troppestyrker til den koreanske bydel, som blev helt omringet, således at koreanerne ikke kunne komme ind i selve byen, og demonstrationen blev således kvalt inden fødselen.

Om aftenen samledes imidlertid en del af koreanernes spidser sig på et hotel til en sammenkomst, i hvilken også en del russere, deri-

Bolsjevistisk militærparade den 12. marts 1920 på Svetlanskaja i Vladivostok. Foto i privateje.

blandt nogle officielle, deltog, og der blev holdt taler, i hvilke japanerne just ikke blev omtalte på den blideste måde.

Japanerne har nu sendt russerne en note, i hvilken de klager over dette møde og de udtalelser, der faldt både fra koreanernes (russiske undersåtter) og russernes side.

Hermed er denne affære løbet ud i sandet, idet russerne nok skal vide at give japanerne et eller andet intetsigende svar, med hvilket japanerne tilsyneladende må stille sig tilfreds.

Den 12. marts [1920] var det 3 årsdagen for den russiske revolution, og denne dag blev her i Vladivostok benyttet til en mægtig demonstration. Alt arbejde skal hvile.

Dagen oprandt klar og strålende med høj himmel, og allerede fra morgenstunden begyndte folk at samle sig på de forud bestemte samlingspladser, og ved titiden holdt den røde garde parade, hvorefter demonstrationstoget satte sig i bevægelse med militæret i spidsen.

Først kom der kolonner af fodfolk, derefter panserbiler og kanoner.

Den røde garde holder af at vise sig i fuld krigsmaling; gardisterne har lange bajonetter på gevæerne, og på bajonetten er der hæftet en rød klud. Ligeledes har de et par fyldte patronbælter på kryds over brystet og et tredje omkring maven.

Efter den væbnede magt kom skolebørnene. Uendelige rækker af småbørn, der under den trippende march smilende sang revolutionære sange. Det var proletariatets børn, der nu kom frem fra arbejderkvartererne for demonstrativt at passere gennem hovedgaden forbi den forhenværende overklassens lyse, rige huse. Pjaltede og snavsede var de alle, men et rødt flag havde de i hånden. Det tegn, under hvilket de skal vokse op til frie borgere i et uafhængigt Rusland.

Efter børnene kom de forskellige fagforeninger marcherende med deres førere foran i biler, der var omvundne med rødt på kryds og tværs.

De røde holder meget af at køre i automobil; det er i disse dage et almindeligt syn at se en bil, i hvilken der sidder en matros eller en anden af bolsjevikkerne førere, med halsbrækkende fart fare fra den ene ende af byen til den anden.

Hver fagforening havde sin egen fane, men fælles for dem alle var store røde faner med inskriptioner som: Bort med interventionen, Leve proletariatets diktatur, Leve verdensrevolutionen o.l.

Den førstnævnte inskription var i særdeleshed møntet på japanerne. Arvefjenden her i Østsibirien.

Ligeledes var talerne, der ikke blev holdt i absolut parlamentariske udtryk, henvendt til de små »gule«, der ser med alt andet end milde øjne på al denne frihedsblæst, som de nu er alvorlig bange for skal forplante sig til deres eget land.

Vladivostok, den 17. marts 1920

Kære Broder [*Kresten*]

Mange tak for dit telegram, som jeg modtog i går.

Jeg forstår, at firmaet i øjeblikket stiller sig afventende overfor den russiske forretning.

De øjeblikkelige økonomiske forhold i Danmark i forbindelse med forholdene i de lande, til hvilke den danske forretningsverden havde

stillet så store forhåbninger i den nærmest efter krigen følgende periode, forhåbninger, som for de flestes vedkommende overvejende kun har bragt tab og skuffelser, opfordrer jo absolut ikke til at påbegynde noget nyt. De, der har ladet det blive ved fortsættene, er i dette tilfælde bedst stillede.

Jeg må sige, at dette telegram har forandret noget ved min beslutning, thi jeg havde jo egentlig bestemt mig for at rejse hjem, men nu foretrækker jeg, at se tiden an endnu nogle måneder.

Så vidt man kan dømme herovre, f.eks. efter de danske valutakurser, kan der ikke være meget at gøre derhjemme for tiden.

Ja, man må vel sige, at Danmark er kommen i en vanskelig stilling ved sine på Rusland og Centraleuropa anlagte varespekulationer, og indtil denne krise er overstået, og den danske handelsbalance atter har rettet sig, vil forretningslivet sikkert stå i stagnationens tegn.

På den anden side er der absolut intet at gøre herovre; situationen er tilmed mere indviklet end nogensinde.

Vi f.eks. er helt afskåret fra vor sibiriske organisation, og de meddelelser, der tilflyder os, opfordrer nærmest til helt at likvidere. I alle tilfælde bliver der ikke det første år tale om forretning på Rusland og Sibirien i gammeldags betydning.

For Vladivostok[s] og kystprovinsens vedkommende kan spørgsmålet måske blive lidt anderledes, idet alt her afhænger af japanernes optræden, men denne er tæt indhyllet i fremtidens skød, og det er absolut umuligt at udtale sig om, hvorledes de gule vil og tør opføre sig.

Måske bliver vi nødt til at evakuere, og skulle dette blive tilfældet, vil det sikkert ske i løbet af en måned eller to.

Livet herude går sin sædvanlige gang; det vil egentlig sige, vi lever jo egentlig på en vulkan, som kan bryde ud, når det skal være, men dette forhold er vi jo blevet så tilvante til, at vi nu kalder dette normalt.

Jeg har set i de russiske aviser, at der har været afstemning i anden zone, og at det største stemmeantal i denne var for at forblive hos Tyskland²⁵.

25. Frederik refererer her til afstemningen i Sønderjylland den 14. marts 1920, hvor langt hovedparten af de afgivne stemmer var for en fortsat indlemmelse i Tyskland.

Egentlig forundrer dette resultat mig, men er det virkelig således, at der er flest tyskere i denne landsdel, er det sikkert det bedste for Danmark, at 2-den zone ikke bliver tvungen til Danmark. Vi skal nok få mas med de tyskere, som nødvendigvis må komme under dansk herredømme.

I håb om at I alle har det i bedste velgående derhjemme sender jeg Eder de kærligste hilsener

Eders hengivne
F.

Vladivostok, den 20. marts 1920

Kære Alle sammen [*Niels Peter*]

Eders sidste brev af 21. januar har jeg med tak modtaget for et par dage siden.

I mit brev af 24/2-[19]20, som blev afsendt med Herr R. Tegllhus Jensen (hans adresse i Danmark vil blive: Århus, Dalgas Avenue, villa Miramar) var indlagt i original en check på The International Banking Corporation, London, på £ 150,00 endosseret til Landmandsbanken i din favør, og håber jeg, at denne check nu er i din besiddelse.

T. Jensen afrejste herfra med »S/S Gweneth«, der var destineret for Danzig.

Som I måske ved, har Kresten et par gange tilskrevet mig om, at P. Lauridsen ønskede, at jeg skulle gå over i dette firma for Rusland, og jeg havde også givet min principielle indforståelse derpå, men for ca. en uges tid siden modtog jeg telegram fra Kresten meddelende, at firmaet foreløbigt stillede sig afventende overfor den russiske forretning.

På grundlag af disse forhandlinger havde jeg egentlig bestemt mig for at rejse hjem til sommer, og jeg havde besluttet at rejse herfra i maj eller juni, men dette telegram har forandret noget ved min beslutning, og foretrækker jeg nu nogle måneder at afvente begivenhedernes udvikling.

Så vidt man kan dømme her, er de optimistiske forventninger fra den danske forretningsverdens side til perioden efter krigen skrinlagte foreløbig som følge af de vanskelige valutaforhold.

Ja, man må vel sige, at Danmark er kommen i en vanskelig stilling ved sine på Rusland og Centraleuropa anlagte varespekulationer.

Indtil denne krise er overstået, og den danske handelsbalance har rettet sig, bliver der vist ikke noget særligt at gøre hjemme.

På den anden side er der absolut intet at gøre herovre; situationen er tilmed værre end nogensinde. Vi f.eks. er helt afskåret fra vor sibirske organisation, og de meddelelser, der tilflyder os, opfordrer nærmest til helt at likvidere.

I alle tilfælde bliver der ikke det første år tale om forretning på Rusland og Sibirien i gammeldags betydning.

For Vladivostoks og kystprovinsens vedkommende kan spørgsmålet måske blive lidt anderledes, idet alt her afhænger af japanernes optræden.

Men denne er tæt indhyllet i fremtidens skød, og det er absolut umuligt at udtale sig om, hvorledes de gule vil og tør opføre sig.

Måske bliver vi nødt til at evakuere, og skulle dette blive tilfældet, vil det sikkert ske i løbet af en måned eller to.

Af Eders brev bemærker jeg, at I frygter for ikke at kunne kende mig igen; jeg skynder mig derfor med at sende Eder et lille billede, som er taget i januar dette år.

Jeg tror, at I vil sige, at jeg i de forløbne 7½ år har forandret ualmindelig lidt. Der har jo heller ikke ingen grund været til at undergå de store forandringer, thi jeg kan ikke sige andet, end at disse år er gået let og behageligt for mig og ikke har givet anledning til bekymring i nogen som helst retning.

Har I fået mine epistler af 15/2-[19]19 på i alt 11 sider (afsendt i »små partier«) og af 31/1-[19]20 på 3 sider?

Til slut mange kærlige hilsener til Eder alle

Eders hengivne
Frederik

Vladivostok, den 25. marts 1920

Epistel

Situationen mellem russerne og japanerne tilspidser sig mere og mere.

Selv om centralledelsen i Moskva har givet ordre til, at der ikke i Østsibirien må oprettes Sovjet, men magten, efterhånden som Kolt-

schaks folk forsvinder, skal gå over til Semstvo, og at man ved en behersket optræden skal undgå alle sammenstød med japanerne, viser de stedlige bolsjevikker en mere og mere progressiv optræden, som på flere steder har ført til bevæbnede sammenstød, hvor der endog også har været adskillige døde på begge sider.

Det blodigste sammenstød har for nogle dage siden fundet sted i Nokolajevsk ved Amur, hvor man kæmpede i to dage, inden man blev enige om, at det hele var opstået ved en beklagelig misforståelse.

Russerne hævder, at japanerne begyndte først. Disse tier stille, så der er god grund til at antage, at sagen hænger således sammen, og at japanerne ikke har nogen plausibel anklage at fremføre mod russerne.

Sådanne sammenstød har der i mindre stil været i flere andre byer, og som følge deraf svirrer rygterne.

Imens sætter japanerne flere og flere tropper i land her i Vladivostok, medens de på den anden side, efter at den civile japanske befolkning først er bleven evakueret, trækker deres tropper tilbage fra Amurprovinsen.

Således er Blagovjaschensk helt forladt, og nu skal der også være givet ordre til at forlade Chabarovsk.

Her i Vladivostok opskræmmes man dagligt af rygter om, at nu har japanerne endelig definitivt besluttet sig til at besætte kystprovinsen, men dag går dog efter dag, uden at dette finder sted.

Forleden læste man i avisen, at nu havde også her i byen den civile japanske befolkning fået ordre til at evakuere.

Alle troede, at nu var timen endelig kommen, idet en sådan evakuering også havde fundet sted fra Port Arthur, lige inden den russisk-japanske krigsudbrud i 1904²⁶.

Men endnu svæver vi stadig i det uvisse.

Sagen er vistnok den, at den japanske regering ikke selv ved, hvad den skal gøre.

26. Krigsudbruddet i 1904 var en konsekvens af Ruslands militære og økonomiske indtrængen i Manchuriet, territorialkrav på Korea samt anlæggelsen af fæstningen Port Arthur. Japans militære styrker viste sig dog at være militært overlegen, og ved fredsafslutningen i 1905 måtte Rusland afstå Port Arthur og den sydlige del af øen Sakhalin til Japan samt opgive alle territorialkrav på Korea.

For det første vil en eventuel besættelse af Østsibirien uden tvivl blive mødt med skarp protest fra de øvrige Allieredes side, og for det andet, og dette er sikkert den vigtigste årsag til japanernes usikkerhed og tøven, er regeringen langt fra sikker på befolkningen i hjemlandet.

Fra Europa har man jo slående beviser på, hvad en langvarig krig kan føre til af indre uroligheder. Thi besættelsen kan måske blive vanskeligere, end man ved første øjekast skulle synes.

Selve besættelsen kan sikkert under de nuværende forhold gennemføres forholdsvis hurtigt, men hermed er ordenen jo ikke oprettet. Afstandene er store her i Sibirien, og hver kvadratmeter kan ikke besættes med en soldat.

Russerne lægger heller ikke skjul på, hvorledes de i givet tilfælde vil forholde sig: De truer åbent med guerillakrig, og denne kan blive vanskelig nok for japanerne at få bugt med, thi der er steder nok, hvor partisanerne kan skjule sig.

Et endnu vigtigere moment er den bolsjevistiske agitation mellem de herværende japanske soldater, som allerede har flere resultater at opvise: Japanerne har måttet afvæbne flere afdelinger, som har gjort åbenlyst mytteri, og andre afdelinger forsvinder helt; de er simpelthen gået ud i bjergene til de russiske partisaner.

Agitationens resultat viser sig også på anden måde: I begyndelsen blev de japanske tropper efter nogle måneders forløb afløst af andre tropper fra hjemlandet; dette sker nu ikke mere. Man er bange for at overføre smitten.

Vladivostok, den 1. april 1920

Epistel

I Sovjetrusland vil den private handels stilling blive vanskelig for ikke at sige umulig.

Regeringens program er, at staten skal overtage fordelingen af produktionen mellem konsumenterne.

I dette øjemed gøres de allerede eksisterende kooperativer, der praktisk talt gennem deres centralorganisationer omtrent omspænder hele Rusland og Sibirien, til statsforetagender, og gennem disse skal såvel fordelingen til konsumenterne som opkøbet af produktionen foregå.

Om dette program kan gennemføres, hvorledes produktionens omfang af de forskellige artikler skal reguleres, når den fri konkurrence forsvinder, er spørgsmål, hvis besvarelse er forbeholdt fremtiden.

Med hensyn til udenrigshandelen bliver Sovjetrusland nødt til at indordne sig under andre principper, idet den sociale verdensrevolution, som var Lenins kongstanke, efter hans egne udtalelser er uigennemførlig, hvorfor Rusland, hvis den ikke vil bygge en kinesisk mur omkring sig, må optage et samarbejde med de kapitalistiske samfund.

Da Sovjetregeringens ledere klart ser, at det vil tage uforholdsmæssig lang tid, hvis landet skal reorganisere sit økonomiske liv ved egne kræfter, ønsker regeringen så snart som muligt at slutte fred til alle sider, for derefter snarest at optage handelssamkvemet med de lande, der kan levere Rusland de industrivarer og maskiner, som landet i så høj grad trænger til. Til gengæld vil Rusland levere alle slags råvarer og fødemidler.

Med denne ombytning af råvarer og industriprodukter skal også indrettes efter russisk system, thi Sovjetten vil sikre sig de højeste priser for sine udførelsesvarer, medens den på den anden side vil have importvarer fra første hånd.

Centralorganisationerne af de russiske kooperativer har allerede oprettet deres egne kontorer i flere forskellige vigtige handelsbyer, såsom London, New York, San Francisco og andre. Gennem disse og eventuelt andre nyoprettede vil regeringen sikre sig billigt indkøb og gunstig afsættelse.

Desuden vil privat handel for udlandets forretningsfolk sikkert også blive tilladt i de forskellige store havnebyer ved Sortehavet og Østersøen såvel som her i Østasien.

Til sådanne havnebyer vil udlandets fabrikanter så kunne afsende deres frembringelser til ombytning med Ruslands råprodukter.

Der vil således ikke blive brug for udlandets kapitaler. Kapitalen som arbejdsfaktor er i det hele taget bandlyst fra fremtidens Rusland; hele udbyttet skal tilfalde arbejdet.

I industrien og bjergværksdriften vil udlandets fagkundskab sikkert være velkommen, men kun som instruktører og organisatorer vil ingeniørerne finde beskæftigelse.

Miner og fabrikker er i første række nationaliserede. Grundlaget

for den fremtidige russiske samfundsordning er kommunisme i renkultur.

På den anden side er det vel et stort spørgsmål, om ovenomtalte program bliver enten helt eller delvis gennemført.

Vladivostok, den 8. maj 1920

Kære Forældre og søskende [*Niels Peter*]

Eders brev af 12. januar har jeg modtaget, og det glæder [*mig*] at se, at I alle er raske. Det samme er heldigvis også tilfældet for mit eget vedkommende.

I mit sidste brev af 27/2 skrev jeg, at jeg ville afrejse herfra for Danmark hen på sommeren. Denne beslutning havde jeg taget i anledning af en korrespondance, som jeg havde haft med Kresten om, at P. Lauridsen tilbød mig at komme til Danmark for derefter at gå til Rusland for dette firma.

Imidlertid modtog jeg i begyndelsen af marts et telegram fra Kresten, hvori han meddelte, at firmaet havde ombestemt sig, og at det foreløbigt ville lade den sibiriske forretning hvile.

Dette telegram indvirkede selvfølgelig på min beslutning, og jeg foretrækker nu at se tiden an endnu nogle måneder.

Forretningsforholdene i Danmark er jo, efter hvad man læser af aviserne, i øjeblikket ikke de bedste, så selv om der ikke er noget at rose af herude, foretrækker jeg som sagt at stille mig afventende.

Hjem kommer jeg i alle tilfælde, og jeg håber bestemt, at dette bliver i løbet af dette år.

Det er beklageligt med onkel Thomas' Karoline. Jeg håber, at hun er i bedring. Var det ikke omtrent i den samme alder, som nu Karoline, at Hanne blev syg?

Hvorledes har Theodor det, er han stadig i Randers? Jeg har aldrig haft fornøjelsen at høre fra ham. Det samme er for resten tilfældet med Graves, skønt jeg stadig skriver til dem.

I håbet om at I alle har det i bedste velgående slutter jeg for denne gang med de kærligste hilsener til Eder fra

Eders hengivne
F.

Vladivostok, den 3. juli 1920

Epistel

Japanerne så stadig med større og større mistillid hen til den nye russiske regering, der var kommen til magten efter den 31. januar [1920].

Til trods for direktiverne fra Moskva om forsigtig optræden overfor japanerne og regeringens magtesløshed i militær henseende blev den optræden dog mere og mere aggressiv, og japanerne ventede derfor kun på en lejlighed til helt at afvæbne de røde tropper.

Den midlertidige regerings opfattelse af den politiske situation og den politik, som den var i stand til at føre, var ikke afpasset efter den i øjeblikket forekommende magtfordeling, idet den russiske regerings opfattelse, baseret på de store læremestres grundsætninger: Uden anneksioner og kontributioner, folkenes selvbestemmelsesret, tillige med japanernes gentagne højtidelige forsikringer om, at de ikke ønskede at blande sig i de indre russiske forhold, i hovedtrækkene gik ud på, at japanerne i lighed med de øvrige Allierede skulle trække deres tropper tilbage fra Sibirien, hvorefter man som to ligestillede kunne tale sig til rette om forholdene.

Tillige opfattede Semstvoet sin eksistens som regering som rent midlertidig, idet magten, når interventionen var lykkelig likvideret, skulle overgå til centralledelsen i Moskva, og Østsibirien dermed forenes med det øvrige Rusland.

Dette var langt fra, hvad japanerne ønskede. For det første har de japanske regeringskredse en lille skræk for at blive direkte naboer til bolsjevikkerne. Dernæst ønskede det japanske krigsparti helt »ohne weiter« at annektere de russiske kystprovinser med Kamtschatka, men da dette af hensyn til Amerika ville være et højst farlig eksperiment, ønskede man i alle tilfælde ikke, at disse landsdele skulle tilhøre et stort og samlede Rusland.

Her kom så tanken om en østsibirisk bufferstat [*stødpudestat*] frem. Denne af navn selvstændige stat skulle omfatte landet øst for Bajkalsøen, altså Transbajkalien, Amurprovinsen, Kamtschatka med halvdelen af øen Sakhalin og kystprovinsen.

Planen passede efter de øjeblikkelige politiske forhold alle parter godt. England som den nærmest interesserede europæiske magt er mere end hårdt engageret i Europa, Lilleasien og Indien, ligesom

Frankrig, det andet store instrument i den europæiske koncert, har andet at tænke på end et problem så langt borte som Østsibirien.

Amerika, som er omtrent ligeså interesserede som Japan, har trukket sig ud af europæisk politik og spiller i sin isolerede stilling en passiv rolle. Dens ønsker i det sibiriske spørgsmål bliver derfor ikke taget så stort hensyn til; de aktive parter tillader sig så meget, som man mener at kunne uden at møde dens protester.

Desuden passede oprettelsen af bufferstaten også ind i den indkredsningspolitik, som Europa har praktiseret mod Sovjetregeringen ved oprettelsen af randstater, der reducerede bolsjevikernes magtområde til kun at omfatte de gamle Moskovoitfyrsters besiddelser.

På denne måde håbede man tillige at kunne kvæle bolsjevismen ad økonomisk vej ved at udelukke Sovjetten fra fri adgang til havet.

En sådan ordening var selvfølgelig ikke den fuldstændige opfyldelse af de japanske ønsker, men dog et godt stykke derhen imod.

En eventuel bufferstat ville blive både politisk og økonomisk afhængig af sine naboer, og der ville blive vid arbejdsfelt for de små gule i de uberørte østsibiriske naturrigdomme.

De ledende japanske statsmænd udtaler ikke åbent deres inderste ønsker, men omfattelsen af deres planer er dog ikke desto mindre synlig.

Besættelsen af de forhenværende tyske besiddelser på Shantung-halvøen, herredømmet over Korea, kontrollen over jernbanen gennem Manchuriet, omfattende skov- og bjergkoncessioner i Østsibirien tilligemed kontrollen over de rige fiskerier i det Ochotske Hav og langs Kamtschatkas kyster ville gøre Det Japanske Hav såvel som store dele af de nordkinesiske farvande til et japansk indhav og frigøre Japan økonomisk i enhver henseende.

Manchuriet er rigt på korn og sojabønner samt kvæg og andre landbrugsprodukter. Østsibirien er rig på træ og metaller, kul forefindes også i kystprovinsen, men det er i særdeleshed på øen Sakhalin, af hvilken japanerne allerede ejer halvdelen, at der forefindes rige og gode kullejre. Alt dette i forbindelse med en militær imperialistisk statsstyrelse i moderlandet ville sikre Japan en glimrende økonomisk fremtid.

Desuden er Japan ikke, i modsætning til Europa, krigstræt, og til udvidelse af stridskræfterne til lands og til vands er der menneske-

materiale nok. De militært magtesløse naboer i Kina og Østsibirien ville uden hjælp fra Europa og Amerika være lette ofre for den japanske udvidelsespolitik.

Semstvoregeringen ville imidlertid ikke godvillig føje sig efter den japanske hærkommandos ønsker, og hertil kom desuden, at japanerne for i enhver retning at få handlefrihed ønskede de regulære russiske tropper helt fjernede fra kystprovinserne.

Efter at de Allierede tropper i løbet af marts var evakuerede, var der ført lange forhandlinger mellem den japanske hærkommando og Semstvoregeringen om spørgsmål af såvel politisk som militær betydning, og der var omkring begyndelsen af april opnået overenskomst om disse spørgsmål.

I de første dage af april forstærkede japanerne deres på forskellige steder rundt omkring i byen anbragte poster, medens de tillige besatte forskellige desarmerede fæstningsværker, beliggende såvel i byen som udenfor denne, og som allerede i lang tid ikke havde været besat af russerne.

Alle kunne mærke, at der forberedtes en eller anden begivenhed.

Den tredje april tilstillede den japanske hærkommando den russiske øverstbefalende en række krav, som russerne afslog at gå ind på, idet de berørte de russiske suverænitetetsrettigheder over kystprovinserne.

Men da den russiske overkommando, tagende i betragtning den dårlige fordeling af de russiske styrker tilligemed den allerede tilstedeværende japanske overmagt såvel som de styrker, som japanerne i løbet af meget kort tid kunne trække hertil, indså, at det ville være håbløst at gøre modstand, gav den, for at undgå unødvendig blodsudgydelse, ordre til de i byen placerede russiske stridskræfter om ikke at gøre modstand mod japanerne, hvis disse, hvad man ventede, skulde gribe til våbenmagt for at gennemtvinge deres fordringer.

I løbet af den 3. og 4. april havde den russisk-japanske forligskommission haft flere møder, og arbejdet forløb tilsyneladende tilfredsstillende og blev den 4. afsluttet kl. 6 $\frac{1}{2}$ aften for at fortsætte næste dag.

Kl. 10 $\frac{1}{2}$ samme aften (altså den 4. april) faldt de første skud, og der hørtes nu stærk skydning overalt i byen. Efter skydningens intensitet og langvarighed at dømme var det på mange steder en temmelig varm træfning, der udkæmpedes.

Hen på morgenstunden, da det var bleven lyst, holdt skydningen op. Da man ved nitiden gik ud i byen for at se på, hvad det denne gang havde drejet sig om, vajede det japanske flag alle vegne, på alle regerings- som militære bygninger, på mange administrationsbygninger, såvel som militsstationerne.

På flere steder så man tilfangetagne og afvæbnede russiske afdelinger under stærk japansk bevogtning, et sted var det marinesoldater, der var hentede i land fra de i bugten henliggende russiske kanonbåde, et andet sted så man civile russere – mange af disse var ganske tilfældig faldne i japanernes hænder – ligeledes under skarp bevogtning blive bortførte til de japanske foreløbige opsamlingssteder.

At dømme efter den stærke skydning, i hvilken mitrailleurerne havde taget særdeles livlig del, ligesom der også havde været iblandet kanonskud fra det japanske slagskib, skulle man have troet, at der på begge sider havde været en del faldne, men så vidt det er oplyst, var der ikke på japansk side hverken faldne eller sårede.

Russerne havde ikke løsnet et eneste skud. Al ståhejen var lavet af japanerne alene, de havde helt i blinde affyret deres skud i alle retninger.

Efter evne og god vilje havde japanerne selvfølgelig skudt på de russere, det var muligt at få ram på, og resultatet deraf var, at der blandt russerne var en del faldne og sårede.

Man stod noget uforstående overfor hensigten såvel som rækkevidden og omfanget af det forefaldne: Japanerne havde faktisk i løbet af natten afvæbnet den russiske garnison og havde gjort sig til herrer over byen.

Der er grund til at antage, at det var japanernes hensigt at påbegynde okkupationen af de russiske kystprovinser, thi japanerne kunne bagefter ikke opgive anden grund til deres overfald end, at der fra russisk side var bleven skudt på japanske patruljer, hvilket var fri opdigtning.

Glæden stod malet i ansigterne på de mange spadserende japanere, som viste sig – hvad de ellers sjældent gør – på hovedgaden fra morgenstunden den 5. april.

Imidlertid samledes konsulkorps såvel som militære repræsentanter for amerikanerne og englændere og tjekkere og flere til møde for at drøfte stillingen.

Særligt fra amerikansk side med tilslutning fra tjekkerne, der stadig havde stærke troppestykker tilbage her i byen, blev der anvendt stærke ord om det skete, og man ved, at mødet ophævedes uden resultat.

Formanden for Semstvoet var senere hen på eftermiddagen, under bevogtning af tjekkiske soldater, hos japanerne.

Dagen efter var japanske flag såvel som de spadserende japanere borte, og Semstvoet kunne igen overtage regeringen.

Vladivostok, sommeren 1920

Epistel. Første side mangler

..... fandtes i besiddelse af et kurerpas og en kuffert indeholdende penge og bærende konsulatets segl.

Derfor måtte E. Johansen, som dengang var bestyrer af Omsk-filialen, rejse til Barabinsk for at anmode Nielsen om at aflevere sit kurerpas og lade pengene returnere til Omsk.

Altså måtte jeg tilbage til Omsk med pengekuufferten. På vejen traf jeg H. P. Møller, bestyreren fra vor Smeinogorsk filial, som kort tid forinden var bleven lukket.

Ankommen til Omsk afleverede jeg Nielsens kurerpas, hvorefter jeg fik et andet på mit navn udleveret. Kuffertens indhold blev tillige forøget, og den indeholdt nu 700.000 rubler eller ca. 500.000 kroner.

Da det ville være for farligt for én mand at rejse med et sådant beløb, idet han jo ikke et øjeblik måtte lade kufferten ude af sigte, og han således på en mindst 14 dages rejse hverken ville kunne få søvn eller mad, måtte der endnu en mand med, og til rejsekammerat fik jeg V. Overgaard.

Dagen før vi blev færdige med vore forberedelser, var der passeret et østgående eksprestog, og da man ikke vidste, hvornår næste [tog] ville indtræffe, besluttede vi at rejse med almindelig posttog.

Ankommen til banegården aftalte vi med et par dragere, at de skulle have et større beløb, hvis de skaffede to køjepladser i en første classes kupe, hvilken vi havde taget billet.

Ventesal og stationsplads var overfyldt med rejsende, af hvilken mange i flere dage ventede på tog.

Det var jo nemlig på denne tid, at de russiske soldater i store skarer vendte tilbage fra den tyske front, og de tog selvfølgelig ikke det mindste hensyn til passagerne, der fik overladt de ståpladser, der blev tilbage, når d'herrer fædrelandsforsvarere havde anbragt sig.

Altså var der almindeligt slagsmål ved togenes ankomst for at sikre sig en plads, og den stærkeste gik selvfølgelig altid af med sejren.

For ikke selv at lide nogen legemlig overlast lovede vi altså dragerne gode drikkepenge for at skaffe plads; hvis vi ingen køjeplads fik, skulle de ingen penge have, og da de russiske penge endnu i de tider havde tiltrækningsevne, fik vi i kraft heraf plads i toget.

Uden på vaggonen stod rigtig angivet, at det var første klasses pladser, men hvorledes så der ikke ud indvendig.

De førhen så behagelige første og anden klasses jernbanevaggoner havde lidt frygtelig siden revolutionen, og i særdeleshed siden de russiske soldaterhorder forlod fronten for at sprede sig over landet.

Inde i Rusland blev alle passagerne uden undtagelse smidt ud af første og anden klasses vaggonerne, og ve den, der satte sig til nødværge.

Plysbetrækket på sæderne, gardiner, læderremme, linoleum var skåret bort, spejlene var tagne ud af rammerne, alt, hvad der havde været, var borttrøvet af soldaterne. Der var kun sækkelærredet tilbage.

Men alligevel var vi glade [*for*], at vi havde fået en to mands kupe, som vi kunne lukke af om natten. I denne vagon nåede vi Irkutsk.

Selvfølgelig var toget, med hvilket vi skulle have fortsat østpå, gået et par timer før vor ankomst, og vi måtte altså tilbringe omtrent et døgn på jernbanestationen.

Denne ligger på den ene side af Angara-floden, medens byen Irkutsk ligger på den modsatte side forbunden med stationen ved en pontonbro. Vi foretrak at vente på stationen, da man intet bestemt vidste om, hvornår næste tog ankom.

Man mærkede, at man nu var langt borte fra revolutionscentrene, der var mere orden herude, dvs. færre hjemvendte soldater.

Vi nød godt heraf, da vi skulle med toget. Her stod der vagt ved dørene. Kun de, der havde billetter fik lov til at gå ind i vaggonerne og kun i den klasse, til hvilken de havde billet.

Vaggonerne her så også mere civiliserede ud, de var ikke udplyndrede, idet de aldrig havde været vest for Irkutsk.

På grund af kampe omkring station Manchuriet var jernbaneforbindelsen direkte gennem Manchuriet på dette tidspunkt afbrudt, og vi måtte foretage den længere rejse nord om via Amurbanen.

Efter 15 dages rejse ankom vi lykkelig til Vladivostok, og pengene var bragte i sikkerhed.

Senere kom Vestmann og Vadskjær herud med 800.000 rubler, og Bertelsen (sammen med Schurmann fra R. A. K.²⁷ [*Russisk Asiatisk Kompagni*]) med 600.000 rubler.

N. P. Nielsen, der var ankommen til Vladivostok nogle dage før mig, rejste videre til Japan.

Jeg fik en tur til Srjetensk for at få betaling for rekvirerede varer og derefter til Tschita efter penge. Jeg har således haft fornøjelsen [af] at passere Amurbanen to gange.

Bertelsen rejste på en 14 dages ferie til Japan, medens Overgaard, Vestmann og Vadskjær vendte tilbage til Omsk.

For en del af de overførte penge købtes der her i Vladivostok i løbet af marts og april [1918] store partier kaffe og peber, for hvilke varer prisen her i Vladivostok lå langt under verdenspariteten.

Resten af pengene blev overførte eller uds muglet til Japan, hvor man den gang i forhold til Vladivostok fordelagtigt kunne købe valuta.

Da telegrafforbindelsen med Vestsibirien i begyndelsen af maj [1918] blev afbrudt, og man således herude var uden underretning om sagernes stilling i Omsk, fandt man det formålstjenligt, for at foregribe et eventuelt tilfælde, at overføre Vladivostok varebeholdningerne til Alminko²⁸, Yokohama, og A. Larsen kom så hertil som repræsentant for Ippan Shogyo Kabushika Kaisha.

Larsen var kommen hertil Østen i april 1918, idet man havde anset hans videre forbliven i Irkutsk, på hvilken plads han havde opholdt

27. Russisk Asiatisk Kompagni blev oprettet i 1916 ved en sammenslutning af en række danske smørvirksomheder med Sibirien som arbejdsfelt. Kompagniet var underlagt Det Transsibiriske Kompagni og var således én af Det Sibiriske Kompagnis konkurrenter i Sibirien.

28. Alminko, hvis officielle navn var Det Almindelige Handelskompagni, blev oprettet i 1916 af H. P. Hjerl Hansen og Otto E. Andersen i fællesskab. I samarbejde med Det Sibiriske Kompagni fremstod Alminko i slutningen af den første verdenskrig som Skandinaviens største vareforretning.

sig siden nytår for at foretage masseafsendelser af varer til Vestsibirien, og til hvilke afsendelser alle til rådighed stående midler var taget i brug, for farlig for hans personlige sikkerhed.

Vladivostok filialens personale blev i løbet af juni måned bragt ned til det mindst mulige, der var kun én mand tilbage, nemlig bestyreren B. Jacobsen.

De øvrige, Aksel Olsen og Viggo Olsen, gik til Yokohama. Larsen var repræsentant for Alminko, og Bertelsen og jeg gik for regning [til] Omsk.

Det havde rigtignok været meningen, at Bertelsen og jeg skulle have været tilbage til Omsk, og afrejsen var allerede bestemt, men to dage før denne tog tjekkerne byen, og forbindelsen vestpå blev afskåret.

På grund af de politiske forhold standsede al handel, og vi fire mand havde derfor ikke det ringeste at bestille, så vi havde alle betingelser for at tilbringe en behagelig sommer.

Desværre for mig blev jeg sidst i maj syg af gigt (iskias), hvilken sygdom, der til tider var højst smertefuld, spolerede sommeren for mig.

Ved kontoret på Svetlanskaja havde vi vor egen fælles husholdning, og vi levede kun for at få god mad. Tiden gik med roning, badning og deslige, om aftenen gik vi i teater eller spillede kort.

I juni fik vi telegram fra København, at Fasting var afrejst hertil via Amerika. Han opholdt sig nogen tid i New York, hvorefter han rejste til San Francisco, hvor der blev oprettet en filial af Alminko. Derefter ankom Fasting i begyndelsen af august til Japan, hvor man straks gik i gang med at planlægge store forretninger.

Claudius Nielsen, der hidtil i al forsigtighed havde beskæftiget sig med mindre, men sikre forretninger, var en mand, der med iver lyttede til Fastings forslag.

Af natur var han spiller, og Fasting og han planlagde i deres alt for livlige fantasi uhyre spekulationer.

Der blev givet ordre til Amerika om at opkøbe varer i mægtige kvantiteter, ligesom man også opkøbte varer på pladsen.

Disse varer var for en meget stor del bestemte for Rusland, hvor man håbede på rig oplomstring af handelen i særdeleshed med afsendelse til Vestsibirien for øje. Ligeledes regnede man også med, at

krigen ville vedvare endnu nogen tid, og at varepriserne ville fortsætte deres stigning. Man beskæftigede sig med forkærlighed med de varer, der hidtil havde været genstand for de største stigninger.

Allerede fra Japan begyndte Fasting at tilskrive Vladivostok, at vi også her måtte påbegynde opkøb, men da alle vore disponible midler var anbragte, vægrede Jacobsen, den fødte pessimist, sig ved at begynde.

Han holdt meget rigtig på (det fik vi senere bekræftet), at han hurtig kunne anbringe de penge, som vi fik overførte hertil, i varer, men det ville i påkommende tilfælde blive vanskeligt at realisere.

Fasting var imidlertid utålmodig, København havde lovet at overføre penge, og noget skulle der laves. Imidlertid holdt Jacobsen på sit, og vareopkøbene blev ikke påbegyndte, før Fasting omkring 20. september kom herover.

Allerede fra Japan havde Fasting givet ordre til at opkøbe Romanovsedler, der helt var gået ud af omsætningen, idet folk havde mere tiltro til Romanovsedlerne end til de såkaldte Kerenskijpenge.

Der var fra 5 til 7% agio på Romanovpengene, som imidlertid herude kun kostede ca. halvdelen af, hvad de f.eks. kostede i Europa.

Fasting planlagde derfor en almindelig eksport til Danmark af Romanovsedler, men desværre blev denne som så meget andet aldrig ført ud i virkeligheden.

Imidlertid havde vi opkøbt pengene, som ved lejlighed skulle smugles til Japan (penge havde det under krigen været forbudt at udføre), men da Fasting kom hertil, skulle vi, selv om pengene fra København endnu ikke var ankomne, i tillid til, at de ville ankomme rettidigt, påbegynde opkøbene.

Det var i særdeleshed harpiks, vi lagde an på, idet Fasting og Cl[audius] Nielsen havde planlagt en corner i denne vare (corneren om hvilken vi var a/meta med Yokohama kostede os ca. 50.000 yen).

Varerne blev altså opkøbte, men da betalingsfristen indtraf, var overførslerne fra København stadig ikke ankomne, og vi måtte så udbetale vore dyrt erhvervede Romanovsedler til pari. Thi allerede da viste det sig, at hurtig realisation var vanskeligt.

Pengene begyndte nu imidlertid at strømme ind fra København, og

spørgsmålet var, hvorledes de skulle anbringes på fordelagtigste måde.

Efter at nogle vidtløftige planer om ved hjælp af den amerikanske High Commission så at sige at få monopol på forsyning af Sibirien med varer, idet amerikanerne troede, at de skulle have overdraget opsynet med den sibiriske jernbane og således kunne favorisere os med vaggoner, var røget i lyset, blev Larsen sendt til Japan for at opkøbe manufakturvarer specielt egnede for det sibiriske marked.

Inde i Sibirien havde filialerne siden bolsjevikkernes fald i maj-juni [1918] ved heldige varespekulationer tjent mægtige summer, og da telegrafforbindelsen igen åbnede, ligesom også passagertrafik, om end med store vanskeligheder, blev mulig, nåede meddelelserne herom endelig ud til os.

Varerne fra Japan begyndte at ankomme, og med de fortsatte pladsopkøb øgedes vore varebeholdninger hurtigt. Der skulle altså tages en bestemmelse om, hvilken plan, der skulle følges.

København havde stillet som betingelse, at den overførte kapital skulle forblive i Østsibirien, for at ikke en eller anden uventet politisk begivenhed skulle berøve os dispositionsfriheden over den.

At lade varerne henligge herud som et almindeligt spekulationsobjekt og afvente yderligere prisstigninger kunne jo blive højst problematisk og var ikke nær så tiltalende som de tillokkende mægtige avancer, der vinkede fra Vestsibirien og [som] kunne opnås ved afsendelse dertil.

Godsafsendelsen til Vestsibirien var endnu ikke påbegyndt, men spekulatoren havde allerede i håb om den forestående åbning af trafikken taget fart.

Her var Fasting og Jacobsen også uenige. Jacobsen holdt på, at vareafsenderne til Vesten ville blive forholdsvis minimale, idet jernbanens transportevne var forringet i betydelig grad, og det meste af, hvad der kunne præsteres, ville blive optaget af militærtransporter til Koltshaks hære, ligesom det sikkert hurtigt ville blive umuligt at forsende på legal måde.

Fasting så i alle spørgsmål højst optimistisk, og det blev hurtigt klart for dem begge, at fortsat samarbejde ville være umuligt.

En tid var det sikkert Fastings mening, at lade N. P. Nielsen, der

var vendt tilbage fra Japan sammen med Fasting, overtage Vladivostok filialen, men da der blev udsigt til, at det kunne lade sig gøre at komme igennem til Omsk, måtte Nielsen derind i særdeleshed for at stille de stadig mere og mere misfornøjede danske funktionærer tilfreds. Fasting havde jo været borte fra Omsk i 1½ år.

Jacobsen fortsatte altså foreløbig, men man ventede gensidigt på en afslutning.

Foreløbig blev det med Københavns forlangende i frisk minde vedtaget at foretage afsendelse til Vesten af varer til [en] værdi af ca. 1 million rubler, idet man ville gøre videre afsendelser afhængige af, om Vestsibirien var i stand til at overføre os kontanter eller endnu bedre opkøbe huder, skind, pelsværk eller andre eksportvarer til afsendelse østpå.

De øvrige varer skulle holdes tilbage for salg på pladsen, idet de forestående afsendelser selvfølgelig ville drive priserne i vejret, og således kunne vi tage en mindre, men sikker avance.

Da endelig afsendelserne så småt begyndte i form af bagageafsendelser og andre, men illegale afsendelsesmetoder, var det en let sag at opkøbe og få til at rulle varer til [en værdi] af 1 million.

Der blev nu oprettet komiteer, som skulle regulere afsendelserne, i særdeleshed med hensyn til, at det netop blev de varer, der var størst mangel på i Vestsibirien, og hermed var svindelen sat i system.

Til denne komite skulle man indgive sine ansøgninger om afsendelsestilladelser, og det er en selvfølge, at komiteen modtog anmeldelse af så uhyre varepartier, at det med de herskende forhold ville tage årtier at få dem til at rulle.

Ville man være blandt de første afsendere, måtte man skaffe sig venner i komiteen, men da der var uhyre mange liebhavere, var det kun de højstbydende, der kunne komme i betragtning.

Vi købte majoriteten i komiteen, men man turde ikke af hensyn til de andre afsendere, som jo også var villige til at betale den forlangte pris, give os alt for mange afsendelser.

Disse bestikkelser var for så vidt dårligt anvendte, som de jo ikke kunne forøge jernbanens transportevne, men havde vi ikke betalt, havde vi intet fået afsendt.

Bankerne, der i begyndelsen havde stillet sig afvisende overfor finansieringen af vareopkøb, forandrede politik og åbenbarede pludse-

lig en overvældende pengerigelighed, hvilket atter forøgede spekulationen.

Med den stadig voksende omsætning blev vort kontor på Svetlanskaja hurtigt for lille. Vi skulle have mere plads til den forøgede funktionærstab.

Efter at mange gode og dårlige planer var røgne i luften, købte vi til sidst en ejendom på Tigrovaja nr. 8. Den lå jo rigtignok ikke i centrum, men dette havde under de foreliggende forhold ikke så meget at sige, da folk, som havde brug for os, nok skulle finde os. På Poslednaja 26 købte vi også et pakhus, som kunne rumme 50-70 vaggoner.

Officielt kan udlændinge ikke besidde ejendom indenfor fæstningen Vladivostok, men det er en almindelig praksis, at loven omgås på den måde, at en russisk undersåt figurerer som ejer.

Med denne fiktive ejer slutter man så en lejekontrakt for ca. 100 år med lejen forudbetalt, tilligemed at han så at sige frasiger sig al ret til ejendommen, med hvilken lejerer må skalte og valte efter eget ønske. Herhen flyttede vi i november 1918.

Disse forretninger, der jo selvfølgelig ikke kunne få nogen omfattende karakter, passede ikke for Fastings virkestrang.

Han kom hjemmefra, ladet med energi, hovedkontoret var villig til at overføre penge hertil. Så kom våbenstilstanden og foregøglede, at vendepunktet var nået, nu skulle der atter komme ordnede forhold. Koltshak overtog regeringen i Vestsibirien, opgangsperioden stod for døren.

Det gjaldt bare om dristigt at risikere alt, fortjenesten måtte være sikker. Rubelkursen holdt sig stadig omkring 5 a 6 rubler pr. yen og viste nærmest tegn til fasthed og bedring.

Endskønt Vestsibirien ikke overførte penge hertil, ligesom opkøbet af eksportvarer heller ikke ville komme i den rigtige gænge, besluttede Fasting alligevel, at vi skulle forcere vore afsendelser til det yderste. De store fortjenester, Vestsibirien lovede, var for fristende.

Endskønt vi havde de bedste velyndere i komiteen, der forestod afsendelserne, gik det langsomt med at få afsendestilladelser, og vi gik derfor til dels over til at købe afsendte varer. Disse var jo selvfølgelig meget dyrere end varer, der endnu befandt sig på lager.

I det øjeblik en vare var modtaget på jernbanen, var dens pris steget med 50-100%, men selv uanset dette, lå der alligevel en god for-

tjeneste på sådanne varer, altså opkøbte vi, hvad vi kunne få fat på, og det lykkedes os også at få betydelige kvant varer til at rulle.

En stor fejl var det, at der ikke blev oprettet filial i Harbin, da det derfra var betydelig lettere at afsende varer.

Poul Jørgensen fra Kamen ankom hertil Vladivostok i november 1918 sammen med sin søster på gennemrejse til Danmark. Fasting ønskede at beholde Jørgensen herude, men J[ørgensen] holdt på, at han ville hjem. Altså rejste han videre til Japan, hvor han ville afvente damperlejlighed til Amerika.

Fasting ventede kun på en lejlighed til at komme af med Jacobsen, men da J[acobsen] stod i høj gunst hos [H. P.] Hjerl Hansen, turde F[asting] ikke uden videre skille sig af med ham.

Jacobsens helbred var ikke godt dette efterår, han kæmpede stadig med en forkølelse, og sidst i november måtte han gå i seng. Jacobsens sygdom og i særdeleshed hans passive modstand og kritik af alle Fastings storstilede planer, [virkede] ifølge F[asting] som en hæmsko.

Den 5. december, Jacobsens fødselsdag, sagde Fasting til mig, at jeg måtte sige til Jacobsen, at han anså ham for skyldig i, at vore afsendelser ikke gik hurtigere. Tillige var der flere ting at anke over, f.eks. var Jacobsen også skyld i det store tab ved overfaldet på kontoret den 30. november 1918, hvor 2 kinesiske boy'er blev slåede ihjel, og pengekassen blev brudt op og dens indhold ca. 125.000 rubler blev stjålet; dette kunne være undgået, hvis Jacobsen i tide havde købt et ordentlig pengeskab.

Om aftenen overgav jeg Jacobsen Fastings ord. Jacobsen blev straks meget oprørt, men han bed det i sig og tog den beslutning, at han så snart han blev rask, ville forlange ferie for at rejse til Japan på rekreation. Sidst i december blev han nogenlunde rask, anmodede Fasting om ferie, som straks blev tilstået.

Holm var i midten af december måned ankommen hertil fra Omsk for at have en kortere konference med Fasting om forholdene i Vest-sibirien og for at lægge den fremtidige arbejdsplan.

Da Jacobsen forlangte sin ferie, telegraferede Fasting til Jørgensen i Yokohama, at han måtte opsætte sin Danmarksrejse og komme tilbage hertil for at overtage ledelsen af Vladivostok filialen, i alle tilfælde foreløbig. Jørgensen afbrød virkelig sin rejse og kom til Vladivostok omkring nytår.

Jørgensen skulle altså sætte sig ind i forretningerne, men de principper, som han havde arbejdet efter i Vestsibirien, kunne han ikke forene med vore arbejdsmetoder her. Da derfor Tomsk-proportionen kom frem, tilbød Jørgensen at ledsage damperen, hvilket tilbud blev modtaget.

Andersen – spændetampen – var kommen herud i oktober. Han havde jo været privatsekretær hos Fasting i Omsk, og som sådan haft meget med personale spørgsmål at gøre.

Af hans meddelelser fik Fasting en forestilling om den misfornøjelse, der herskede mellem alle de danske funktionærer. Fasting tog det standpunkt, at misfornøjelsen var ubegrundet, men havde han tænkt sig nøjere om, ville han måske være kommet til det modsatte standpunkt.

Fasting havde jo været borte fra Omsk siden marts 1917, og i den tid havde N. P. Nielsen været leder af centralkontoret.

Efterhånden som dyrtiden i særdeleshed efter revolutionen gjorde sig mere og mere gældende, blev gagerne utilstrækkelige, men Sibiko har jo altid været en modstander af selv at forhøje gagerne, og når centralkontoret endelig efter mange opfordringer besluttede sig til at forhøje, blev det i regelen gjort med utilstrækkelige beløb, ligesom også N. P. Nielsen med sin ubeslutsomme karakter på alle måder søgte at trække spørgsmålet ud, idet han ventede, at Fasting ville komme til Omsk for at tage endeligt standpunkt.

Dette blev jo imidlertid ikke til noget, og da han rejste til Omsk, havde Fasting bemyndiget ham til at ordne gagespørgsmålene efter eget skøn, ligesom han også skulle ansætte gratialerne for 1917.

Efter hans ankomst til Vesten, blev disse spørgsmål ordnede, og misfornøjelsen forsvandt til dels. Da hans rapporter herom nåede ud til Fasting, havde denne imidlertid skiftet standpunkt, måske til dels som følge af Andersens fremstillinger af forholdene, men vel også mere på grund af instruktioner modtagne fra København.

På hovedkontoret, hvor man også var vidende om misfornøjelserne blandt funktionærerne, idet man der havde modtaget mange klager over de dårlige gageforhold, så man nærmest på spørgsmålet fra det standpunkt, at misfornøjelserne var ubegrundede, og mere bundede i stemninger, som havde deres grund i revolutionen.

Man ønskede derfor at tage fat med fast hånd, og det beløb, man ønskede at anvende til gratialer, var langt mindre end det, N. P. Nielsen havde fastsat.

N. P. N[ielsen] havde allerede meddelt de forskellige funktionærer størrelsen af deres gratiale, men ikke desto mindre telegraferede Fasting til Omsk, at disse ansættelser skulle annulleres, medens han samtidig opgav, hvor meget hver enkelt skulle have ifølge hans og hovedkontorets synspunkter.

I stedet for at stå fast ved de bestemmelser, der en gang var tagne, skrev N. P. N[ielsen] til funktionærerne, at Fasting havde givet andre ordrer, og at differencen i de tilfælde, hvor gratialet var modtaget, skulle tilbagebetales. Disse meddelelser vakte, foruden almindelig grin, den til dels henslumrede misfornøjelse endnu større styrke. Fasting måtte derfor bøje sig for fakta.

Han udarbejdede derefter et cirkulære, hvori han drog kraftig til felts mod den herskende efter hans og hovedkontorets mening ubegrundede misfornøjelse, og da firmaet ikke kunne have misfornøjede funktionærer indenfor sine rækker, løstes alle fra deres aftaler og kunne efter ønske forlade deres stillinger til en nærmere fastsat termin.

Der fulgte også en del opsigelser, såsom fra Overgaard, Bierfreund, Betak og Harald Nielsen, der alle fire rejste herud, hvorefter de fik plads i Kina og Singapore.

De øvrige uoverensstemmelser blev alle ordnede, idet funktionærerne i de fleste tilfælde fik deres krav ført igennem.

På grund af de påtænkte udvidelser kunne man jo ikke [så] godt lade funktionærerne gå, da staben i forvejen ikke var for stor, og for i fremtiden at være uafhængige af sådanne hensyn, begyndte man hjemme i København at engagere nye danske til Sibirien.

Andersen, med hvem Fasting ikke så godt mere kunne arbejde, gik sammen med Jørgensen med »Tomsk«, da han ville hjem for at giftes. Han havde herfra, vistnok uden at han selv vidste det, sin afsked med i lommen, således at hovedkontoret ved hans ankomst til København skulle give ham den.

Da Jacobsen i februar [1919] meddelte, at han nu var så rask, at han kunne vende tilbage til Vladivostok, svarede Fasting, at hans

ferie var forlænget, da det var ønskeligt, at han blev fuldstændig rask.

Imidlertid havde forholdene i Japan udviklet sig, og man stod i Japan overfor en katastrofe.

De før våbenstilstanden beordrede varer var ankomne, men da man for det meste havde købt sådanne varer, som under krigen havde været genstand for den største prisstigning, hvorfor der efter våbenstilstanden kom et mægtig prisfald, stod man i den situation, at man ved realisation måtte tage et mægtigt tab.

Claudius Nielsen havde været her i Vladivostok omkring ved nytår, men havde vist ikke meddelt Fasting helt ud, hvor galt det var, eller også ville Fasting ikke se situationen i øjnene, men håbede måske, at der atter ville komme prisstigninger.

Yokohama havde optaget mægtige banklån på varerne, og da bankerne i februar krævede dækning, måtte Claudius Nielsen telegrafere til København efter penge, hvilke[t] imidlertid blev nægtet. Fasting fik derimod ordre til at gå til Japan for at undersøge forholdene og tage de forholdsregler, som måtte anses for nødvendige.

Nu har det jo altid været Fastings politik at undgå at tage principielle beslutninger, hvorfor han foreslog København at lade B[irger] Jacobsen tage kontrollen med Japan. Herpå gik København også ind, Jacobsen tog ligeledes mod tilbuddet. Han vurderede varebeholdningerne og anslog foreløbigt tabet til ca. 700.000 yen. København beordrede realisation, som også blev påbegyndt.

Efter Jørgensens afrejse blev Holm udset til at overtage ledelsen af Vladivostok filialen.

Holm havde haft en hurtig karriere indenfor Sibiko. Han var kommen på hovedkontoret som ganske ung, og hurtigt havde Hjerl Hansen fået øjnene op for, at der af Holm med tiden kunne blive en dygtig forretningsmand. Han blev sendt til London hos Anglo [*Continental Produce Company*]²⁹, hvor han opholdt sig et par år. Derefter blev han i 1915 sendt til Sibirien, hvor han blev ansat på Kamen filialen.

Hovedkontoret havde givet specielle instrukser om, at Holm skulle

29. Oprettet i 1898. Anglo Continental Company importerede fødevarer fra udlandet til det engelske marked. Det Sibiriske Kompagni benyttede sig af virksomhedens dels ved konsignationer, dels ved kommissionsopkøb gennem filialerne i Sibirien.

anvendes til forskelligt arbejde, således at han i enhver henseende kunne blive kendt med de forskellige forhold.

Efter at have været et årstid i Kamen, kom han til Chabary, en mindre landfilial, hvor han kunne komme ind i de her herskende specielle forhold. Det hurtige avancement og den protektion, som han alle vegne mærkede, gik ham imidlertid til hovedet.

Efter at have opholdt sig en tid i Chabary, kom han til centralkontoret og blev en tid anvendt som revisor og besøgte som sådan forskellige filialer, dog med en speciel bogholderikyndig medhjælper.

Holm skulle specielt tage sig af den praktiske revision. Senere kom han tilbage til Omsk og blev disponent i vareafdelingen.

Efter Fastings afrejse fra Omsk havde N. P. Nielsen været nominelt leder af centralkontoret, men da han langtfra kunne overse det hele, kunne de forskellige mere smarte handle fuldt ud selvstændig. Her var altså rig lejlighed for Holm til at tumle sig, og han benyttede den også.

Efter N. P. Nielsens afrejse til Østen blev Holm og Andersen i forning ledere af centralkontoret, men da de forskellige ældre bestyrelse åbent udtalte deres mistillid til den ungdommelige ledelse, bøjede Holm klogelig af, og Wathne fra Kurgan blev kaldt til Omsk for at give ledelsen mere autoritet.

Desuagtet var der under de urolige forhold rig lejlighed for Holm til at boltre sig. Han klarede ved sin snarrådighed mange vanskelige situationer, og det må for en stor del tilskrives Holm, at Sibiko klarede sig så godt ud af den situation, som N. P. Nielsen ved sine uoverensstemmelser med det russiske personale havde ført firmaet ind i.

I Holm havde Fasting endelig fundet en mand, der med liv og sjæl gik ind på hans store ideer.

I al almindelighed syntes folk godt om Holm, han var snarrådig, fræk og pågående. Han klarede med lethed de forskellige situationer, blev en forklaring ikke straks antaget, havde han straks en anden på rede hånd.

Hans største fejl var desværre overfladiskhed. Fastings store ideer tiltalte ham, og hvor Fastings fantasi sagde stop, greb Holm tråden op og gik videre. Hans mål var nu at vise hovedkontoret, hvad han due- de til. Han viste sig som en mulig endnu større spiller end Fasting.

Under sådanne auspicer fortsatte vi altså arbejdet i foråret 1919.

Vareafsendelserne ville stadig ikke komme i gang i den ønskede målestok, og Holm søgte derfor efter udveje til at løse dette kardinalsprogsproblem. Han trådte derfor i forbindelse med repræsentanter for forskellige vestsibiriske jernbaner, som var udkommanderede til Østen for at skaffe varer frem til forsyning af jernbanefunktionærerne.

Med disse repræsentanter sluttede vi så aftaler, der gik ud på, at de skulle skaffe os alle de vaggoner, vi ønskede. Transaktionen blev ordnet på den måde, at jernbanen officielt købte varerne af os herude.

Varerne blev derefter af os afsendt til en banks adresse i Omsk, og ved ankomsten dertil skulle jernbanen udkøbe duplikaterne. Hvis dette udkøb ikke fandt sted efter en vis frist efter vaggonernes ankomst til bestemmelsesstedet, havde Sibiko ret til selv at overtage varerne. Derfor skulle repræsentanterne have en vis kommission, hvis størrelse afhang af, om varerne blev udkøbt eller ej, og det er forståeligt, at kommissionen var størst, hvis Sibiko fik lov til at få varerne udleveret.

På denne måde afsendte vi virkelig også i løbet af maj måned [1919] ca. 50 vaggoner forskellige varer, af hvilke Sibiko fik udleveret over halvdelen. De varer, som jernbanen overtog, var selvfølgelig fakturerede til sådanne priser, at vi også i dette tilfælde var sikrede en passende fortjeneste.

I februar 1919 havde Fasting stiftet bekendtskab med Pilnik, en jøde, som var uddannet i hude- og skindbranchen.

Da firmaet ønskede at gå ind for opkøb af huder og skind for eksport til udlandet, hvilken forretning indtil krigen havde spillet en stor rolle, men da været i hænderne på tyskerne og i særdeleshed gået over Hamborg, blev der oprettet en speciel afdeling med organisation af denne forretning for øje, og Pilnik blev antaget til organisator og leder af samme.

Efter at være bleven engageret i april måned tog Pilnik fra 1-ste maj fat på opkøb af huder og skind i Vestsibirien.

Han antog en russer, Lindberg, til at rejse til Sibirien for at lede opkøbene fra de forskellige filialer, medens han selv ville blive herude for ved ankomsten af afskibningerne derindefra at sortere disse efter de forskellige udenlandske markeders krav.

I Vestsibirien blev der foretaget forskellige ret betydelige køb til

særdeles fordelagtige priser, thi priserne i Vestsibirien steg ikke nær så hurtigt, som rublens værdi forringedes overfor de udenlandske valutaer.

Vi ville således have været sikrede en smuk avance, hvis det havde lykkedes os, at få de opkøbte varer til at rulle østpå, men her stod vi så godt som magtesløse.

Der blev indladet en halv snes vaggoner, som ankom til Vladivostok på et par stykker nær, men det meste af opkøbene blev liggende på de forskellige filialer og er nu nationaliserede.

De ankomne partier blev sorterede og videresendte til Amerika og har, taget rubelkursen i betragtning på opkøbsdagen, givet os smukke resultater.

Forsyningsministeriet havde her i Vladivostok lagret et temmelig stort parti huder, skind og uld. Da ministeriet besluttede at sende dette parti til Amerika, lykkedes det Pilnik af afslutte kontrakt med ministeriet, som – mod at vi gav forskud – overgav os hele partiet i konsignation.

Ved afsendelsen blev partiet vurderet til ca. 600.000 \$, og vi gik med på at avancere 400.000 \$ samt at betale fragten.

Ministeriet forbeholdt sig at udkøbe partiet ved dets ankomst til Amerika, mod at godtgøre os renter og en mindre kommission, men hvis dette udkøb ikke fandt sted efter en vis frist efter ankomsten til Boston, skulle vi overtage realisationen for en passende kommission.

Det var således en interessant forretning, og vi kunne sikkert have fået megen fornøjelse af den, hvis alle forsigtighedsregler var blevne iagttagne.

Efter partiets ankomst til Amerika havde vi først forskellige ubehageligheder med det russiske konsulat, som hverken ville udkøbe det eller sige sig fra.

Dernæst havde vi vanskeligheder med det amerikanske sanitetsvæsen, som ikke ville anerkende det amerikanske Vladivostok konsulates attest for, at de forlangte attester, bekræftende at der ikke havde været kvægsygdomme på de steder, hvor huderne var opkøbte, havde været repræsenteret ved afsendelsen, men forlangte hele partiet desinficeret.

I mellemtiden begyndte priserne at falde i Amerika, og da vi endelig kunne påbegynde realisationen, og det tillige viste sig, at partiet

havde været overvurderet her i Vladivostok, selv tagende de på afsendelsesdagen herskende markedspriser i betragtning, måtte vi tage et klækkeligt tab, der vistnok androg ca. 250.000 \$. Dette var resultatet af denne afdeling.

Pilnik forlod os i april 1920 og rejste til Amerika. Han havde, inden han kom ind i Sibiko, en del penge, men disse har han efter forlyden- de sat over styr i Amerika.

Kort tid efter krigens begyndelse havde vi påbegyndt opkøbet af pelsværk.

Det Sibiriske Kompagni havde sammen med grosserer Bang dan- net Nordisk Pelskompagni³⁰, som under krigen havde arbejdet til- fredsstillende.

Det i Sibirien opkøbte pelsværk var bleven sendt hjem via Petro- grad, men da denne afsendelsesmåde ophørte, måtte afskibningerne foregå via Vladivostok.

Skindene blev sendt herud i postpakker, hvilket gik særdeles til- fredsstillende. Vi havde her en specialist, der forestod ompakningen og sorteringen.

Da Andersen i sommeren 1919 kom tilbage til Vladivostok, blev han leder af pelsværkafdelingen og skulle dirigere opkøbene i Vestsibi- rien.

Denne afdeling har arbejdet temmelig tilfredsstillende, ganske uanset Andersens medvirkning, thi købet havde fra begyndelsen af været godt organiseret i Vesten, ligesom også de stadig faldende rubelkurser begunstigede opkøbene.

Hvis afsendelsen i postpakker var bleven fortsat, ville pelsafdelin- gen have vist et smuk resultat, men centralkontoret i Omsk gik des- værre over til den billigere afsendelsesmåde i vaggoner.

For en så værdifuld vare som pelsværk måtte under de miserable transportforhold siges at være en risikabel disposition, og det gik da også galt.

30. Nordisk Pelskompagni blev dannet i 1916 i et joint-venture mellem Aage Bang og Det Sibiriske Kompagni. Virksomheden engagerede en del medarbejdere, der skul- le turnere rundt til dels de årlige sibiriske jarmarkeder. Til Det Sibiriske Kompagnis mange filialer i Sibirien for at opkøbe pelsværk til videre salg til Europa for øje.

Afsendelse i vagoner var ulige vanskeligere at få i stand, hvilket medførte, at der var betydelige beholdninger i Vestsibirien, da evakuationen blev foretaget. Disse beholdninger kunne sikkert til dels være reddede til Vladivostok, hvis afsendelse i postpakker var bleven fortsat.

Af de afsendte vagoner nåede 2 vagoner hareskind og en vagon eger- og gedeskind frem hertil, medens den 4-de, en vagon hvide ræve- og hareskind, kørte fast i Krasnojarsk. Det lykkedes vor repræsentant i Krasnojarsk, Hirsfeldt, at få hareskindene udleverede og realiserede, medens ræveskindene blev tilbageholdt som rekvirerede.

Under det almindelige kaos, da Kolttschak evakuerede østpå, tilegnede et par embedsmænd fra Forsyningsministeriet, fyrst Uchtumsky og Parschin, sig ræveskindene og tog dem med til Harbin.

De fik skindene transporterede gennem tjekkerne og ordnede sig med disse på den måde, at halvdelen af skindene skulle overlades [*til*] tjekkerne som betaling for kørsel af resten samt for d'herrer med familie.

Uchtumsky og Parschin fik så en vagon hægtet på det tjekkiske militærtog og ankom på denne måde til Harbin, hvor imidlertid det kinesiske toldvæsen arresterede skindene, som d'herrer forsøgte at smugle ind i landet.

Herved fik vi senere nys om sagen, og ved løfter om god betaling fremskaffede vi vidner, der forklarede sagens sammenhæng. På grundlag heraf krævede vi det af tjekkerne modtagne antal skind tilbageleverede eller erstattede, hvis de ikke fandtes in natura.

Tjekkerne kunne ikke modbevise vort krav, dog anerkendte de kun at have modtaget ca. 600 stk., men alligevel er det ikke lykkedes os at få pengene refunderede her, hvorfor sagen må gå gennem Udenrigsministeriet i København.

For nylig er det lykkedes os at få de i Harbin arresterede ca. 500 stk. skind udleverede. Hvor resten ca. 1.500 skind er blevne af vides ikke og bliver vel næppe opklaret.

Ved Vladivostok filialen blev der også oprettet en teknisk og en kemisk afdeling, af hvilke henholdsvis ingeniør Mathiesen og farmaceut Nielsen var ledere, men disse to afdelinger nåede aldrig at afslutte forretninger af betydning.

I midten af april [1920] var Fasting endelig færdig til at rejse til Vestsibirien. Kedlen kogte nu tilstrækkeligt herude, nu skulle der også fyres op i Vesten.

Selv om N. P. Nielsen efter bedste evne havde ordnet de mest påtrængende personalespørgsmål, betragtedes alle disse som midlertidige ordninger, alle ventede på Fasting.

Fasting rejste ledsaget af Bertelsen og ankomsten til Omsk, blev de fleste bestyrer af ham kaldt dertil for at føre forhandlinger og for at få instrukser om den fremtidige drift af filialerne.

Fastings optimistiske synspunkter fik næring af den pengerighed, som viste sig overalt, hvor han kom frem, og han blev mere og mere overbevist om, at det bare gjaldt om at presse på med fuld kraft.

Bestyrerne af de vestsibiriske filialer gik særdeles villig ind på hans synspunkter og fremførte, at så snart de fik penge, skulle de gøre glimrende forretninger.

Til trods for at rublen nu begyndte at gå ned i kurs, endskønt i begyndelsen langsomt, og tagende de bag Koltshak-fronten herskende kaotiske forhold i betragtning, betænkte Fasting sig ikke på at beordre mere kapital til Sibirien, og til trods for de store afsendelser, som vi i maj måned foretog, var vi alligevel i stand til at efterkomme hans ønske, idet vi, så snart afsendelse havde fundet sted, belånte duplikaterne i banen og således straks fik kapitalen fri.

Alt så således tilsyneladende lovende ud her i Østen. Der var forberedt en omfattende import fra såvel Japan som Amerika, sådanne varer, af hvilke der fandtes tilstrækkelige beholdninger her på pladsen, opkøbtes i Vladivostok.

Afsendelserne til Vestsibirien var så nogenlunde sikrede ved jernbanekomiteens assistance. Rigtignok havde vi haft uheld i Japan, men dette betragtedes som forbigående, og for at oprette det japanske tab var der så meget mere grund til at tage fat i Sibirien. Overfladisk set kunne Fasting let få det indtryk, at det bare gjaldt om at presse på.

Varemangelen i Vestsibirien var uhyre, alt hvad der ankom, kunne øjeblikkelig sælges med øjeblikkelig rubelfortjeneste. Thi det var jo ikke alene det sibiriske forbrug, der skulle dækkes.

Spekulationen havde allerede fået øjnene op for den chance, der vil-

le byde sig, hvis Koltschak styrtede bolsjevikkerne, og Uralfronten likvideredes. Her var den store chance, den som kun viser sig en gang for en mand.

Når Uralfronten forsvandt, var vejen til Rusland åben, og den der herskende varelunger ville i den første tid være umættelig. Altså købte de vestsibiriske spekulanter varer op for at sende dem videre vestpå, vaggonerne blev sendt fra station til station, eftersom Koltschak gik fremad.

Under alt dette faldt rubelkursen langsomt, men sikkert. Dette burde for en mere klartseende have været tilstrækkelig fingerpeg om, i hvilken retning det til sidst ville gå. Men optimismen havde for fast tag.

Kursfaldet bortforklares derhen, at Koltschak endnu ikke var anerkendt af de Allierede, når anerkendelsen kom, ville rublen fæstne sig.

At den overvejende del af den sibiriske befolkning om ikke var bolsjevistisk stemt, så var den dog fjendtlig stemt overfor Koltschak på grund af hans håndlangeres despotiske optræden, og den svindel man overalt så gå i svang.

Bønderne måtte jo også blive fjendtlig stemt overfor Koltschak, efterhånden som hans regerings reaktionære hensigter trådte tydeligere frem.

Hvis zarismen genindførtes i Rusland, måtte bønderne afgive den under revolutionen tilranede jord.

Desuden var de Allieredes hensigter med Koltschak og i det hele taget med Rusland vel langt fra oprigtige.

Frankrig var vel den eneste, der ønskede et stærkt Rusland til værn mod Tyskland og tillige en regering, som ville anerkende dets fordringer, men Englands politik gik vel i realiteten ud på, at Rusland ikke foreløbig skulle komme til kræfter.

I alle tilfælde nærrede Japan kun et ønske: At se Rusland så udmattet som muligt.

Da derfor rublens værdi faldt til kurs: 10 rubler-1 yen, troede alle og Fasting med, at nu var bunden nået, rublens indre værdi var altid mindst 1/10 af dens nominelle. Da kursen stod i 12 rubler pr. yen, mente Fasting, at tiden var inde til at spekulere i den bedring som uafvendelig måtte komme.

Der blev derfor både i Omsk og herude i Vladivostok foretaget terminkøb af rubler, og leveringsfristen var i de fleste tilfælde 1-1½ måned.

Det forhold, at bankerne, såvel russiske som japanske, var særdeles villige til at købe vore yen, henholdsvis at sælge os rubler til senere levering, og at rublernes værdi af bankerne ansattes lavere, jo længere leveringsfristen blev sat ud i fremtiden [*sidste del af sætningen mangler*]

Muligvis spekulerede de russiske banker ikke for egen regning, men videresolgte valutaen, men det er sikkert uden for al tvivl, at de japanske banker selv foretog spekulatjonen.

Man kan heraf drage den slutning, at den japanske politik målbevidst arbejdede for Ruslands afslappelse og rublens ødelæggelse, thi det var især Chosen Banken, den japanske statsbank i Korea, vi havde med at gøre i vore rubelspekulationer.

Holm var urolig for disse pengespekulationer, men Fasting sendte sine bestemte ordre herud fra Omsk, og de måtte jo følges.

Vore pengespekulationer blev også foretaget på anden måde. Kort tid efter de sibiriske penges fremkomst opstod der agio på dem overfor Kerenskij- og Romanovsedler.

De grønne sedler blev derfor mekanisk tagne ud af omsætningen, som mere værdifulde, akkurat som det i sin tid havde været tilfældet med Romanovsedlerne, da Kerenskij-sedlerne indførtes, og vi lagde derfor vore grønne sedler i boks.

For at de ikke skulle ligge døde her, anmodede vi de japanske banker om at give os yenbeløb mod sikkerhed i Kerenskij-sedler. Hertil var bankerne også villige, dog måtte vi indbetale en temmelig stor margin.

Da København modtog vore rapporter om disse rubelspekulationer, telegraferede de os straks, at vi hurtigst muligt skulle likvidere dem, og det lykkedes da også Holm inden fristen endnu var udløben at likvidere vore engagementer med et mindre tab.

Havde vi afventet den fastsatte termin, var tabet blevet betydeligt større.

Vladivostok, den 18. juli 1920

Epistel

Den sibiriske rubels katastrofale fald fra omkring 100 rubler pr. yen ved nytår 1920 til 2.500-3.000 rubler pr. yen omkring 1. juli umuliggjorde denne møntsort som omsætningsmiddel.

Semstvoet her i kystprovinsen havde ved sin overtagelse af magten efter Rosanoff begået den fejl at fortsætte med trykningen af de koltschakske pengesedler og havde dermed på en måde overtaget ansvaret for disse pengesedler, der ikke var garanteret af nogen metalbeholdning, idet de metalbeholdninger, som i sin tid ved Koltschaks fremstød til Volga var frataget bolsjevikkerne og derefter ført til Omsk, sammen med de øvrige beholdninger rundt omkring i de forskellige sibiriske byers afdelinger af Kejserbanken ved Koltschaks tilbagetog var evakuerede østpå, og som ved Irkutsk opbragtes af tjekkerne for derefter dels at blive tilbagegivne til bolsjevikkerne, dels formøblet.

Dette forhold gik Semstvoet måske nødtvunget ind for ikke straks at få ubehageligheder med japanerne, der lå inde med umådelige beholdninger sibiriske penge, og som ved en eventuel annullering ville have stillet krav om at få deres tab godtgjorde af Semstvoet.

Vest for Irkutsk blev de sibiriske penge straks annullerede af bolsjevikkerne, medens de øst for Bajkalsøen fortsat blev anvendt som omsætningsmiddel.

Den sibiriske rubels værdiforringelse tog i særdeleshed fart efter begivenhederne den 4.-5. april, og omkring 1-ste juni mente regeringen, at tiden var moden til det afgørende skridt.

Kursen var som før nævnt omkring 2.500 rubler pr. yen, og den 5. juni kom regeringens bekendtgørelse om devalueringen, der fastsatte forholdet til 200 sibiriske rubler – 1 ny rubel, der skulle være dækket af metalbeholdningen.

Det var en søndag morgen, at dekretet blev offentliggjort, og spekulatøren stod straks ganske rådvild.

I løbet af søndagen faldt kursen på sibiriske penge ned til 400-500 rubler pr. yen, idet man ikke straks var klar over den nye rubels paritetsforhold til guldrublen.

Et par dage efter lod regeringen bomben springe: 10 nye rubler var lig en guldrubel, dvs. de sibiriske rubler indløstes med 1/2000 af deres

pålydende. Fristen for ombytningen fastsattes til 20. juni, efter hvilket tidspunkt kun de nye rubler var lovligt betalingsmiddel, medens samtidigt det blev forbudt at afslutte forretninger i udenlandsk valuta.

Imidlertid var det kun russerne, der ombyttede deres beholdninger af sibiriske penge, hvorimod japanerne og kineserne, der lå inde med mægtige kontante beholdninger, foreløbig holdt sig tilbage.

For de øvrige udlændinges vedkommende spillede devalueringen ikke så stor rolle, idet disse for længst var gået over til kun at regne med udenlandsk valuta og aldrig lå inde med beholdninger af sibiriske pengesedler.

For at vinde tid protesterede det samlede konsulkorps mod den korte tidsfrist for ombytningen, men regeringen afslog at forlænge fristen, vel nærmest af hensyn til den nært forestående samling af den nye lovgivende forsamling, inden hvilken regeringen ønskede at have pengereformen gennemført.

Selv om devalueringen blev gennemført til de på dagen for dens offentliggørelse gældende valutakurser, stemte ombytningsforholdet dog ikke på langt nær med den gennemsnitskurs, i hvilken vedkommendes pengebeholdninger stod ham, og reformen følte derfor af alle som en radikal formuekonfiskation.

Dette forhold var man måske alligevel for de flestes vedkommende gået let hen over – thi pengene var let indtjente – hvis regeringen havde ombyttet med en virkelig metalgaranteret rubel, men dette var langt fra tilfældet.

De guld- og sølvbeholdninger, som regeringen opgav som dækning, stod slet ikke til dennes disposition.

Størstedelen, nemlig guldbeholdningen, opgaves at være beliggende i Rigsbanken i Blagovjaschensk, men dens tilstedeværelse ansås af indviede at være i højeste grad problematisk, idet den derværende administration, der handlede helt uafhængig af Vladivostok-regeringen, vidstes at have afgivet en del til kineserne som betaling for modtagne varer. En del mente desuden at være bortført af partisanerne.

Hvad der eventuelt kunne være tilbage stod imidlertid ikke til herværende regerings disposition, idet, som ovenfor nævnt, administrationen i Blagovjaschensk ikke anerkendte Semstvoet.

En meget stor del af den i Vladivostok beroende beholdning befandt

sig hos japanerne (hos hæskommandoen), og selv om det ikke benægtes, at værdierne tilhørte russerne, trækkes tilbageleveringen dog stadig ud.

Kinesere og japanere fremførte derfor med god grund, at den nye rubel ikke frembød større sikkerhed end den sibiriske, og man havde ingen absolut garanti for, at den nye rubels købeevne i løbet af kort tid ikke ville blive lige så ringe som den sibiriske.

Man foretrak derfor at fortsætte med de sibiriske pengesedler, og de japanske og kinesiske konsuler henstillede derfor til deres respektive landsmænd om ikke at ombytte deres beholdninger, og kineserne, i hvis hænder en meget stor del af handelen med levnedsmidler befinder sig, fortsatte med at modtage sibiriske penge som betalingsmiddel udover den 20. juni, og de respektive priser i nye og sibiriske rubler var i høj grad i de førstes disfavør.

Fortsatte forhandlinger med den russiske regering førte imidlertid ikke til noget positivt resultat.

De kinesiske og japanske handlende besluttede sig derefter til, selvfølgelig tilskyndede af den japanske hærledelse, som protest mod pengereformen at lukke deres forretninger, indtil regeringen faldt til føje og opfyldte deres krav om at fastsætte en gunstigere ombytningskurs.

Med et par dages varsel blev denne beslutning gennemført, og ved således at lukke den største del af de for hånden værende detailforretninger, og i særdeleshed de der betjente underklasserne, håbede man at fremtvinge uroligheder, der kunne hidføre regeringens fald.

Boykotten toges imidlertid af russerne med ro, og da man fra japansk side indså, at der intet var at opnå ad denne vej, hævdede man efter 14 dages forløb boykotten med den motivering, at den russiske regering havde tilladt afslutning af forretninger i udenlandsk valuta.

Fra regeringens side er der endnu – 8 dage efter boykottens ophør – intet offentliggjort herom.

Det eneste, man opnåede, var, at regeringen gik med til, at udlændinge inden den 10. juli kunne indlevere deres sibiriske rubler til registrering, der tillod dem ret til senere at disponere over dem. Dvs. lade dem ombytte med nye eller efter ønske senere at få dem tilbageleverede. Dette vil med andre ord sige, at spørgsmålets afgørelse udsættes på ubestemt tid.

De nye rublers kurs var i dagene før boykotten 25 rubler pr. yen.

Under boykotten viste kursen nærmest stigende tendens: der blev afsluttet forretninger til 20-22 rubler pr. yen. Et par dage efter boykottens ophør faldt kursen derimod ned til 35-40 rubler pr. yen!

Vladivostok, sensommeren 1920

Epistel

Med de 50 vaggoner, som afsendtes gennem Jernbanekomiteen, slap denne afsendelsesmetode op. Komiteen kunne ikke skaffe flere vaggoner stillet til dens rådighed.

Af de ca. 30 vaggoner forskellige varer, som det, udover de direkte afsendelser til Vestsibirien, var lykkedes os til forskellige tider at få afsendte til Chabarovsk, og som fra denne plads gik videre på Amurfloden til Srjetensk, var det kun lykkedes vor mand, som sad på sidstnævnte plads udelukkende for videreforsendelses skyld, at få nogle enkelte vaggoner af sted mod vest.

I august måned [1919] opnåede vi afsendelsestilladelse for 30 vaggoner til Vestsibirien på direkte duplikat, men via Chabarovsk-Amur-Srjetensk. Da situationen i Vestsibirien allerede på dette tidspunkt var foruroligere, fik vi efter mange besværligheder lov til at sende disse 30 vaggoner til Tschita.

Vore synspunkter var stadig højst optimistiske, og vi gik ud fra at forholdene atter ville være sikre i Vestsibirien, når disse vaggoner ankom til Tschita. Vi behøvede da bare at omadressere dem og lade dem rulle videre vestpå.

Tilladelsen fik vi den 28. august, og vaggonerne skulle være indladede inden 31. om aftenen, da i modsat fald Amur-dampskibsselskabet ikke garanterede for levering i Srjetensk i indeværende navigationsæson.

Det lykkedes at få vaggonerne indladede rettidigt, og der blev herfra sendt en mand til Chabarovsk for at fremskynde videreforsendelsen til Srjetensk.

Alle vore anstrengelser var imidlertid frugtesløse, thi i begyndelsen af september måned viste der sig vest for Blagovjaschensk forskellige russiske røverbander, som standsede floddamperne, der blev udplyndrede, hvorefter varerne førtes mod nord op i Tajgaen.

Flodtrafikken blev derfor indstillet en hel måned, før Amurfloden

Banegården i Vladivostok. Herfra sendte Det Sibiriske Kompagni fødevarer til det hungersramte Rusland. Foto i privateje (ukendt datering).

frøs til, og vore varer nåede ikke længere end til Blagovjaschensk, hvor de blev udladede til overvintring.

Da trafikken på Amurbanen allerede på dette tidspunkt havde været indstillet flere gange, anså vi det for rigtigst, at der kom en mand til Blagovjaschensk med sidste damper, idet vi i modsat fald kunne risikere, at vi ikke kunne komme i forbindelse med byen, inden floden til foråret atter brød op. Thi kom banen ikke atter i gang, var man om vinteren alene henvist til slæde, og denne befordringsmåde ville under de nuværende forhold være for risikabel.

V. Olsen, som havde været i Chabarovsk for at tilse indladningen i damper, blev derfor kommanderet til Blagovjaschensk, hvor han efter sin ankomst fik varerne anbragte på ordentlige og sikre lagre.

Eftersom forholdene udviklede sig i Sibirien, indså vi snart, at det ville have lange udsigter med at få varerne derind, hvorhos der jo uden kunne være fare for, at bolsjevikkerne også ville få magten i Blagovjaschensk, hvorfor Olsen fik ordre til at påbegynde realisationen.

Så godt som alle varerne kunne være gangbare på pladsen, og i løbet af vinteren lykkedes det Olsen at realisere størsteparten.

De indkomne rubelbeløb blev i begyndelsen overførte hertil, men da

vi stadig havde større og større vanskeligheder med at få rublerne øjeblikkelig udbetalte her i Vladivostok, og vi således måtte tage betydelige kurstab, da rublernes værdi jævnt og sikkert forringedes dag for dag, gik vi over til at købe valuta deroppe, når det lod sig gøre.

Selv efter, at bolsjevikkerne havde fået magten i Blagovjaschensk, lykkedes det Olsen så godt som uforstyrret at fortsætte realisationen, da de uundgåelige uoverensstemmelser, som han havde med de røde magthavere, bragtes ud af verden ved hjælp af gode ord og endnu bedre betaling.

Bolsjevikernes herredømme medførte, at valutahandelen flyttede over til Sachaljan, den kinesiske by, som ligger lige overfor på den modsatte flodbred.

Udførsel af penge var selvfølgelig forbudt, hvilket medførte, at rublerne måtte smugles ud. Dette medførte selvfølgelig forøget arbejde, og Olsen måtte derfor anmode om at få en medhjælper sendt op.

Højnicke, som gik her i Vladivostok og stod for tur til at blive sendt hjem til Danmark, blev udset til at gøre forsøg på at nå derop, thi der var sikkert ikke andre af de unge mennesker, der hverken ville eller kunne rejse derop. Han rejste via Harbin til station Hailar, fra hvilken han med automobil og heste nåede til Blagovjaschensk.

Da foråret nærmede sig, var så godt som alle varerne likviderede.

Olsen, der i flere år havde lidt af en broksskade, blev nu syg, og lægerne deroppe rådede ham til at rejse enten til Harbin eller Vladivostok for at underkaste sig en operation.

Han overgav de få varer, der var tilbage, i Højnickes varetægt, og begav sig med damper på Sungari-floden til Harbin, hvorefter han midt i maj måned [1920] ankom hertil.

Straks efter at Olsen havde forladt Blagovjaschensk, modtog vi forskellige meddelelser, der gav os god grund til at tvivle om Højnickes ærlighed. En ung mand, Hansen, fra R. A. K. [*Russisk Asiatisk Kompagni*] henvendte sig nemlig til os på kontoret og anmodede os om vor bistand til at hjælpe ham til at indkassere 800 yen fra Højnicke.

På vort spørgsmål, om hvorledes Højnicke var kommet til at skyldte ham et sådant beløb, kom det frem, at Højnicke allerede i december 1919 havde tilbudt Hansen at gøre forskellige forretninger a/meta. Han havde på denne måde franarret ham ovennævnte penge ved at foregive, at han ville eksportere et parti pelsværk til Amerika.

Højnicke havde selvfølgelig aldrig sendt pelsværk til Amerika, men derimod dels spillet pengene bort i kort, dels soldet dem op. Mærkeligt nok havde vi intet opdaget her på kontoret, han havde ikke vist nogen upålidelighed og havde altid aflagt hurtigt og nøjagtigt regnskab for pengene, som tilhørte kontoret.

Nå, Olsen var afrejst, så der var intet at gøre, vi måtte løbe risikoen. For en sikkerheds skyld gav vi herfra Højnicke bestemte ordrer til ikke at realisere noget som helst af de tilbageblevne varer, idet vi gik ud fra, at han ikke ville fristes så stærkt, når han ingen penge havde mellem hænderne.

Efter at Olsen var bleven opereret for sin broksskade, måtte han altså tilbage til Blagovjaschensk. Ankomsten til Sachaljan mødte Højnicke ham. Højnicke fortalte forskellige historier, bl.a. at Olsen var efterlyst af de bolsjevistiske myndigheder i Blagovjaschensk, og at han uden tvivl ville blive arresteret, hvis han rejste over floden.

Olsen anede straks uråd, men turde alligevel ikke straks rejse over floden, thi det kunne være højst sandsynligt, at myndighederne eftersøgte ham, da han under sit forrige ophold havde været tvunget til at anvende bestikelser i temmelig udstrakt målestok.

Olsen gav sig derefter til at samle oplysninger hos de af hans russiske bekendte, der kom over til Sachaljan, og det var artige ting, han erfarede. Under Olsens fraværelse havde firmaet Kunst & Albers' Blagovjaschenskfiliat anmodet Højnicke om at tage 30 millioner rubler over på vor checkkonto, thi K[unst] & A[lbert]'s bestyrer frygtede for nationalisering af firmaet, og inden denne fandt sted, ville han dog gøre forsøg på at redde de kontante penge.

Højnicke tog mod pengene og kvitterede i Sibikos navn. Men samtidigt for spilledjævelen i ham ved følelsen af at disponere over en stor sum penge. Han begyndte at spille kort i stor stil, og i løbet af en måneds tid havde han formøbet ca. 10 millioner rubler.

Da Olsen erfarede denne historie, telegraferede han øjeblikkelig hertil efter instruktioner.

Vi gav ham frie hænder til at afskedige Højnicke. Herefter tog Olsen ikke i betænkning at rejse over floden, thi han kunne jo nu sagtens indse, at Højnickes historier om, at han kunne risikere arrestation, var spundne for at holde ham tilbage i Sachaljan så længe som muligt og således udsætte opdagelsen af de begåede misligheder.

I Blagovjaschensk fik Olsen straks tingene opklaret. Højnicke tilstod omgående, han lagde ikke skjul på noget som helst. Altså fik han sin afsked efter at have givet en kvittering for, at han skyldte Kompagniet det besvegne beløb.

Senere, da kursen gik yderligere [ned], returnerede vi Kunst & Albers de manglende rubler, som vi inddækkede for ca. 1.000 yen. Rigtignok havde rublerne på det tidspunkt, da Højnicke formøblede dem, repræsenteret et langt større valutabeløb, men vi tog ikke i betænkning at returnere rublerne, da K[unst] & A[lbers]s bestyrer på en måde havde narret Højnicke til at modtage pengene, idet han fremførte, at vi her i Vladivostok havde givet vor indforståelse til transaktionen, ja han fremlagde endog et forfalsket telegram.

Var vi først blevet underrettet om sagen, havde vi sikkert aldrig givet vor indforståelse, og havde vi givet denne, var det tvivlsomt, om Højnicke havde rørt pengene, når han hver dag kunne vente ordre til at overføre dem hertil. Han havde sikkert håbet efter de første tab, at lykken før eller senere ville vende sig, og at han så kunne vinde pengene tilbage inden Olsens ankomst.

Efter sin afskedigelse levede han kummerligt i Blagovjaschensk af tilfældig fortjeneste. Sent på efteråret blev han set i Chabarovsk og Nikolsk-Ussuriisk, men hertil Vladivostok kom han ikke.

Olsen likviderede nu de resterende varer, på nær 3.000 pud [49.140 kg] quebracko [garveekstrakt] og noget gelatine, samt et parti fodtøj, som var beliggende i Sachaljan. Disse tre partier blev overgivne til Kunst & Albers til likvidation, og Olsen vendte tilbage til Vladivostok.

Vi har ikke været i stand til at opnå forbindelse med Blagovjaschensk, men på anden måde har vi erfaret, at garveekstrakten og gelatinen er rekvirerede af bolsjevikerne.

For et mindre parti har K[unst] & A[lbers] modtaget penge, men hovedkontoret har nægtet at betale os, idet de fremfører, at de ikke er i forbindelse med Blagovjaschenskfilialen og således ikke er ansvarlig for dets handlinger.

Alt i alt var Blagovjaschensk varerne likviderede uden store tab. De største tab fremkom ved kursfaldet, idet Rigsbanken, gennem hvilken rubeloverførslerne fandt sted, tilbageholdte pengene i månedsvis, og imens faldt kursen betydelig.

Vladivostok, den 12. august 1920

Epistel

I sommer har jeg boet på datscha, dvs. på landet i »sommerhus«, som det jo nu hedder på dansk.

Vladivostok ligger omkring bugten »Zolotoj Rog«. Landskabet her består udelukkende af bjerge, der dog overalt er temmelige lave. Bjergene følger kysten nordpå og danner mange steder bugter og indskæringer.

Til venstre for byen, når man kommer søværts, ligger Amurbugten, der strækker sig 30 verst [ca. 32 km] op i landet.

Banen Vladivostok-Nikolsk-Ussuriisk går i hele bugtens længde langs med strandbredden.

Inde ved byen er bjergene nøgne, og stenene træder næsten overalt frem, men ca. 15 verst [ca. 16 km] fra byen forandrer dette sig, og bjergene er nu tæt beklædte med løvskov.

Villakvarteret begynder her og strækker sig langs med stranden de sidste 15 verst af bugtens længde.

De lave bjerge skråner jævnt ned til stranden, der egner sig udmærket til badning. I skovene, der [går] helt ned til stranden, ligger den ene villa ved siden af den anden og danner en næsten 15 verst lang uafbrudt linie.

Naturen herude er meget smuk: De skovklædte højder isprængt med villaer omgivne med små haver, stranden, hvor der dagen igennem udfolder sig et muntert badeliv. Tillige er klimaet meget mildere her end inde i byen, idet bjergene beskytter mod de kolde vinde og de ret hyppige tåger, som kommer ind fra havet. Herude bor jeg, 23 verst [ca. 25 km] vest fra byen.

Man må op kl. 6-6¹/₂, spise frokost for derefter at gå til stationen. Det er en herlig morgentur på 20-25 minutter. Vejen går ned ad en bjergskrænt for derefter at følge stranden helt hen til stationen.

Efter en times kørsel er vi i byen, som atter forlades klokken 3 om eftermiddagen, og klokken 4¹/₂ kan vi atter nyde de landlige omgivelser.

Efter at have tilbragt en times tid på stranden, indtages middagen, og det er nu opgaven at få resten af dagen til at gå på den nemmeste og behageligste måde.

I sammenligning med Vestsibirien, hvor der hersker udpræget fastlandsklima, er klimaet her temmelig ustadigt. Allerede i begyndelsen af marts mærker man, at foråret nærmer sig. Den smule sne, som af og til er falden i vinterens løb, er for længst blæst bort, så man kender ikke her til tøjbrud i vestsibirisk forstand. Fra midten af marts er vejret helt mildt, det er klart solskin så godt som hver dag, og der kommer ingen nedbør.

Dette behagelige vejr varer omtrent til midten af maj, da regnperioden begynder. Tunge regnskyer eller tåge kommer nu drivende ind fra havet og bliver hængende over byen, og der kan godt hengå flere dage, hvor vi slet ikke ser solen.

Den første måned af regnperioden er temperaturen ikke så høj, men senere hen, i sidste halvdel af juni og det meste af juli, stiger temperaturen helt op til 30 grader, og denne fugtige varme er højst ubehagelig for ikke at tale om, at den er usund. Fugtigheden trænger ind i husene, og passer man ikke på, sætter der sig mug alle vegne. For sundheden er denne fugtige varme selvfølgelig højst farlig.

Hen imod slutningen af regnperioden, altså sidst i juli, melder i regelen koleraen sig som en årlig tilbagevendende gæst.

Den udbryder i regelen i Japan, som har den samme regnperiode, men med endnu stærkere varme. Som forløber for koleraen kommer dysenteri og andre mavesygdomme.

Regnperioden er selvfølgelig afbrudt af småperioder på 2 a 3 dage med solskin, men selv på sådanne dage melder tågen sig hen under aften. Den kommer lavt drivende ind fra havet, hvor den dannes af de kolde strømninger, som kommer oppe fra det nordlige Stillehavet og Ishavet.

Når tågen træffer bjergene, stiger den ikke altid op over disse, men søger at trænge sig ind imellem dem i kløfterne. Der danner sig således lange »pølser«, og det ser højst ejendommeligt ud, når der kommer en tre fire stykker [af] sådanne »pølser« trækkende ved siden af hinanden.

Det er også i denne periode, at taifunerne optræder. Dog er det ikke ret ofte, vi har besøg af dem; det er i regelen længere sydpå i Det Japanske Hav, at de huserer, men deres virkninger mærkes dog heroppe i form af stærke regnstorme.

Når regnperioden omkring begyndelsen af august er forbi, kommer

det rigtige sommervejr. Vi har nu klart solskin hver dag og en behagelig varme.

Sidst i september begynder temperaturen at falde, men udover køligheden er vejret stadig friskt og klart, og således kan det blive stående omtrent hele november måned igennem. Først i midten af december falder den første sne.

Vladivostok, den 26. august 1920

Kære Forældre og søskende [*Graves*]

Eders sidste brev af 21. marts har jeg modtaget for længere tid siden.

Jeg har i lang tid gået og samlet mig sammen til at skrive, men det har hidtil ikke resulteret i noget; nu i dag vil jeg tage mig sammen og gøre alvor af det.

I de sidste tre måneder har jeg boet på landet på »datscha« som det hedder på russisk.

Jeg bor ca. tre mil [*ca. 23 km*] udenfor Vladivostok ved Amurbugten, der fra havet går en 4-5 mil [*mellem 30 og 38 km*] op i landet. Landskabet her er meget smukt, og det er overalt opfyldt af lave, skovklædte bjerge.

Langs med stranden, der ypperlig egner sig til badning, ligger den ene villa ved siden af den anden.

Banen går hele vejen langs med stranden, og der er stationer og holdepladser for hver halve mil. Jeg bor ca. 20 minutters gang fra stationen oppe på et bjerg midt i skoven. Til stranden har jeg 5 minutters gang. Som I ser, alle bekvemmeligheder forefindes.

Jeg tager ind til byen hver morgen kl. 7^{1/2}, og efter en times kørsel er jeg på kontoret, som atter forlades ved 3 tiden.

Kl. 4^{1/2} er jeg hjemme, spiser så til middag, driver derefter tiden bort med at gå i vandet osv.

I år har vi ikke meget at bestille på kontoret. Sidste efterår, efter at bolsjevikkerne havde bortdrevet den koltshakske regering og gjort sig til herrer over Sibirien, blev alle vore filialer indtil Irkutsk nationaliserede, og de danske, som ikke havde nået at flygte herud til Østen, måtte efter at have gennemgået en del genvordigheder rejse til Danmark via Moskva-Sverige.

En del nåede som ovenfor nævnt herud; de er nu efterhånden

også rejste hjem sammen med en del af de, der var ansat her på filialen.

Vi har nu kun, foruden Vladivostok, et par enkelte pladser tilbage; forretningslivet er jo brudt helt sammen som følge af de umulige økonomiske forhold, ligesom også transportvæsenet er helt ødelagt.

De politiske forhold er jo et virvar uden lige. Japanerne har besat alle punkter af betydning, russerne kævles indbyrdes, ingen vil bestille noget, og foreløbigt, så længe der endnu er levnedsmidler, bliver det rimeligvis ikke bedre.

Sulten er sikkert det eneste, der til sidst kan tvinge dem til at lægge kævlerierne til side og atter få dem til at bestille noget. Revolutionen er en sygdom, som det er vanskeligt og langvarigt at komme over.

De danske fra vort firma, 60-80 mand i alt, som i løbet af de sidste tre fjerdingår er rejste hjem, er næsten alle blevne afskedigede.

Under sådanne forhold er det selvfølgelig vanskeligt at få ferie, og skønt jeg har den største lyst til at komme til Danmark på en 4-5 måneders tur, er jeg i øjeblikket nødt til at se tiden an.

Måske bliver det alligevel snart muligt at få en sådan tur arrangeret, og så kan I vente mig! Til november bliver det jo 8 år, siden jeg rejste hjemmefra.

I løbet af en halv snes dage kommer der atter et af Østasiatisk Kompagnis motorskibe hertil, nemlig »Chile«. Med dette rejser der tre danske herfra kontoret hjem. Turen går via Panamakanalen.

Så er vi kun 5 danske tilbage på filialen her i Vladivostok.

Til slut de bedste hilsener til Eder alle

Eders hengivne
F. G.

Vladivostok, den 30. september 1920

Epistel

Jeg har ikke været på datscha i over en uge og vender i dag tilbage. Ak, hvor forandret.

Efteråret har nu sat sit præg overalt. Det er køligere og luften er høj og ren.

Skoven stråler i alle farver, grønt, gult, brunt, rødt i mange forskel-

lige nuancer og sammensætninger. Der er stille i skoven, insekternes summen og pippen høres ikke mere. Bladene falder lydløst til jorden, selv fuglene er blevne tavse. Der er højhed og ro over naturen.

Snart kommer efterårsstormen og regnen, og inde i byen vil man i en lun kakkelovnskrog med vemod mindes den glade sommer, der svandt.

Vladivostok, den 9. oktober 1920

Kære Alle sammen [*Kresten*]

Mange tak for Eders brev af 24. juli.

Nå, denne gang kom der altså ikke noget ud af P. L[*auridsen*] historien, måske går det bedre næste [*gang*].

Rusland er jo stadig et lukket land, men en gang må der vel blive lukket op, og så kan det jo være, at vi kommer til et resultat.

Foreløbigt bliver jeg altså siddende her i Vladivostok, men også her må vi snart komme til en forandring.

Sibikos sibiriske organisation er jo så at sige helt tilintetgjort, idet alle vore filialer med og vest for Irkutsk er nationaliserede af bolsjevikkerne. Vi har kun Vladivostok og Tschita tilbage.

Selvfølgelig er det mægtige summer, der således foreløbig er gåede tabt; en gang, når forholdene bliver ordnede, håber vi at få det hele godtgjort, men indtil da er det jo død kapital.

Herude i Østen er handelen gået helt i stå, de russiske penge er jo mere end værdiløse, og valuta har russerne ikke mere af.

Den tid er forbi, da udlændinge afskiber varer til Rusland uden at få betalingen forud; de har alle brændt sig tilstrækkelig i 1918/1919.

Eksportvarer eksisterer ikke herude. Den stedlige regering lever kun kummerligt af at sælge de varer, der henligger i flere år i toldboden, og hvis ejere befinder sig i Rusland.

Når denne indtægtskilde snart stopper, er bankerotten for døren, og så må russerne til at bestille noget for føden; nu har de jo også holdt ferie i tilstrækkelig lang tid.

Vor Harbin filial gør en del forretninger i hvede og sojabønner. Vi har således afskibet nogle skibsladninger hvede til Europa, og nu for nyligt har vi solgt 3.000 tons sojabønner til afskibning til Esbjerg.

Jeg ved ikke, hvem modtageren er, idet der afskibes mod akkrediti-

vet. Vi skal afskibe inden 15. november, måske erfarer du lejlighedsvis, hvem køberen er.

Under sådanne forhold, hvor alt her i Sibirien er gået i stå, tænker vi på at åbne i Kina for eksport af mongolske råprodukter.

Det er Tientsin, Pekings havnestad, der først er udset, senere åbner vi rimeligvis også i Shanghai. Ligeledes åbnes der måske også i Dairen som ekspeditionsplads for Manchuriet.

Hvis der kommer noget ud af disse Kinaproportioner, skal jeg rimeligvis til Tientsin sammen med bestyreren af Vladivostok filialen.

Det ville blive ganske interessant at komme til Kina for et år eller to og se andre forhold.

Kommer jeg til at længes efter Rusland, kan jeg jo altid komme tilbage, når forholdene bliver mere ordnede. Den første tid efter der lukkes op, bliver der sikkert ikke behagelige leveforhold i Rusland.

Jeg tror, at omslaget snart er for døren, thi i øjeblikket ser det ikke godt ud for bolsjevikkerne. Lenin og Trotskij³¹ er uenige, uheldene på den polske front sammen med sulten i landet og indre misfornøjelse rokker vist svært ved bolsjevikernes stilling. Det er højst sandsynligt, at den kommende vinter vil bringe sammenbruddet.

Har du fået forretningen i Holsted solgt? Hvis du kommer til Vejen som leder af kolonialforretningen, skal du så være aktionær, og med hvor meget?

Nu tror jeg ikke, der er mere at skrive om denne gang. Jeg håber snart at høre fra Eder.

I kan godt skrive her til Vladivostok. Skulle jeg være rejst til Kina, vil brevene, der ankommer til mig, blive eftersendte.

Til slut de bedste hilsener til Eder alle

Eders hengivne
F. G.

31. Leon Trotskij (1877-1940), russisk revolutionær. Trotskij, hvis oprindelige navn var Lev Davidovich Bronstein, var øverstkommanderende for Den Røde Hær under den russiske oktoberrevolution. Efter Lenins død i 1924 lykkedes det Stalin at udmånrere Trotskij. Striden mellem disse drejede sig primært om, hvem der skulle være Sovjetunionens nye leder. I 1928 blev Trotskij sendt i eksil. Efter ophold i Tyrkiet, Frankrig og Norge fandt han et hjemsted i Mexico, hvor han i 1940 blev myrdet af den russiske sikkerhedstjeneste.

Kamelkaravane lastet med varer med videresalg til mongolske og kinesiske nomader for øje. Foto fra Hjerl-Fonden (ukendt datering).

Vladivostok, den 11. oktober 1920

Kære Alle sammen [*Niels Peter*]

Mange tak for Eders brev af 15/7.

Det glæder mig at se, at sterlingtransaktionen faldt så godt ud. Sterlingkursen er jo senere gået yderligere ned, men jeg har dog fået kr. 3,10 pr. yen, medens pari er 1,86. Det er næsten uforståelig, at kronens stilling er så dårlig.

Vi havde for et par dage siden telegram fra København om, at sterling står i 25 kroner. Er det virkeligt eksport og import, der stadig står i et så skærende misforhold? De store krigsfortjenester er nok snart gået fløjten. Det er jo en dårlig trøst, at norske kroner nu også står lige så lave.

Nå, uanset alt dette, er jeg ikke bange for kroner; jeg søger at få endnu et par tusinde yen fri, som jeg håber at få omsat til en ligeså gunstig kurs.

Tillykke med bilen! Kører du den selv! Efter de danske aviser at dømme, skal der ellers ikke så lidt mod til at anskaffe sig et motor-køretøj.

Det er da en forskrækkelig ståhej, der er i »Politiken« om motorbøl-ler og landevejsbøl-ler, men det hele er måske ikke så slemt, som der laves blæst til. Det er vel en Ford car?

Det er muligt, at jeg i løbet af et par måneder rejser til Kina. Forretningerne her i Østsibirien er gået helt i stå.

De russiske rubler er jo mere end værdiløse, og valuta har russerne ikke noget af; eksportvarer eksisterer heller ikke mere.

Den tid er forbi, da udlændinge sender deres varer til Rusland, uden at få fuld betaling forud; de har alle brændt sig tilstrækkeligt i 1918/1919.

For os ligger forretningen helt stille, alle vore vestsibiriske filialer er jo nationaliserede af bolsjevikkerne, således at vi kun har Vladivostok og Tschita tilbage.

Vi har derfor tænkt på at åbne et par filialer i Kina for at beskæftige os med mongolsk forretning.

Efter planen skal vi først åbne filial i Tientsin, Pekings havnestad. Senere måske i Shanghai.

Jeg skulle så sammen med bestyreren af Vladivostok filialen til Tientsin. Den mongolske forretning er meget interessant; den drives ganske primitivt som almindelig tuskhandel.

Man udruster nogle kamelkaravaner belastede med manufaktur og andre for mongolerne nødvendige varer, og disse går så ind i landet for at opsøge de omvandrende nomader og tilbytte sig disse produkter, huder, skind, pelsværk og lign. En sådan tur varer 4 a 5 måneder. Karavanerne er det meningen at lade ledsage af russere.

Planen forberedes kun, og det er ganske umuligt i øjeblikket at sige, om den bliver realiseret; der kan jo komme noget i vejen.

Jeg personlig[*t*] har stor lyst til at komme til Kina for et årstid eller to. Man får lejlighed til at se helt nye forhold.

Skulle jeg komme til at længes efter Rusland, kan jeg jo altid komme tilbage. En gang må der jo blive lukket op i Rusland. I øjeblikket ser det vist sort ud for bolsjevikkerne. Så vidt man kan dømme, er Lenin og Trotskij uenige.

Uheldene på den polske front sammen med sulten i landet og indre

misfornøjelse rokker vist svært ved bolsjevikkernes stilling. Det er højst sandsynligt, at den kommende vinter vil bringe sammenbruddet.

Straks efter genåbningen i Rusland bryder jeg mig ikke om at komme ind i det indre. Der kan umuligt blive behagelige forhold straks, så alene af den grund vil en lille tur til Kina være at foretrække.

Det må have været en interessant tur for »de gamle« at komme til Nors [*Havreland*] pr. bil.

Var det ikke noget vemodigt at stå ved stedet, hvor det gamle hus har ligget?

Jeg ville gerne have været med på turen. Det er ikke mange erindringer, jeg har om huset; jeg var jo kun 7 år, da det blev solgt, dog mener jeg omtrent at kunne huske, hvorledes det så ud.

Allerbedst husker jeg »østen omme«, i læ ved den østlige gavl ved diget. Var denne ikke gennemskåret ved huset?

Hvorfor mon jeg aldrig hører fra Graves?

Jeg tror ikke, jeg har haft brev fra dem, siden jeg kom til Vladivostok, endskønt jeg har sendt en del breve.

Til slut sender jeg Eder alle de bedste hilsener

Eders hengivne
Frederik

Vladivostok, den 12. oktober 1920

Kære Forældre og søskende [*Forældrene*]

Mange tak for Eders sidste brev af 25. juni.

Jeg er nu flyttet ind fra landet, nu er det jo efterår, ligesom det også efterhånden blev for koldt at bo derude.

Tillige bliver det jo nu så tidlig mørkt, således at det meste af fornøjelsen forsvandt ved at bo på landet, idet man ikke kom hjem før hen imod mørkets frembrud.

Det er muligt, at jeg i en nær fremtid rejser til Kina, hvor vi måske åbner et par filialer for at drive forretning med mongolske eksportvarer, såsom huder, pelsværk, uld og lign.

Hvis dette bliver til noget, kommer jeg til Tientsin, Pekings havne-
stad. Der skal vi så have filial, hvorfra der skal sendes kamelkaravane
ner ind i landet med forskellige varer, nærmest manufaktur, for at

ombytte disse med mongolske produkter. Med disse karavaner skal der russere.

Det vil blive ganske interessant at komme til Kina et år eller to og se andre forhold.

Hvis jeg kommer til at længes efter Rusland, kan jeg jo altid komme tilbage, når forholdene en gang er blevne mere ordnede.

I Kina er engelsk det eneste sprog, som benyttes af udlændinge, så jeg får en længe ønsket lejlighed til at sætte mig ind i dette sprog.

Herovre går livet ved det gamle. Vi har ikke ret meget at bestille i forretningen, rublerne er jo mere end værdiløse, så handel er der ikke noget af.

Russerne kævles og strides stadig indbyrdes, og der er ingen, der kan sige, når de bliver færdige dermed.

Indtil da hviler arbejdet, og indtil sulten tvinger dem dertil, tror jeg ikke, der bliver begyndt med arbejdet herovre.

Med de bedste hilsener til Eder alle fra Eders hengivne

F.

Vladivostok, den 3. november 1920

Kære Broder [*Niels Peter*]

Hermed fremsender jeg en check på Hongkong & Shanghai Banking Corporation i New York nr. 56/636 på 100 \$, som jeg venligst beder dig indlevere i Landmandsbanken til inkasso. Da denne check kun er udstedt i et eksemplar, køber banken den nok straks uden først at sende den til New York til bekræftelse. Det indkomne beløb bedes krediteret min konto.

Med de bedste hilsener til Eder alle

Eders hengivne

F.

Vladivostok, den 19. november 1920

Kære Broder [*Niels Peter*]

Gennem direktør Fasting er der tilgået hovedkontoret i København anmodning om at udbetale til dig kroner 3.500, hvilket beløb jeg ved modtagelsen beder dig kreditere min konto.

Da jeg ikke er sikker på, at hovedkontoret straks efterkommer ud-

betalingsordren, idet man sikkert vil søge at trække sagen ud, beder jeg dig, hvis du intet hører fra København i de næste tre uger efter modtagelsen af dette brev, tilskrive Sibiko, at du ifølge brev fra mig har meddelelse om, at der gennem direktør Fasting er tilgået dem en anmodning om for min regning at udbetale dig kr. 3.500, og da jeg har anmodet dig om til forskellige formål at disponere over beløbet, anmoder du altså om at få at vide, hvornår udbetalingen finder sted, idet det er nødvendigt for dig at vide dette af hensyn til udførelsen af mine dispositioner.

Vedlagte kopi kan eventuelt tilsendes København, hvis du skulle få et afvisende svar.

Som du vil se, svarer de 3.500 kroner til 1.000 yen eller ca. 500 \$. Det vil derfor interessere mig at erfare dollarkursen (iflg. Politiken) på såvel udbetalingsdagen som modtagelsesdagen for nærværende brev.

Med mit brev af 3. november, der afsendtes fra Kobe, tilsendte jeg dig en check på \$ 100, og håber jeg, at du har modtaget samme i mellemtiden.

Hvorledes er den finansielle situation i Danmark? Er kroner stadig i nedgang?

Jeg har endnu ca. 3.000 yen til gode, men det er ikke så let at få dem fri for tiden. Dog håber jeg endnu at få en del overført til den gunstige kronekurs.

Med de bedste hilsener til Eder alle

Eders hengivne
F. G.

Vladivostok, den 26. november 1920

Epistel

Det russiske spøgelse – under denne synsvinkel ynder man i Europa at fremstille Lenin og hans følgesvend[e], fordi man ikke, og således har Lenin selv viseligt ordnet det, kender noget til hans svaghed eller styrke – er sikkert ikke så frygtindgydende, som man fra mange sider puster det op til.

Foreløbigt synes bolsjevismen rigtignok at være ukuelig, men dette

er kun en simpel følge af vestmagternes i enhver retning forfejlede russiske politik.

De – efter de tidligere russiske Allieredes tilskyndelse – forskellige forsøg på at styrte bolsjevismen har alle været prægede af lunkenhed, der fra første færd viede sagen til undergang. Man har kun villet målet, men ikke midlerne.

Af de forskellige antibolsjevistiske førere var Koltschak sikkert den, der havde de bedste chancer for at nå sit mål.

Efter at tjekkerne i sommeren 1918 havde givet stødet til bolsjevismens fald langs den sibiriske jernbane, lykkedes det, efter at Koltschak havde taget magten, at trænge frem til Volga.

Længere kunne Koltschak imidlertid ikke nå ved egne kræfter, hvorfor interventionens magter, hvis de virkelig havde villet bolsjevismens udryddelse, ved et kraftigt fremstød med de til rådighed stående styrker, skulle have sat kronen på værket.

Målet kunne den gang have været nået med ofre, der – i sammenligning med de man senere er blevne tvungne til at bringe for ikke at tale om de krav, fremtiden vil stille – havde været uendelig små. Men således ville de vises råd det ikke.

Interventionens forskellige magter forfulgte kun deres egne formål (f.eks. amerikanernes gennem Y. M. C. A. [svarende til det danske K. F. U. M.] organiserede handelsspionage og englænderne, der ønskede, at Rusland gennem fortsatte borgerkrige skulle svække sig, således at oprettelsen af et stærkt Storrusland, der kunne blive Englands konkurrent i Persien og Indien, blev skubbet langt ud i fremtiden), og selv ikke korrupsionens bag fronten fandt de det umagen værd at modarbejde.

Da modgangen kom, var Koltschak derfor viet til undergang, hvilket ingen af de Allierede magter gjorde noget alvorligt forsøg på at forhindre.

Disse forskellige borgerkrige har bolsjevikerne med fordel vidst at kunne benytte i deres propaganda blandt den russiske befolkning, idet de med rette har kunnet pege på, at hver enkelt af disse krige har været et fra udlandet inspireret forsøg på at fratage det russiske folk dets tilkæmpede friheder.

Inden for det russiske riges grænser har bolsjevikerne således vist

sig uovervindelige, men vover de sig ud over landets nationale grænser, møder uheldet dem straks.

Dette finder let sin forklaring deri, at bolsjevikkerne – som de dygtige agitatorer, de er – forstår, når fremmed invasion truer landet, at opagitere en national stemning under trykket af hvilken selv bolsjevikernes modstandere frivillig bringer deres hjælp til afværgelse af den fare, der truer fædrelandet.

For øjeblikket er alle farer, der truede udefra, så godt som afværge, idet der er sluttet fred med polakkerne (selv om denne kun skal vare så længe, det passer bolsjevikkerne. Dog er det næppe sandsynligt, at bolsjevikkerne skulle være i stand til at åbne alvorlige fjendtligheder inden næste forår).

Wrangels armeer er definitivt slåede, begivenhederne i Østsibirien udvikler sig fordelagtigt for bolsjevikkerne. Semjenoffs tropper er adsplittede, og man må ikke blive forundret, om japanerne en skønne dag trækker deres tropper bort fra kystprovinsen, kun ladende en passende styrke blive tilbage i Vladivostok til beskyttelse af de derboende japanske undersåtter. Fra Amurprovinsen og Transbajkalien har japanerne jo for længst trukket sig tilbage.

Når således alle udefra truende farer er afværgede, kan kommunisterne ikke længere vedblive at forlange fortsatte ofre af befolkningen under henvisning til forsvaret af de under revolutionen tilkæmpede friheder, men må vise det positive ved dets systemer. Og her vil man uhjælpelig komme til kort.

De givne løfter vil ikke kunne opfyldes, og bolsjevismen, som ikke kunne omstyrtes ved angreb udefra, vil opløses og forsvinde, når den i freden skal føre sine ideer ud i praksis.

Af de gulddepois, som Sovjetregeringen har set sig nødsaget til at lægge ud i forskellige lande for at få sine ordrer anbragt, samt af de på enkelte steder gjorde forsøg på oprettelse af clearinghouses ses med tilstrækkelig tydelighed, at den internationale handelsstand forud forlanger fuld sikkerhed for en eventuel import, hvorfor de vesteuropæiske magter uden nogen risiko i denne retning kan erklære sig villige til at optage handelsforbindelsen med Rusland, thi de russiske guldbeholdninger er højst minimale i forhold til den varehunger der hersker, og eksportvarer har landet kun i ubetydelig kvanti.

Bolsjevismens overbeviste tilhængere tælles ikke i mange tusinder, og resten af medlemmerne i de bolsjevistiske organisationer, hvis medlemstal næppe overstiger en million, består af Sovjettens bestillingsmænd, der således er direkte interesserede i dens beståen.

Hvis »spøgelset« lades i fred indenfor dets egne grænser, vil det gå en naturlig opløsning i møde, og oppositionen vil, når det tidspunkt kommer, da ingen som helst terror vil være i stand til at holde den nede, blive så overvældende, at den som en stormvind vil feje bolsjevismen bort, hvorefter der ved hjælp af indre og ydre kræfter vil kunne begyndes på landets genoprejsning.

Vladivostok, den 2. december 1920

Epistel

Tiderne fører det med sig: Vi er nu nået så vidt, at det kun er bolsjevikkerne, der kan notere sig diplomatiske sejre. Selvfølgelig har de mange trumfer på hånden, men man må sandelig også lade dem, at de forstår at udnytte sig heraf.

I alle tilfælde kan de i det sidste års politik her i Østsibirien notere den ene sejr efter den anden.

Efter forårets begivenheder, der førte til, at Sovjetten gik med til oprettelsen af den østsibiriske bufferstat, var det bolsjevikkernes tur til at foretage det næste skaktræk, og længe lod de heller ikke vente på sig.

I april/maj var stillingen omtrent følgende: Sovjetregeringen havde magten indtil Bajkalsøen, i Tschita regerede kosakhøvdingen Semjenoff – stærkt understøttet af japanerne – i Amurprovinsen herskede der efter japanernes bortgang en bolsjevistisk regering med Blagovjaschensk som hovedsæde, i Vladivostok med kystprovinsen en magtesløs Semstvoregering, der for hvert skridt måtte tage hensyn til japanerne.

Semjenoff, der repræsenterede de reaktionære strømninger, havde temmelig store troppestykker til sin rådighed, hvis kerne bestod af monarkistisk sindede officerer samt alle slags eventyrer, der søgte til Tschita i håb om godt bytte.

Bolsjevikkernes første skridt var oprettelsen af en regering i Ver-

chne-Udinsk, hvor Krasneschekoff³², en jøde, hvis rigtige navn er Tobelson, og som havde spillet en vigtig rolle i Chabarovsk, hvor han var præsident for arbejder- og soldaterrådet under bolsjevikkerne herredømme i 1918.

Denne nye regering prætenderede straks på førerskabet i bufferstaten, og Blagovjaschensk sluttede sig også straks hertil.

For at undgå åbne fjendtligheder mellem Verchne-Udinsk og Tschita blev der ved japanernes mellemkomst oprettet en neutral zone mellem de to regeringer, hvorefter forhandlingerne mellem Krasneschekoff, der selvfølgelig instrueredes fra Moskva, og japanerne begyndte.

Befolkningen i omegnen af Tschita var højst misfornøjede med Semjenoffs hårdhændede regimente, og heraf vidste Krasneschekoff at benytte sig i sine forhandlinger med japanerne; han forlangte, at japanerne skulle trække sig helt ud af Transbajkalien, og således overlade til rayonen omkring Tschita selv at bestemme sin regeringsform.

Efter lange forhandlinger erklærede japanerne, at nu var deres mission i Transbajkalien opfyldt og deres troppers nærværelse derfor ikke længere nødvendig, hvorfor der på trods af Semjenoffs og de reaktionæres bønner blev givet ordre til evakuation til Manchuriet af alle japanske troppestyrker.

Semjenoffs stilling var efter japanernes bortgang højst uholdbar, og for eventuelt at redde stillingen viste han sit demokratiske sindelag ved at lade oprette et ministerium, der skulle overtage den civile ledelse, medens han kun forbeholdt sig den militære overledelse.

Der blev også valgt en folkerepræsentation, som dog havde et temmelig reaktionært præg, og hvis beslutningsfrihed blev stærkt påvirket af Semjenoffs håndlangere.

Alt dette til trods var Semjenoffs fald kun et tidsspørgsmål, thi par-

32. Krasneschekoff var bolsjevikkerne forlængede arm i Sibirien. Krasneschekoff spillede en vigtig rolle for bolsjevikkerne ved oprettelsen af bufferstaten i foråret 1920, især i kampen mod kosakken Semjenoff, der, militært og økonomisk støttet af japanerne, havde konsolideret sig i Tschita. Med hovedkvarter i Verchne-Udinsk regerede Krasneschekoff områderne i Transbajkalien, Amur, Kamtschatka, halvdelen af øen Sakhalin samt kystprovinsen omkring Vladivostok. Efter Semjenoffs nederlag blev Krasneschekoffs regering flyttet til Tschita.

Kosakker i fuld krigsmundering. Foto fra Hjerl-Fonden (ukendt datering).

tisanerne nærmede sig fra alle sider i betænkelig nærhed til byen, hvorfor Semjenoff besluttede at trække sine styrker tilbage til den manchuriske grænse. Dette blev også udført, efter at magten helt var overgivet til folkerepræsentationen; Semjenoffs ministre ønskede ikke at blive tilbage uden militær beskyttelse.

Straks efter at Semjenoff var ude af byen, marcherede partisanerne ind, og nogle dage efter kom bolsjevikkernes repræsentanter fra Verchne-Udinsk. Magten var fuldtud i de rødes hænder.

I mellemtiden var også Chabarovsk bleven rømmet af japanerne. Allerede midt på sommeren gik der hårdnakkede rygter om, at japanerne ville trække sig tilbage fra denne by, men dette var blevet dementeret ved erklæringer fra den japanske hærkommando. Alligevel forlod mange af de ejendomsbesiddende byen, og det viste sig da også, at deres opfattelse af stillingen havde været rigtig.

I september offentliggjorde japanerne, at de ville evakuere Chabarovsk, og efter at alle civile japanere havde forladt byen, trak de sig tilbage til Iman, en station der ligger midtvejs mellem Chabarovsk og Nikolsk-Ussuriisk. Her havde de bygget stærke befæstningsanlæg,

som kan tyde på, at det er deres mening foreløbig at holde denne plads.

Bufferstaten var således helt igennem rød med undtagelse af den del af kystprovinsen, der ligger syd for Iman.

I Vladivostok sidder for øjeblikket en koalitionsregering, der spænder fra »ægte rødt« til yderste højre.

Japanerne vil jo selvfølgelig helst beholde bufferstatens regering her i Vladivostok, hvorimod bolsjevikkerne naturligt nok vil have den til Tschita for at unddrage sig direkte tryk.

Derfor blev der efter bolsjevikernes initiativ sammenkaldt til en konference i Tschita mellem repræsentanter for de forskellige regeringer i bufferstaten for at tage bestemmelse om en sammenslutning til en fællesregering, om indkaldelse af en lovgivende forsamling (dennes indkaldelse er et bestemt krav fra japanernes side) osv.

Der afrejste også delegerede herfra Vladivostok til Tschita, men da de ankom, blev de stillede overfor fuldbyrdede kendsgerninger.

Repræsentanterne for de andre regeringer var allerede under Krasneschekoffs ledelse blevne enige om sammenslutningen, der var valgt ministre, og Krasneschekoff var ministerpræsident. Alt var arrangeret, Vladivostok delegationen havde kun at anerkende. Dette var imidlertid ikke efter de ikke-bolsjevistiske delegaters instrukser; efter at have gjort sig bekendt med sagernes stilling vendte de tilbage til Vladivostok.

For øjeblikket går bølgerne højt i den herværende folkeforsamling. Foreløbig er stemningen mod at slutte sig til Tschita, men debatten er ikke endt endnu, så det er for tidligt at udtale sig om resultatet.

Imens lovgiver regeringen i Tschita, og man får en lille forsmag på de tilbudte goder, hvis Vladivostok slutter sig til Tschita. Japanerne stiller jo rigtignok som en absolut betingelse, at regeringsformen i bufferstaten ikke må være kommunistisk, men med en demokratisk sauce kan der også serveres tiltalende retter fra det folkelige køkken. En sådan ret er den nye tschitinske pengereform.

Noget af det første den nye regering foretog sig, var at reformere pengeforholdene.

Den nye lov forordner, at alt metallet skal unddrages omsætningen, og kun seddelpenge skal cirkulere. Alle seddelpenge, såvel Sovjetpenge som bufferpenge, Tschita- og Blagovjaschensksedler har alle lige

stor værdi, og ingen har ret til at nægte at modtage dem som betaling.

Hensigten med denne reform er klar. Sovjetrusland hungrer efter varer, af hvilke der findes en del i Østsibirien, men man har desværre ikke noget at betale [*med*] og ønsker vel heller ikke at betale.

Konfiskation og nationalisering er ikke tilladt i et demokratisk styret land.

Derimod kan regeringen ved tvang afkøbe russerne deres varer til normalpriser, som den selv bestemmer, og som betaling give dem værdiløse seddelpenge, hvorved opnås to ting: For det første får Sovjetrusland de varer, som det i så høj grad trænger til, og for det andet opnår man at ruinere de besiddende klasser ved at fratage dem deres værdier og give dem værdiløse papirpenge i stedet, og dette er hver ægte kommunistes første pligt.

Vladivostok, den 12. december 1920

Kære Alle sammen [*Graves*]

Mange tak for Eders brev af 25/10. Det var længe ventet.

Jeg var næsten begyndt at tro, at I helt havde glemte mig herude i mit eksil, hvorfor brevet var mig til endnu større overraskelse og glæde.

Ja, nu er det jo på niende år, siden jeg rejste hjemmefra. Jeg må sige, at dette tidsrum er gået overordentlig hurtigt for mig.

Selv om det økonomiske udbytte begrundet på de sidste revolutionsår vendt op og ned på værdiernes betydning ikke har været det, man havde haft ret til at vente, idet de første års udbytte som følge af rublens fuldstændige sammenbrud er svundet ind til så godt som intet, og der således kun er de sidste to-tre års resultater tilbage, har man jo haft udbytte i andre retninger af årene.

Når omslaget kommer, og det russiske folk atter kommer til besindelsen, hvad enten det skal ske gennem sulten, eller det bliver andre årsager, der tvinger det dertil, må der igen blive arbejdsmuligheder og lejlighed til at oprette det tabte.

I mellemtiden havde jeg selvfølgelig den største lyst til at komme hjem, men forholdene er jo i øjeblikket så indviklede, at en sådan tur ikke så let kan arrangeres.

Alle vore vestsibiriske filialer er jo nationaliserede af bolsjevikker-

ne, og alle funktionærerne derindefra er rejste til Danmark, enten via Vladivostok eller også gennem Rusland.

Ved hjemkomsten er de fleste blevne afskedigede. Herude i Østen er vi kun nogle få danske tilbage, som skal sidde og afvente begivenhedernes udvikling.

Under sådanne forhold er det selvfølgelig vanskeligt at få ferie, så jeg foretrækker at se tiden an endnu nogen tid.

Forretningslivet er brudt helt sammen. Penge er der ingen af, når undtages de værdiløse rubler, og hertil kommer de horrible politiske forhold, som umuliggør alt arbejde.

Hvis du finder det umagen værd at have ulejlighed med at prøve på at få en avis til at optage uddrag af mine breve angående forholdene herovre, har jeg principielt intet derimod.

Brevene var jo absolut ikke bestemte dertil. De er skrevne ganske lejlighedsvis, hvorfor jeg synes, at der kun kan blive tale om at tage uddrag af dem; enkelte ting er jo helt uden interesse nu. Bliver der noget offentliggjort, kan det jo ske under pseudonymet »Nikolai Nors«.

Støvlbæk, som du omtaler, er rejst hjem; jeg tror det var i august. Ham har jeg været bekendt med i flere år.

Første gang jeg traf ham var i Biisk i vinteren 1916/17. Han var den gang kommen lige hjemmefra.

Han kendte Kresten og havde i nogle dage før sin afrejse til Sibiri- en været sammen med ham i selskab, jeg tror hos P. Lauridsen i Vejen, og på denne måde fik jeg en hilsen fra Kresten.

Visby, som jeg ikke kender, er bogholder på vort Kobe-kontor, dvs. hos Det Almindelige Handelskompagni [*Alminko*].

Ja, de politiske bølger har sikkert gået temmelig højt til tider derhjemme. Det har nok enkelte gange været noget a la russisk, men dog sikkert mere tiltalende.

Herovre har politikken udartet sig til råddenskab. Reaktionen ovenpå krigsårenes gullasch mærker I jo allerede derhjemme. Verden må jo nu den trange vej tilbage, inden det atter kan gå fremad.

Jeg havde egentlig troet, at Sønderjylland havde været dansk læn- gere sydpå, men eftersom afstemningen faldt ud, har vi jo fået, hvad der ønskede at komme tilbage til Danmark, og jeg tror, at vi en gang i fremtiden vil blive glade for, at vi ikke har fået alt for mange tyske- re med.

I håb om snart at høre fra Eder igen, fra min side skal det ikke mangle på omgående svar, sender jeg Eder alle mine bedste hilsener
F.

Vladivostok, den 12. december 1920

Kære Gudrun [*Graves' datter*]

Mange tak for dit brev, som har glædet mig overordentlig.

Det er mig en fornøjelse at se, hvor pænt du kan skrive. Jeg håber, at du fik gode karakterer til eksamen den 26. oktober.

Hermed sender jeg dig nogle fotografier fra Vladivostok, således at du kan se, hvorledes det ser ud på den anden side af jordkloden.

Skulle du få lyst til at komme og besøge mig, skal du være hjertelig velkommen. Du kan jo spørge din far om forlov.

Måske foretrækker du at vente, til jeg kommer hjem, så kan du jo, når jeg rejser tilbage, følge med mig.

Fotografierne, over hvilke jeg vedlægger specifikation, vil jeg sende dig i forskellige konvolutter, da jeg ikke tror, det er formålstjenligt at sende dem samlede.

Du kan nok få din far til at købe et lille album, som du kan klæbe billederne ind i.

Nu er det snart jul herovre; vi holder jul to gange, både efter vest-europæisk og russisk tidsregning; det er ligesådan med nytår, så jeg tror, du vil synes godt om at være herovre.

Nu håber jeg, at du snart vil skrive til mig igen og sender dig mange kærlige hilsener

Din onkel
Frederik

Vladivostok, den 12. december 1920

Kære Thorkild [*Graves' søn*]

Mange tak for dit brev, som det har været mig en stor fornøjelse at læse.

Du må jo være bleven en stor dreng nu; jeg har jo rigtignok aldrig set dig, kun har jeg haft et fotografi af dig, hvor du stod i en trillebør, men dette er desværre bleven borte for mig i Sibirien.

Måske kan du sende mig et andet fotografi, både af dig og din søster.

Hvorledes gik det dig til eksamen, fik du gode karakterer? Kan du skrive det til mig næste gang. Er din far slem til at rykke i ørene i skolen?

Den gang jeg gik i skole, havde vi en lærer, som var slem til at rykke i ørene, han havde også et spanskrør, som han kærtegnede os med.

Hermed sender jeg dig de ønskede russiske pengesedler. Sibirske penge 1.000, 25, 5, 3, 1 rubel, bufferpenge 25, 10, 1 rubel 50, 30 kopek.

Når en gang du kommer til Rusland, kan du købe mange ting for disse penge.

Bed din far om at lære dig at tale russisk, han kan jo lære dig så mange ting.

Jeg håber, at du ret snart sender mig et brev igen, og sender dig mange kærlige hilsener

Din farbroder
Frederik

Vladivostok, den 14. december 1920

Kære Forældre og søskende [*Forældrene*]

Mange tak for Eders brev af 26. oktober.

Eders ønske, at jeg skal komme hjem på en ferie, falder som tidligere skrevet også sammen med mit.

Jeg har den største lyst til en sådan rejse, thi der må jo være sket så mange forandringer, men som jeg også har skrevet, er forholdene for øjeblikket ikke gunstige for at få en ferie arrangeret.

Som I ved, indskrænker firmaet sin funktionærstab så meget som muligt, og vi er nu kun nogle få danske tilbage herude i Østsibirien, som skal afvente begivenhedernes udvikling. Vi venter jo stadig, at det igen skal blive muligt at handle i Sibirien.

Hvis jeg således anmodede firmaet om ferie, og under de nuværende forhold skulle jeg have 6 til 8 måneder begrundet på den lange hjem- og udrejse, kunne det let gå således, at jeg befandt mig i Danmark på det tidspunkt, da firmaet fik brug for mig herude; hertil kommer jo også, at rejsen for tiden ville blive meget dyr.

Jeg ser, at I ordentlig har rejst rundt i sommer derhjemme, både pr. bil og på anden måde.

I skriver, at I har været oppe hos Kresten, men I skriver ikke, om det har været i Holsted eller Vejen.

Kresten har nemlig skrevet, at de måske flyttede til Vejen, så i øjeblikket ved jeg ikke, hvor de opholder sig.

Vinteren begynder nu at melde sig herovre. Vi har endnu ingen sne, den kommer først omkring ved nytårstid, og megen sne kommer der ikke, men vi har allerede haft op til 10-15 graders kulde.

Det er selvfølgelig ikke meget, når bare det ikke blæser, men herude kan vi til tider have en ubehagelig stærk blæst.

Forholdene her i Østen er meget ubestemte, måske får bolsjevikkerne magten, men det har ikke så meget at sige, så længe der er så mange japanske soldater i byen.

Det er måske også det bedste, at bolsjevikkerne kommer til magten jo før jo bedre, desto hurtigere får det hele en ende, for det lader jo til, at udviklingen skal gå den vej, og så må vi håbe, at der bagefter bliver bedre herovre.

Det ville jo være ulige behageligere, om fremtiden lå mere klar; uvisheden gør det umuligt at tage bestemmelser, om man vil blive herude eller rejse hjem til Danmark.

Hjemme er det vel heller ikke så let at få noget ordentlig at bestille. Hvis man ikke kan få det bedre betalt end herude, foretrækker jeg at fortsætte her, hvor man nu kender forholdene; kom man hjem, skulle man næsten til at begynde forfra.

Det bliver vist ikke til noget med Kinaprojekterne, som jeg omtalte i mit sidste brev.

Vor mand, som er rejst derned, for tiden er direktøren også derude, meddeler, at forretningslivet også der er lammet, så foreløbigt tror jeg, at min Kinarejse er lagt på hylden.

Det er jeg for resten ked af, jeg ville gerne have været i Kina, det er jo altid ulige interessantere at se nye forhold.

Ellers lever jeg i bedste velgående, jeg er rask, og når helbredet og humøret er godt, så er alting godt. Jeg håber, at I også alle er raske.

Til slut sender jeg Eder alle de kærligste hilsener

Eders hengivne
Frederik

Foråret-oktober 1921

Som følge af krisen på det traditionelle handelsmarked går Det Sibiriske Kompagni ind i tebranchen. Familien hjemme i Danmark er bekymrede for Frederiks sikkerhed i Vladivostok. Frederik på den anden side keder sig brødt, da forretningerne i Sibirien er gået fuldstændig i stå. For ikke at gå helt i lediggang beskriver Frederik, hvilket samfund Rusland og Sibirien vil blive under bolsjevismen. Hvis ikke handelsforholdene forbedres, lukker Det Sibiriske Kompagni filialen i Vladivostok. Frederik snakker meget om at rejse hjem til Danmark på ferie, men tør ikke, da det jo kan være, at handelen i Rusland genoptages, og dette vil han ikke gå glip af. Frederik forventer i en nær fremtid at rejse til filialen i Harbin.

Vladivostok, den 19. januar 1921

Epistel

Kommunisternes bo er – for at anvende et kommercielt udtryk – insolvent. Spørgsmålet er blot, hvornår vil den største kreditor, den russiske bondestand, anmelde sin fordring og erklære boet konkurs.

De øvrige russiske samfundsklasser er fuldstændig adspaltede og magtesløse, kun bønderne er i besiddelse af den magt, der skal tilintetgøre bolsjevismen.

Den russiske bondes tankegang er fjern fra bolsjevisme, om hvis grundideer han næppe har nogen anelse.

Medens Lenin var optaget af at organisere byarbejderne og tilintetgøre bourgeoisiet og den kapitalistiske samfundsordning, førte bønderne instinktmæssigt deres planer, at tilegne sig jorden og de herhen hørende produktionsmidler, ud i livet.

Den russiske bondes livssyn er materielt og realistisk. Han ønsker at nyde det fulde udbytte af sit arbejde, og har byen intet at yde ham til gengæld for hans produktion, foretrækker han at frembringe netop så meget, som han selv forbruger.

Herom vidner til fulde den kendsgerning, at bønderne nægter at afgive deres frembringelser til byerne, der med våben i hånd må søge ud i landsbyerne for at tiltvinge sig det allernødvendigste til livets ophold.

Hidtil har bolsjevikkerne haft en mægtig støtte til at holde bøndernes misfornøjelse stangen i de forskellige til dels fra udlandet inspirerede forsøg på med våbenmagt at tilintetgøre bolsjevismen.

Bønderne har med rette indset, at de ville miste den ved bolsjevikernes hjælp erhvervede jord, hvis disse forsøg kronedes med held, og af denne grund har de hidtil adlydt Trotskys mobiliseringsordrer. Men i dette øjeblik, da bønderne kan være sikre på, at disse forsøg ikke vil blive gentagne, er samarbejdet med bolsjevikkerne også forbi, og grunden under bolsjevikernes magt begynder at vakle.

Ser man bort fra bolsjevismens mål og betragter derimod de resultater, som et treårigt herredømme har tilvejebragt, er det et frygteligt billede, der opruller sig.

Det førhen store og mægtige russiske rige er omdannet til en umådelig fattiggård, hvor sulten hænger befolkningen, hvor der er en stadig større og større mangel på det allernødvendigste, klæder, husly, brændsel, et helvede, hvor alt håb er ladt ude.

Det er i denne kendsgerning, at Lenins og hans fanatiske følgesvendens store magt ligger.

Håbløsheden har bemægtiget sig den brede befolkning, som ganske har opgivet tanken om ved egne kræfter at hidføre en anden orden og nu sløvt bøjer sig under skæbnens tilskikkelser.

Ved hjælp af konfiskation og nationalisering har bolsjevikkerne udført et økonomisk nivelleringsarbejde, der har gjort alle lige fattige.

Den forhenværende overklasse, adelen og de store godsejere såvel som de store handels- og industridrivende, er udslettede af tilværelsen.

Godserne er plyndrede, jorden fordelt mellem bønderne, besætninger og avlsredskaber er spredte for alle vinde. Fabrikkerne, der nationaliserede blev fortsatte, er for størstedelen for længst gået i stå som følge af mangel på råmaterialer og brændsel. Maskiner og værktøj er bortsolgt for at skaffe arbejderne penge.

De få virksomheder, der endnu drives af staten, holdes kun i gang ved mægtige tilskud fra regeringen. Mellemklassen, intelligensen, er på trods af deres antipati mod de nuværende magthavere ved sult tvungne over i Sovjettens tjeneste.

Den oprettede Trudevoj Front, den tvungne arbejdsfront, hvor alle, der ønsker at få tildelt de utilstrækkelige rationer fra folkekøkkenet,

må udføre det arbejde, der vilkårligt tildeles dem af magthaverne, har omdannet landet til en eneste stor arbejdsanstalt.

I de sidste par måneder er der hertil ankommen en hel del breve fra Sovjetrusland. Tonen i dem alle er den samme. Befolkningen er udelukkende optaget af et: Kampen mod sultedøden.

Under sådanne forhold kan der selvfølgelig ikke være tale om noget offentlig liv. Presse- og foreningsfrihed eksisterer ikke. Kun blade, der forfægter kommunismens standpunkter og som sådanne støttes økonomisk af regeringen, udkommer.

De forskellige nyoprettede revolutionsdomstole terroriserer befolkningen. Ingen ved sig sikker, en hvilken som helst trolig eller ikke trolig angivelse eller mistanke er tilstrækkelig til arrestation, der efterfølges af endeløs fængselsophold, inden dommen falder.

Dommerne er vilkårlige og hensynsløse, der dømmes ikke efter de hidtidige love, men derimod efter dommernes skøn. Dommene er inappeable, en revolutionsdommer er ufejlbarlig.

Det er en ufattelig og umådelig sum af lidelser, den russiske befolkning har måttet gennemgå i disse revolutionsår.

Der er ikke et menneske i hele Rusland, som ikke på en eller anden måde er berørt af revolutionen, ikke en familie, som ikke har måttet give den et eller flere boldofre.

Oprør og opstande er blevne knust med ufattelig hårdhed og råhed, der i flæng er gået ud over skyldige og ikke skyldige, og har givet anledning til straffeekspeditioner, som for det meste udviklede sig til rene plyndringstogter, idet deltagerne mange gange gik med for byttets skyld.

De forskellige skiftende regerings indbyrdes krige har sikkert kostet flere menneskeliv end Ruslands deltagelse i verdenskrigen.

Bønderne er således den samfundsklasse, der har lidt mindst under bolsjevikernes herredømme. Fri jord er der jo nu nok af, og de, der har villet bestille noget, har haft let ved at tilfredsstille de minimale fordringer. Selv om de gennem rekvisitioner har været genstand for nogen overlast, har de altid kunnet holde sulten på afstand.

Hvis bolsjevikkerne imidlertid går dem for nær på dette punkt, vil signalet til kampen være givet, og udfaldet vil blive enden på bolsjevikernes herredømme.

Imidlertid vil det russiske folks lidelser uden tvivl vise sig ikke at

have været resultatløse. Når den nuværende gæringsproces er til ende, og resultatet af kampen mellem de hinanden modstridende kræfter begynder at afklares, vil der være mulighed for at indføre sådanne frisisindede økonomiske systemer, som det i Rusland ville have taget menneskealdre at nå frem til, hvis udviklingen skulle have gået ad mere fredelige baner.

Alt dette afhænger imidlertid af bolsjevikkernes ledere. Hvis disse i tide vil tage konsekvenserne af de faktiske forhold og indrømme overfor sig selv, at deres utopiske mål er uopnåelige, kan de ved at bøje af i mere moderat retning redde mange af revolutionens frugter.

Sker dette ikke, vil magten før eller senere blive revet ud af deres hænder, og da vil det være umuligt at forudse de derefter følgende begivenheder. Rusland vil måske da blive skueplads for en borgerkrig, mod hvilken de hidtidige vil blegne.

Bolsjevismens overbeviste tilhængere tælles ikke i mange tusinder, og resten af dens håndlangere har kun sluttet sig til den for vindings skyld.

Deres fremfærd har været en endeløs række brud på alle menneskers love, og man må derfor ikke undres over, at de fra de undertryktes side er genstand for et uudslukkeligt had, der, når det kommer til udbrud, ikke vil vide grænser for sin hævn.

Vladivostok, den 6. marts 1921

Epistel

Der er uroligt omkring det stille hav. Det østasiatiske spørgsmål er indviklet, og de nærmest interesserede i dets løsning er stærke, stridslystne og veludrustede lande, der føler sig som unge, kraftige nationer, som modsat Europa først nu skal til at prøve deres kræfter.

Det er ikke som i det udmattede Europa, hvor man må lade udviklingen løse spørgsmålene. Her føler man sig selv stærk nok til at løse dem, og man er villig til at sætte noget ind på at hidføre en løsning til egen fordel.

Det østasiatiske spørgsmåls opståen i sin nuværende skikkelse er en følge af den økonomiske omvæltning, som verdenskrigen medførte, altså det finansielle tyngdepunkts overflyttelse til Amerikas og Japans mægtige krigsfortjenester, det russiske riges sammenbrud i

revolutionen, Tysklands ødelæggelse og i det hele taget det samlede Europas udmattelse.

I sommeren 1918 påbegyndtes interventionen via Vladivostok af de samlede Allierede, men det var klart for alle, at de indbyrdes havde højst modstridende interesser.

England og Frankrig ville styrte bolsjevikkerne, Amerika ville tilkæmpe sig et åbent marked i Sibirien, Japan gik med, officielt for at hindre bolsjevismen i at brede sin indflydelse ud over Manchuriet og Korea, hvorfra smitten kunne nå over til øriget, men sikkert allerede da har været de uudgrundelige gule diplomaters hensigt yderligere at afslappe den forhenværende russiske konkurrent i Manchuriet og at forkludre forholdene i Østsibirien, således at Japan, når Rusland var helt udmattet, kunne optræde som den frelsende engel, bringe ordnede forhold til veje og samtidig tilrane sig det østsibiriske marked gennem udnyttelsen af dets naturrigdomme og således faktisk blive de egentlige herrer i landet.

Har dette været deres hensigt, må man lade dem, at de har spillet et fint spil, og at de ikke har ladet andre ane deres inderste hensigter.

Hvis Koltschak havde styrtet bolsjevikkerne, var der ud af dette fremstået en temmelig stærk russisk militærstat, som sikkert ville have fulgt den gamle zarregerings udenrigspolitik.

Dette kunne altså, under forudsætning af de foran fremførte synspunkter, ikke være efter japanernes ønsker. Her kom tilfældet beredvilligt og deres Allierede frivilligt japanerne til hjælp.

Da Koltschak var nået frem til Volga, kunne han ikke trænge videre ved egne kræfter.

På dette tidspunkt var bolsjevikernes stilling kritisk, og hvis de Allierede virkelig ikke alene havde villet målet, men også midlerne, kunne man sikkert ved et kraftigt fremstød med de tilrådighed stående midler have hidført bolsjevikernes fald. Men således ville de vises råd det ikke, selv ikke korruptionen bag fronten fandt man det umagen værd at modarbejde. Da modgangen kom, var Koltschak derfor viet til undergang.

Da bolsjevikkerne efter Koltschaks fald nåede frem til Bajkalsøen, lod japanerne Semjenoff opretholde uroen i Transbajkalien, medens Semstvoregeringens bevægelsesfrihed stækkedes i enhver retning.

I Japan kæmper to strømninger om magten, det reaktionære mili-

tærparti, som med vold ønsker at tvinge udviklingen efter egen vilje og altså helst uden videre besætte de landstrækninger, som frister dem, og et mere demokratisk og forhandlingsvenligt parti, som ønsker en fredelig udvikling, men dog hen til det samme mål (de frisindede og yderliggående partier har ikke megen betydning i Japan).

Rimeligvis af frygt for amerikanerne har det sidste partis politik været den, som i hovedtrækkene er bleven fulgt. Denne politik går ud på ad økonomisk vej at tiltvinge sig herredømmet i Østasien, og man må indrømme, at målet tilsyneladende er nået.

Kapløbet mellem amerikanerne og japanerne (og danske!) om under Koltshakperioden at fylde Vladivostok med varer i håb om videreforsendelse til Sibirien og Rusland blev i økonomisk henseende en fuldstændig fiasko, idet varerne rigtignok blev afsendte, men betalingen udeblev!

Af alle de hastigt opdukkende udenlandske såvel som russiske handelsforetagender blev størstedelen lige så hurtigt likviderede, og fæles for dem alle var de store tab.

Af de nyoprettede bankafdelinger, National City Bank (amerikansk), Canadian Royal Bank, Indo China Bank, Kinesisk Industribank (begge franske), Hongkong & Shanghai Banking Corporation (engelsk statsbank), er der kun den sidste tilbage, medens alle de russiske banker som Sibirisk Handelsbank, Petrograd Handelsbank, Moskva Folkebank, Rigsbanken på grund af det økonomiske sammenbrud fuldstændig har mistet deres betydning, og næsten alle står foran deres likvidation. Kun Russisk Asiatisk Bank, der i modsætning til de andre fortrinsvis havde sine aktiver anbragt i udlandet, har nogenlunde klaret krisen, dog er dens herværende afdeling uden betydning for næringsliv og handel. De japanske banker derimod, Chosen Bank og Yokohama Specie Bank, fortsætter i uformindsket målestok og støtter deres landsmænd i enhver henseende.

Det russiske initiativ er således (selvfølgelig også på grund af de politiske forhold) fuldstændig lammet, medens det udenlandske belært af de svidende tab foreløbig har trukket sig tilbage. Japansk initiativ trænger sig derimod ind alle vegne.

Den nordlige del af øen Sakhalin er faktisk okkuperet af japanerne, der energisk er gået i gang med at undersøge naturrigdommene og ved hjælp af importeret arbejdskraft at udnytte disse. Det samme er

tilfældet med fiskeririgdommene ved Kamtschatkas kyster og ved Amur-flodens udløb, idet der også her importeres egen arbejdskraft. Skovrigdommene i kystprovinserne udnyttes også gennem omfattende eksport af træ til Japan til brug ved tændstikfabrikationen. Og således overalt.

Semstvoregeringen eksisterer kun af japanernes nåde og var således magtesløse både i politisk og økonomisk henseende.

Økonomisk set har Dalny Vostok – The Far East – altså kystprovinserne og Kamtschatka altid eksisteret på Centralruslands bekostning, idet grundlaget for det økonomiske liv dannedes af de der stationerede mægtige hær- og flådekræfter.

Efter at disse var forsvundne, måtte regeringen, da den ikke var i stand til at skabe noget selvstændigt ernæringsliv, ernære befolkningen ved hjælp af salg af de her i byen ophobede mægtige militære og private varelagre.

Disse varelagre blev så solgt til eksport i regelen til Japan, og for de indvundne summer importeredes korn og kød fra Manchuriet. Disse varelagre er nu snart realiserede, og hvorledes befolkningen herefter skal eksistere, er et hidtil uløst problem.

De metalbeholdninger, som forefandtes i Rigsbanken, er også opbrugte, og papirrublerne vil ingen have. Den gængse møntsort, hvormed alle, både høje og lave, russere og udlændinge, regner, er japansk valuta. Japanerne har med glans tilendebragt det økonomiske felttog.

Som tidligere skildret gælder det ovenfor anførte også for enkelte dele af Kina og i særdeleshed for Manchuriet. Her havde russerne i sin tid fået overladt koncession på bygning af jernbaner, men efter den russisk-japanske krig blev de sydmanchuriske jernbaner overladt til japanerne, medens den nordøstlige del forblev hos russerne.

Denne jernbane finansieredes af Russisk Asiatisk Bank, der for en stor del kontrolleredes af fransk kapital.

For at sætte splid mellem Kina og Japan forærede Sovjetten gavmildt den nordøstlige del til kineserne (japanerne havde allerede så småt begyndt at besætte banen med egne tropper).

Trods de Allieredes protester, særlig franske, benyttede kineserne sig selvfølgelig heraf, og de har derfor nu helt overtaget administrationen og sat de hidtil funktionerende russiske myndigheder i koncessionsdistriktet fra magten.

Nu har japanerne ved hjælp af bestikkelser arrangeret sig med de nordkinesiske generaler og fået et samarbejde mod russerne i gang, ja, man kan sige, at japanerne har en ikke lille andel i, at den kinesiske borgerkrig stadig raser, idet de ved bestikkelser så til den ene og så til den anden part holder spillet gående.

Japanernes stilling her i Østasien er således efter forholdene særdeles gunstig, og de skal nu bare rolig afvente fredeligere tider for at udnytte dem.

Amerikanerne ser imidlertid ikke med milde øjne på de japanske arrangementer. De har hele tiden fulgt japanerne med mistro.

Da Wilson³³ kom hjem fra Versailles som en slagen og bedragen mand, tabte hele den amerikanske offentlige mening sin tiltro til ham, og senatet begyndte at handle på egen hånd.

Et udslag heraf er de californiske indvandrings- og jordlove, der ved at forbyde japanerne at eje fast ejendom er rettede direkte mod disse, ligeledes det amerikanske flådeprogram.

De små gule måtte altså hurtigt blive klar over, fra hvilken kant vinden ville komme til at blæse, når Wilsonperioden endte.

Faren for en ny stormagtskrig har derfor allerede i lang tid svævet i luften herude, og den hænger vel så vidt stadig over hovederne af os, hvis ikke en [af] parterne bøjer af.

Men hvem skal vige? Skal japanerne miste frugterne af deres snilde anstrengelser? Skal de dele med eller helt afgive udbyttet til »Onkel Sam«?

Når krigen ikke allerede er kommen, ligger grunden vel deri, at de interesserede parter ikke er helt færdig med forberedelserne, eller også at de i et rustningskapløb vil vise hinanden, hvem der er den stærkeste.

33. Thomas Woodrow Wilson (1856-1924). Amerikansk præsident 1913-1921. Efter endt embedseksamen blev Wilson ansat som professor i jura og politisk videnskab på Princeton Universitetet. Han blev i 1910 valgt som demokratisk guvernør i staten New Jersey. I 1912 nominerede demokraterne Wilson til deres partis præsidentkandidat, og samme år blev han – primært som følge af intern uro i det republikanske parti – valgt til præsident. Som modstander af, at USA skulle involveres i første verdenskrig, blev Wilson genvalgt i 1916. Selv om Wilson var modstander af krig, erklærede han alligevel krig mod Tyskland i protest mod den tyske ubådsførelse. Under fredsforhandlingerne i Versailles november 1918 måtte Wilson give så mange indrømmelser, at han fik problemer med at få Senatet til at godkende aftalen.

Sibirisk bondefamilie på vej til arbejde. Foto fra Hjerl-Fonden (ukendt datering).

En krig mellem Amerika og Japan ville give det trætte England en kærkommen lejlighed til at se sine rivaler udmatte sig i indbyrdes kamp. Dog også for England er spørgsmålet indviklet. Selve England ønsker Amerika ødelagt, medens de engelske kolonier, Canada og Australien forlanger Japan udleveret.

Der har ellers været stridsemner nok. Vanderklipkoncessionerne³⁴ på Kamtschatka, som Moskva gavmildt overlod de amerikanske kapitalister til udbytning, satte japanerne i en temmelig ophidset stemning.

Bolsjevikkerne har jo efterhånden lært de fine europæiske kunsten af. Deres politik er til tider et så fint spil med modstandernes interesser, så simpelt og ligetil, at det ofte nærmer sig til almindeligt bondefangeri.

34. Frank A. Vanderklip. Amerikansk kapitalist, som indgik en koncessionsaftale med den bolsjevistiske regering om minedrift i Kamtschatka.

Da Vanderklip i sin tid, næsten som en bolsjevistisk agitator, offentliggjorde sin aftale med Sovjetregeringen, fnyste japanerne indvendig.

Senere faldt man til ro, i særdeleshed da man opdagede, at Kamtschatka tilhørte den uafhængige bufferstat, hvorfor Moskva altså ikke kunne afgive disse landstrækninger til udnyttelse, men også herpå har bolsjevikkerne vidst at råde bod.

For kort tid siden offentliggjordes der nemlig en overenskomst mellem bufferrepublikken og Sovjet gående ud på, at Kamtschatka tilhører Sovjetrusland. Der skal altså laves endnu mere politik ud af dette spørgsmål.

Omkring ved nytår blev der her i Vladivostok af en japansk vagtpost dræbt en amerikansk marineløjtnant fra den her liggende krydser. Der blev straks en stor ståhej. Japanerne beklagede pænt det skete, men det var ikke Amerika nok.

Begivenheden gav anledning til lange avisartikler, og blev i det hele taget stærkt opagiteret. Selve den øverstkommanderende for den amerikanske Stillehavsvflåde ankom fra Manilla hertil, og tilfældet antog international karakter. Havde japanerne lov til at lade deres militærpatruljer gå gennem byens gader og i det hele taget til at opstille vagtposter.

Der blev indledet streng undersøgelse, og resultatet blev, at den japanske soldat blev frifundet, medens den japanske general, under hvem vagttjenesten sorterede, blev afskediget. Med dette, og selvfølgelig en gentagen undskyldning, lader det til, at amerikanerne lader sig nøje, skønt spørgsmålet endnu ikke er endeligt afsluttet.

Netop et par dage før præsident Harding³⁵, der som et udtryk for de nye amerikanske imperialistiske strømninger og den indvarslede aggressive krigspolitik, skulle overtage ledelsen efter den stædige dog-

35. Warren G. Harding (1865-1923). Amerikansk præsident 1921-1923. Harding var avisudgiver, inden han blev politisk aktiv i det republikanske parti. På grund af intern uro i partiet blev Harding det republikanske partis kompromisløsning ved præsidentvalget i 1920. Trods dette blev han valgt og kunne besætte embedet i 1921. Hardings konservatisme og modstand mod internationale engagementer var populært i den amerikanske befolkning, men Harding viste hurtigt svaghedstegn som politisk leder, og den ene skandale afløste den anden. Under en senatshøring i 1923, der omhandlede Hardings manglende evner som præsident, døde han af et hjerteanfald.

matiske Wilson, fremkommer de første vedvarende rygter om, at Japan vil trække sine tropper tilbage fra kystprovinsen.

Dette skridt begrundes med, at japanernes mission nu er endt, idet bufferstatens lovgivende forsamling er trådt sammen i Tschita, og denne skal, som udtryk for det demokratiske (ikke kommunistiske) folk, ved egne kræfter skaffe ordnede forhold til veje.

Hvis dette bliver til virkelighed, må man betragte det som en tilkendegivelse af, at japanerne bøjer af for amerikanerne og er villige til at dele med disse.

Efter lange forhandlinger i Narodnoje Sobranje – folkeforsamlingen – enedes man endelig om delvis at anerkende Krasneschekoffs Tschitaregering som centralledelse for bufferstaten, idet man dog forbeholdt sig at undlade at efterkomme sådanne fordringer, som måtte anses for uforenelige med de specielle politiske forhold her i kystprovinsen, hvorhos højrepartierne ønskede at bibeholde Vladivostok-folkeforsamlingen.

Semstvoregeringen opløste sig derefter, og folkeforsamlingen udvalgte et regeringsråd, som skulle føre Tschitas forordninger ud i livet. Dette råd fik et stærkt yderliggående præg, og det var klart for alle, at kommunisterne helt igennem havde gennemført deres program, selv om anerkendelsen på papiret var med visse forbehold.

Efter livlig agitation blandt bøndernes repræsentanter, der var det største parti, lykkedes det bolsjevikkerne at skabe stemning for, at folkeforsamlingen skulle erklære sin mission for endt og opløse sig.

Bøndernes repræsentanter gik sikkert med hertil, fordi de var grundigt kede af de endeløse, resultat- og betydningsløse forhandlinger.

Altså skiltes folkeforsamlingen, og medens bolsjevikkerne satte sig fast i sadelen, forberedte man sig til valgene til den lovgivende forsamling, Utschjreditelnoje Sobranje, der skulle foregå i løbet af januar måned.

Med Semjenoffs fald og bufferregeringens forflytning til Tschita håbede man især fra kommunistisk side, at det skulle lykkes via Manchuriet og til dels via Vladivostok at komme i handelsforbindelse med udlandet, og således ad denne vej blive i stand til at forsyne Sovjetrusland med de hårdt tiltrængte varer.

Der mødte også straks en masse udsendinge for opkøb af varer, men handelsstanden såvel udenlandsk som russisk, havde endnu miseren med de sibiriske penge i så frisk erindring, at den forlangte fuld betaling forud enten i råvarer eller guld.

Fra de udsendte agents side blev der lovet guld og grønne skove (mest grønne skove), men gik man dem nærmere på klingens, viste det sig, at de intet som helst havde at yde som betaling.

Også på anden måde viste der sig vanskeligheder. Den østkinesiske jernbane (gennem Manchuriet) var under alt hurlumhejet kommen helt under kinesisk ledelse, og kineserne ønskede slet ikke at åbne jernbaneforbindelsen med bufferstaten. Ved grænsen til Transbaikalien opstod en zone på et halvhundredes verst [*ca. 54 km*], hvor forbindelsen er afbrudt. Man håber nu på Amurbanen.

Ved Chabarovsk var broen over Amur bleven sprængt af japanerne i foråret 1919, og man gik derfor i gang med at udbedre skaden.

I mellemtiden lagde man skinner over den tilfrosne Amur-flod, og man havde så til hensigt at afsende varer herfra Vladivostok nordom.

Dette forhindredes imidlertid af japanerne, som jo kontrollerede Ussuribanen til Iman. Ikke en eneste vagon får lov at passere, ja, selv tomt materiel, som det indre Rusland jo selvfølgelig også har hårdt brug for standses af japanerne. Blokaden opretholdes således på det strengeste.

Eftersom valgene til den lovgivende forsamling skred frem i byerne Vladivostok, Chabarovsk og Blagovjaskensk med omliggende landdistrikter, indså bolsjevikkerne, at de ikke ville få flertal, til trods for at de benyttede mange forskellige tricks.

Valgordningen var ikke således, at der blev valgt en repræsentant f.eks. for hvert tusinde indbyggere, men jo rødere stemningen var i en by eller et landdistrikt, jo flere repræsentanter måtte vedkommende kreds vælge.

Da ikke-kommunisterne alligevel syntes at komme i flertal, havde Krasneschekoff en sikker trumf i baghånden: Han lod hæren vælge et sådant antal repræsentanter, der gav kommunisterne sikkert flertal.

Da bolsjevikkerne var sikre på at have flertal, blev forsamlingen sammenkaldt. Repræsentanterne for monarkisterne og det yderste højre vovede ikke at begive sig til Tschita: De havde deres liv for kært.

Selv om man ikke ventede en gentagelse af bolsjevikernes ad-

splittelse og overgreb mod den russiske lovgivende forsamling i begyndelsen af 1918, hvor mange af bolsjevikkerne betydeligste modstandere blev dræbte, frygtede man dog for, hvor meget end magthaverne i Tschita bedyrede, at ethvert af den lovgivende forsamplings medlemmers personer var ukrænkelige, at bolsjevikkerne alligevel ville finde udveje til at skille sig af med en ubehagelig modstander.

Udfaldet var således givet, at bolsjevikkerne mønstrede flertallet og dirigerede altså forsamlingens handlinger. Krasneschekoffs regering fik alle sine hidtidige handlinger anerkendte og fik forlods aflad for de, som den ville begå i fremtiden.

Alligevel ville det kommunistiske paradis ikke lade sig gennemføre i praksis.

Ingen regering ville anerkende den russiske bufferrepublik, ja, Amerika, hvor man håbede at finde støtte, svarede slet ikke på republikkens henvendelser. Heller ikke Kina viste nogen tilbøjelighed til at regne med sin nabo og anerkende republikkens lovlige eksistens.

Krasneschekoff, der foruden at være ministerpræsident, også var udenrigsminister, og overfor japanerne hævdede han, at der nu forefandt en regering, som var valgt af folket på lovlig vis, og at forudsætningerne for fortsat intervention altså i henhold til de japanske erklæringer var bortfaldne, samt at de japanske troppers tilstedeværelse kun hindrede den demokratiske regering i endelig at bringe orden til veje og bringe det økonomiske liv til at blomstre, men de små gule viste ikke noget tegn til at trække deres tropper tilbage, tværtimod, troppernes antal blev yderligere forøget. Japanerne har endnu ikke opnået, hvad de ønsker.

Efter at den lovgivende forsamling havde bemyndiget Krasneschekoff til at fortsætte regeringen på samme måde som hidtil, udarbejdede den en plan eller et grundlag med demokratisk udseende, men med kommunistiske virkninger for udformningen af en grundlov og betragtede herefter sin opgave som løst. Bolsjevikkerne havde ikke mere brug for den.

Heri Vladivostok havde bolsjevikkerne, som ovenfor nævnt, tilvendt sig magten, men selv om de havde den største lyst til at føre Tschitas (Moskvas) ønsker og hensigter ud i livet, kunne dette kun lade sig gøre i ganske enkelte retninger. Japanerne tillod jo ikke noget, som ikke passede dem.

Af de her i toldboden henliggende varer, hvis ejere i de fleste tilfælde befandt sig i det indre af Rusland, og som således kunne betragtes så godt som herreløse, måtte regeringen bortsælge de lettest realisable for at skaffe sig midler til sin eksistens. Skatter og herunder henhørende afgifter var der jo ingen, der betalte.

Programmet var jo at sende så meget som muligt ind i landet, men dette ville japanerne jo ikke tillade; rigtignok blev der ad søvejen afsendt nogle varepartier bestemt for Sovjetrusland med tjekkiske dampere, men hvad forslog sådanne småpartier mod hungeren i Rusland.

Desuden er det vel et stort spørgsmål, om disse afskibninger når frem til Rusland. Det ligger meget nært at antage, at bolsjeviklederne realiserer varerne undervejs i udlandet for at have kontante reserver, når stillingen bliver dem for varm i Rusland.

Deres finansielle planer kunne heller ikke føres ud i praksis. Japansk mønt er efterhånden bleven eneste gangbare mønt herude, når man ser bort fra de minimale beløb, der cirkulerer i russisk guld og sølv (småsølv regnes kun til 1/3 af dets pålydende værdi).

Der var således ikke andet at gøre end så godt som muligt at holde fast på magten for at forhindre, at modparten skulle komme til.

Men oppositionen lagde heller ikke hænderne i skødet. Det yderliggående højre støttede sig til Semjenoff, som efter flugten fra Transbajkalien opholdt sig i Port Arthur, medens resterne af hans tropper ved japanernes hjælp havde reddet sig gennem Manchuriet og var gået ind i kystprovinsen, hvor de havde sat sig fast omkring station Grodekovo, en kosaklandsby midt imellem Nikolsk-Ussuriisk og den manchuriske grænse.

Deres våben var blevne tagne fra dem, da de gik ud af Transbajkalien, men ved japanernes formidling havde de fået dem tilbage, da de atter betrådte russisk grund i kystprovinsen.

Vinteren igennem havde de opholdt sig omkring Grodekovo i fuldstændig passivitet. Semjenoff førte forhandlinger med japanerne, men efter hvad der officielt kom frem, opnåede han ikke noget resultat.

Japanernes interesse for Semjenoff havde kølnet sig. Der er sandsynlighed for, at japanernes opfattelse var følgende: Da parlamentet forlangte af krigsministeren (repræsentanten for militærpartiet), at de japanske tropper skulle trækkes ud af Sibirien, og søgte at sætte

sin vilje igennem ved at nægte bevilling af penge til afholdelse af udgifterne ved den japanske ekspeditionshær, arbejdede ministeriet på at fæstne den japanske indflydelse i kystprovinsen, på Sakhalin og Kamtschatka ved at erhverve så mange koncessioner i disse landsdele som muligt.

Japanerne mente at kunne tvinge Tschitaregeringen til at give disse koncessioner, og da Tschitaregeringen i alle tilfælde på papiret var godkendt af befolkningen i Østsibirien, mente man, at retsgrundlaget var nogenlunde i orden for senere forhandlingers skyld.

Forhandlingerne førtes, og Vladivostokregeringen samt Tschitaregeringens repræsentanter gik så meget villigere med til at opfylde japanernes ønsker og fordringer, som de gule lovede at påbegynde evakuationen af deres tropper, hvortil det tilsyneladende også blev foretaget forholdsregler i hjemlandet.

Som tidligere anført kæmper der i Japan to stærke grupper eller strømninger. Måske har militærpartiet, der sikkert hellere ville okkupere de eftertragede landsdele, tilsyneladende som følge af det udøvede tryk givet deres indforståelse til at evakuere tropperne, medens de samtidig har forberedt en omvæltning i Vladivostok.

Fordelen ved at tilstede en sådan omvæltning (højrepartierne var villige til at gøre forsøg på at vælte bolsjevikkerne, når bare japanerne ville tillade et sådant) var for det japanske militærparti den, at det i hjemlandet kunne henvise til de stadig forekommende uroligheder i Vladivostok og finde støtte hos den offentlige mening. I særdeleshed hvis der under en omvæltning gik japansk liv eller ejendom tabt.

En anden faktor, til hvilken de mere mådeholdne russiske partier stillede store forventninger, var Kappelhæren.

Deres tal andrager omkring 10.000 mand, der overvejende stammer fra Uralbjergene.

I bolsjevismens første periode i 1918/19 havde befolkningen i landsbyerne i Ural, der for størstedelen ernærede sig af en slags husflidsfabriksvirksomhed, lidt stærkt under de rødes herredømme.

Da derfor opstandene i foråret 1919 tog deres begyndelse, var befolkningen i Ural nogle af de første, der sluttede sig til.

Den nye regering, Direktoratet, fik sæde i Jekaterinburg, og selv efter dettes fald og Koltshaks overtagelse af diktatorværdigheden sluttede disse distrikter sig til denne sidste, endskønt deres politiske

synspunkter var meget frisindede; deres had til bolsjevikkerne fik dem til at se bort fra Koltshaks reaktionære tendenser.

Koltshaks bedste tropper hørte således hjemme i Ural, de kæmpede jo i første række for hjemmet og vidste, hvad der ventede dem, hvis bolsjevikkerne atter kom til magten.

En afdeling under general Kappel udmærkede sig ved tapperhed under tilbagetoget, og til denne sluttede sig efterhånden mange fra forskellige andre egne i Sibirien, som ikke ønskede at blive tilbage under de rødes herredømme.

Under uhyre savn og vanskeligheder trak Kappeltropperne i efteråret 1919 og påfølgende vinter sig til fods tilbage fra Ural gennem Sibirien og nåede, selvfølgelig ikke uden at lide umenneskelige tab i den strenge vinter, frem til Transbajkalien, hvor de på grund af deres nødstilstand, de manglede både føde og klæder, måtte slutte sig til Semjenoff og halvvejs give sig ind under hans kommando.

Da Semjenoff måtte forlade Transbajkalien, sørgede han kun for at få sine egne få tro tropper bragt i sikkerhed.

Kappeltropperne måtte sørge for sig selv og kom således til ufrivilligt at danne Semjenoffs bagtrop og forsvare tilbagetoget.

Deres våben blev tagne fra dem i Manchuriet, og i modsætning til Semjenoffs tropper fik de kun meget få våben tilbageleverede, da de atter betrådte russisk jord i kystprovinsen.

Alt dette tilskriver Kappeltropperne, og sikkert med god grund, indvirkning fra Semjenoffs side, og den misstemning, de altid har næret mod Semjenoff, skærpedes herved yderligere.

Ankomne til kystprovinsen satte de sig fast omkring byen Nikolsk-Ussuriisk, hvor de vinteren igennem på kummerlig måde har oprettholdt livet.

Flere forsøg fra Semjenoffs side på at få et samarbejde i gang har mødt bestemt afslag, endskønt Semjenoff tilbød at hjælpe dem både med føde og klæder.

Vladivostok, foråret 1921

Epistel

Efter omvæltningen i januar 1920 blev det klart for alle, at bolsjevikernes indflydelse på regeringens handlinger blev større og større, og

at de, når de følte sig stærke nok, ville føre deres økonomiske program ud i livet, dvs. ødelægge de besiddende klasser.

Begivenhederne 4.-5. april belærte bolsjevikkerne om, at de skulle være forsigtige i deres optræden, og at de ikke kunne gøre og lade, som de ville.

På den anden side vidste man imidlertid at passiv politik ikke passede for bolsjevikkerne, men at de, hvis de ikke kunne få lov til at gå den lige vej til deres mål, ville gøre deres yderste for at opnå samme resultat selv af krogveje.

Derfor søgte handelsstanden at realisere sine varebeholdninger eller at eksportere de varer, der egnede dertil.

Efter vort hovedlagers brand, bestod vore beholdninger foruden manufaktur og nogle andre småpartier, hovedsageligt af te, hvoraf der af det store køb hos Sibirisk Handelsbank endnu var tilbage urealiseret ca. 1.000.000 funt [400.000 kg]³⁶.

Hertil købte vi endvidere omkring 1-ste april ca. 650.000 funt [260.000 kg], som købtes for 30 a 35 sibiriske rubler pr. funt.

Vi var allerede da helt gået over til valuta, og ved salg af yen til betaling af teen opnåede vi så gunstige kurser, at den sidst opkøbte te kostede os gennemsnitlig 9 sen [japansk øreangivelse] pr. funt.

En sådan pris havde aldrig eksisteret, og alle var overbeviste om, at dette køb var en meget fordelagtig forretning.

At opnå udførselstilladelse for eksport til udlandet var umuligt, og Braude fremkom da efter aftale med komiteen for import og eksport med det forslag, at vi skulle indgive et andragende om at erholde tilladelse til at afsende teen ad søvejen via Reval til Sovjetrusland.

Efter at størrelsen af de nødvendige smørepengene var aftalt, fik vi omgående tilladelse, der for alle tilfælde skyld kom til at lyde på 2.500.000 funt [1.000.000 kg].

Der blev sluttet kontrakt med regeringen, ifølge hvilken det blev fastsat, at teen ved sin ankomst til Reval skulle tilbydes enten til en repræsentant for Sovjetten eller til Centrosojus til en pris af 15 sen pr. funt plus alle vore omkostninger ved afsendelse og fragten.

Hvis ikke Sovjetten eller Centrosojus indenfor en vis frist overtog

36. 1 funt svarer til ca. 0,40 kilogram.

teen mod kontant betaling, fik vi ret til at sælge den til anden side. Tillige havde vi ret til at afskibe teen direkte til Reval eller mod om-ladning efter eget ønske.

Da vort formål jo i første række var at få teen ud af landet, befragtede vi straks, altså i midten af april »S/S Hanamet«, som tog ca. 1.300.000 funt [520.000 kg] til Kobe. Indladningen gik let og hurtig, og ved ankomsten til Kobe blev teen oplagret der.

Følgende vort eksempel ansøgte tefirmaerne Wogau og Wysotzky også om tilladelse til at udføre deres tebeholdninger, hvori de også til dels havde held med sig.

»S/S Wavalona«, på ca. 8.000 tons, der ankom hertil sidst i maj, blev omtrent fyldt med te, af hvilken der for vor regning med denne damper gik ca. 200.000 funt [80.000 kg] til Shanghai.

Dette parti blev af Fasting, der på dette tidspunkt opholdt sig på denne plads, videreekspereret til San Francisco.

Kort tid efter, at det store parti var ankommen til Kobe, kunne vi have solgt det for 25 sen pr. funt, hvilket ville have levnet os en god fortjeneste på det samlede parti.

Men dels på grund af at vi ikke straks ville risikere at sælge teen i tilfælde af, at der skulle blive gjort forespørgsel hos os, om teen var gået videre til Reval, idet vi jo ikke med sikkerhed kunne gå ud fra, at regeringen havde glemt sagen, ligesom vi jo også havde enkelte »venner«, der i givet tilfælde godt kunne minde regeringen om den afsluttede kontrakt, hvis det kunne bevises, at der forelå et salg og altså et kontraktbrud, dels mente vi at kunne opnå en bedre pris ved at holde teen tilbage til senere salg.

Altså blev tiden trukket ud, og først da det almindelige prisfald begyndte at gøre sig gældende, forsøgte vi flere gange at sælge, men salg kom ikke i stand, da vi hver gang, når vi havde et tilbud på f.eks. 20 sen, forlangte 23-25 sen. Prisen faldt stadig, ligesom også teens kvalitet forringedes.

I marts 1921 blev vi tilbudt 6 amerikanske cents for 1.000.000 funt [400.000 kg], og til trods for, at et salg til denne pris kun ville dække vore mægtige omkostninger ved lagring og assurance i Kobe, fragt- og indladnings- og afsendelsesomkostninger, erklærede vi os indforståede tvungne af den finansielle krise i hvilket firmaet befinder sig. Vi har dog ikke senere fået accept fra Kobe.

Partiet til San Francisco vil også bringe os et klækkeligt tab. Det er til trods for at det ankom til Amerika i juli/august 1920 endnu i april [1921] kun realiseret delvis.

Vladivostok, den 3. april 1921

Kære Forældre og søskende [*Niels Peter*]

Mange tak for Eders sidste brev af 30. januar, som jeg modtog for et par dage siden.

Da I synes at være bekymrede for, at forholdene herude er usikre, idet de i bladene derhjemme fremkommende meddelelser, beder jeg Eder, som jeg tidligere har skrevet, være overbeviste om, at for Vladivostok og den nærmeste omegns vedkommende er dette absolut ikke tilfældet.

Byen her såvel som det meste af kystprovinsen er jo faktisk besat af japanerne, som ikke tillader uroligheder i nogen som helst retning og specielt våger over udlændingenes sikkerhed.

Her i Vladivostok er der jo flere tusinde udlændinge, og vi kan i henhold til de japanske erklæringer være rolige i enhver henseende.

Uanset dette må man jo også tage i betragtning, at de avisartikler, som fremkommer i de danske blade³⁷, omhandler selve Rusland, hvor forholdene jo langt fra er tilfredsstillende, dog må man også her tage hensyn til, at man i det øvrige Europa faktisk ikke ved noget bestemt om forholdene i det indre Rusland, og de fremkommende meddelelser er derfor byggede på mere eller mindre overdrevne rygter.

37. Frederik refererer eksempelvis til artikler i Politiken. Den 6. marts 1921 skrev avisen under overskriften »I Moskva har bolsjevikkerne slået oprøret ned med blodig terror« om urolighederne i det indre Rusland. Urolighederne, som fandt sted i dagene 1.-2. marts 1921, startede i Petrograd, hvor utilfredsheden ulmede blandt de russiske soldater under ledelse af den zartro general Kozlovsky. Trods vedvarende dementier fra bolsjevikkerne udstedte Lenin og Trotskij den 2. marts en erklæring, hvori det for det første fremgik, at Kozlovsky og hans medskyldige skulle straffes for urolighederne. For det andet, at der skulle indføres belejringstilstand i og omkring byen Petrograd (se Politiken den 26. marts 1921, side 1). Den 29. marts 1921 skrev Politiken under overskriften »Misfornøjelsen med Sovjetstyret breder sig som en stormvind i hele det russiske Rige«, at den 18. marts 1921 erobrede de zartro styrker Odessa. De antibolsjevistiske styrker havde hermed besat flere byer i Sibirien og var rykket indtil 13 kilometer fra Omsk, hvor de blev standset af bolsjevikkerne (se Politiken den 29. marts 1921, side 1).

Hvad angår penge til en hjemrejse så er jeg selvfølgelig i besiddelse af disse, ligesom der, selv om jeg personlig skulle afholde rejseomkostningerne, der under de nuværende forhold, hvor man enten skal rejse syd om Indien eller via Amerika, ville andrage ca. 3.500 kroner, desuden ville blive et beløb tilovers, så i den retning har jeg ikke lov til at klage over, at mit ophold i Rusland har været resultatløs i økonomisk henseende i særdeleshed i forhold til den danske både af vort firma og andre, som er vendte hjem via Sovjetrusland.

Det er kun, at jeg kan have grund til at antage, at resultatet ville have været endnu bedre, hvis ikke revolutionen og den deraf følgende lovløshed, der medførte rublens fuldstændige værditilintetgørelse, var kommen.

Disse danske kom jo hjem berøvede for alt, og mange af dem var jo nødt til at modtage foreløbig hjælp af regeringen.

En anden sag er, at alle vore funktionærer, som på grund af forholdene er blevne hjemsendte; alle har fået fri hjemrejse, medens jeg, hvis jeg selv forlanger at komme hjem, sikkert vil have vanskeligheder ved at få firmaet til at betale min rejse, for ikke at tale om at jeg heller ikke med rette kan forlange dette af firmaet.

Hertil kommer, at jeg heller ikke har alle mine gamle afregninger sluttede med firmaet, og [i] tilfælde af at jeg selv forlanger at træde ud af firmaet, vil blive nødt til at slå en del af på mine fordringer, så alene af den grund vil jeg helst se tiden an foreløbig.

Desuden har jeg jo nu været i firmaet i 8½ år, og i al almindelighed har jeg været tilfreds med samarbejdet, således at jeg ikke har noget direkte ønske om at gøre forandring, hvis der ikke bliver tilbudt mig noget mere fordelagtigt.

På den anden side kan man jo også under de nuværende kritiske økonomiske forhold på en vis måde stille sig imødekommende overfor firmaet.

Selvfølgelig kunne jeg allerede for et par år eller mindre siden have taget ferie, og dette ville heller ikke være bleven nægtet mig, men det er der jo ikke noget at gøre ved nu.

Imidlertid er det min hensigt at komme hjem på ferie, så snart der tilbyder mig en lejlighed dertil.

Selv om der jo sagtens kunne blive noget for mig at bestille hjemme, er det dog foreløbigt ikke min plan at slå mig ned i Danmark.

Livet herude i verden er jo mere frit end hjemme, og jeg er jo, selv om jeg har passeret de tredive, endnu ung.

Jeg beder Eder derfor være rolige i enhver henseende. Der er absolut ikke noget for mit vedkommende at være bekymret for.

Hvis ikke forholdene var sikre, ville jeg selvfølgelig ikke blive siddende herovre, men selv forlange at komme hjem.

Det er nu forår herovre. Jeg er allerede trukket af pelsen og har fået forårsfrakken på.

Vi har næsten intet at bestille i forretningen, så på den måde er det jo rent dagdriverliv jeg fører. Ellers går alt ved det gamle, jeg er sund og rask, og så er alt jo godt.

Påskan kommer meget sent i år. Den 1-ste maj er det påskedag. Det er jo russernes største højtid, så hviler alt forretningsliv i en halv snes dage.

Jeg skrev et brev den 1-ste marts og håber, at I i mellemtiden har modtaget det [*dette brev er gået tabt*].

Hvad er Theodors adresse? Jeg hører aldrig direkte fra ham. Jeg vil sætte stor pris på at modtage et brev fra ham.

I håb om at I alle er raske og lever i bedste velgående, sender jeg Eder til slut de kærligste hilsener

Eders hengivne
F. G.

Vladivostok, den 21. maj 1921

Kære Alle sammen [*Graves?*]

Tak for Eders brev af 6. marts.

I spørger om, hvad jeg bestiller herovre. Ja, i øjeblikket, da alt forretningsliv ligger stille, er min vigtigste beskæftigelse at få tiden til at gå på den mest mulige behagelige måde; den nuværende periode har i denne henseende stor lighed med de første 4 a 5 måneder, jeg tilbragte i Vladivostok.

Det var nærmest ved et tilfælde, at jeg kom til Vladivostok. Som jeg tidligere har tilskrevet, rejste jeg i februar 1918, efter at have lukket Rubzofka filialen, til Omsk.

Dengang havde bolsjevikkerne magten i Sibirien. Og da vort firma i Omsk på dette tidspunkt havde forskellige ubehageligheder, foran-

ledigede af nogle bolsjeviksindede russiske funktionærer, som var blevne afskedigede, foretrak man at overføre den kapital, som efterhånden blev fri til Vladivostok, hvor bolsjevikkerne, selv om de officielt havde magten, dog ikke vovede at krænke den private ejendomsret, og hvor man tillige med fordel kunne anbringe kapitalen i forskellige importvarer, som på grund af de dårlige transportforhold havde ophobet sig i store mængder i Østen.

På dette tidspunkt kunne der ikke foretages pengeoverførsler gennem bankerne, og der var således ikke andet at gøre end at sende kontanterne ud pr. kurer.

Da jeg ikke på daværende tidspunkt havde noget bestemt at bestille, blev det mig tilbudt at rejse til Vladivostok med en kuffert penge. Forsynet med et dansk kurerpas begav min ledsager og jeg os på vejen og bragte lykkelig pengene herud.

Kurerpasset var os til stor nytte, idet rødgardisterne omtrent på hver anden station foretog undersøgelser af passagerens bagage for at finde våben, thi det var netop på det tidspunkt, at resterne af den russiske hær var på vej hjem fra den tysk-østrigske front, og mange af soldaterne forsøgte at smugle deres våben med sig hjem.

Havde man ved disse undersøgelser opdaget, hvad vi havde i vor kuffert, ville pengene uden tvivl være blevne tagne fra os på enten den ene eller den anden måde, men når der var undersøgelser, viste jeg mit kurerpas frem og blev således fritaget for at få min bagage undersøgt.

To dage før jeg havde bestemt at vende tilbage til Vestsibirien, tog tjekkerne Vladivostok, og al forbindelse med Vesten blev som følge af de herved opståede indre fronter afbrudt i 4 a 5 måneder.

I september måned [1918] kom direktør Fasting via Amerika hertil Vladivostok fra København, hvor han havde opholdt sig omtrent et årstid.

Vi var nu nået til Kolttschak periodens begyndelse, og da Vladivostok var den eneste havn, fra hvilken Vestsibirien kunne forsynes med varer fra udlandet, blev vor Vladivostok filial betydelig udvidet, for at vi her kunne have en organisation, som var i stand til at tilfredsstille vore vestsibiriske filialers varehunger.

Der var altså brug for folk ved Vladivostok filialen, og således blev jeg herude.

I løbet af de sidste måneder af 1918 og det meste af 1919 importerede vi mægtige varepartier fra Japan og Amerika, hvorhos vi tillige foretog store opkøb på pladsen af sådanne varer, som allerede forefandt indførte i tilstrækkelig mængde.

I de tider var det eneste, vi levede for, at få varer til at rulle vestpå, hvilket, som jeg tidligere har fortalt, var forbundet med ikke så få vanskeligheder.

Jeg var da leder af ekspeditions- og lagerafdelingerne, bestyrerens nærmeste medhjælper ved alle almindelige forretningsanliggender, herunder en del af vareopkøbet på pladsen, den russiske funktionærstab stod direkte under mig osv.

Desværre havde Koltshaks fald og den sibiriske rubels sammenbrud jo overordentlige svære økonomiske følger, og når hertil så kommer, at bolsjevikkerne nationaliserede alle vore vestsibiriske filialer, er det klart, at vort firma har måttet tage mægtige tab.

Åreladningen i Vestsibirien var på ca. 10 millioner guldrubler, og foreløbig må dette beløb betragtes som død kapital, thi i den nærmeste fremtid er der jo ikke tale om, at bolsjevikkerne viser den ringeste vilje til at godtgøre de udenlandske firmaers deres tab.

Hvem ved, om tabet nogensinde bliver godtgjort, sker det, bliver det sikkert ikke med kontanter.

Hvor skal Rusland i disse vanskelige økonomiske tider skaffe sådanne kapitaler, vi skal sikkert til sin tid være glade for at få obligationer, som vil blive indløste, når en gang verden igen kommer i lave.

Kan du ikke skaffe mig et udklip af Støvlbæks artikel?³⁸ Jeg interesserer mig meget for at se, hvad han har skrevet. Han er nemlig i besiddelse af en meget livlig fantasi.

I sin tid, da han fik sin afregning, fik han udleveret billet til Danmark. Vi har rigtignok hørt, at han senere solgte denne billet i Shanghai, og blev tilbage der, men siden har vi intet hørt.

I spørger om, hvad jeg interesserer mig for at høre hjemmefra. I første række vil jeg være taknemmelig for at erfare, hvad der sker indenfor familien, thi det jo såre vanskeligt for mig at følge med på så lang afstand. Og dernæst alt hvad I finder for godt at meddele mig.

38. Trods mange besøg på Statens Avissamling (Statsbiblioteket i Århus) er det ikke lykkedes at finde den pågældende artikel fra Støvlbæk.

Måske udvikler forholdene sig derhen, at jeg kommer hjem sidst på året, thi foreløbig er der ikke megen udsigt til, at det i den nærmeste fremtid skal blive muligt herfra at drive forretning med fordel på Rusland.

Skulle det blive til noget, skal jeg nok til sin tid telegrafere.

[24. maj 1921]

Lige nu kommer der meddelelse fra Nikolsk-Ussuriisk, der ligger ca. 100 verst [ca. 107 km] nord for Vladivostok, at der i nat har været pervedrot – omvæltning – derude.

Ifølge meddelelsen derude fra er der ikke i den anledning løsnet et eneste skud.

Det hedder sig, at militsen er bleven ked af at lystre Vladivostok-regeringen, hvorfor den har afleveret sine våben til Kappelhæren og anmodet denne om at overtage opsynet i byen. Dette lyder jo temmelig utroligt.

Det hele er sikkert kun en komedie, som de små gule har sat i scene, for at vedligeholde urolighederne og misfornøjelsen blandt befolkningen.

Heri byen går der rygter om, at der skal være omvæltning i nat. Nu får vi se, hvad der sker.

Man er snart bleven ligegyldig overfor disse omvæltninger, at man ikke mere gider spille sin nattesøvn for den slags småting. Det er meget lettere at læse beretningen i avisen næste dag.

Der har for resten i lang tid gået [rygter] om den forestående omvæltning. Allerede natten mellem den 30. og 31. marts blev der foretaget mindre forsøg, men det løb ud i sandet. Nå, om alt dette, skal jeg senere fortælle udførligt³⁹.

39. De danske aviser fulgte på tæt hold den politiske udvikling i Rusland og Sibirien. Bl.a. skriver Politiken den 9. juni 1921 under overskriften »Voldsomt russisk udfald mod Japan«, at Sovjetregeringen beskylder England og Frankrig for at støtte de japanske erobningsplaner i Sibirien. Beskyttet af det japanske militær – og uden intervention fra engelske, amerikanske og franske styrker – har antibolsjevistiske styrker indtaget Vladivostok, Nikolsk-Ussuriisk samt andre sibiriske byer, som ligger inden for den japanske interessesfære (se Politiken den 9. juni 1921, side 1).

Nå, nu må jeg slutte for denne gang, i morgen går brevet til Japan med onsdagsbåden.

Vi sender alle vore breve enten gennem konsulatet eller også med rejsende bekendte for at undgå, at brevene ligger hen på posthuset i månedsvis.

Mange hilsener til Eder alle

Eders hengivne
Frederik

I nat skete der ikke noget.

Vladivostok, den 10. juni 1921

Epistel

Sidst i marts måned samledes der her i Vladivostok delegater fra alle de ikke-socialistiske organisationer i kystprovinsen.

De udtalelser, der faldt i denne forsamling, om bolsjevikernes hensigter og kritikken af deres regeringsmåde, var ualmindelig skarpe. Man turde udtale sig frit i forventning om, at japanerne ikke ville tillade, at der blev foretaget overgreb mod forsamlingen.

Som repræsentant for Kappeltropperne var general Lokvitzky til stede, og heri så man et bevis for, at en omvæltning var nært forestående, og at Kappeltropperne skulle støtte denne.

Om natten mellem den 30. og 31. marts (før forsamlingens sidste mødedag) blev general Lokvitzky arresteret på sit hotel og ført hen i Gospolitochran – den politiske politistation.

Lokvitzky havde imidlertid været forberedt på en sådan eventualitet, idet han havde taget en 300-400 mand med sig herind til sin beskyttelse.

Disse folk, der på en eller anden måde havde smuglet våben ind til byen, blev straks underrettede om det skete, hvorpå de øjeblikkelig besatte de forskellige vigtige punkter omkring det politiske politis station, som blev stormet, og Lokvitzky var befriet, længe inden bolsjevikkerne havde fået tid til at slå alarm.

Da bolsjevikkerne fik stillet mandskab på benene, trak Lokvitzkys folk sig tilbage.

Næste dag gav Lokvitzky møde i den ikke-socialistiske forsamling, hvor han blev mødt med stormende ovationer.

Bolsjevikkerne havde fremstillet affæren som et mislykket forsøg

på en omvæltning, men hertil erklærede Lokvitzky, at han ikke håbede, at nogen ville tro på, at hvis han virkelig havde haft en omvæltning til hensigt, at denne da ikke var lykkedes.

Det politiske politi, der var blevet opskræmte af disse tildragelser og tillige var blevet tirret af de på mødet faldne udtalelser, begyndte nu at vise stærk aktivitet.

Politiske arrestationer forekom temmelig ofte, og det var ikke sjældent, at de arresterede blev skudt, som bolsjevikkerne forklarede ved flugtforsøg på vej til fængslet.

Den offentlige mening oprørtes i højeste grad, i særdeleshed da det kom frem, at den politiske politichefs første assistent var en grov forbryder, der havde været med til at organisere flere rovmord og indbrud.

Herom var opdagelsespolitiet vidende, men kunne ikke arrestere forbryderen, en jøde, der levede under falskt navn: Russky⁴⁰, fordi man ikke havde aldeles oplagte beviser på hånden, og Russky selvfølgelig blev protektioneret fra højere steder.

Da nettet omtrent var trukket sammen om denne forbryder, blev opdagelsespolitiets chefs første assistent myrdet på åben gade om morgenen, da han var på vej til sit kontor. Aviserne skrev åbent, at dette mord var iværksat af Russky, der i denne første assistent så sin farligste modstander.

Nu blev myndighederne nødt til at afskedige Russky, for at lade hans forhold undersøge, men selvfølgelig blev der givet ham lejlighed til at forsvinde, og undersøgelsen døde således bort af sig selv.

Situationen tilspidsede sig således mere og mere, og man mærkede tydelig, at der herskede stærk nervøsitet indenfor de bolsjevistiske regeringskredse, hvor man var klar over, at japanerne sympatiserede med og på en vis måde beskyttede modstanderne.

Passivitet ligger nu en gang ikke for bolsjevikkerne, og da det politiske politi sad inde med oplysninger om, at der i forskellige huse tilhørende (officielt private) japanere logerede et temmelig stort antal

40. Russky illustrerer på mange måder den bolsjevistiske magtstruktur i Rusland. For at gøre det beskidte arbejde i forhold til modstanderne af det bolsjevistiske styre engagerede det hemmelige politi en lang række forbrydere og eventyrere for at skabe skræk og rædsel hos oppositionen til det bolsjevistiske styre. En pendant til det, som zarregimet gjorde mod sine politiske modstandere.

Kappelofficerer, besluttede man at foretage husundersøgelser på disse pladser for at finde eventuelle skjulte våben og om muligt at arrestere officererne.

Den 19. maj iværksatte man den første undersøgelse. Ankomsten til stedet forlangte politiet adgang til huset, men da man nægtede dette, blev dørene slåede ind med magt.

Medens undersøgelserne stod på i det første værelse, kom der japanske gendarmere til stede, og disse forbød russerne at fortsætte undersøgelserne angivende, at huset tilhørte en japaner.

For at vise sig imødekommende overfor de russiske myndigheder tilbød de japanske gendarmere, at man skulle udsætte undersøgelserne i de andre værelser til næste dag, hvorhos russerne måtte stille vagt udenfor huset, medens japanerne ville bevogte værelserne. Dette afslog russerne selvfølgelig, vel vidende at eventuelle våben, om sådanne forefandtes, i mellemtiden ville blive bragt bort af japanerne.

Derimod arresteredes officererne og førtes til fængslet, endskønt man ikke i det første værelse havde fundet våben. Japanerne kunne ikke finde nogen lovlig grund til at forhindre dette.

Japanernes svar herpå kom allerede næste dag. Fra morgenstunden omringede japanerne kaserne, hvor der lå afdelinger af nylig oprettede russiske tropper, kaldet Marodnaja Ochrana – folkeværet – samt alle politistationer i byen, såvel ordinære, opdagelses som politiske.

Japanerne ønskede at undersøge antallet af geværer, som russerne havde til disposition. Hertil havde de gule i henhold til den russisk-japanske overenskomst af april 1920, ifølge hvilken russerne kun måtte være i besiddelse af et meget lille antal geværer til brug for militsen, medens japanerne til gengæld forpligtigede sig til at forhindre alle væbnede tilløb fra modstandernes side til at styrte regeringen.

Russerne gjorde klogelig ikke modstand, men lod sig afvæbne af japanerne, der meget omhyggelig undersøgte alle steder, hvor der kunne tænkes at være våben. Efter optælling blev det tilladte kvantum bøsser tilbageleverede, medens japanerne tog det overskydende.

Dette var selvfølgelig et overgreb, som dybt måtte krænke russerne, men japanerne havde formelt ret hertil, og som aviserne skrev: Bolsjevikkerne var selv skyld i det skete, de burde være mere forsigtige og iagttagende alle formelle hensyn og ikke ved udeladelse heraf give

japanerne anledning til den slags overgreb. Omvæltningen ventedes nu af alle dag for dag.

Man gik ud fra, at japanerne havde foretaget undersøgelsen for nøje at være klar over, hvor og hvor mange geværer russerne havde, således at de i påkommende tilfælde hurtigt kunne afvæbne dem.

Den 23. maj overgav militsen i Nikolsk-Ussuriisk, som det syntes uden ydre anledning, sine våben til Kappeltropperne, som samtidig anmodedes om at overtage opsynet med ordenens opretholdelse i byen.

Grunden til dette uventede og mærkelige skridt må sikkert søges deri, at militsen var overbevist om, at Vladivostokregeringens tid var udlevet, og for at foregribe de begivenheder, som naturnødvendigt måtte komme, og derved forhindre mulige blodsudgydelser, foretrak man frivilligt af aflevere våbnene.

Kappelgeneralen, der blev udnævnt til kommandant i Nikolsk-Ussuriisk, erklærede, at han ikke ville blande sig i nogen politisk strid, og at kappeltropperne kun havde overtaget opsynet i byen for at forhindre alle forbrydelser, som den foreliggende situation ellers let ville kunne give anledning til.

Herfra byen sendte regeringen ca. 100 mand af folkeværnet ud til Nikolsk-Ussuriisk for at afløse kappeltropperne, men japanerne tillod ikke disse bolsjevistiske soldater at komme ind i byen.

Medens underhandlinger herom stod på i Vladivostok, udviklede begivenhederne sig også herinde, og de røde tropper, som befandt sig på Nikolsk-Ussuriisks jernbanestation, forlod denne, og gik ud i bjergene i omegnen.

Om morgenen den 26. maj havde det politiske politi her i Vladivostok atter arresteret 15-20 kappelsoldater. På vej til politistationen kom de forbi den japanske stab.

Ud for denne standsede de arresterede og nægtede at gå videre, inden deres navne var blevne registrerede af japanerne, thi, som de sagde, vi forsvinder uden tvivl på en eller anden måde sporløst, og derfor ønsker vi, at vore navne gennem japanerne skal bringes til offentlighedens kundskab.

Der samlede sig en mængde tilskuere om dette optrin, og disse tilkendegav tydeligt deres sympati for de arresterede, og det forlangtes højlydt, at politiet skulle frigive dem. De konvojerende politibetjente

stod længe rådvilde, men da kom der en overordnet til stede, der befalede at anvende våben for at tvinge kappelsoldaterne videre samt sprede mængden.

Kappelorganisationerne må hurtigt være blevne underrettede om det forefaldne, thi pludselig blev der blandt publikum udfoldet det nationale russiske flag, hvilket var tegnet til at afvæbne politibetjentene.

Oprørerne, hvis antal viste sig at være temmelig betydelige, bandt rød-hvid-blå bånd, de russiske nationalfarver, om armen, og omtrent samtidig viste der sig temmelig stærke grupper omkring de forskellige regerings- og administrationsbygninger, som alle indtoges og besattes uden modstand af nævneværdig art. Oprørerne var ubevæbnede, når undtages håndgranater og revolvere. Militsen gjorde heller ingen modstand, men overlod godvilligt sine geværer til oprørerne.

Kun på enkelte steder kom det til kamp, om man da kan benytte denne betegnelse for de rødes beskydning af de ubevæbnede kappeltrupper.

Centrum af byen kom således i oprørernes hænder i løbet af en times tid med undtagelse af en afdeling af det politiske politi på ca. 20 mand, der havde sat sig fast i en af regeringsbygningerne, hvorfra de ydede virkningsfuld modstand i et par timer, indtil der kom japanske tropper til stede, af hvilke de uden modstand lod sig afvæbne.

De vigtigste af den rødes regeringsmedlemmer nåede at flygte til udkanten af byen, hvor det røde folkeværn lå i kaserner.

Her i udkanten kom det til kampe, men de yderst dårligt bevæbnede kappeltrupper, de havde jo kun de få geværer, som var taget fra militsen, måtte trække sig tilbage.

Hen imod aften afvæbnede japanerne oprørerne, samtidig med at de udstedte opråb til befolkningen om, at de i henhold til deres tidligere erklæringer og den russisk-japanske overenskomst ikke kunne tillade kampe i byen, idet de stærkt fremhævede, at yderligere forsøg fra hvid eller rød side på henholdsvis at tilvende sig magten eller tilbageerobre den straks ville blive slåede ned med våbenmagt.

Mod aften var stillingen omtrent således: Hver af de to parter beherskede sin halvdel af byen, og førerne på begge sider fandt det rådeligst at tage japanernes henstilling ad notam og ikke i nattens løb at gøre forsøg på at udvide sit område.

De hvide dannede straks en ny regering, hvis medlemmer udelukkende tilhørte det monarkistiske højreparti.

Tidligt om morgenen den 27. [maj] påbegyndte de røde angrebet af byens centrum og havde også held med sig, men alle deres forsøg på atter at tilvende sig magten var forud dødsdømte, thi japanerne understøttede så at sige åbenlyst de hvide.

Ved deres væbnede angreb gav de røde japanerne en sikker kærkommen anledning til at afvæbne sig, hvorefter al modstand fra de rødes side var umuliggjort, og de hvide var situationens herrer.

Kappeltropperne havde ca. 20 døde, som et par dage senere blev begravet under stor deltagelse fra befolkningens side.

Den nye regering, hvis ledere er de to brødre Merkuloff, udnævnte straks ministre og administrerende embedsmænd blandt egne politiske tilhængere.

I opråb bekendtgjorde den, at den ikke ville påbegynde væbnet kamp mod bolsjevikkerne. Dens handlinger ville blive ledet efter demokratiske principper, men, understregede den, der ville ikke blive tålt nogen opposition fra bolsjevikkernes side: Hvis bolsjevikkerne ikke var tilfreds med og ikke ønskede at underkaste sig dens styre, kunne de få gratis rejse til Sovjetrusland for således personlig at blive delagtige i det kommunistiske himmeriges herligheder.

Her i kystprovinsen var det dens hensigt at bringe ordnede og lovlige forhold til veje samt bringe det økonomiske liv på fode, og det var dens håb, at andre landsdele, efterhånden som de blev kede af de bolsjevistiske eksperimenter, ville kaste åget af sig og slutte sig til Amurregeringen, som de nye magthavere kaldte sig, og således bane vejen for Ruslands samling og genfødsel.

Folkeforsamlingen for kystprovinsen er erklæret for opløst, og regeringen har lovet, at der så hurtigt som det er muligt skal blive udskrevet nye valg, dog vil kommunistiske deputater ikke blive tilstedet adgang til den nye folkeforsamling, i hvis hænder regeringen til sin tid vil nedlægge sin magt og overlade til den at bestemme den fremtidige politiske retning.

Kappeltropperne sluttede sig straks til den nye regering, og general Werskbitzky blev udnævnt til øverstkommanderende over de ubevbnede tropper.

Lederne for den styrtede regering søgte tilflugt i den japanske stab,

der nægtede at opfylde den nye regerings anmodning om at få dem udleveret. De skulle have været stillet for domstolene anklaget for formøbling af statens ejendom.

Da de styrtede ministre indså, at spillet var tabt uigenkaldeligt, anmodede de japanerne om uhindret rejse til Tschita under japansk beskyttelse, og dette blev dem tilstået.

Men den nye regering skulle foreløbig ikke få lov til at falde til i ro at befæste sin stilling og føre sine planer ud i livet, thi få dage efter meldte der sig en ny medbejler til magten: Attaman Semjenoff.

Vladivostok, den 24. juni 1921

Kære Alle sammen [*Kresten*]

Da det netop i dag er et år siden, jeg sidst hørte fra Eder, og der ikke er udsigt til, at I vil bryde tavsheden, må jeg altså krybe til korset.

De i mit brev af 9. oktober [1920] omtalte Kinaproportioner blev ikke til noget. Jeg sidder altså stadig her i Vladivostok, og jeg må ærligt tilstå, at det efterhånden bliver lidt kedeligt herude.

Al forretning har nu i over et år været så godt som umulig, men vi har stadig holdt humøret oppe i håb om, at vendepunktet ville indtræffe indenfor en overskuelig fremtid.

Vor Vladivostok filial beskæftigede sig i sin tid nærmest med import med salg på pladsen og afsendelse til Vesten for øje.

De temmelig betydelige varebeholdninger, som vi ved Kolttschakka-tastrofens indtrædelse lå inde med her på pladsen og andre steder i Østsibirien, har vi allerede for længst tilendebragt likvidationen af, for så vidt som det var muligt, og siden sidste efterår har vi så godt som ikke afsluttet forretninger.

Der havde altså været god grund til midlertidig at lukke her-værende filial, men hovedkontoret har stadig udsat den endelige beslutning herom med det håb, at der skulle indtræde en forandring til det bedre.

Det driverliv, man under sådanne omstændigheder fører, bliver trættende i længden, for ikke at tale om, at det jo heller ikke giver særlig meget mønt i lommen.

Det er muligt, at vor filial bliver lukket hen på efteråret, og så kan

jeg altså få lejlighed til at komme hjem. Men på den anden side er forholdene derhjemme jo ikke opmuntrende.

De danske af vort firma, som er komne hjem, har næsten alle haft vanskeligheder ved at få ordentlige stillinger. Hovedkontoret kunne kun optage en mindre del, og selv om resten var villig til foreløbig at tage, hvad der tilbød sig, går der alligevel en del ledige i København.

Jeg personlig har ikke stor lyst til at få en eller anden altfor underordnet stilling hjemme.

Mit formål har derfor været at trække tiden ud så længe som muligt herude, idet vi jo, for hver måned der går, er nærmere ved det tidspunkt, da der atter lukkes op i Rusland.

Nu har man jo én gang vænnet sig til at arbejde her, så også i fremtiden håber jeg, at det skal blive det letteste sted igen at tjene penge. Desværre kan jeg for lidt engelsk til straks at kunne få en ordentlig stilling her i Østen på pladser udenfor Rusland.

Til at påbegynde noget ordentlig selvstændig hjemme er min kapital for lille. De første års økonomiske resultater svandt jo sammen med rublerne ind til så godt som intet, og det er først i de sidste par år, at man atter er kommen i besiddelse af en mere stabil valuta.

Måske ser jeg for pessimistisk på stillingen derhjemme, men et er givet, de storhandelsdrømme, som Danmark drømte for 2-3 år siden, bliver aldrig til virkelighed i det omfang, man dengang fantaserede om.

Hertil kommer endvidere, at brydningstiden uden tvivl langt fra er

En side af Bentley's Phrase Code fra omkring 1919. Omkring 1900-tallets begyndelse blev der udarbejdet en lang række eksempler på forskellige telegramkoder. Formålet med disse var at reducere de økonomiske omkostninger ved at sende et telegram. Hvis man eksempelvis ville sende et telegram med ordlyden »who are in opposition to«, kunne man med Bentley's system reducere dette til »nijya nikdo«. En forudsætning var dog, at modtageren af telegrammet havde en tilsvarende kodebog. Det viste eksempel er på engelsk, men Bentley's Phrase Code fandtes i en tilsvarende dansk version. Frederik anvendte Bentley's Phrase Code i sin konspiration med broderen Kresten mod sin arbejdsgiver Det Sibiriske Kompagni.

Niŷye
Opportunity(ies)

Niŷye
Ordered

Order Number	Niŷye	Opportunity(ies)	Order Number	Niŷye	Ordered
17615	nifyo	Opportunity(ies) for	17660	niof	Optional
6	nigav	" " to	1	nioi	is optional
7	nigoy	By first opportunity	2	nioam	Optional part(s)
8	nigix	Oppose(s)	3	nioaf	Or
9	nigro	" it	4	nioag	" any
17620	nigub	" them (him)	5	nioah	" a (an)
1	nigva	" us (me)	6	nioap	" about
2	nigwa	" you	7	nioao	" if
3	nigwo	Do not oppose	8	nioay	" the
4	nigbo	Strongly oppose	9	nioaq	" to "
5	nigbo	Shall we (I) oppose	17650	nioak	" they (he)
6	nigob	Opposed	1	nioyl	" we (I)
7	niguc	" by	2	nioah	" you
8	nigwa	" to	3	nioba	And/or
9	nigwo	Are (is) opposed (to)	4	nioik	Orange River Colony
17625	nigay	Are you " "	5	nioje	Order (see also "Orders")
1	nigoo	" not " "	6	nioio	Combined order
2	nigom	" strongly opposed (to)	7	nioiy	Cannot execute the order
3	nigob	Opposing	8	nioir	Can " "
4	nigoo	Are opposing	9	nioim	" you " "
5	nigad	" not opposing	17700	nioya	Execute order
6	nigya	Who are	1	nioaj	Executed
7	nigim	Strongly " "	2	nioak	Have executed order
8	nigac	Opposite	3	nioal	Executing order
9	nigbe	Opposition(s)	4	nioas	Are executing order
17630	nigdo	In opposition (to)	5	nioas	In order
1	nigob	No opposition	6	nioao	" to
2	nigio	What is opposition	7	nioay	is all in order
3	nigod	" " doing	8	nioyp	" it all in order
4	niguf	Opposition from	9	nioab	" not "
5	nikyg	" of	17710	nioal	No order
6	nikaa	" steamer	1	nioha	Not in order
7	nigab	" to	2	niois	Secure order
8	nigba	Opposed to	3	nioio	Secured "
9	nigoc	Optimistic	4	nioin	Have secured order
17635	nigoc	Option(s)	5	nioip	" not secured order
1	nigob	Agree option of	6	nioiy	" you " "
2	nigid	Agreed	7	niojd	To order
3	nigof	Try to get option of	8	niokg	To the order of
4	nigag	Can get option of	9	niopk	Our (my) order
5	nigyh	" you get option of	17720	nioam	Their (his) "
6	nigaa	Cancel " "	1	nioat	Your order
7	nigoc	Extend option	2	nioal	To our (my) order
8	nigad	Extended	3	nioam	" their (his) "
9	nigad	Execute	4	nioia	" your order
17640	nigag	Executed	5	nioia	They (he) order(s)
1	nigat	Get	6	nioip	We (I) order
2	nigag	Get	7	nioyo	Shall we (I) order
3	niguh	Grant	8	niovy	Do not order
4	niguy	(Granted)	9	niovy	Referring to order for
5	nigad	May we (I) give option of	17730	niovam	" " " No.
6	nigad	Do not give option of	1	niovan	" " " of (from)
7	nigaf	Subject to option of	2	niovar	Order for
8	nigab	Will you give option of	3	niova	" from
9	nigob	With the option of	4	niova	" her
17645	nigig	Without the option of	5	niova	" immediately
1	nigiy	Have the option of	6	nioyp	" it (them)
2	nigob	" not the option of	7	nioyd	" No.
3	nigad	" we " " "	8	nioyf	" of
4	nigyk	" you " " "	9	nioym	" ship (to)
5	nigot	" they " " "	17740	nioyr	Steamer (to)
6	nigoy	Option from	1	nioye	Ordered
7	nigoc	" of	2	nioyo	Are (is) being ordered
8	nigob	" on	3	nioyt	Have ordered
9	nigod	" to	4	nioys	" not ordered

endt. Hvad der end bliver resultatet, tilbage til de gamle forhold før krigen kommer vi aldrig.

Du vil altså forstå, at jeg står noget tvivlrådigt overfor, hvilken retning jeg for den nærmeste fremtid skal slå ind på.

Det kan være, at min opfattelse af forholdene i Danmark ikke er rigtig, hvorfor jeg gerne ville høre din mening herom med næste post. Måske har du en eller anden god ide eller et forslag at stille?

At spilde tiden med planløse forsøg skulle gerne undgås, den allerførste ungdom, hvor tiden ingen større rolle spiller, er jo for mit vedkommende forbi.

Har du eller kan du let få fat på Bentley's Phrase Code eller en anden code. Der kunne måske forekomme det tilfælde, at jeg ønskede at telegrafere hjem. Hvad er din korteste telegrafadresse? Er »Gravesen Holsted« tilstrækkelig? Vi har her alle coder, og min adresse er, som du ved: »Gravesen Sibiko Vladivostok«.

Ellers har jeg absolut ikke nogen grund til at klage, den megen fritid giver god lejlighed til at pleje sine små behageligheder.

Varmen er nu kommet for alvor, og vi er begyndt at bade på kraft. Vi har det dejligste havvand 5 minutters gang fra kontoret.

Jeg havde egentlig tænkt mig at ligge på landet også i sommer, men foreløbig ved jeg ikke rigtig, hvad det bliver til. Tid er der nok af.

Jeg erfarer fra »de gamle«, at I forbliver i Holsted, men måske er det kun foreløbig. Hvorledes går forretningen? Har I været heldige og ikke haft for store lagerbeholdninger. Jeg tænker mig, at det vel nærmest er der, de største tab er faldne også hos Eder.

Jeg håber, at I har det i bedste velgående, den lille »Svend« [*Krestens søn*] er vel snart bleven en stor svend.

I håb om snart at høre fra Eder forbliver jeg med de venligste hilsener

Eders hengivne
Frederik

Vladivostok, den 10. juli 1921

Kære Alle sammen [*Graves*]

Jeg har i de sidste dage ventet på at høre fra Eder, men da det ikke lader til, at denne forventning skal gå i opfyldelse, må altså jeg tage bladet fra munden.

Det lader nu til, at der endelig skal blive mulighed for at gøre alvor af den mange gange skrevne hjemrejse.

Opfyldelsen af vort håb om, at forholdene herude i Østen og i det hele taget i Rusland snart skulle falde så meget til ro, at vi igen skulle begynde at arbejde herude, synes jo stadig at være gemt langt inde i fremtidens skød, og hovedkontoret har derfor allerede for et par dage siden foreslået, at vi helt skulle lukke Vladivostok filialen, og kun lade en enkelt mand blive siddende herude for at varetage vore interesser.

Dog trækker direktør Fasting stadig den endelige beslutning ud, men indtræder der ikke snart en forandring til det bedre, tror jeg ikke, at han vil kunne modsætte sig hovedkontorets ønske mere end højst et par måneder endnu.

Alt taler således for, at jeg til efteråret vil blive tilbudt en hjemrejse og sandsynligvis foreløbig en afsked fra firmaet.

Men nu kommer »men'et«. Forholdene indenfor forretningsverdenen hjemme er jo alt andet end lystige, og efter de meddelelser, som vi her modtager, går mange af vore tidligere afskedigede funktionærer uden ansættelse i København, medens det kun er en lille del, som har fundet mere end midlertidig beskæftigelse. F.eks. kom for et par dage siden en af vore tidligere funktionærer hertil på gennemrejse fra Danmark til Harbin, hvor han havde fået plads.

Han rejste herfra i september forrige år og efter at have været hjemme et par måneder uden at kunne få passende tilbud, foretrak han at rejse herud igen, og det lykkedes ham også hurtigt at få plads.

Selvfølger man sagten få noget at bestille hjemme, men nu, efter at jeg har været så længe ude, ønsker jeg jo ikke at få en altfor underordnet stilling, og til at påbegynde noget selvstændigt har jeg for lidt penge.

Jeg har for nyligt skrevet til Kresten, om han ikke havde noget at foreslå, men det er vel tvivlsomt. Overalt er der jo stagnation, man søger kun at holde det gående bedst muligt, og ingen har mod til at påbegynde noget nyt. Læser man f.eks. *Finanstidende*, bliver man helt nedslået, så sort males stillingen der.

Jeg er derfor i øjeblikket noget i tvivl om, hvilken plan jeg skal følge for den nærmeste fremtid.

Selv om jeg har den allerstørste lyst til at komme hjem på et besøg,

ligesom mor også i omtrent hvert brev skriver, at jeg skal komme, er der forhold, der taler for, at det vil være klogt at holde den gående herude, hvor man i alle tilfælde har en passende gage, i stedet for at komme hjem og gå uden beskæftigelse.

Den nuværende situation kan da ikke vedvare i flere år endnu. Der skulle da være grund til at antage, at det tidspunkt snart indtræffer, da det kan ses, hvilken retning udviklingen vil tage.

D'herrer bolsjevikker, syndikalister og andre ligesindede bliver forhåbentlig snart villige til at tage mod fornuft.

Man skulle ellers tro, at eksemplet fra Rusland måtte virke afskrækkende. Sovjetten må og skal ende med forskrækkelse, men jo længere det varer, desto fattigere og mere udsultet bliver landet, og desto vanskeligere vil genrejningsarbejdet blive.

Rusland, der i 1918 og 1919 øvede så stærk tiltrækning på udenlandske industri- og handelsfolk, taber mere og mere disses interesse, det bytte, som man den gang håbede på en let og behagelig måde at sætte sig i besiddelse af, skal der uden tvivl, når landet atter åbnes, arbejdes strengt for at få del i. Og hvem ved, hvornår landet åbnes. Når Sovjetten ramler, kommer der måske et nyt anarki.

Herude går livet ellers ved det gamle, dvs. stille og roligt. De politiske omvæltninger er vi så vant til, at de ikke mere tillægges nogen større betydning. Den regering, som sidst kom til magten, har udprægede reaktionære tendenser, men også den er magtesløs.

Lederne af omvæltningen havde håbet, at bevægelsen skulle forplante sig videre ind i Sibirien, men det er der foreløbig ikke udsigt til.

D'herrer russiske politiske kandestøbere tror, at det er dem, der leder udviklingen, men bag ved sidder de små gule og trækker i snorene.

Det japanske militærparti ønsker ikke Ruslands samling, jo større forvirring, desto mere udsigt til bytte.

Dette er for resten også et af bolsjevikkernes synspunkter, jo større social forvirring, desto større udsigt til, at deres program kan føres ud i virkeligheden.

Vi har nu dejlig sommer. Efter almanakken skulle maj og juni være temmelig regnfulde, men i år har dette ikke været tilfældet.

Jeg går i vandet næsten hver dag. Vi har det dejligste havvand, direkte fra Stillehavet, omtrent lige ved kontoret, og har vi ikke noget særligt at bestille ud over at pleje vore små behageligheder.

I år er jeg desværre ikke kommen på datscha, jeg har jo stadig gået og ventet på en afgørelse om hjemrejsen, og så har jeg ikke villet tage [i] datscha for en hel sæson.

I håb om snart at høre fra Eder igen slutter jeg for denne gang med mange venlige hilsener til Eder alle

Eders hengivne
F.

Vladivostok, den 10. juli 1921

Kære Forældre og søskende [*Forældrene*]

Jeg takker mange gange for Eders sidste brev af 1. maj med vedlagt fortegnelse over fødselsdagene derhjemme. Jeg skal nu for fremtiden huske, når I holder fødselsdag.

Det er nu sommer herude. Vi har haft et dejligt forår næsten uden regn. Efter regelen skulle det ellers regne en del i maj og juni måned.

I sommer er jeg forbleven herinde i byen. Det var ellers meningen, at jeg ville være flyttet på landet også i år, men da vi stadig går og venter på en bestemmelse fra hovedkontoret i København, om vi skal lukke eller fortsætte herude, har jeg ikke villet leje datscha, da disse altid lejes for en sæson.

For et par dage siden kom der en af vore tidligere funktionærer her til Vladivostok på gennemrejse til Harbin, hvor han havde fået plads.

Han rejste herfra i september sidste år og har således været borte i ca. 10 måneder.

Hjemme havde han opholdt sig et par måneder, uden at det var lykkedes ham at få plads.

Han, der er gift, foretrak derfor at rejse ud straks, inden han havde opbrugt sine sammensparede penge, og det lykkedes ham altså at få plads herude igen.

Vi har stadig ikke noget at bestille i forretningen, de politiske forhold er stadig lige indviklede og tillader absolut ikke, at man tænker på at ville gøre omfattende forretninger.

Ellers går livet stille og roligt som sædvanligt her i Vladivostok. Jeg går i vandet omtrent hver eneste dag, vi har dejligt havvand direkte fra Stillehavet omtrent lige ved kontoret, og da der ikke er noget at bestille på kontoret, har man jo god tid til at pleje sine små behageligheder.

Vi har nu igen fået en ny regering herude, men da dette i de sidste år er gået temmelig tit på, lægges der ikke så stor mærke dertil eller tillægger det så stor betydning.

Den nye regering har reaktionære tendenser, og vi er således kommet over i kommunismens modsætning.

For resten var det ikke for tidligt, om bolsjevikkerne forsvandt fra arenaen, således at der kunne begyndes på igen at skaffe ordnede forhold til veje.

Det er jo en af krigens værste følger, at den i alle lande har givet anledning til, at der er kommen en ufordragelighedens ånd ind imellem folk, der har ført til de endeløse arbejdsvanskeligheder.

Forhåbentlig begynder folk atter at tage mod fornuft, men alligevel vil det sikkert tage lang tid, inden de forskellige følger helt er forvundne.

Jeg hører fra N[iels] P[eter], at I har fået en ny hest. Fortæl mig lidt om, hvorledes det går med ejendommen. Kan Karoline ikke sende mig et billede af huset? Hun er jo da udlært fotograf for det samme. Er Theodor kommen hjem?

Jeg håber, at I alle har det godt og er raske, og i forventning om snart at høre fra Eder, sender jeg Eder alle de kærligste hilsener fra

Eders hengivne

F.

Vladivostok, den 12. oktober 1921

Kære Alle sammen [Niels Peter]

Mange tak for Eders sidste brev af 13/8.

Jeg kan nu fortælle, at det for den nærmeste fremtid ikke bliver til noget med hjemrejsen.

Direktør Fasting afrejste for et par dage siden til Harbin for derfra via Japan og Kina at rejse til Danmark, og inden afrejsen gik jeg ind på at blive herude foreløbig.

Det er højst sandsynligt, at jeg ikke bliver her i Vladivostok ret længe, jeg rejser nok til Harbin i løbet af en månedstid, men måske bliver det også en anden plads.

Som jeg tidligere har skrevet, er det jo en egen sag i de nuværende tider at sige nej til en månedsgage på 500 yen eller ca. 1.500 kroner samt frit kvarter.

I særdeleshed når man ikke har noget bedre på hånden, og den slags gager hænger vel ikke på træerne derhjemme, så hjemrejsen må atter udsættes i nogen tid.

Jeg vil gerne bede dig sende nogle bøger herud. Jeg vedlægger en liste, af hvilken du bedes foretage et udvalg efter eget skøn, og hvad du kan få fat på.

Jeg tænker her, at ca. 300 kroner (eller måske 400 kr.) vil være passende for første sending.

Bøger er jo dyre for øjeblikket, så måske vil det være fordelagtigt at købe hos en antikvarboghandler, dog må bøgerne være så gode som nye og absolut uden navn. Indbundne vil være at foretrække.

Forsendelsen må ske gennem Østasiatisk Kompagni, som omtrent har båd til Østen hver måned, og adressen må være The East Asiatic Company, Dairen, konnossementet kan Ø[stasiatisk] K[ompagni] afleveres til Sibiko, København, med anmodning om at tilsende mig det (jeg vil jo til den tid have forandret opholdssted).

Angående mine penge, da er din formodning om, at det er et beløb, som jeg foreløbig vil have stående hjemme, fuldstændig rigtig.

Jeg kan foreløbig ikke tænke mig, at jeg skulle ønske at få dem tilbage hertil, men skulle dette tilfælde forekomme, skal jeg nok advise dig herom så betids, at du vil have god tid til at træffe dine dispositioner.

Du kan derfor rolig i påkommende tilfælde trække på din checkkonto.

På den anden side, havde jeg ikke noget imod, om f.eks. halvdelen eller endda noget derover blev anvendt til en eller anden absolut sikker forretning.

I disse pengeknappe tider er en almindelig bankrente på 4 a 5% jo ikke særlig tiltrækkende, så du kan anbringe nogle af dem på en fordelagtigere, men dog sikker måde, vil jeg godt give dig en passende del af det derved fremkomne overskud.

Måske skriver jeg også til Kresten om dette forhold, men skal så samtidig tilsende dig en kopi.

Sommeren er forbi nu. I de sidste tre uger har der været stærke tairfuner omkring Japan, og det mærker vi her som storm og regn.

Boglisten blev ikke længere denne gang, jeg skal med næste post sende fortsættelsen.

Jeg havde nær glemt: Kures russisk-danske ordbog må jeg endelig have med første sending.

Nu må jeg slutte for denne gang, posten skal af sted med Japanbåden.

Med de bedste hilsener til Eder alle sammen er jeg

Eders hengivne
F.

Vladivostok, den 17. oktober 1921

Kære Forældre og søskende [*Forældrene*]

Mange tak for Eders sidste brev af 30. maj.

Allerførst må jeg bede Eder overbringe Theodor og Ellen mine hjerteligste lykønskninger i anledningen af forlovelsen. Det er selvfølgelig noget sent, at jeg kommer med mine gratulationer, men jeg er jo ikke i stand til at følge familiebegivenhederne på nært hold.

Som jeg før har skrevet, skulle det glæde mig overordentlig meget at høre direkte fra Theodor. Jeg står i stadig brevveksling med Graves, N[*iels*] P[*eter*] og Kresten, så Theodor er den eneste, fra hvem jeg intet hører. Jeg håber, at han igen har fået arbejde.

Det glæder mig at se, at I haft en god avl i år. Efter aviserne at domme har høstudbyttet på enkelte steder og vel i særdeleshed i Vestjylland ikke været særlig godt i år, men det har vel været på de letteste jorder, og hvor regnen er kommen for sent.

Herovre går livet ved det gamle. Forretningslivet gå[r] mere og mere i stå. Forleden rejste direktør Fasting herfra for via Japan og Kina at begive sig til Danmark.

Vi er således kun to danske tilbage på filialen, og der er mulighed for, at jeg i løbet af en måned eller to rejser til Harbin, hvor vi har gode forretninger med opkøb af hvede og sojabønner for eksport til Europa.

Afskibningerne foregår enten via Dairen eller Vladivostok, og vi ekspederede således herfra for ca. 14 dage siden en damper med 5.000 tons bønner til England.

Jeg er glad for at komme til en ny plads. Nu har jeg siddet her i Vladivostok i ca. 3½ år, og i de sidste 1½ år har der næsten intet være at bestille, så det vil blive rart igen at komme til at bestille noget.

Så snart der foreligger noget bestemt herom, skal jeg omgående skrive. Men indtil I hører fra mig, kan I godt skrive hertil. Skulle jeg rejse herfra vil eventuelle breve blive mig tilsendt.

Sommeren er nu forbi, men vi har dejligt efterårsvejr. Det er ikke mere end tre uger siden, vi holdt op med at bade. Hele sommeren igennem har jeg gået i vandet op til to timer hver dag.

Jeg håber, at I har fået mit sidste brev af 10. juli.

I håb om, at I alle har det godt og er raske, sender jeg Eder alle de kærligste hilsener

Eders hengivne
F.

Harbin 1922-1929

Januar-november 1922

Handelen i Vladivostok er nærmest gået i stå, så Frederik overflytted til kompagniets filial i Harbin, der ligger i Manchuriet. Efter næsten to års lediggang kommer Frederik endelig til at bestille noget igen. Hans arbejdsopgave bliver at opkøbe hvede og sojabønner med eksport til Europa for øje.

Harbin, den 20. januar 1922

Kære Forældre og søskende [*Forældrene*]

Mange tak for Eders sidste breve af 15. og 23. november [1921], som jeg fik med to dages mellemrum. Brevet, som I havde sendt gennem Kompagniet, fik jeg i dag, og jeg skynder mig med at svare.

Mit sidste brev var af 17. oktober [1921], og jeg håber, at I allerede for længst har modtaget det.

Som I ser, er jeg nu her i Harbin og har været her i ca. 2 måneder, ja det er akkurat 2 måneder i dag, siden jeg ankom hertil.

Byen Harbin ligger ved Sungari-floden, en biflod til Amur, der hvor banen gennem Manchuriet skærer floden.

Forretningerne i Vladivostok har jo i længere tid været sløje, og efter direktør Fastings afrejse til Danmark var det meningen, at der kun skulle blive en mand tilbage i Vladivostok for at varetage vore interesser på denne plads.

Jeg blev anmodet om at blive siddende der og havde også givet min indforståelse, men da der netop blev en mand syg her i Harbin, anmodede direktør Fasting mig om at gå hertil, og efter at have fået mine gageforhold forbedrede, erklærede jeg mig indforstået, og en anden dansker, som ellers skulle have været afskediget, blev så tilbage i Vladivostok.

Her i Harbin består vore forretninger udelukkende af opkøb af sojabønner og hvede til eksport. Blandt vore konkurrenter er Østasi-

atisk Kompagni af de største, ellers er det russere og japanere, vi konkurrerer med.

På kontoret er vi kun to danske, bogholderen, som har været her et årstid og så jeg.

Jeg er for tiden kasserer, det er store summer, vi omsætter, således var kasseomsætningen i december måned godt 2½ million yen, eller hvad der svarer til 6½-7 millioner danske kroner. Resten på kontoret er jøder.

Kornforretningen er ny for kompagniet, vi har kun haft filial i Harbin i 2 år og aldrig før beskæftiget os med kornforretning i større stil, så vi må jo have de folk, der er kendt med denne specielle forretning.

Bestyreren, der altså er jøde, er en af kompagniets gamle folk, han har i mange år været vor repræsentant i Petrograd.

Byen her er i sin tid opvokset, da russerne fik koncession på anlægget af en jernbane gennem Manchuriet, og den blev da udset til administrationscentrum for denne jernbane.

Byen består af tre dele, den ny by, hvor jernbanens administration ligger, og hvor desuden de talrige jernbanefunktionærer bor, Pristan eller havnen, hvor forretningerne ligger, og den kinesiske by, Fudzidjan.

Indbyggertallet er temmelig stort, vel nok omkring 200.000, hvoraf ca. 60.000 er russere og resten kinesere. Tillige er der selvfølgelig en hel del udlændinge.

Denne vinter har været temmelig kold, vi har haft op til 38 graders kulde, nå, en sådan frost har jeg jo været ude for før i Sibirien, det koldeste, jeg kan huske, er 44 grader, det var i Barnaul, jeg tror i 1914.

Sne falder der ikke meget af her i Manchuriet, nedbøren falder om sommeren. Som by betragtet er Vladivostok langt at foretrække, men hvad hjælper det, når vi ikke havde noget at bestille.

På den anden side: Forandring fryder, siger man jo, og hvorfor skulle man så ikke tage en lille omgang mellem kinesere med.

Nu må jeg slutte for denne gang. Jeg skal nok snart skrive igen. Jeg håber, at I alle er raske og har det i bedste velgående, og i forventning om snart at høre fra Eder, sender jeg Eder alle de kærligste hilsener fra

Eders hengiven
F.

Min adresse er: The Sibirian Company
Pekarnaja ulitza 24
Harbin
Manchuria, China

Harbin, den 10. november 1922

Kære Forældre og søskende [*Forældrene*]

Idet jeg håber, at dette brev må nå Eder til julen, ønsker jeg Eder alle en rigtig glædelig jul og et godt og lykkeligt nytår.

Mange tak for Eders breve af 2. og 17. august, og i særdeleshed mange tak for de sendte billeder, som det har glædet mig meget at modtage.

Nu venter jeg blot snart at modtage de fotografier som søster lovede at sende mig, de vil jo være ulige mere aktuelle, og jeg længes meget efter at se, hvorledes I alle sammen ser ud.

Vi har nu vinter her, i går og i dag er der falden en del sne, og da frosten tog fat samtidig, krøb jeg straks i pelsen.

Floden vil sikkert også fryse til en af dagene, vi skulle bare have en ladning bøkker, som vi har købt et stykke oppe ad floden, vel hertil Harbin forinden, men det når vi nok, thi de har allerede været på vej i flere dage, så vi venter dem senest i morgen.

Hvorledes har I det alle sammen derhjemme? N[*iels*] P[*eter*] er stadig den eneste, jeg regelmæssig hører fra. Hverken Graves eller Kresten lader høre fra sig, til trods for at jeg dog en gang imellem skriver.

Er Theodor stadig hjemme? Det er hårdt, at arbejdsløsheden er så langvarig, nu bliver det vel ikke før til foråret, der kan blive tale om arbejde.

Herovre er forholdene ikke så gode, der er megen fattigdom mellem russerne, hvoraf jo den største del her i Harbin er flygtninge inde fra Rusland.

Bolsjevikkerne har jo stadig magten i Rusland, så der er forholdene ikke tiltalende, og mange af de herværende russere kan af politiske grunde ikke vende hjem.

Med vor forretning er det en anden sag, den er jo baseret på eksport til udlandet. Høsten har i år været særlig god, så vi har nok at gøre

med opkøb og afsendelse. Tiden går således hurtig for mig, jeg har det i alle henseender godt.

Har I haft en god høst i år?

Endnu en gang sender jeg Eder alle mine bedste juleønsker og forbliver med mange kærlige hilsener til Eder alle

Eders hengivne
Frederik

April-oktober 1923

Frederik genoptager korrespondancen med broderen Kresten. Han er utilfreds med både sine arbejdsvilkår og Det Sibiriske Kompagni. Endvidere har Frederik problemer med filialbestyrelsen i Harbin. En jøde, som ifølge Frederik kun vil ansætte andre jøder på kontoret. Frederik er derfor i vejen, og han vil gerne etablere et forretnings samarbejde med Kresten og hans arbejdsgiver P. Lauridsen.

Harbin, den 30. april 1923

Kære Broder [Kresten]

Er dit firma ikke interesseret i sojabønneeksporten?

Jeg kunne tænke mig, at – da P. Lauridsen er interesseret i margarinefabrikken »Alfa« – han da også er interesseret i den oliemølle, som leverer sojabønneolie til »Alfa«, og derfor også være interesseret i at komme i direkte forbindelse med det manchuriske sojabønne marked.

Sagen er nemlig den, at der her ved Sibikos Harbin filial hersker lidt ekstraordinære forhold.

Bestyrelsen, der i mange år har været vor repræsentant i Petrograd, er jøde, og som sådan vil han kun have jøder på kontoret. På den anden side forlanger hovedkontoret, at i alle tilfælde bogholderiet skal ledes af danske.

I sin tid kom jeg hertil som kasserer, men senere har jeg udelukkende haft med bogholderi at gøre. Du vil forstå, at en sådan stilling, selv om dagen ellers i enhver henseende er tilstrækkelig, i længden bliver utilfredsstillende.

Bogholderi har aldrig interesseret mig synderlig, og nu efter 10½ års ophold herude at falde til ro, i alle tilfælde foreløbig, som bogholder i Harbin frister mig ikke, men på den anden side tror jeg ikke, der foreløbig er udsigt til nogen forandring. Thi bestyrelsen her har taget det standpunkt at finde sig i at have en dyrt gageret mand siddende ved et arbejde, som ligeså godt kunne udføres af en hvilken som helst anden, hellere end at lade mig komme til at gøre nytte for min gage på anden måde, når det er et absolut forlangende fra hovedkontorets side, at jeg skal sidde her.

I sin tid skrev du, at dit firma havde vokset sig stor og stærk og at det ønskede at åbne på oversøiske pladser. Min tanke er derfor, at P. L[auridsen] og E[riksen] & C[hristensen]⁴¹ kunne tænkes at interessere sig for sojabønneeksporten.

Den årlige avl andrager ca. 45.000.000 pud eller op til 700.000 tons, så der er nok at handle med.

Eksporten går jo for størstedelen til Europa, men også Japan er en betydelig aftager, ligesom en del anvendes i herværende oliemøller, hvis produktion eksporteres til Europa, og den del af sojakagerne, der ikke anvendes her, sælges til Japan. Direkte til Danmark foretages der også afskibninger ud over Ø[stasiatisk] K[ompagni]s tilførsler til egne oliemøller. Vi har således foretaget enkelte afskibninger til Aarhus og Esbjerg.

England er den største aftager, og markedet ligger i London. For derfor i det hele taget at kunne beskæftige sig med sojabønneforretningen må man have egne folk i London. Har dit firma det?

Sojabønneeksporten kan give god fortjeneste, når man har tilstrækkelig kapital, og organisationen i London er i orden.

Ø[stasiatisk] K[ompagni] er den største opkøber. Deres position er meget stærk som følge af, at de har deres egne dampere og oliemøller. I år kommer vi temmelig nær op på siden af dem. Endvidere er der to russisk-jødiske firmaer: S. Soskin & Co. og The Anglo Chinese Eastern Trading Company. Også de japanske firmaer Suzuki & Co. og Mitsui er betydelige eksportører såvel til Europa som Japan.

Hvis du tror, at dit firma kunne tænkes at interessere sig for en sådan plan, beder jeg dig på en diskret måde hentyde hertil. I bekræftende fald kan jeg så skrive en almindelig beretning om forholdene ved opkøbet her i Manchuriet og afskibningen fra de to havne Vladivostok og Dairen, ligesom jeg ville sætte pris på, hvis P. L[auridsen] kunne ønske sig at gå ind for den manchuriske forretning, at firmaet tilskrev mig direkte om dets synspunkter.

Et eventuelt telegram ville jeg foretrække adresseret til: Gravesen Danish Consulate Harbin. Vi har Bentley, A. B. C. 5th og 6th edition og Maconi Coder.

41. A/S Eriksen & Christensen var et korn- og foderstoffirma i Esbjerg.

Eventuel korrespondance vil det være praktisk at sende via USA med kopi via Rusland, da denne sidste er den hurtigste vej, men foreløbig ikke så sikker.

Af telegrammerne ser jeg, at den danske handelsdelegation, hvoraf vor direktør Hjerl Hansen er medlem, har sluttet overenskomst med Sovjet⁴². Hvor omfattende denne overenskomst er, kan man ikke se, da telegrammerne er meget kortfattede.

I alle tilfælde kan man sikkert gå ud fra, at følgerne ikke bliver særligt omvæltende. Udførslen fra Rusland er jo regeringsmonopol, og den giver Sovjet sikkert ikke fra sig, da det jo er den eneste vej at skaffe sig penge på.

Jeg kan næppe tro, at Sovjet har anerkendt de danske erstatningskrav, så vil vi ind i Rusland, må vi løbe risikoen og overføre ny kapital.

Hvad Sibiko angår, da kan jeg tænke mig, at vor direktør specielt har interesseret sig for smørproduktion og -eksport.

Det er muligt, at vi får lov til at oprette mejerier i Rusland og Sibirien, ja, måske et mere eller mindre begrænset monopol herpå, men her vil der heller ikke blive meget guld at vinde, thi kreaturbestanden er stærkt reduceret, i Sibirien mener man til ca. 20% af bestanden [fra] før krigen, og at nedgangen endnu ikke er standset.

For at skaffe penge påtænker Sovjetregeringen, til trods for den rimeligvis i de nærmest følgende år permanente hungersnød, at ville eksportere korn.

Som følge af regeringsmonopolet på den indenlandske handel vil køberne af kornet ikke få noget med opkøbet at gøre, men Sovjetrege-

42. Handelsdelegationen blev nedsat af den danske regering. Formålet var at indgå en overenskomst med den russiske bolsjevikregering om dels at få godtgjort erstatninger til de danske virksomheder, som havde fået nationaliseret deres forretninger i Rusland og Sibirien, dels at indgå fremtidige koncessionsaftaler om handelen i Sibirien. Førstnævnte lykkedes ikke, da de bolsjevistiske ledere ikke ønskede at indgå aftale om økonomisk kompensation til de danske virksomheder, der havde lidt tab ved nationaliseringerne i tiden efter den russiske oktoberrevolution. Mht. koncessionsaftalerne gik det straks bedre. Bl.a. indgik Det Sibiriske Kompagni en koncessionsaftale med den russiske regering om, at kompagniet i en treårig periode skulle stå for salg af de sibiriske mejeriprodukter til udlandet. En aftale, der indeholdt så mange restriktioner, at den ikke blev fornyet, da koncessionsaftalen sluttede i 1926.

Den danske handelsdelegation ankommer til Moskva i foråret 1923. Manden med overskægget i midten af billedet er Det Sibiriske Kompagnis direktør H. P. Hjerl Hansen. Udover H. P. Hjerl Hansen var handelsdelegationen sammensat af delegationslederen Clan (længst til venstre på billedet), generalkonsul Leth og assistent i Udenrigsministeriet – senere udenrigsminister – Gustav Rasmussen (til højre for H. P. Hjerl Hansen). Foto fra H. P. Hjerl Hansen »Danske Pionerer i Sibirien«, 1949.

ringen vil selv bringe kornet frem til afskibningshavnene, hvor salget vil finde sted.

Hvad mig selv angår, da lever jeg i bedste velgående. Alt går ved det gamle, dvs. stille og roligt.

Hvis der på rette sted er interesse for ovennævnte forslag, håber jeg omgående at høre fra dig og eventuelt også fra firmaet.

Til slut sender jeg Eder alle tre de venligste hilsener

Eders hengivne
F.

Harbin, den 20. juni 1923

Kære Alle sammen [Kresten]

Mange tak for Eders sidste brev af 27. maj, som jeg modtog i går.

Ligeledes tak for de to billeder af Svend, er han virkelig kun 2^{1/2} år på det sidste billede, han ser stor ud. Sammenlignet med familiebildet (fra ca. 1904) synes jeg, at han ligner sin far, i alle tilfælde næse og mund, men det er jo ikke så let at bedømme på så lang afstand.

Jeg håber, at I har modtaget mit brev af 30. april, og at du har følt dig for på rette sted angående mit forslag. Hvis firmaet har interesse for projektet, og den nødvendige kapital er til stede, er jeg overbevist om, at der kan oparbejdes en god og indbringende forretning.

I særdeleshed vil dette være tilfældet, hvis opkøbet herovre kommer til at stå i intim forbindelse med en oliemølle derhjemme. Det er denne kombination og selvfølgelig også sine egne skibe, som Ø[stasiatisk] K[ompagni] kan takke for sin delvise overlegenhed i konkurrencen.

Egne oliemøller og dampere er selvfølgelig idealet for sådan forretning, thi så kan man jo tagende konjunkturernes på verdensmarkedet i betragtning enten afsætte de svømmende partier til England eller Kontinentet eller tage dem til Danmark til forarbejdning.

Men alene samarbejdet med en oliemølle vil være tilstrækkelig for at sikre sig et godt resultat, thi selv uden det er forretningen indbringende. Sibiko har jo hverken egne skibe eller forbindelse med nogen oliemølle.

Jeg har bragt i erfaring, at firmaet S. Soskin & Co., som jeg nævnte i mit sidste brev, leverer [til] en oliemølle i Esbjerg dets årlige forbrug af sojabønner, dog er det ikke lykkedes mig at få oplyst hvilken mølle. I påkommende tilfælde måtte E[riksen] & C[hristensen] sikkert let kunne komme i forbindelse med denne mølle.

I det hele taget lader det til, at oliemølleindustrien i Danmark i de senere år har udviklet sig, da jeg var hjemme, synes jeg ikke, man kendte andre end P. C. Olsen, L. Holmblad, Aarhus Oliemølle og Ø[stasiatisk] K[ompagni]s sojakagefabrik.

Af margarinefabrikker er der vel også kommen en del flere, end der var for en halv snes år siden.

P. L[auridsen] har vel ikke nogen forbindelse med Korn- og Foderstofkompagniet i Aarhus?

I sin tid havde Sibiko gennem Chr. G. Hansen forbindelse med Aarhus Oliemølle, men denne blev uden særlig betydning og er vist senere gået helt i stykker.

Hvis P. L[auridsen] og E[riksen] & C[hristensen] har forbindelse med K[orn-] & F[oderstof]komp[agniet], vil jeg selvfølgelig meget frabede mig at få mit navn og forslag nævnt i den retning, da det jo så uvægerligt ville komme hovedkontoret for øre.

Hvis der viser sig god jordbund for mit forslag, og dit firma skulle ønske det, kan jeg eventuelt, uden på nogen måde at bryde med Sibiko, tage ferie, og ved forhandling derhjemme kan planen nærmere udarbejdes.

På den anden side vil du jo sikkert forstå, at jeg ikke ønsker at komme ind på enkeltheder, og at de oplysninger, jeg har givet i mine to breve, ikke kommer længere end til dit kendskab, uden at der er begrundet håb om opnåelse af det ønskede resultat. Thi en sådan forhandling ville, om den kom til hovedkontorets kendskab, kun blive til skade for mig i mit forhold til Sibiko, og sådant vil jeg selvfølgelig for enhver pris undgå, thi en fugl i hånden er bedre end ti på taget. Og i særdeleshed gælder dette i disse tider.

Angående pelsværk da vil der sikkert være nogen fordel om ikke stor ved indkøb her. I skriver intet om, hvad der specielt ønskes.

Her i Harbin kan bl.a. skaffes blåræve, røde ræve, egern, ilder, mår, hermelin, zobler o.a., alt sammen i rå tilstand. Forarbejdning må finde sted i Danmark. For eks[empel] vil en god blåræv i øjeblikket koste 25 a 50 \$, zobler 25 a 35 \$.

Priserne er selvfølgelig svingende, men hvis I vil opgive mig, hvad der ønskes, samt prisen på vedkommende artikel i Danmark, såvel som også, hvor meget I ønsker at spendere, skal jeg, hvis det viser sig at være fordelagtigt, med fornøjelse købe alt, hvad I kan ønske Eder.

Selv har jeg ikke noget indgående kendskab til pelsværk, men til efteråret til sæsonens begyndelse kommer der en dansker hertil, som opkøber til et pelsfirma i New York, og jeg vil gennem ham kunne skaffe absolut gode ting.

Forsendelse kan ske i postpakker. Hvis der er nogen indførselstold

i Danmark, må denne naturligtvis tages i betragtning, når I opgiver mig priser.

Jeg håber nu snart at høre fra dig angående mit brev af 30. april og slutter for denne gang med de bedste hilsener til Eder alle tre fra

Eders hengivne
F.

Harbin, den 30. august 1923

Kære Broder [*Kresten*]

Mange tak for dit brev af 29/7.

Jeg kender desværre ikke noget til, hvilken ring af selskaber Oversøisk Kompagni nærmest slutter sig til, eller om det er frit stående. Med Sibiko har Oversøisk Kompagni absolut ingen forbindelse.

Det selskab, som jeg tidligere har omtalt, er Det Almindelige Handelskompagni – Alminko, som blev dannet i 1916, og hvortil Sibiko overgik, eller rigtigere, på hvis grundlag Alminko dannedes. Handelsbanken er vor bank, og så vidt jeg ved, er det Landmandsbanken og Privatbanken, der i fællesskab financierer Oversøisk Kompagni.

Hvis det er dig muligt, ville det være rigtigst, inden du omtaler noget overfor E[*riksen*] & C[*hristensen*], at få oplyst, om Oversøisk Kompagni har nogen forbindelse med Det Transatlantiske Concern (*Externa*).

I bekræftende fald vil sagen komme til at ligge noget anderledes, idet Russisk Asiatisk Kompagni, et af Transatlantisk Kompagnis⁴³ datterselskaber, har filial her i Harbin.

Hvis E[*riksen*] & C[*hristensen*] derfor, foranlediget af din henvendelse, begynder at arbejde med planen om at gå ind for opkøb af sojabønner, kunne det gå således, at E[*riksen*] & C[*hristensen*] gennem deres forbindelse med Oversøisk Kompagni ville søge planen realise-

43. Det Transatlantiske Kompagni blev stiftet i 1916 af Harald Plum som holdingselskab for en række forretningsaktiviteter inden for handel og industri. Hovedmarkedet i Rusland gik tabt efter oktoberrevolutionen i 1917. Efterfølgende indledte Det Transatlantiske Kompagni en tabsgivende ekspansion med økonomisk støtte fra Landmandsbanken. Det Transatlantiske Kompagni krakkede i 1922 og bidrog kraftigt til Landmandsbankens fallit samme år.

ret gennem Russisk Asiatisk Kompagnis filial her i Harbin, hvilket jo ville blive det modsatte af min hensigt.

Hvad angår Esbjerg Sojakagefabrik, da binder dens tilslutning til De Danske Oliemøller og Sæbefabrikker den vel ikke med hensyn til opkøb af råvarer, men jeg går ud fra, at den står frit stillet i denne henseende.

Med hensyn til repræsentation i London, da vil en sådan efter min mening være uheldig gennem Aarhus Oliemølle, men det er jo et spørgsmål, som kan behandles, når den tid kommer.

Hvad kan grunden være til at P. L[auridsen] og E[riksen] & C[hristensen] ophæver samarbejdet? Har en af parterne lidt større tab?

Jeg beder dig altså undersøge forholdet med Oversøisk Kompagni, og hvis der ingen forbindelse er med Transatlantisk, beder jeg dig omtale planen for E[riksen] & C[hristensen].

Jeg går ud fra, at E[riksen] & C[hristensen] i enhver henseende er kapitalstærk nok til at magte et sådant opkøb.

Da du har et godt bekendtskab med en af underdirektørerne i E[riksen] & C[hristensen], ville det være heldigst, om du rent privat kunne tale med ham om planen, da jeg ville foretrække, at planen ikke officielt blev forelagt direktionen i E[riksen] & C[hristensen], uden at der er håb om et heldigt resultat.

Jeg ville have skrevet dette brev mere udførligt, men har desværre ikke mere tid, da dette brev skal af sted med posten med det samme.

Posten gennem Sibirien går kun en dag om ugen. Med næste post skal jeg skrive udførligt.

Mange hilsener til Eder alle tre

Eders hengivne
Frederik

Harbin, den 6. september 1923

Kære Broder [Kresten]

I fortsættelse af mit brev af 30. august vil jeg gerne i dag samlet præcisere, under hvilke forudsætninger, jeg vil anse det for rigtigst at påbegynde eventuelle forhandlinger med E[riksen] & C[hristensen].

For det første skulle der ikke gerne gennem Oversøisk Kompagni

være nogen forbindelse mellem Transatlantisk (Externa) og E[riksen] & C[hristensen], således at resultatet, som nævnt, skulle blive, at Transatlantisks organisation (Russisk Asiatisk Kompagni) blev benyttet til planens udførelse.

Dernæst håber jeg ikke, at grunden til at P. L[auridsen] ophæver sit samarbejde med E[riksen] & C[hristensen], er den, at E[riksen] & C[hristensen]s finansielle stilling ikke er så stærk som ønskelig.

Dette spørgsmål har jo stor betydning med hensyn til, at E[riksen] & C[hristensen], besluttede sig til at tage opgaven op, senere ikke skulle være i stand til at fuldføre den på grund af svigtende finansiell evne.

Ø[stasiatisk] K[ompagni] og Sibiko er kapitalstærke konkurrenter, hvorfor tilstrækkelig kapital er nødvendig betingelse for, at forretningen kan blive indbringende.

Som delvis basis for en eventuel organisation vil sojakagefabrikken i Esbjerg være af overordentlig betydning, thi, som nævnt, kan jeg ikke tro, at den som medlem af Sammenslutningen af Danske Oliemøller og Sæbefabrikker er bundet med hensyn til anskaffelse af råvarer.

Endvidere vil det sikkert gennem sammenslutningen være betydelig lettere for E[riksen] & C[hristensen] at komme til forretning med andre oliemøller om levering af sojabønner.

Den egentlige basis må ligge i London, thi det er kun den internationale føling med korn- og oliemarkedet i London, der kan sikre imod at komme til at ligge under i konkurrencen.

Jeg kan ikke tro, at det vil være muligt at lede opkøbet her i Manchuriet fra Esbjerg. E[riksen] & C[hristensen] må derfor have egen repræsentant i London, hvilket, hvis de ikke allerede har det, vel også vil være af betydning for deres øvrige forretning.

En enkelt eller endog et par oliemøllers forbrug af sojabønner vil ikke være i stand til at give en organisation her i Manchuriet tilstrækkelig at bestille, der skal regnes med en mindsteomsætning af 50.000 tons, og for at afsætte et sådant kvantum er egen repræsentation i London nødvendig.

For E[riksen] & C[hristensen] vil tidspunktet til at gå ind for den manchuriske forretning være særdeles heldigt.

S. Soskin & Co., der jo har haft mange leveringer til Esbjerg Soja-

kagefabrik, har i den sidste sæson tabt en stor del af deres kapital, som følge af ganske fejlslagne spekulationer på børsen i Dairen såvel som ved uheldige leveringskøb her i Harbin.

Resten af deres kapital er bundet i faste ejendomme og floddamper, således at firmaet til kommende sæson står uden arbejdskapital.

S. Soskin er for kort tid siden afrejst til Amerika og Europa for at søge efter ny kapital, men hvorvidt dette vil lykkes for ham, er måske tvivlsomt.

Jordskælvet i Japan vil vel heller ikke blive uden indflydelse på de japanske eksportfirmaers konkurrenceevne.

Når jeg nævner et mindsteopkøb på 50.000 tons, er det ikke meningen, at hele dette kvantum nødvendigvis må afsættes i Europa, en del kan afsættes til Dairen og Japan.

Men for at give opkøbsstationerne stadig beskæftigelse er det nødvendigt at indstille sig på en sådan omsætning. Ø[stasiatisk] K[om-pagni] eksporterede f.eks. i sidste sæson ca. 200.000 tons til Europa.

Angående kapital da vil ca. 15.000£ være nødvendig, for at forretningen herovre kan gå rundt. Opkøb til Europa finansieres ved akkreditiver.

Hvad angår arbejdsmåden, da mener jeg, at opkøbet til Europa skal udføres efter faste opkøbsordrer og for den beordrende plads' regning og risiko, medens forretningen på Dairen og Japan drives for den manchuriske afdelings egen regning.

Jeg tror nu i mine sidste fire breve at have givet dig så mange oplysninger, at du i påkommende tilfælde vil være i stand til at opridse for rette vedkommende et foreløbigt billede af forholdene herovre, hvorefter jeg, som sagt, er parat til, hvis der viser sig jordbund for mit forslag, at påtage mig at organisere et opkøb her i Manchuriet.

Som tidligere skrevet beder jeg dig gå varsomt frem og kun, hvis du får indtrykket af, at der virkelig er interesse for forslaget og begrundet håb om det ønskede udfald, da at føre forslaget frem for direktionen i E[riksen] & C[hristensen].

Det er muligt, at jeg rejser til Vladivostok i den nærmeste fremtid for længere tid, så jeg beder dig om ikke at sende noget telegram, uden at det er højst nødvendig, da jeg ikke vil risikere at et sådant i min fraværelse blev censureret af uvedkommende (det er jo mellem jøder, man befinder sig).

Der vil jo også være tilstrækkelig tid, da først næste sæson kan komme i betragtning.

I håb om snart at høre fra Eder slutter jeg med de venligste hilsener til Eder alle tre

Eders hengivne
Frederik

P.S. Er der ikke to oliemøller i Aarhus, Aarhus Oliemølle og Aarhus Oliefabrik, eller er det ét foretagende⁴⁴. Til sidstnævnte har vi haft enkelte afskibninger.

Harbin, den 19. oktober 1923

No. 1⁴⁵ [*Kresten*]

wuvne	E & C [<i>Eriksen & Christensen</i>]
wuvsy	E & C interesserer sig for planen. Send omgående detaljeret beskrivelse af forholdene i Manchuriet.
wuvur	E & C er stærkt interesseret. Send omgående detaljeret beskrivelse af forholdene i Manchuriet.
wuvys	E & C er stærkt interesseret og ønsker snarest planen realiseret. Send derfor omgående detaljeret oplysninger om forholdene i Manchuriet.
wuyap	Jeg foreslår, at du snarest søger ferie.
wuygd	Jeg foreslår, at du søger ferie med hjemrejse til foråret.
wuyir	Jeg foreslår, at du omgående søger ferie med hjemrejse snarest mulig.
wuylj	E & C er principielt indforståede, og ønsker planen realiseret snarest. Send omgående oplysninger om forholdene i Manchuriet.

44. Som Frederik er inde på, er der tale om én virksomhed. Aarhus Oliefabrik A/S blev oprettet i 1871 som Aarhus Palmekærnefabrik. Virksomheden ændrede i 1892 navn til Aarhus Oliefabrik. Virksomheden leverede oprindeligt oliekerer af pressede palmekerner til landbruget, men efterhånden blev virksomhedens hovedprodukt vegetabiliske olier til fabrikation af margarine.

45. Frederik anvender Bentley's Phrase Code i telegrammet til sin bror Kresten.

- wuymk E & C er principielt indforståede, og ønsker planen realiseret snarest. Send omgående oplysninger om forholdene i Manchuriet, og søg ferie med hjemrejse til foråret.
- wuyos E & C er principielt indforståede, og ønsker planen realiseret senest til næste sæson. Send omgående oplysninger om forholdene i Manchuriet og søg ferie med hjemrejse til foråret.
- wuypa E & C er principielt indforståede, og ønsker planen realiseret senest til næste sæson. Send derfor omgående oplysninger om forholdene i Manchuriet.
- wuyut Jeg har endnu ikke haft lejlighed til at forelægge E & C planen.
- wuyvy Planen er forelagt, men resultatet ubekendt.
- wuzer Planen er forelagt. Resultatet ventes snarest. Vil da telegrafere.
- wuzte Planen er forelagt og resultatet ventes tilfredsstillende.
- wuzuv E & C interesserer sig ikke for planen.
- wuzwy E & C interesserer sig ikke for tiden for planen.

November 1924

Grundet faderens begravelse har Frederik været på sin første »ferie« i Danmark siden sin afrejse fra landet i 1912. Detaljeret rejsebeskrivelse af Frederiks tur fra Danmark via Sverige, Finland og Rusland tilbage til filialen i Harbin i Manchuriet.

Harbin, den 20. november 1924

Epistel

Som allerede meddelt afrejste jeg fra København lørdag den 18. oktober med færgen til Malmø.

Da jeg om torsdagen kom til København, var der allerede arrangeret billet over Sverige, hvilket jeg ikke kunne have noget imod, da jeg ikke tidligere har rejst den vej.

Ved ankomsten til Malmø stiftede jeg straks bekendtskab med det svenske toldvæsen, og for første gang på mine rejser måtte jeg betale told. Det kongelige svenske toldbetjentes skarpe blikke opdagede snart, at jeg havde 25 cigarer (to dåser shagtabak undgik de ransa-

Familien Gravesen ved faderens begravelse i 1924. Øverst til venstre: Theodor, Frederik, Niels Peter og Kresten. Nederst fra venstre: Graves, moderen Johanne, Karoline og Karl. Foto fra Graves Th. Gravesen »Erindringer og iagttagelser«, 1956.

gende øjne) og da man kun må have siger og skriver 10 stk. cigarer ufortoldede med sig ind i Kongen af Sveriges lande, måtte jeg erlægge 2,25 kr. i gode svenske penge til Hans Majestæts toldkasse.

Da dette var overstået, rullede vi lettet af til Stockholm, hvortil vi ankom søndag morgen. Stockholms banegård er gammel og gør ikke noget tiltalende indtryk, ligesom den hvad travlhed angår ikke nær kan komme op på siden af Københavns Banegård.

Da damperen til Helsingfors ikke skulle afgå før om eftermiddagen, gik vi ud for at se på byen, der er beliggende på flere holme og op ad skærgårdens klippefulde skrænter.

Husene er overvejende af et mørkere udseende end i en dansk by, og man mærker ikke noget til en storstadsagtig færdsel.

Vi var inde på Nationalmuseet, hvor bl.a. den store og særdeles smukke malerisamling repræsenterer mange tiders og arters kunst. Vi besøgte ligeledes det store pragtfulde kongelige slot (er det ikke Slots-holmene, denne bydel hedder). De omliggende gader er her meget smalle med endnu smallere sidegader, over hvilke der flere steder mellem de ret høje huse i 3-die og 4-de etage fører lukkede overgange. En ejendommelighed ved denne bydel er også, at der i regelen er en sidegade mellem de enkelte huse.

Afrejsen fandt sted kl. 5 eftermiddag, på hvilket tidspunkt det allerede var omtrent mørkt, så vi desværre gik glip af synet af de vidunderlige udsigter, som der efter sigende skal være under sejlturen ud gennem skærgården.

Først kl. 10 nåede vi ud i åben sø. Vejret var omtrent stille, så damperen vippede næsten slet ikke, og om søsyge kunne der således ikke for nogens vedkommende blive tale om. Det skulle da være, om alene tanken at være på vandet skulle kunne foranledige en ikke søstærk passager til at gennemgå søsygens kvaler.

Næste morgen, da jeg vågnede, var vi allerede inde i den finske skærgård. Bugtende sejlede vi langsomt frem mellem klipperne, af hvilke mange knapt nåede frem over vandoverfladen, og sejlløbet var ofte så smalt, at to dampere ikke ville kunne passere hinanden.

På flere af skærene, der i mange tilfælde var fuldstændig bar klippe, var øens navn malet. En foranstaltning, som jeg i mange henseender finder praktisk og efterfølgelsesværdigt.

Jeg antager, at grunden til, at damperen foretog den vanskelige

sejllads mellem skærene og ikke, som f.eks. da vi sejlede fra Helsingfors til København, holdt sig midt ude på fjorden i frit vand, var den, at et par dampere nogen tid i forvejen var stødte på miner (fra krigens tid) og gået under.

Ankomst til Helsingfors kl. 4 mandag eftermiddag. Da vi var nået gennem tolden var det mørkt, så der blev ikke nogen lejlighed til at se på byen. Efter at bagagen var kørt til banegården, og vi havde fået noget at spise, var vi en lille tur i biografteater, og tiden indtil kl. 10, da afrejsen skulle finde sted, gik således meget hurtigt.

Kl. 11 tirsdag morgen nåedes den sidste finske station: Rajajoki, og efter et overfladisk toldeftersyn rullede vi ind i det røde Rusland.

På grænsestationen, Bjeloostrow, var der skarp pas- og toldeftersyn, en russisk Harbin avis, som lå i bunden i en af mine kufferter, blev konfiskeret. Indenfor Sovjets grænser tåles ikke andet end de autoriserede regeringsblade.

Overfor udlændinge er undersøgelserne ikke overdrevent nærgående, men de indrejsende russiske undersætter eksamineres omhyggeligt, straks ved grænsen får de en forsmag på, hvad der venter dem i det fri Rusland. Deres pas og alle slags papirer prøves kritisk, og bagagen endevendes stykke for stykke. Hvis der findes ejendele, selv nok så ubetydelige, som ikke har været i brug, må der betales told, og taksterne er ikke lave.

Og en sådan russisk emigrant, som efter mange genvordigheder har fået indrejsetilladelse, kan risikere, når han kommer til sit bestemmelsessted, at blive interneret i flere måneder, medens hans forhold bliver undersøgt, om han har stået i forbindelse med de »hvide« eller har foretaget andre strafværdige skridt mod proletarietets diktatorer.

Fra grænsen til Leningrad er der et par timers kørsel. Langs med banen ligger der en mængde huse, som tidligere har tjent som sommervillaer for den forhenværende hovedstads befolkning. Nu står størstedelen tomme, og er i højeste grad forfaldne, hvis de da ikke er delvis nedbrudte, og træværket brugt som brænde – i de første revolutionsår var det en af de nemmeste måder at forskaffe sig brænde på.

Fra den finske banegård, der ligger nord for Nevaen og ikke har nogen forbindelse med de andre banegårde, må man køre hen til Oktoberbanegården (forhenværende Nikolajbanegården).

Bilerne og droscherne er gamle og ser frygtelige ud, men taksterne står i omvendt forhold til udseendet. Til at begynde med forlangte man op til 50 kroner for at køre, men efter at have talt lidt nærmere om det, lykkedes det os at blive transporterede for 15 kroner.

I Leningrad havde vi ca. 4 timers ophold, og vi benyttede tiden til en spadseretur på 26-de Oktoberprospektet (forhenværende Newsky). Vi kom forbi enkekejserinde Dagmars palads, Kazan Katedralen og det kejserlige Vinterpalads.

Dette uhyre slot, hvis ene side vender ud mod Nevaen, medens den anden side vender ud mod en mægtig plads, hvis modsatte side begrænses af Admiralitetet, er nu indrettet til historisk museum, bl.a. skal Alexander den 3-dies og Nikolaj den 2-dens værelser endnu stå urørte. Mur og rækværk om haven er brudt ned, og på steder, hvorhen tidligere udenforståendes blikke end ikke nåede, leger nu proletaria-tets børn.

Det indtryk, man efter et så flygtigt bekendtskab med Leningrad får, er, at den travlhed, der tilsyneladende hersker, er uden mål, folk færdes på gaden mere, fordi de ikke har noget nyttigt at tage sig for. Alt har et gråt og snavset udseende, der trænges til reparationer, kalk og maling. Velklædte mennesker er en sjældenhed på gaderne.

Sporene af den oversvømmelse, om hvilken der skreves så meget i aviserne, var næsten udslettede. I de første dage efter den havde der været arbejdet både dag og nat med meget store arbejdshold for at bringe alt i orden. Avisernes meddelelser om alle de mennesker, der var druknede, har ikke noget på sig, fakta er, at højst ti mennesker er omkomne – telegrammerne nævnte vist mindst 3.000.

Ved otte tiden om aftenen afgik nattoget til Moskva, hvortil vi ankom onsdag eftermiddag kl. 11.

På grund af hele regeringsapparatets centralisering i Moskva, er byen overbefolket, og der hersker et meget livligt røre på gaderne, men her som i Leningrad er indtrykket det samme: Gråt i gråt og overalt stor trang til reparationer. Her som der er al planmæssig privat virksomhed uddød som følge af uforholdsmæssig høje skatter, så godt som al virksomhed er statsdreven.

Efter 4 timers ophold i Moskva påbegyndte vi 7 dages turen med den sibiriske ekspres.

I toget fandtes kun én international sovevogn, resten var alminde-

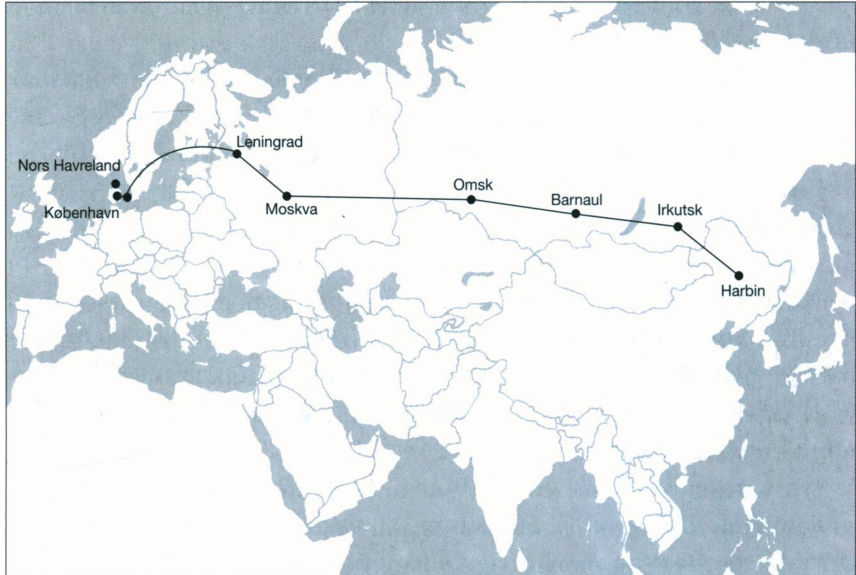
Novo-Nikolajevsk. Byen, som ligger ved Obj-floden, fik ved etableringen af den transsibiriske jernbane en stor handelsmæssig betydning for både Det Sibiriske Kompagni og de andre dansk-russiske handelsforetagender. Foto fra Hjerl-Fonden (ukendt datering).

lige russiske 2-den og 3-die klasses vogne. Nu var det så viseligt og for passagerens behagelighed så praktisk indrettet, at den internationale vagon var sidst i toget, medens spisevognen, som jo skulle have den største og mest købedygtige del af sit publikum var den næstforreste vogn, men dette, tænker jeg, var en speciel opmærksomhed mod det publikum, som havde råd til at rejse i sovevognen: Vi måtte nu tre gange om dagen foretage en spadseretur gennem de snavsede og overfyldte 2-den og 3-die klasses vaggoner.

Turen fra Moskva går først mod nord til Jaroslavl, hvor Volga passerer, derefter mod øst efter Wjatka, Perm og Jekaterinburg. Landskabet er for størstedelen skovbevokset, den frugtbare sorte jord ligger syd for Moskva. Jekaterinburg ligger et stykke inde i Uralbjergene, der her ikke er så høje, som længere mod syd, og man lægger næsten ikke mærke til, at det er en bjergkæde, der passerer.

Fra Jekaterinburg går rejsen over Tjumen til Omsk, hvor vi støder til den transsibiriske jernbane. Turen mod øst er for så vidt interesseløs, idet vi kører hen over et ensformigt slettelandskab.

Når man fra toget betragter disse uhyre strækninger, tvinges man

Frederiks rejse 1924. Med afrejse fra København den 18. oktober kom Frederik via Malmø, Stockholm, Helsingfors, Leningrad, Moskva, Omsk og Irkutsk til Det Sibiriske Kompagnis filial i Harbin i Manchuriet den 31. oktober. En rejse, der varede 13 dage med en samlet strækning på ca. 8.300 km.

uvilkårligt til at tænke på, at meget her i verden er bagvendt indrettet. Europa siges at være delvis overbefolket, her venter endeløse jordstrækninger på at blive taget i brug for gavmildt at yde alt, hvad menneskene trænger til.

Dagene går, og vi passerer Novo-Nikolajevsk, Krasnojarsk og Irkutsk. Nu har jeg tre gange rejst syd om Bajkalsøen, og jeg er glad for, at det hver gang har været om dagen, thi naturen her er smuk og ejendommelig. Til at beskrive denne tur burde der en digters pen.

Fra Irkutsk kører man langs med Angara-flodens rivende strømme ud til station Bajkal. Her åbner sig et vidunderligt panorama, mod syd og øst hæver sig bag Bajkalsøens rene vande høje sneklædte bjerge, der flimrer og glitrer i den klare sol.

Banelegemet snor og bugter sig frem på strandbredden, næsten overalt hugget ind i de stejle klippeskrænter, ja selv hertil har den vilde natur mange steder ikke villet give plads, men man [*var*] her tvun-

get til at gå gennem klipperne. På denne forholdsvis korte strækning er der ca. 35 tunneller.

Mod aften var vi nåede over på den østlige side. Den nedadgående sols stråler kastede et rødtligt skær henover de højeste bjerges sneklædte toppe, og kun toget forstyrrede den tavse naturs højtidelige ro.

Tværs over søen fra station Bajkal til Mysovaja, den strækning, som tidligere færgen tilbagelagde, er der ca. 42 verst [*ca. 45 km*], syd om søen, hvor nu banen går, er der ca. 360 verst [*ca. 384 km*].

Onsdag formiddag den 29. oktober efter 7 dages kørsel ankom vi til Tschita, kun 3 minutter forsinkede. Her havde vi igen nogle få timers ophold, hvorefter vi rullede videre mod Manchuriets grænser.

Ankomst til station Manchuriet torsdag ved middagstid. Igen toldeftersyn og så videre efter Harbin.

Fra station Manchuriet til Harbin er der 22 timers kørsel, og vi ankom lykkelig og vel til Harbin kl. 11 fredag formiddag (stedlig tid) efter 13 dages rejse, det hurtigste turen under de nuværende forhold kan gøres på.

Mit ur, som jeg ikke havde stillet siden København viste nøjagtig 7½ times difference.

Marts-november 1925

Efter en del års lediggang får Frederik noget at bestille. Han er travlt beskæftiget med at lave forretninger i Harbin. Det Sibiriske Kompagnis omsætning i Manchuriet har aldrig været større, end den er nu. Virksomheden får større og større markedsandele. Dette på bekostning af konkurrenterne, som økonomisk ikke er i stand til at tage kampen op. De toneangivende i Manchuriet er Det Sibiriske Kompagni og Østasiatisk Kompagni (Ø. K.). Hvedehøsten slår fejl, men sojabønnehøsten ser ud til at blive god i denne sæson. Sociale uroligheder i Mellem- og Sydkina får i første omgang ingen betydning for Det Sibiriske Kompagni og Frederik.

Harbin, den 5. marts 1925

Kære Alle sammen [Niels Peter]

Mange tak for Eders breve af 10/11[-1924], 7/12[-1924] og 24/1[-1925] samt for jule- og fødselsdagshilsener.

Jeg beder Eder undskylde, at jeg hidtil ikke har svaret, men jeg har haft meget at bestille, siden jeg kom tilbage og har måttet opsætte fra den ene postdag til den anden.

Vi har i denne sæson haft ualmindelig meget at bestille og haft en omsætning som aldrig før, resultatet har også været tilfredsstillende, således at vi har haft noget for vort arbejde.

Konnossementet på bøgerne fik jeg rettidigt, men det var først for nogle dage siden, at kassen ankom hertil. Jeg havde ikke nogen specifikation over bøgerne, men så vidt jeg kan se, var alt i orden. Kassen var i alle tilfælde helt fuld.

Jeg siger Sylvia mange tak for den pæne julehilsen og tegningen, men når jeg skal være helt ærlig, synes jeg ikke, at den ligner helt.

Jeg har endnu ikke haft tid til at kopiere pladerne, som jeg havde med hjemmefra, men når jeg nu i den nærmeste fremtid tager fat, skal jeg med fornøjelse sende de ønskede aftryk til familien Toft.

Ja, herovre går alt ved det gode gamle, vi har som sagt udmærket at bestille i denne sæson, vi har således siden dens begyndelse, dvs. i

Kinesiske både, som transporterer sojabønner på Liao-floden i Manchuriet. Det Sibiriske Kompagnis filial i Harbin etablerede en omfattende handel med sojabønner med eksport til Europa for øje. Foto fra Hjerl-Fonden (ukendt datering).

de sidste 6 måneder, eksporteret et større kvantum sojabønner og olie til Europa end hele sidste år.

Priserne har været høje i Europa, og på grund af sterlingkursens stigning overfor yen og mexicanske dollars har der hersket særlig høje priser herude, og dette i forbindelse med en god høst både hvad kvantum og kvalitet angår, har givet os de bedste betingelser for en stor omsætning.

Tillige er flere af vore konkurrenter gået mere og mere bag ud af dansen, så det europæiske marked beherskes for en stor del af Ø[stasiatisk] K[ompagni] og Sibiko.

De gode bolsjevikker vinder mere og mere fodfæste herude. Den øst-kinesiske jernbane, som siden revolutionen har været ledet af et A/S, hvis aktiebesiddere opholdt sig i Paris, er siden oktober forrige år overgået til bolsjevikkerne og kineserne i fællesskab.

Rigtignok var banen i sin tid bygget for den russiske stats penge, men på grund af daværende politiske forhold blev der oprettet et A/S, og 50% af aktierne lød på russiske borgeres navne, selv om de faktisk

tilhørte og kontrolleredes af det russiske finansministerium, medens resten ejedes af den kinesiske regering.

Efter revolutionen flygtede de russiske aktieholdere til Paris, og herfra gjorde de krav på jernbanen, og ved hjælp af den franske regering havde de for så vidt arrangeret sig med kineserne.

Alt dette var selvfølgelig en torn i øjet på bolsjevikkerne, men for de forskellige Sovjetgesandter, som efter hinanden kom til Peking, var det umuligt at komme til en forståelse med den kinesiske regering. Det var først da Karakhan⁴⁶ kom herud, at man nåede over det døde punkt.

Han skal være en særdeles snild diplomat, og efter at han sidste sommer havde sluttet en foreløbig overenskomst med Pekingregeringen, kom han hen på efteråret til forståelse med Chang-tzo-ling⁴⁷, der her i Manchuriet hersker enevældig og ikke ville anerkende Karakhans overenskomst med Peking som gældende for Manchuriet.

I oktober måned blev der udnævnt en blandet russisk-kinesisk ledelse for jernbanen, og de af den gamle ledelse, der ikke i tide var nåede udenfor bolsjevikernes og de kinesiske myndigheders rækkevidde, sidder nu arresterede, og man har siden anstrengt sig for at finde et eller andet frem, hvorpå der kunne stilles en antagelig kriminel anklage op, uden at dette dog synes at skulle lykkes.

Kineserne hader den forhenværende jernbanedirektør, ingeniør Ostrumow, af et godt hjerte, thi han behandlede kineserne i almindelighed og den tidligere kinesiske del af jernbaneledelsen i særdeleshed som laverestående væsner og lagde ikke skjul på, at han anså dem for sådanne. Dog er det ikke lykkedes at finde andet end de

46. L. M. Karakhan. Vicekommisær i den russiske udenrigskommisariat. Spillede en fremtrædende rolle i forbindelse med de diplomatiske forhandlinger mellem Danmark og Rusland i 1918-1919. I begyndelsen af 1920'erne sendte den bolsjevistiske regering Karakhan til Kina for at være Sun-yat-sens politiske rådgiver i forbindelse med opbygningen af Guomindangs partiorganisation. Blev senere udvist af Kina for sin rolle i forbindelse med den kinesiske borgerkrig.

47. Chang-tzo-ling (1873-1928). Kinesisk general og aktiv deltager i den kinesiske borgerkrig. Som leder af Manchuriet hjalp han den japanske hær i opgøret mod Rusland 1904-1905. Chang-tzo-ling forsøgte til stadighed at udvide sin magtbase til det øvrige Kina. I 1926 erobrede han området omkring Beijing-Tianjin, men senere samme år blev han slået og fordrevet tilbage til Manchuriet. Chang-tzo-ling døde ved et bombeattentat i 1928. Et attentat, der blev udført af hans tidligere allierede, den japanske hær.

almindelige uregelmæssigheder, der hersker, hvor russerne administrerer, dvs. lidt bestikkelse og andet.

Ingeniør Ostrumow er en ualmindelig dygtig mand, og jernbanen lider et absolut tab ved hans afsættelse, men af optræden var han despot af den gamle russiske type, og dette tåles jo ikke i disse demokratiske tider.

Han havde kun ledet jernbanen i ca. 3½ år, men i denne tid var det lykkedes ham at komme størstedelen af den fra krigsårene herskende korrupsion til livs, og togene, der tidligere gik med døgnforsinkelser, kom nu på minuttet.

Karakhan har nu også opnået at få en overenskomst med Japan. Denne vil sikkert få meget omfattende virkninger.

Japanerne opnåede at få kontrollen over Sakhalins olie- og kulrigdomme, og derved at blive [u]afhængige af Amerika, ja, de har faktisk af gavn fået hele Sakhalin overladt, thi 50% af olieelterne har de ifølge overenskomsten fået udleverede til udnyttelse, og de resterende 50% har russerne jo ikke penge til at bearbejde, så disse vil også under en eller anden form blive udnyttede af dem. Så faktisk har de nu hele øen i deres magt, og en ting kan man være sikker på, nu da de små gule har fået deres rettigheder bekræftede, giver de dem ikke fra sig godvilligt.

I 1905 var de jo også blevne snydt, thi den sydlige del af øen, som de fik efter krigen, viste sig at være næsten værdiløs. Men det bliver jo nok Kina, som til sidst kommer til at lide under den russisk-japanske overenskomst. For Sakhalin har Karakhan sikkert vidst at kompensere sig på Kinas bekostning, og når tiden bliver moden dertil, vil det sikkert vise sig, at der eksisterer en forståelse mellem Rusland og Japan om Manchuriet. Hvad en sådan eventuel overenskomst går ud på kan imidlertid indtil videre kun være genstand for gisninger.

Brevene fra Mr. Nielsen vil jeg gerne have tilsendt, thi i en af dem skal der være et brev fra Vladivostok, som jeg gerne vil have fat i.

Nu slut for denne gang. Jeg håber, at I alle lever i bedste velgående og venter snart at høre fra Eder. Næste gang skal jeg svare omgående.

Mange hilsener til Eder alle

Eders hengivne
F. G.

Harbin, den 18. marts 1925

Kære Alle tre [*Kresten*]

Mange tak for Eders brev af 24. januar og for fødselsdagsønskerne.

Tillykke med afhændelsen af butikken. Jeg forstår, at I helt har forandret Eders planer med hensyn til byggeriet, og at I har forandret synspunkt hvad angår butikkens beliggenhed, når viadukten bliver til virkelighed. Eller er dette projekt måske skrinlagt foreløbigt?

Jeg synes ikke, det er nogen særlig stor leje, I får hos Andersen. Det er jo knapt så meget, som en almindelig lejlighed koster.

Er det så meningen, at du helt vil ofre dig for kornforretningen, eller har I andre planer under opsejling?

Vi har i denne sæson haft meget at bestille; siden dens begyndelse, altså i de sidste 6 måneder, har vi eksporteret et større kvantum soja-bønner og olie end hele sidste år.

Sidste års høst var både hvad angår kvantum og kvalitet særdeles god, men desuagtet tog spekulatøren i Europa allerede i august/sep-tember fat, og med en god efterspørgsel drev priserne helt op til 14£, og i enkelte tilfælde derover for oktober/november afskibninger og omkring 13£ for december/januar afskibning.

Spekulanterne havde opkøbt betydelige kvantiteter for at realisere varerne svømmende, ligesom også herværende eksportører havde foretaget forskellige usolgte afskibninger.

Efterhånden som varerne nærmede sig Europa, og salg skulle finde sted, viste det sig, at de forlangte priser var uopnåelige, og omkring nytår kom omslaget.

Priserne faldt hurtigt, men selv til 12,10£ og 12£ var det umuligt at finde købere.

Disse viste først interesse, da priserne var nåede ned til 11,15£ og 11,10£, ja, selv til 11,05£ blev der gjort forretninger med partier, som var nåede helt frem til udlosningsstedet.

Enkelte foretrak at udlosse bønnerne i europæisk havn i håb om bedring i priserne, men da disse fortsat var faldende, viste oplagring sig at være forbundet med yderligere tab, thi lagerpenge, assurance og kapitalrente for en sådan vare som sojabønner er betydelige.

Vi har således telegrammer om, at oplagte partier er solgt til priser, der med fradrag af omkostninger kun levner 10,10£.

For afskibninger i løbet af forår og sommer helt hen til juli/august synes priserne at skulle holde sig omkring 11,17,6/11,10£, hvilket i sammenligning med tidligere år ikke er nogen høj pris.

Spekulanterne fik således en ordentlig afklapsning, ligesom nogle af eksportørerne har haft ikke ubetydelige tab på usolgte afskibninger.

De fleste af vore konkurrenter går mere og mere bag ud af dansen. Vi er nu snart nået dertil, at det er Ø[stasiatisk] K[ompagni] og Sibiko, der behersker opkøbet og delvist tilbuddet herfra til Europa. I alle tilfælde er der nu ikke mere nogen eksportør i Nordmanchuriet, hvis opkøb kommer nær op på siden af vore og Ø[stasiatisk] K[ompagni]s.

Soskin og Anglo Chinese Eastern Trading Co. lider af kapitalmangel til eksport i større stil, og japanerne holder sig mere til Sydmanchuriet og det japanske marked.

Det store franske kornfirma, Dreyfus, sendte i efteråret en repræsentant herud, men de har været meget uheldige med deres forretninger.

Vi solgte dem et par damperladninger f.o.b. Vladivostok, men, som det senere har vist sig, forpassede de det gunstige tidspunkt for salg og har senere måttet tage et tab på ca. 2£ pr. tons, så det er muligt, at de taber lysten til at fortsætte, i særdeleshed da deres repræsentant døde for en månedstid siden. Deres tab andrager sig efter vore beregninger til ca. 30.000£.

Spekulationen i sojabønner er farlig, delvis som følge af, at sojabønnernes pris, sikkert mere end noget andet oliefrø, påvirkes af pris-svingningerne i så godt som alle andre oliefrøsorter.

Spekulationen kan give penge, men det er lettere at tabe. Alligevel kan der tjenes gode penge ved sojabønneforretningen, men der skal da organiseredes direkte opkøb på tilførselspladserne, og salg skal ske direkte til børsen i London eller til oliemøllerne i Europa.

Hvis E[riksen] & C[hristensen] interesserede sig for sojabønneforretningen herovre var det netop tid nu til at gå ind for den, nu da flere af konkurrenterne er svage, og der endnu ikke har vist sig nye på scenen.

Men du skal ikke tale med dem herom. Lad dette spørgsmål være

gemt indtil videre, eller indtil E[riksen] & C[hristensen] selv kommer i tanke derom.

Nu slut for denne gang. Jeg håber, at I alle har det i bedste velgående, og venter snart at høre fra Eder igen.

Mange hilsener fra

Eders hengivne
Frederik

Harbin, den 19. juli 1925

Kære Alle sammen [Graves?]

Mange tak for Eders breve af 16. april og 28. maj, som jeg modtog rettidigt begge to.

Jeg beder Eder undskyldte, at det er så længe siden, jeg har skrevet et længere brev, men vi har haft ualmindelig meget at bestille hele vinteren og foråret igennem.

Det har været et rekordår for os, hvad vor omsætning angår, men nu er vi omtrent færdige med den gamle høst og kan tage os et lille pusterum, inden den nye høst kommer frem. Dvs. vi begynder allerede om en lille månedstid at afslutte kontrakter om køb af den nye høst, selv om bøtterne ikke kommer frem før sidst i oktober og først i november.

Vi har haft en meget varm sommer i år. I dag viser termometret 26 grader Reaumur eller ca. 33 grader Celsius i skyggen, så det er noget andet, end da jeg sidste år ved denne tid gik hjemme og frøs.

Desværre har vi kun fået lidt regn, så hvedehøsten har lidt en del, hvilket ikke står til at oprette, selv om det i de sidste dage har regnet en del, ja, for nogle dage siden havde vi et regnskyl eller nærmere skybrud, der varede en lille times tid og gav os så meget regn, at det på flere steder stod over en alen højt i gaderne.

For sojabønnerne har vejret derimod været særdeles godt, idet disse ikke kræver vand før nu, og da der synes at være begyndt en regnperiode, er udsigterne således foreløbig de bedste.

I har måske læst i aviserne, at der har været enkelte uroligheder nede i Sydkina, omkring Shanghai og Kanton. Jeg kan tænke mig, at

I eventuelt har troet, at disse uroligheder har kunnet have indflydelse på tilstandene heroppe i Manchuriet. Dette er langt fra at være tilfældet.

For det første er de egne, hvor urolighederne har fundet sted, lige så langt herfra, som Italien og Nordafrika er fra Danmark, og for det andet er forholdene dernede helt anderledes end heroppe, idet der nede i disse egne er en hel del bjergværks- og fabriksdrift, og som følge deraf er befolkningen dernede mere at sammenligne ved en byarbejderbefolkning, medens kinesernes hovedbeskæftigelse heroppe hovedsagelig er agerbrug.

Urolighederne begyndte for halvanden til to måneder siden, og er mere eller mindre inspirerede af de russiske bolsjevikker, som i de sidste par år har anvendt store summer på propaganda blandt kinesiske studenter og den kinesiske arbejderbefolkning.

Disse bestræbelser er for så vidt også blevne kronet med held, idet det er lykkedes dem at få den dårligt betalte arbejderbefolkning til at erklære strejke. Dette har været så meget lettere for dem, idet de, foruden rigelig pengeunderstøttelse til de strejkende, har forstået at kombinere de herskende dårlige lønningsforhold på fabrikker og i gruber med kinesernes slumrende fremmedhad.

Fabrikker og gruber dernede ejes hovedsageligt af udlændinge, i særdeleshed englændere og japanere, hvorfor strejkerne på en måde blev rettet mod udlændingene. Når hertil kommer, at handelsstanden sluttede sig til de strejkende ved at boykotte udenlandske varer, ja i enkelte tilfælde, hvor de kinesiske handlende havde levnedsmiddeltforslerne i deres hænder, gik det endog så vidt, at de nægtede at sælge fødemidler til udlændingene, indtil disse havde bevist, at de så udmærket godt kunne klare sig uden de kinesiske handlende. Ligeledes sluttede de kinesiske sømænd, der sejlede med udenlandske skibe, sig også til de strejkende og forlod skibene.

Da den størstedel af søtrafikken på kinesiske havne, besørges af udenlandske skibe, thi kineserne er meget dårlige sømænd, selv på kinesiske skibe er kaptajn og styrmænd nærsten altid europæere, var også dette skridt rettet mod udlændingene.

Det er en selvfølge, at sådanne forhold har måttet føre enkelte uroligheder med sig, men allerede længe har man været klar over, at bolsjevikkerne anstrengelser ikke ville blive kronede med held, og at

deres penge og propagandaanstrengelser er spildte, thi forholdene falder efterhånden til ro, selv om det endnu på enkelte steder kan tage en del tid endnu.

Som ovenfor nævnt er vi heroppe så langt fra begivenhedernes centrum, at der ikke har været eller er nogen frygt for, at urolighederne skulle forplante sig herop.

Hertil kommer, at den kinesiske general, som har magten i Manchuriet, er understøttet af japanerne, og han vil ikke tillade nogen som helst urolighed, så meget mere, som en bondebefolkning som her i Manchuriet slet ikke er modtagelig for bolsjevikernes propaganda.

Det er jo altid blandt fabriksarbejderne, at de røde har deres bedste tilhængere og finder den bedste jordbund for deres agitation.

Hvorledes går det med vores lotterisedler? I har slet ikke skrevet noget om, om I har fået dem ombyttede med klasselotterisedler eller vi endnu har de gamle landbrugslotterisedler, og hvor mange vi har. Den store gevinst er vel ikke kommet endnu?

Hermed sender jeg nogle fotografier fra sidste sommer. Jeg har endnu ikke sendt billedet til farbror Anders', men en af de første dage, skal jeg lave en kopi til, og så skal jeg nok sende det sammen med et brev.

Jeg har det alle henseender godt og håber, at det samme er tilfældet med Eder alle sammen.

De kærligste hilsener til Eder alle fra

Eders hengivne
Frederik

Harbin, den 17. november 1925

Kære Alle sammen [*Niels Peter*]

I har ret til at være forundret over min lange tavshed, og jeg er næsten bange for selv at se efter i mine kopier, hvor længe det er siden jeg skrev mit sidste brev til Eder.

Det er selvfølgelig ikke nogen plausibel undskyldning, at vi hele tiden har haft meget travlt på kontoret, og at det meste af min fritid har været optaget af et privat arbejde, som heldigvis snart er færdigt, men jeg lover bod og bedring for fremtiden og håber, at I undlader at straffe mig ved at gøre gengæld.

Som ovenfor nævnt har vi haft fuldt op at bestille på kontoret, vinteren er jo vor travle tid, og når hertil kommer, at Mr. Gruengut i maj måned rejste på ferie i Europa, vil I bedre kunne forstå, at vi også i sommerens løb har haft nok at tage vare på.

Dog når undtages vor travlhed, har alt gået så stille og roligt herovre som altid, og der har absolut ikke været nogen speciel grund til den lange tavshed.

Vi har haft en god sommer med ikke altfor stærk varme eller for meget regn. Efteråret har også være[t] udmærket, og først for et par dage siden er der indtrådt nævneværdig frost og falden noget sne. Jeg ser for resten af aviserne, at I allerede havde sne for ca. 3 uger siden. Det er ualmindelig tidlig og varsler måske om en streng vinter.

I sommerens løb har jeg været på et par udflugter sammen med nogle venner til bjergene, der begynder en tre timers jernbanerejse mod øst. Vi afrejste fra Harbin om lørdagen og overnattede på et hotel ved stationen, og søndagen benyttedes så til fodture ud i bjergene.

Mange tak for den tilsendte fælleshilsen og familie billedet. Det glæder mig overordentligt at se, at I alle er i bedste velgående. Dette familie billede er for resten betydelig bedre end den Kongerslev kunstfotograf fra forrige sommer.

Jeg ser, at I ordentlig har turet rundt i gamle Danmark i sommer, 5 dage, hvorledes har det kunnet forenes med doktorsamvittigheden. Hvordan klarer Ove sig med de Aalborgdrengene?

Jeg husker, at da jeg kom til skolen i Thisted, var der samtidig kommen en Aalborgdreng i min klasse. Han skulle omgående vise sin overlegenhed overfor mig fra bøhlandet.

Resultatet blev, at jeg, på vejen fra skole, stoppede ham i en våd rendesten, og siden havde drengene respekt for mig. Sådan kan Ove sikkert også behandle nærgående fyre. Og min forlovede, Sylvia, er hun flittig i skolen?

I læser vel i aviserne om urolighederne i Kina? Som sædvanlig er det sydpå, at disse finder sted. I den retning er Manchuriet et af de roligste steder i Kina.

I maj måned kom den af de russiske bolsjevikker opagiterede misfornøjelse blandt arbejderne til udbrud, idet der udbrød almindelig strejke i industri- og bjergværksdriftens centre i Mellem- og Sydkina.

Som gode taktikere havde bolsjevikkerne forstået at kombinere det

i enhver kineser slumrende fremmedhad med den ikke ubeføjede misfornøjelse i arbejderkredse. En stor del af fabrikker og gruber ejes jo af udlændinge, særlig englændere og japanere, og arbejderne er faktisk dårligt betalte. Dog er arbejdslønningerne endnu lavere i de virksomheder, der drives af kinesere.

Flere steder kom det til bevæbnede sammenstød, og når hertil føjes, at den kinesiske handelsstand sluttede sig til de strejkende og benyttede deres gamle og prøvede middel, boykot, mod fremmede varer, var situationen ikke gunstig for udlændingene, der led betydelige tab.

Det gik endog så vidt, at de kinesiske småhandlende, som har den overvejende del af levnedsmiddeltilførslerne i deres hænder, nægtede at sælge til udlændinge, således at der på enkelte steder var ernæringsvanskeligheder en kort tid, indtil europæerne viste, at de kunne gøre sig uafhængige af de kinesiske småhandlende. De kinesiske tjenestefolk forlod endog en kort tid deres pladser hos europæerne.

Strejken vedligeholdtes, så længe bolsjevikkerne, der forud havde anvendt betydelige summer til agitation, finansielt understøttede, men da der ikke var udsigt til noget snarligt resultat i den ønskede retning, blev bolsjevikkerne kede af at anvende yderligere pengemidler, og aktionen løb efterhånden ud i sandet.

Bolsjevikgesandten, Karakhan, blev kaldt til Moskva, sikkert delvis som følge af det mislykkede resultat.

Nu har der igen været uroligheder mod syd. Denne gang er det de forskellige generaler, der strides.

Mukdengeneralen, Chang-tzo-ling, havde siden sine sejre sidste efterår udstrakt sin indflydelse helt ned til Shanghai, og da der nu blev sammenkaldt til toldkonference, frygtede man sikkert for, at japanerne, som står bag ved Mukdenpartiet, skulle gøre krav på den afgørende indflydelse ved toldspørgsmålenes ordning, og selvfølgelig søge det afgjort til egen fordel, hvorfor de europæiske stormagter og USA blev tvungne til at søge en forandring heri. Hertil bruger de Chang-tzo-lings modstander, general Wu-pei-fu, der indtil sidste efterår var øverstkommanderende i rayonen omkring Peking-Tientsin.

Understøttet af rigelige europæiske og amerikanske pengemidler synes det også at skulle lykkes ham at trænge Chang-tzo-ling tilbage til hans tidligere område, Manchuriet. Det lykkes ham så meget lettere, som han er forholdsvis vel lidt af befolkningen, hvorimod Chang-

tzo-ling er hadet for det udbytterregimente, han fører, overalt hvor han kommer frem.

Selv om det således officielt er indbyrdes stridigheder mellem generalerne, der giver anledning til kampene, er der ingen tvivl om, at de egentlige tråde styres af stormagterne, og at hovedkræfterne er kampen mellem hvid og gul indflydelse i Kina.

Jeg har set i »Politiken«, at 19. bind af Salomonsens Leksikon er udkommet. Der må således være tre bind til mig. Hvis jeg kan få dem tilsendt på en betryggende måde, vil jeg selvfølgelig gerne have dem så hurtigt som muligt.

Kan bogbinderen ikke lave en stærk papæske til hvert bind (foruden den der følger med fra forlaget)?

Der findes noget pap, som er bølget på den ene side, og som derfor egner sig udmærket til indpakning af postforsendelser. Hvis han kan lave en sådan indpakning, er forsendelse med post at foretrække på grund af den kortere tid, men hvis det bliver alt for dyrt både med hensyn til porto og indpakning, må jeg hellere vente, indtil der kommer endnu et par bind, som så kan sendes i en kasse, eventuelt sammen med nogle flere bøger, gennem Ø[stasiatisk] K[ompagni]

Kære Inger, hermed de ønskede billeder til familien på Sigsgaard. Bedre sent, end aldrig! Det er først for kort tid siden, at jeg har fået kopieret. Fik I kopier af alle familiebillederne, som jeg tog forrige sommer. Hvis ikke, skal jeg gerne sende Eder på forlangende.

Vi får sikkert en travl sæson i år igen. Høsten her i Manchuriet har været særdeles god, og vi har allerede gjort store forward forretninger.

Dog har vi været noget hæmmet af, at priserne, modsat tidligere år, i sæsonens begyndelse var højere end de nu herskende. At priserne er faldende er en naturlig følge af, at høsten overalt i Europa og Amerika er over middel.

I sommer rapporterede København, at høsten i Danmark i år ville blive større end nogensinde tidligere, men så vidt jeg kan forstå, kan høsten dog ikke betegnes som mere end noget over middel.

Jeg følger med interesse kronens sejrsgang op efter. Selv om denne stærke opgang er til skade for nogle, så er der ikke tvivl om, at landet i sin helhed står sig bedst ved at have sin mønt i pari.

Jeg er under det indtryk, at Nationalbanken er en af de faktorer, som ikke er særlig interesserede i den stærke opgang.

Foruden de uhyre beløb, den har måtte tabe ved de mange krak, ligger den nu med store dyrt indkøbte valutapartier, som den nok kunne ønske at realisere til fordelagtigere kurser. Der er jo heller ikke tvivl om, at den regnskabsmæssigt tjener ved inflationen, som den nok kunne ønske sig vedvarende endnu en tid for at få lejlighed til at dække en del af sine tab.

Ja, så tror jeg ikke, der er mere nyt, selv efter så lang tids tavshed, at skrive om.

Det skulle da være, at den unge direktørspire rejser til Danmark i den nærmeste fremtid, hvorefter han skal til London på kontoret der. Det er for resten en rigtig flink ung mand, og der er ikke noget »fars søn« agtigt over ham. På den anden side tror jeg ikke, at han har haft noget overvældende udbytte af sit ophold her, men han er jo også så ung endnu.

Nu til slut mange hilsener til Eder alle

Eders hengivne
Frederik

April-september 1926

Frederiks værelseskammerat bliver forflyttet til filialen i Tsingtao, så han har ikke råd til at blive boende, men må ud og finde en mindre lejlighed, som ikke koster så meget. Detaljeret beskrivelse af de politiske uroligheder i Kina og Manchuriet. Som følge af lave markedspriser i Europa er handlen med sojabønner stillestående, og Frederik har ikke meget at bestille. Koleraepidemi i Harbin, men Frederik bliver ikke berørt.

Harbin, den 15. april 1926

Kære Alle sammen [Graves?]

Det er længe siden, jeg sidst skrev til Eder, endskønt jeg i mit foregående brev lovede bod og bedring.

Jeg takker mange gange for Eders fødselsdagshilsener, de kom akkurat lige til dagen.

Nielsen, som jeg boede i kvarter sammen med, blev i begyndelsen af januar forflyttet til Tsingtao, hvor vi har en underfilial til Harbin.

Det er snart et par år siden vi i Tsingtao påbegyndte opkøb og eksport til Europa af jordnødder. Dog kun i mindre stil, da jordnødder ikke avles i sådanne mængder, som f.eks. sojabønner.

Jeg har derfor været ene i kvarteret siden den tid, men begynder nu at se mig om efter en anden lejlighed, thi 4 værelser er for meget til mig alene. I særdeleshed er det for meget at fyre op om vinteren.

Jeg søger efter en større 2 værelses eller mindre 3 værelses lejlighed og håber nu med forårets indtræden, i vinteren med den stærke kulde er det ikke behageligt at flytte, at det snart skal lykkes mig at finde noget, som passer mig.

Den unge direktørspire rejste til Danmark sidst i december måned. Han havde nu set nok af forholdene herovre og skal herefter til London på filialen der, hvis han ikke allerede er derovre. Vi er således igen kun to danske tilbage på filialen, efter at vi en tid havde været fire.

Jeg har vist ikke fortalt Eder, at filialbestyreren, Mr. S. I. Gruengut, har været på ferie i Europa siden maj måned sidste år. Hans hustru

med 3 af døtrene rejste til Tyskland allerede i oktober 1924, og sidste maj rejste han selv til Europa sammen med de sidste 3 døtre. Han har i alt 6 døtre, men ingen sønner.

Omkring midten af næste måned er det meningen, at han forlader Europa, og vi venter ham herud omkring 1-ste juli, idet han rejser syd om Indien.

I februar havde vi kinesisk nytår, som er kinesernes største højtid og helligholdes i op til 3 uger.

Selve nytårsskiftet ledsages af en mægtig afbrænding af fyrværkeri, kinesiske pistoler, kanonslag og raketter. Det gælder om at fyre godt, således at alle de onde ånder kan blive jagede på behørig afstand, så langt borte, at de i det kommende år ikke vover at nærme sig.

Hertil tages også musikken til hjælp, og i helligdagen omkring nytår hører man fra hvert kinesisk hus en øredøvende slåen på tromme og andre messinginstrumenter.

Jeg var indbudt til flere kinesiske middage og deltog i et par stykker. Desværre er det mig ikke muligt at spise noget af den kinesiske mad, selv om også enkelte ting med lidt selvovervindelse kunne spises.

Der serveres 20-30 retter til en sådan middag, dvs. mange af retterne er rigtignok det samme på en anden måde, 6-8 forskellige slags supper, forskellige slags rødder, løg og grøntsager, vandmænd og andre herligheder.

Det værste er bløddyrene, søpølser, »trepanka«, som de hedder på kinesisk. Dem kan man få kvalme af at se andre spise, og selv i tankerne kan jeg ikke forestille mig, hvorledes jeg skulle putte sådan noget i min mund.

En stor mangel ved al kinesisk mad er, at der ingen salt bruges, så alle de kulinariske herligheder har en vammel fersk smag.

Ved en sådan middag holder jeg mig så vidt muligt til det tørre brød, som rigtignok ikke hører hjemme på et kinesisk bord, men kun sættes frem, fordi der er europæere til stede.

Man må jo så tage et eller andet på sin tallerken og på en pæn måde undgå at spise det for ikke at fornærme værten. Enkelte ting, f.eks. fremsættes der i regelen en hel stegt høne eller and, kan man godt spise af, og der er selvfølgelig også andet, som man kunne nyde, hvis

blot man ikke hele tiden tænkte på den malpropre måde, hvorpå alt er tilberedt.

I »Politiken« læste jeg en gang i januar måned en sensationel beretning her fra Harbin gående ud på, at der ikke var langt fra bevæbnede sammenstød mellem kineserne og bolsjevikkerne⁴⁸.

Det er utroligt, hvad aviserne kan finde på at optage af ganske ukontrolleret stof, og når man en enkelt gang er så heldig at sidde just på den plads, hvor de berettede begivenheder påstås at have fundet sted, kan man kun more sig og få et billigt grin.

Da jeg kan tænke mig at samme opdigtede begivenheder kan have været omtalt også i Thisted aviserne, kan jeg forsikre Eder, at der ikke har fundet nogen som helst uroligheder sted her i Harbin eller vor nærhed.

Det er rigtig nok, at forskellige kinesiske generaler i vinterens løb har ført nogle kampe, men det er helt nede omkring Peking, så vi er absolut ikke berørte deraf.

De i »Politiken« omtalte rygter opstod af, at da den her i Manchuriet kommanderende general [*Chang-tzo-ling*] ville sende tropper herfra til krigsskuepladsen, nægtede jernbanen at befordre disse, medmindre der blev betalt kontante penge for transporterne, og da generalen ikke ville gå med hertil, arresterede han direktøren i en tre dage, indtil man gik ind på at befordre soldaterne på kredit.

I det hele taget er en stor del af de intriger, der har ført til de nuværende kampe, inspirerede af Sovjetgesandten i Peking, Karakhan, der har ført uhyre summer ud til agitation og direkte understøttelser til en af de kinesiske generaler, Feng-yu-hsiang, for at ophidse parterne mod hinanden.

I begyndelsen havde den kommunistiske general en del fremgang,

48. Frederik refererer til Politikens artikel fra den 25. januar 1926. Under overskriften »Sovjets tropper truer Kina« beretter avisen om de kinesiske myndigheders arrestation af den russiske direktør for den østkinesiske jernbane, Ivanoff. Hvis ikke Ivanoff løslades, truer den russiske Sovjetregering med at indsætte militæret og besætte hele jernbanestrækningen – også den del, der går gennem manchurisk område. Jernbanen var bygget for russiske midler og var vigtig for Rusland, da den forbandt de to sibiriske byer Vladivostok og Tschita med hinanden. Ved en traktat i 1924 mellem Kina og Rusland fik sidstnævnte ejendomsretten over den østkinesiske jernbane.

men nu er han slået, og i den nærmeste fremtid ventes hans tropper trængt ud af Peking og ind mod Mongoliet.

Vi har nu forår her i Manchuriet. Isen på floden gik i går, og i løbet af nogle dage begynder damperne at sejle. Vinteren har været temmelig mild i år. De sædvanlige stærke frostperioder er udeblevne.

Ellers går alt ved det gamle her. Jeg er rask og har det i alle måder godt.

Med mange kærlige hilsener til Eder alle forbliver jeg

Eders hengivne
Frederik

Harbin, den 20. april 1926

Kære Alle sammen [*Niels Peter*]

Ved at gennemgå min korrespondance ser jeg til min store forbavselse, at jeg i løbet af 1925 kun har skrevet to breve til Eder.

Jeg er meget skamfuld over, at jeg, uanset jeg tidligere gentagne gange har lovet at skrive ret ofte, ikke regelmæssig har svaret på Eders breve, der altid er mig særdeles velkomne.

Jeg kan imidlertid forsikre, til trods for at du, kære Inger, har mig mistænkt for det modsatte, at der ikke er nogen som helst grund til, at jeg skulle være sparsom med mine breve, og jeg håber ikke, at I for alvor kan mene, at jeg ikke skulle føle mig tilfreds med den tid, jeg forrige sommer tilbragte hos Eder.

Tværtimod mindes jeg altid med glæde de desværre kun altfor fåtallige dage. Det er ærligt talt også uforståeligt for mig selv, hvorledes jeg så længe har kunnet opsætte at skrive.

Nielsen, som jeg delte kvarter med, blev i begyndelsen af januar forflyttet til Tsingtao, hvor vi i ca. 1½ år har haft en mindre underfilial til Harbin, der beskæftiger sig med opkøb og eksport af jordnødder.

Jeg har således siden da været ene i lejligheden, men tænker nu på at få mig en mindre, da 4 værelser jo er unødvendig for mig.

Vor unge direktørspire rejste hjem sidst i december, og nu er vi altså kun to danske tilbage på filialen, mod at vi et årstid var fire.

Vi har nu forår eller omtrent sommer her i Manchuriet. Isen på

POLITIKEN

42. Aargang Nr. 116.

Kjøbenhavn, Mandag den 25. Januar 1926.

12 Hæder. — 10. Pris.

MANDAG

Tilsvaret Høvede Måls og højtes. En alvorlig Konflikt i det gamle Østen.

Publikum træder ind på alle hestene den amerikanske Bane med Døvs-Tropper (S. 1).

Ved lokale Artikler handler om Forberedelse på en hurtig Beslutning af de forskellige og om den politiske og økonomiske Situation i Østen (S. 2).

Leontijev, Minister og den amerikanske Bane (S. 3).

Sovjetunionen har med sine Øster (S. 4).

Den indøstlige (S. 5) og 4000 Kr. En Dag udenfor Politikkens og Beslutningens Grænser i Høvede (S. 6).

Tilsvaret af Kjøbenhavnere dog i Østen i Øst (S. 7).

Den indøstlige (S. 8) og 4000 Kr. En Dag udenfor Politikkens og Beslutningens Grænser i Høvede (S. 9).

Tilsvaret af Kjøbenhavnere dog i Østen i Øst (S. 10).

Den indøstlige (S. 11) og 4000 Kr. En Dag udenfor Politikkens og Beslutningens Grænser i Høvede (S. 12).

Tilsvaret af Kjøbenhavnere dog i Østen i Øst (S. 13).

Den indøstlige (S. 14) og 4000 Kr. En Dag udenfor Politikkens og Beslutningens Grænser i Høvede (S. 15).

Tilsvaret af Kjøbenhavnere dog i Østen i Øst (S. 16).

Den indøstlige (S. 17) og 4000 Kr. En Dag udenfor Politikkens og Beslutningens Grænser i Høvede (S. 18).

Tilsvaret af Kjøbenhavnere dog i Østen i Øst (S. 19).

Den indøstlige (S. 20) og 4000 Kr. En Dag udenfor Politikkens og Beslutningens Grænser i Høvede (S. 21).

Tilsvaret af Kjøbenhavnere dog i Østen i Øst (S. 22).

Den indøstlige (S. 23) og 4000 Kr. En Dag udenfor Politikkens og Beslutningens Grænser i Høvede (S. 24).

Tilsvaret af Kjøbenhavnere dog i Østen i Øst (S. 25).

Den indøstlige (S. 26) og 4000 Kr. En Dag udenfor Politikkens og Beslutningens Grænser i Høvede (S. 27).

Tilsvaret af Kjøbenhavnere dog i Østen i Øst (S. 28).

Den indøstlige (S. 29) og 4000 Kr. En Dag udenfor Politikkens og Beslutningens Grænser i Høvede (S. 30).

Tilsvaret af Kjøbenhavnere dog i Østen i Øst (S. 31).

Den indøstlige (S. 32) og 4000 Kr. En Dag udenfor Politikkens og Beslutningens Grænser i Høvede (S. 33).

Tilsvaret af Kjøbenhavnere dog i Østen i Øst (S. 34).

Den indøstlige (S. 35) og 4000 Kr. En Dag udenfor Politikkens og Beslutningens Grænser i Høvede (S. 36).

Tilsvaret af Kjøbenhavnere dog i Østen i Øst (S. 37).

Den indøstlige (S. 38) og 4000 Kr. En Dag udenfor Politikkens og Beslutningens Grænser i Høvede (S. 39).

Tilsvaret af Kjøbenhavnere dog i Østen i Øst (S. 40).

Den indøstlige (S. 41) og 4000 Kr. En Dag udenfor Politikkens og Beslutningens Grænser i Høvede (S. 42).

Tilsvaret af Kjøbenhavnere dog i Østen i Øst (S. 43).

Den indøstlige (S. 44) og 4000 Kr. En Dag udenfor Politikkens og Beslutningens Grænser i Høvede (S. 45).

Tilsvaret af Kjøbenhavnere dog i Østen i Øst (S. 46).

Den indøstlige (S. 47) og 4000 Kr. En Dag udenfor Politikkens og Beslutningens Grænser i Høvede (S. 48).

Tilsvaret af Kjøbenhavnere dog i Østen i Øst (S. 49).

Den indøstlige (S. 50) og 4000 Kr. En Dag udenfor Politikkens og Beslutningens Grænser i Høvede (S. 51).

Tilsvaret af Kjøbenhavnere dog i Østen i Øst (S. 52).

Den indøstlige (S. 53) og 4000 Kr. En Dag udenfor Politikkens og Beslutningens Grænser i Høvede (S. 54).

KJØBENHAVNERNE TIL KONCERT VED SNEMØDEREN

Kjøbenhavnere tog i Går Aften med Sne og med en koncert på Sneområdet. Et stort Orkester spillede, og mange Damer og Herre, der havde været på Sneområdet, var til stede for at høre den nye koncert. I Baggrunden ses Sneområdet, og i Forgrunden ses mange Damer og Herre, der havde været på Sneområdet, og som nu var til stede for at høre den nye koncert.

Politikens private Tællegrammer. Udsat og afsløret.

SOVJETS RØDE TROPPER TRUER KINA

En alvorlig Situation i det gamle Østen.

Den østlige Bane besat med Sovjettropper, og med alle til Rødhed stannende Midler vil Rusland

Kina er det opmærksomme
Den østlige Bane besat med Sovjettropper, og med alle til Rødhed stannende Midler vil Rusland

TUVONG VOLDGIFT I ITALIEN
Rusland, Sovjetunionen, og de østlige Bane besat med Sovjettropper, og med alle til Rødhed stannende Midler vil Rusland

Konfliktens Ansvær

Den østlige Bane besat med Sovjettropper, og med alle til Rødhed stannende Midler vil Rusland

KAMPEN BLISSER I MAROKKO

Den østlige Bane besat med Sovjettropper, og med alle til Rødhed stannende Midler vil Rusland

Sovjet-træ med Militær-magten.

Den østlige Bane besat med Sovjettropper, og med alle til Rødhed stannende Midler vil Rusland

Den gamle Kinesiske

Den østlige Bane besat med Sovjettropper, og med alle til Rødhed stannende Midler vil Rusland

LLOYD GEORGE SER LYST PAA SITUATIONEN

Hans opmærksomhed på den gamle Østen.

Den østlige Bane besat med Sovjettropper, og med alle til Rødhed stannende Midler vil Rusland

Traadløs Fjernsyn umuliggør Krigen.

Den østlige Bane besat med Sovjettropper, og med alle til Rødhed stannende Midler vil Rusland

Den østlige Bane besat med Sovjettropper, og med alle til Rødhed stannende Midler vil Rusland

Marokko.

Den østlige Bane besat med Sovjettropper, og med alle til Rødhed stannende Midler vil Rusland

Den gamle Kinesiske

Den østlige Bane besat med Sovjettropper, og med alle til Rødhed stannende Midler vil Rusland

Den gamle Kinesiske

Den østlige Bane besat med Sovjettropper, og med alle til Rødhed stannende Midler vil Rusland

floden gik for få dage siden, og damperne begynder antagelig i dag at sejle. Overgangen mellem vinter og sommer er jo kort her, højst op til 4 uger.

Forretningen har delvis ligget stille i de sidste 2½ måneder på grund af, at de i Europa herskende markedspriser har været ikke så lidt under de priser, til hvilke vi kunne købe her.

Dette forhold er delvis begrundet i, at Japan har aftaget store kvanti til ret høje priser, ligesom også konsumentet i Mellem- og Sydkina er tiltagende år til år, men den størst virkende faktor i dette misforhold mellem europæiske og østens priser er, at der i de senere år og i særdeleshed efter forrige års rekordhøst, er opstået ikke så få temmelig kapitalstærke kinesiske kornfimaer, der i år ude i rayonerne har opkøbt betydelige kvanti sojabønner, som de holder tilbage i håb om senere at opnå højere priser.

Hvis ikke Japan og det hjemlige marked kan aftage størstedelen af det opsamlede kvantum, må kineserne i en temmelig nær fremtid give sig.

Thi Europa synes ikke at ville reagere, bortset fra en i de sidste tre uger mindre, midlertidig stigning, overfor de høje priser i Østen, idet man der uden vanskeligheder har været i stand til at tilfredsstille efterspørgslen efter oliefrø og foderstoffer af den i alle verdensdele gode høst i 1925.

I læste vel Politikens sensationsartikel herfra Harbin den 25-de januar. Det er ret morsomt en enkelt gang at kunne kontrollere, hvor meget der ligger til grund for pressens telegrammer, men efter at have læst en sådan meddelelse, som Politiken bragte i sit ovennævnte nummer, svækkes tilliden til avisernes stof i en uhyggelig grad.

De omtalte begivenheder var et led i bolsjevikkernes intriger her i Kina og fordrer, for rigtig at kunne forstås, en længere forklaring [*sidste del af dette brev mangler*].

Harbin, foråret 1926

Første side af dette brev mangler [Ukendt]

..... Med Karakhans ankomst til Peking påbegyndtes et særdeles vel tilrettelagt og på lang sigt tagende spil, hvis eneste baggrund, såfremt efterfølgende anskuelser ikke er altfor langt fra virkeligheden, er de

yderliggående kommunisters trods al modstand stadig ukuelige håb om, at verdensrevolutionen til sidst skal blive resultatet af 3-die Internationales mere eller mindre hæderlige anstrengelser.

Set i denne belysning og under hensyn til kommunisternes mere end en gang udtalte opfattelse, at en overenskomst med et andet land fra deres side kun er at betragte som en våbentilstand, i hvilken man af alle kræfter forbereder sig til den endelige kamp, må de traktater, hvorom Joffe førte ende- og resultatløse forhandlinger, men som Karakhan relativt hurtigt afsluttede med japanerne, og hvorved disse sidst sikrede sig retten til udnyttelse af Nordsakhalins vældige olie-, mineral- og skovrigdomme samt betydelige fiskerettigheder ved Kamtschatkas kyster og Amur-flodens udløb.

[Dette] betragtedes som et middel til at skaffe sig friere hænder i Kina til det planlagte fremstød for 3-die Internationales ideer, idet man ikke tog i betænkning at tilfredsstille japanernes krav under den forudsætning, at man kun midlertidig bøjede sig for Japan, og at alt dette, som så højmodigt blev afgivet, skulle tages tilbage, når Moskva forhåbentlig snart fik plantet sine røde faner mellem Kinas millioner, hvorfra flammerne skulle springe over til de japanske øer og opbrænde den derværende imperialistiske regering.

Man frygtede den gang, at Karakhans politik skulle føre til en tilnærmelse til Japan, hvis resultater skulle blive den i Europa som et spøgelse frygtede kombination Japan-Sovjet-Tyskland,.

Men dette har åbenbart aldrig været Moskvas hensigt, thi Sovjets og Japans mål og midler er så modsatte som tænkes kan.

Karakhan påbegyndte sit spil mellem de kinesiske generaler, og hensigten var en for en at uskadeliggøre dem ved efterhånden at spille de svagere ud sammen mod den stærkere.

I Sydchina med hovedsæde i Kanton tilhørte magten Sun-yat-sen⁴⁹,

49. Sun-yat-sen (1866-1925). Læge og stifter af Guomindang. En folkelig og nationalistisk bevægelse, der ville frigøre Kina fra udenlandsk indflydelse, afskaffe kejserstyret samt forbedre den kinesiske befolknings levevilkår. I 1911 brød kejserstyret sammen, og Sun-yat-sen blev i 1912 valgt til Kinas første præsident. Året efter måtte han dog afgive embedet til sin rival, general Yuan-shi-kai. Trods gode intentioner lykkedes det ikke for Sun-yat-sen at få kontrol over Kina. Forskellige krigsherrer herskede fortsat over det meste af landet. Da han døde i 1925, tog modsætningerne mellem de forskellige fraktioner til, og Kina blev mere splittet end det tidligere havde været.

hvis socialistiske synspunkter gjorde det let for Karakhan at sikre sig afgørende indflydelse.

I Midtkina herskede general Wu-pei-fu⁵⁰, der delvis er afhængig af amerikansk kapital, medens Manchuriet regeres af Chang-tzo-ling, som så godt som fuldstændig er i japanernes magt.

I tiden omkring 1924 var Wu-pei-fu den stærkeste, og præsidenten såvel som regeringen i Peking var da også i hans magt.

I løbet af forår og sommer 1924 kom han i strid med Kantonpartiet, hvis tropper trængte på fra syd, medens Mukdentropperne også sluttede sig til og angreb fra nord. Stillingen var vanskelig for ham og blev katastrofal, da hans general, Feng-yu-hsiang⁵¹, der kommanderede i og omkring Peking, pludselig forrædte ham ved for et par millioner dollars at overgive hovedstaden til modstanderne.

Det er almindelig bekendt, at han fik et sådant beløb af Chang-tzo-ling, men det er ikke udelukket, at Karakhan allerede da har haft en finger med i spillet og været den egentlige ophavsmand til forræderiet. Wu-pei-fu var fuldstændig slået.

Mukden- og Kantonpartiet i forening med Feng-yu-hsiang, der valgte byen Kalgan til basis, beredte sig til at omdanne regeringen i Peking efter deres ønsker.

De forskellige interesser var imidlertid altfor modstridende, og midt under forhandlingerne døde Sun-yat-sen i Peking.

Kantonpartiet, hvis hovedfigur Sun-yat-sen ubestridt var, tabte med hans død sin indflydelse på begivenhedernes udvikling og var fra nu af kun at betragte som en lokal magt i Sydchina, medens Mukden blev den førende magt med afgørende indflydelse på Pekingregeringens handlinger.

Herligheden blev imidlertid ikke langvarig. Wu-pei-fu begyndte at

50. Wu-pei-fu (1874-1939). Kinesisk general, som efter kejserstyrets fald i 1911 støttede Yuan-shi-kai i hans kamp mod Sun-yat-sen. Efter Yuan-shi-kais død i 1916 kæmpede han især med Chang-tzo-ling om magten over Nordkina og Manchuriet. Blev i den kinesiske borgerkrig økonomisk understøttet af USA i kampen mod de kinesiske kommunister. I 1926 blev han endegyldigt slået af Chang-kai-shek.

51. Feng-yu-hsiang (1882-1948). Kinesisk general, som i den kinesiske borgerkrig støttede snart den ene, så den anden krigsherre i deres kamp om magten over Kina. Fra 1920 til 1926 kæmpede han med Wu-pei-fu og Chang-tzo-ling om kontrollen over Nordkina og Manchuriet. I begyndelsen af 1930'erne blev han slået af Chang-kai-shek.

Sun-yat-sen (1866-1925). Foto fra Niels Holm Svendsen »Den kinesiske revolution«, 1988 (ukendt datering).

komme til kræfter, og Feng-yu-hsiang, der for de modtagne penge havde skaffet sig ret betydelige troppstyrker, viste selvstændige tendenser, og hen på sommeren 1925 ser man da også, at han går mod Chang-tzo-ling.

Han er nu åbenlyst støttet med penge og krigsmateriel fra Moskva, men ikke desto mindre erklærer han sig som fjende af al fremmed indflydelse i Kina.

Der blev fremsat sådanne agitationskrav som ophævelse af traktatmagternes eksterritoriale rettigheder, og en konference til gennemsyn af de fastsatte maksimumtoldsatser forlangtes sammenkaldt. Alt dette i forbindelse med de strejker, der rundt omkring organiseredes af russiske kommunister og støttedes af penge fra Moskva, var Karakhans værk.

Kanton var helt kommen i bolsjevikkernes magt, og i den derværende regering beklædtes krigsministerposten af en russisk kommunist. Kanton organiserede boykot af fremmede varer og forbød udenlandske skibe, især engelske, at gå ind i havnen.

Alt syntes at gå efter programmet, Wu-pei-fu holdt sig neutral klogelig afventende begivenhedernes udvikling. Kalgantropperne havde god fremgang, og da en del af Chang-tzo-lings bedste tropper var under befaling af general Go-sun-ling, der i det foregående års felttog var bleven forfordelt af Chang-tzo-ling, i begyndelsen af december,

selvfølgelig bestykket med betydelige beløb, gik over til Feng-yu-hsiang og sammen med ham marcherede mod Mukden, blev situationen højst kritisk for Chang-tzo-ling.

Han havde så godt som opgivet al modstand, forlod den kinesiske bydel for at søge beskyttelse på den japanske koncession, medens der på Mukden station stod et tog parat til at føre ham i sikkerhed til Dairen. Da kom tilfældet eller rettere japanerne ham til hjælp.

Beruset af sejren var Go-sun-ling trængt helt frem til den japanske zone, der i en bredde af ca. 20 miles på hver side går langs den manchuriske jernbane.

Her standsede japanerne ham, idet de ikke tillod ham at marchere igennem for at komme til Mukden, der ligger på den modsatte side.

Nu førte japanerne et bevidst dobbeltspil: De holdt Go-sun-ling hen med forhandlinger, underhånden givende ham at forstå at de for så vidt ikke havde noget imod, at han tog magten i Mukden, medens de på den anden side, efter at have sikret sig yderligere fordele hos Chang-tzo-ling gav denne tid til at foretage en omgående bevægelse, og da det lykkedes Chang-tzo-ling at tilbagekøbe en del af de tropper, der var gået over med Go-sun-ling, adsplittedes dennes tilbageværende tropper ved et pludselig overfald, medens han selv sammen med sin hustru og en del af sine nærmeste toges til fange og henrettedes.

Chang-tzo-ling havde nu reddet sin eksistens, og da det blev klart, hvem man kunne takke for de forskellige forræderier, gik Chang-tzo-ling og Wu-pei-fu sammen mod Feng-yu-hsiang.

Vi kommer nu til begivenhederne i Harbin. For at volde så mange vanskeligheder som muligt og derved hjælpe Feng-yu-hsiang i hans nu vanskelige kamp mod de forenede modstandere og måske også for at prøve, hvor langt de kunne drive deres spil, besluttede bolsjevikkerne at nægte Chang-tzo-ling at befordre de tropper, han heroppe fra ville trække til krigsskuepladsen mod syd derved, at jernbanen forlangte kontant betaling for troppetransporterne, og da denne ikke blev erlagt, nægtede jernbaneadministrationen at stille tog til soldaternes rådighed.

Mukden søgte først at komme uden om spørgsmålet ved at lade soldaterne i småpartier befordre med de ordinære tog, dog uden at løse billetter til dem. Herpå svarede bolsjevikkerne med helt at indstille al toggang på linien fra Harbin og sydefter.

Således stod sagerne i flere dage, indtil Chang-tzo-ling, hvis stilling forbedredes dag for dag, besluttede at sætte hårdt mod hårdt.

Direktøren for jernbanen, Ivanoff, blev arresteret, og militæret overtog midlertidig administrationen af jernbanen og gennemførte de fornødne troppetransporter til trods for, at det russiske jernbanepersonale nægtede at efterkomme andre ordrer end de, der udgik fra den russiske ledelse.

Karakhan sendte selvfølgelig truende protester til Mukden med krav om Ivanoffs øjeblikkelige frigivelse, og regerende til Mukden-overenskomsten, der pålagde kineserne at opretholde lov og orden langs jernbanen, anmodede han om, hvis kineserne ikke så sig i stand til at forhindre de stedfundne overgreb at få lov til ved egne midler at tilvejebringe ordnede forhold, hvilket med andre ord ville sige at føre Sovjettropper ind i Manchuriet.

Det er muligt, at noget sådant har været påtænkt, og at de opståede stridigheder i Harbin kun var iscenesatte for at finde et påskud hertil, men har noget sådant været hensigten, blev planen ikke bragt til udførelse. Hertil kan flere grunde have været medvirkende.

Uden tvivl var Mukdens holdning i dette spørgsmål støttet af japanerne, og frygten for, at japanerne ikke ville holde sig neutrale i en eventuel strid med kineserne, men tværtimod ville benytte en sådan som en kærkommen lejlighed til også at blande sig i stridighederne, kan have været medbestemmende til, at bolsjevikkerne forandrede taktik.

Man ytrer rigtignok også om, at de ved grænsen omkring station Manchuriet stående russiske tropper skal have nægtet at gå over grænsen.

Sådanne tilfælde, hvor tropperne optræder selvstændig og nægter at efterkomme befalinger, som ikke passede dem, skal i den senere tid ikke være helt ukendte indenfor Sovjet, skønt tilforladelige meddelelser herom ikke når ud over grænserne.

Chechirin [*Frederik staver hans navn forkert. Han hedder rigtig Titscherin*]⁵² måtte selv gribe ind for at hidføre en ordning. Bolsjevik-

52. G. V. Titscherin. Bolsjevistisk udenrigskommissær, som sammen med bl.a. L. M. Karakhan og Maxim Litvinov repræsenterede Sovjetstyret i forhandlingerne om en ny handelsaftale med Danmark.

kerne gik ind på at sætte togene i gang såvel som at love i fremtiden ikke at forhindre troppetransporter, og efter at have siddet arresteret i tre dage blev Ivanoff frigivet.

Hidtil havde begivenhederne for så vidt formet sig efter Karakhans planer, og omkring nytår 1926 stod han som en af de mest indflydelsesrige, men vel også mest hadede figurer i Kina, og regeringen i Peking var på dette tidspunkt gennem Feng-yu-hsiangs tropper kun et redskab i hans hænder.

Selvfølgeelig kunne stormagterne ikke tåle sådanne forholds forsettelse, og gennem Wu-pei-fu påbegyndtes Englands og Amerikas aktion mod Sovjet. Støttet med de nødvendige penge blev alle kræfter under Chang-tzo-lings og Wu-pei-fus førerskab sat ind på at hidføre en forandring, og fra nu af var Karakhans indflydelse for nedadgående.

Heldet forlod Feng-yu-hsiang og gik over til hans modstandere, og omkring midten af april [1926] måtte Kalgantropperne forlade Peking og trække sig tilbage til Mongoliet.

Såvel Wu-pei-fu som Chang-tzo-ling holder deres tropper i omegnen af Peking, uden at nogen af dem tager byen i besiddelse, vel sagtens for ikke at blive uenige om sejrens frugter, og i de nærmeste dage bliver vi sikkert vidner til en regeringsforandring i Peking.

Endnu inden Kalgantropperne havde forladt Peking, bekendtgjorde Chang-tzo-ling, at han, på grund af de forskellige indgreb i Kinas indre forhold som Karakhan havde tilladt sig, ikke mere betragtede ham som gyldig gesandt for Sovjet og afslog enhver forbindelse med ham, idet han, når hans tropper tog magten i Peking, fralagde sig ethvert ansvar for Karakhans personlige sikkerhed.

Foruden den direkte understøttelse til Feng-yu-hsiangs og Go-sun-lings forræderi, beskylder Chang-tzo-ling Karakhan for organisation af studenteroptøjer i Peking foruden et i Mukden planlagt attentat mod Chang-tzo-lings person.

I forbindelse hermed blev den russiske vicekonsul i Mukden udvist fra Kina og i specialtog transporteret til den russiske grænse.

Indtil Moskva sender en ny gesandt til Peking, er den russiske generalkonsul i Mukden den eneste repræsentant for Moskva, med hvem Chang-tzo-ling ønsker at stå i forbindelse.

Til alt dette kommer, at samarbejdet mellem bolsjevikker og kine-

sere ved administrationen af den østkinesiske (manchuriske) jernbane har været alt andet end godt.

Ved Mukdenoverenskomsten af 1924 anerkendtes Sovjets ejendomsret til halvdelen af den østkinesiske jernbane. Kina påtog sig at opretholde orden i de distrikter, som banen gennemløber (denne ret havde indtil 1917 tilhørt russerne).

Jernbanen skulle fra nu af betragtes som et rent kommercielt foretagende, hvis bestyrelse, hvori formanden skulle beklædes af en kineser, blev sammensat af lige mange russere og kinesere, medens direktørposten skulle afgives til en russer.

Efterhånden som der blev vakancer åbne, skulle personalet bringes til at bestå af et lige antal af hver nationalitet. Hidtil havde den langt overvejende del af personalet været russere, af hvilke mange ikke stod i undersåtligt forhold til Sovjet, men opholdt sig som politiske flygtninge i Manchuriet på emigrantpas udstedte af de herværende kinesiske myndigheder.

Bolsjevikkerne frasagde sig alle de politiske rettigheder, som den tidligere zarregering havde sikret sig ved traktaten om jernbanens bygning. Efter at have anbragt deres egne folk i de ledende stillinger begyndte bolsjevikkerne at føre deres planer ud i livet.

Den kinesiske del af jernbanestyrelsen blev fuldstændig ignoreret, og Ivanoff regerede udelukkende efter eget forogdtbefindende eller rettere sagt ifølge direktiver fra Karakhan.

I særdeleshed søgte bolsjevikkerne at komme den del af det russiske personale, der ikke sluttede sig til de kommunistiske synspunkter, til livs, og efter nogen modstand fra kinesernes side blev en betydelig del af det ikke kommunistiske personale afskediget, dog reddede enkelte funktionærer deres stillinger ved at gå over til at blive kinesiske undersåtter.

Endvidere organiseredes der overalt fagforeninger, der i højeste grad terroriserede enhver ikke bolsjevistisk tænkende funktionær.

Desforuden blev udstrakt propaganda iscenesat, dog mere i det skjulte, thi her måtte man tage hensyn til de kinesiske myndigheder, da man nu var inde på det politiske område.

Kineserne på deres side forsøgte også til egen fordel at udnytte de nye forhold.

Tidligere havde jernbanen haft udnyttelsesretten til et en verst

bredt bælte på begge sider af jernbanen (enkelte steder var dette bælte noget bredere; den zone, indenfor hvilken russerne tidligere udøvede deres politiske rettigheder, havde en bredde af 25 verst [27 km] på begge sider af banen).

Dette område tog kineserne i besiddelse og opkrævede fra nu af afgifter af den på mange steder af jernbanen opdyrkede jord.

Stridsspørgsmålene var mange, og i det hele taget blev man hurtig klar over, at de modstridende synspunkter var i højeste grad uforenelige, medens bolsjevikkerne som de mest aktive tiltog sig mere og mere magt.

Forholdene heroppe var jo rigtignok kun af andenrangs betydning, sålænge det større spil i og omkring Peking ikke var bragt til ende, men nu da Karakhans indflydelse helt var knækket, og Chang-tzoling igen følte sig som situationens herre, forlangte kineserne gennemgribende forandringer gennemførte i jernbanens ledelse.

Deres krav går ud på, at jernbanedirektørens magt skal indskrænkes betydeligt til fordel for bestyrelsen, der i det hele taget skal sættes i stand til at føre [en] effektiv kontrol med hele administrationen. 50% af pariteten blandt funktionærerne kræves gennemført hurtigst.

For at ordne alt dette på tilfredsstillende måde måtte en af trafikkommissariatets departementschefer, Serebrjakoff, der også er medlem af den alrussiske eksekutivkomite, herud.

Foreløbig er Ivanoff bleven afskediget og en ny direktør (russer) udnævnt. Forhandlingerne fortsættes, og foreløbig synes kineserne at have overtaget.

Hvad angår Karakhans nuværende vanskelige stilling, da vil den nærmeste fremtid sikkert bringe et resultat. Den bedste ordning for begge parter ville sikkert være, hvis Karakhan på en ikke for ham altfor krænkende måde kunne forlade sin gesandtskabspost.

Det blev rigtignok til en længere udgydelse. Nå, uanset alt ovenstående går alt ved det gamle, roligt og stille, og jeg selv personlig har det i alle henseender godt.

Med mange hilsener til Eder alle forbliver jeg Eders hengivne

Frederik

Harbin, den 24. juli 1926

Kære Alle sammen [*Moderen*]

Mange tak for Eders breve af 8. april og 28. maj.

Ja, I har vel læst i aviserne, at de danske flyvere passerede Harbin den 16. juni.

Efter planen skulle de være her et par dage, men på grund af regn og tåge i Japan måtte de vende om efter den første start fra Tokyo⁵³.

Den 15. juni startede de igen og fløj fra Tokyo til Seoul med mellemlanding i Osaka, og næste dag tilbagelagdes strækningen Seoul-Harbin.

Hertil kom flyverne ganske uventede, idet konsulatet først kl. 10 om morgenen samme dag fik telegram om starten.

Pr. telefon blev de forskellige herværende danske underrettede, og ved ellevetiden begyndte man at samles på flyvepladsen.

Kl. 12.30 viste maskinen sig som en prik i det fjerne, og få minutter efter landede den let og flot.

Foruden den danske koloni var der mødt en hel del kinesiske honoratiorens frem til modtagelsen.

Jeg vedlægger nogle fotografier, som desværre ikke er helt vellykkede, da filmpakningen åbenbart ikke har været helt tæt.

På et af billederne vil I se: Konsul Jacobsen, kaptajn Botved, den øverstkommanderende her i Harbin general Chang-huan-sjang, mekaniker Olsen og politimesteren.

Desværre blev der ikke her i Harbin lejlighed til nogen som helst festlighed for flyverne, da disse på grund af den forcerede flyvning havde frabedt sig alt i den retning.

Det er jo også anstrengende at flyve op til 8 timer daglig, resten af døgnets timer må anvendes til eftersyn af maskinen og søvn. Næste morgen kl. 5 startedes der for Chita.

Hvis I tilfældig skulle se maskinen, så vil I kunne finde mit navn skrevet på den blandt mange andre.

53. Flyvningen var en stor mediebegivenhed i den danske presse. I Politiken fremgik det eksempelvis, at Botved ankom til Chita den 18. juni 1926 kl. 13.05 efter at have tilbagelagt 1.400 km fra Harbin til Chita på 8 timer og 5 minutter (se Politiken den 18. januar 1926, side 1).

Hidtil har sommeren været meget varm. Det begyndte allerede i maj og har troligt fortsat siden.

Temperaturen har i dagevis stået på op til 30 grader Reaumur [37,5° Celsius], og når hertil kommer, at temperaturen om natten ikke går ret meget under 25 grader Reaumur [ca. 31° Celsius], vil I forstå, at vi her befinder os i den ikke tiltalende situation bogstavelig talt at måtte bade i vort eget sved. Jeg for min part foretrækker absolut en lavere og mere passende temperatur.

Regn har vi ikke fået meget af med undtagelse af, at der for ca. 14 dage siden var en mindre regnperiode. Den kom dog for sent til at redde hvedehøsten, der særlig i det sydlige Manchuriet er delvis ødelagt.

For sojabønnerne derimod kom regnen tilpas, og foreløbig er udsigterne for disse de bedste.

I det hele taget er sojabønningen en plante, der passer for klimaet her, hvor vi tit har lange tørkeperioder.

Høsten slår så godt som aldrig fejl, spørgsmålet bliver kun om et større eller mindre udbytte i forhold til mere eller mindre gunstige vejrforhold.

De omskrevne billeder har jeg desværre glemt at få taget kopi af, men nu skal jeg få det gjort og snarest tilsende billederne.

Karl må meget undskyldes, at jeg glemte hans fødselsdag, dvs. jeg glemte den ikke, men huskede forkert af datoen, og først for sent opdagede jeg min fejltagelse.

Min adresse er den samme som hidtil. Det er kun kineserne, som har byttet om på husnumrene. I stedet for tidligere har kontoret nu Pekarnaya 12.

Jeg har nu endelig fundet en anden lejlighed. Den er på tre værelser, og er beliggende på samme gade som kontoret, ca. 5 minutters gang herfra. Til 1-ste august flytter jeg.

Mange kærlige hilsener til Eder alle

Eders hengivne
Frederik

Harbin, den 12. september 1926

Kære Kathrine [*Graves' kone*]

Hjertelig tillykke med fødselsdagen.

Du bliver sikkert ikke så lidt forbavset over at modtage brev fra mig, thi min tavshed har unægtelig været ualmindelig og utilgivelig lang.

Til min undskyldning har jeg (desværre for mig) ingen plausibel grund at anføre, og jeg opgiver som håbløst alle forsøg på at retfærdiggøre mig. Det eneste, jeg kan gøre, er at håbe på, at I trods alt vil tilgive mig.

Jeg forstår det ikke selv, men i de sidste par år har jeg i en utilgivelig grad forsømt min korrespondance. Og fra flere sider har jeg også måttet høre bebrejdelser herfor.

Nu skulle man synes, at der efter så lang tids forløb måtte være meget at berette, men ser man nyhedsposten efter, opdager man, at der absolut ikke er noget sensationelt stof, eller rettere sagt, noget, som jeg håber, vil interessere Eder.

Når alt kommer til alt, er det jo alligevel en afkrog af verden, jeg lever i, og de lokale tildragelser, hvor interessante de måske end i øjeblikket kan synes, for os her viser sig dog alle ved nærmere eftersyn at være altfor betydningsløse til at fæstes på papiret.

Unægtelig ville en livlig fantasi kunne bøde herpå, men en sådan er jeg desværre ikke i besiddelse af. Heri kan jeg måske finde et om end ubetydeligt moment at fremføre til mit selvforsvar.

Jeg går ud fra, at I har fået refereret de forskellige smånyheder, som jeg har omtalt i mine breve til Thisted, så jeg skal ikke her trætte med gentagelser.

I de sidste par måneder har vi her i Harbin haft en mindre kolera-epidemi, der dog til alt held ikke har vist sig særlig ondartet.

Lykkeligvis begyndte epidemien først, da den værste sommervarme var forbi, i modsat fald er det umuligt at vide, hvad den kunne have udviklet sig til. Ofrenes antal har, så vidt man ved, hidtil ikke oversteget ca. 500, og nu forekommer der kun enkelte isolerede tilfælde pr. dag.

Pest og kolera er uhyggelige sygdomme på steder, hvor de sanitære forhold, som her, er under al kritik slette.

Det har dog kun været mellem kineserne og de dårligst stillede russere, at koleraen har hentet sine ofre. I hygiejnisk henseende er kineserne uforbederlige lavtstående.

Den almindelige kineser fortærer uden kritik alt, hvad der blot har udseende af at være spiseligt, og om sommeren konsumerer de en uhyre mængde rå grøntsager og drikker udelukkende rå vand, begge ting, der er særdeles farligt, når mavesygdomme bliver epidemiske, og når hertil kommer, at der absolut ikke er tale om at skolde eller blot vaske noget som helst af det, der spises, vil det forstås, at en kolera-epidemi er vanskeligt at bekæmpe.

Tidligere ansås disse sygdomme for nogenlunde ufarlige for europæere, men nu søger de også ofre blandt det russiske proletariat, som er opstået efter revolutionen for størstedelen rekrutteret blandt flygtningene, og så at sige næsten er blottet for eksistensmidler – og muligheder og efter europæisk opfattelse lever under frygtelige sanitære forhold.

Bortset herfra anses det ikke for vanskeligt at undgå smitte, når blot gennemført renlighed iagttages, og der kun indtages vel gennemgødt føde.

I en by som Shanghai, hvor sommervarmen er meget høj, anses kolera for en permanent sygdom, og det er velsagtens og nærmest derfor, at den er bleven bragt herop, hvor imidlertid den stærke vinterkulde for vort vedkommende vil gøre en ende på den.

I år har vi ikke haft nogen god sommer. Varmen begyndte meget tidlig og var også en tid en del generende, hvortil kom at forsommeren var meget regnfattig, og man begyndte allerede at frygte for, at høsten skulle tage skade som følge af vandmangel, men så forandrede vejret sig, og vi har siden haft så megen regn, at det nu næsten er ved at gå til den anden yderlighed.

På kontoret har vi meget at bestille. Bestyreren, der havde opholdt sig i Europa i godt og vel et år på ferie- og forretningsrejse, kom hjem for et par måneder siden, og vi har allerede opkøbt betydelige kvantiteter af den kommende høst.

Hvorledes går det med den nye bil? Går både Gudrun og Thorkild i skole i Nykøbing?

Til slut vil jeg endnu en gang, kære Kathrine, bede dig modtage

mine hjerteligste lykønskninger, og jeg sender Eder alle mine bedste hilsener

Eders hengivne
Frederik

For perioden vinteren 1926 og frem til marts 1930 eksisterer der ingen breve fra Frederik Nikolaj Gravesen.

Der er dog bevaret et enkelt epistel, der beskriver den politiske og handelsmæssige situation i både Manchuriet og det øvrige Kina frem til 1929.

Maj 1929

Frederik giver en detaljeret beskrivelse af den politiske og handelsmæssige situation i Manchuriet og Kina fra århundredskiftet og frem til 1929. De russiske bolsjevikkere puster til ilden medfører, at modsætningerne mellem den kinesiske befolkning og europæerne blusser op. Trods kraftige protester fra kineserne besætter japanske tropper Tsingtao-Tsinanfu jernbanen.

Harbin, maj 1929

Epistel

Da de Allierede i marts 1917 tvang kineserne til at afbryde den diplomatiske forbindelse med centralmagterne og senere i august samme år at erklære krigen, blev der rettet et alvorligt stød mod den hvide races prestige her i Østen.

Hidtil var den hvide mand bleven betragtet som et »overmenneske«, som et over for de farvede racer højerestående individ, der var den indfødte befolkning overlegen i enhver retning, og hvis rettigheder man ikke ustraffet kunne krænke.

Dette forhold bestod ikke så meget i kraft af den militære magt, som de europæiske stater i de forudgående årtier i almindelighed udfoldede, kun i enkelte tilfælde (Bokseropstand⁵⁴ o.l.) var det nød-

54. Bokseropstanden 1900-1901. Opstanden begyndte i Shantung i det nordlige Kina og var især rettet mod udenlandske interesser. I modsætning til andre opstande støttede Bokseropstanden det kejserlige Qingdynasti. En international ekspeditionsstyrke slog opstanden ned og sendte det kejserlige hof på flugt. Nederlaget var medvirkende til det kinesiske kejserdømmes sammenbrud i 1911. Sun-yat-sen, som var drivkraften bag kejserdømmets sammenbrud, tiltrådte i januar 1912 som provisorisk præsident i Kina. Quingdynastiet nægtede dog at kapitulere og gav i stedet den kejsertro general Yuan-shi-kai fuldmagt til at danne en republikansk regering. Yuan-shi-kai udmanøvrerede hurtigt Sun-yat-sen og blev præsident i marts 1913. Yuan-shi-kai baserede sin magt på militæret og fremmede magter. Første verdenskrigs udbrud i 1914 gav Japan mulighed for større indflydelse i Kina. I 1915 gav Japan således et ultimativt krav til den kinesiske regering om en udvidelse af de japanske særrettigheder i Kina. I 1915 forsøgte Yuan-shi-kai at genindføre kejserdømmet i Kina med sig selv som kejsere, men da han lod sig indstille i januar 1916, var modstanden så stor, at han hurtigt måtte abdicere, og han døde som en ensom mand i juni 1916. Efter 1916 ophørte Kina reelt med at fungere som et samlet land, og i perioden frem til 1928 blev den politiske magt i Kina domineret af forskellige krigsherrer. I 1928 blev landet igen mere eller mindre samlet under ledelse af Chang-kai-shek.

Kina var et land med store sociale forskelle mellem rige og fattige. Her illustreret ved en fattig og laset klædt »taxafører«, som lidt genert og beklemt transporterer den rige herremand rundt med sin rickshaw. Den rige passager ser til gengæld ud til at have det godt med situationen. Foto i privateje (ukendt datering).

vendigt at vise den pansrede næve, men mere som følge af forstand, teknisk og moralsk overlegenhed, som europæerne ubetinget besad over den farvede befolkning.

Delvis som følge af, at de i Østen bosiddende europæere overvejende udgik fra de mere dannede befolkningslag, forekom der herude faktisk ikke indtil den russiske revolution noget hvidt proletariat, der i den indfødte befolknings øjne kunne nedsætte respekten for europæerne.

Den farvede race indtog således ubetinget og uden refleksion de hvide som privilegerede individer, hvilke man i det højeste kunne stræbe at efterligne uden dog at gøre sig håb om at nå op til og afstod frivilligt og uden nogen egentlig uvilje førstepladsen til dette højere individ, der ikke kunne måles efter landets almindelige love, men som kun fulgte de sædvaner, han selv førte med sig, og som den indfødte også måtte rette sig efter i indbyrdes samkvem.

Krigserklæringen til centralmagterne medførte derimod, at disse undersætter automatisk mistede deres eksterritoriale rettigheder.

De kinesiske myndigheder kunne nu, delvis tilskyndet af de Allierede, arrestere og internere de fjendtlige undersætter og beslaglægge deres ejendom.

Der tilføjedes herved den hvide race et uopretteligt psykologisk tab, som tiden og begivenhedernes udvikling kun altfor godt har vidst at forstørre, indtil vi nu står overfor en situation, hvor der lades hånt om de hidtil gældende traktater og overenskomster, og hvor de eksterritoriale rettigheder kun er en fiktion.

Hvilke er nu de faktorer, der har ført til den nuværende tilstand? I første række må man vel henvide til de omvæltninger i tænkemåde og synspunkter, som verdenskrigens epoke har ført med sig.

De europæiske krigsmagters bejling til de andre verdensdeles folkeslag, for at lokke disse med i det store opgør, havde til følge, at de farvede racer fik øjnene op for deres egen betydning og begyndte at ane den magt, de i virkeligheden sad inde med, og de fordele, der kunne udledes heraf.

Efterkrigens udmattelse og den usaglige indbyrdes uenighed og skinsyge mellem de Allierede, der i de første år, i forhold til de evner og den forstand og forudseenhed, som europæiske statsmænd og politikere lagde for dagen, havde mere end nok at gøre med ordningen, om man kan bruge dette udtryk om de resultater, der indtil er nået, af de indre europæiske forhold, førte med sig, at udviklingen i de andre verdensdele, hvor Europa hidtil havde haft den dominerende indflydelse, måtte gå sine egne veje, og de europæiske magters repræsentanter kunne højst agere passive tilskuere.

Ydermere skulle de forsøg, som de »fire store og vise« i Versailles og deres efterfølgere gjorde på at bringe orden til veje forskellige steder i den nære Orient, for ikke at tale om deres »ordning« af forholdene i Europa, ikke styrke de europæiske magters prestige i de farvede folkeslags øjne, thi i mange tilfælde lod vedkommende lande hånt om stormagternes beslutninger, uden at disse så sig i stand til at gennemføre deres vilje med magt.

Wilson's velsignede 14 punkter [*kan*] i behændige agitatorers hænder også anvendes mod Europas leflende demokrater. Under sådanne forhold havde mændene fra Moskva, der i modsætning til deres mod-

standere altid vidste, hvad de ville, og altid var villige til at ofre det nødvendige for at nå det for dem hellige formål, taknemmelig jordbund at arbejde i.

De røde agitatorer har derfor så godt som altid, når kampen blev taget op på et nyt sted, haft foreløbigt held med sig i deres bestræbelser for at anstifte oprør mod Europa.

Dette held forklares delvis ved, at kommunisterne som regel med usvigelig sikkerhed har vidst at sætte agitationen ind på de rette punkter og at finde de kampråb og løsner, som netop har været i stand til at fænge i de farvede racers misfornøjede hjerner.

Meget har det selvfølgelig også skadet den hvide race, at den aldrig har villet se faren eller tage de nødvendige forholdsregler, inden det i det overvejende antal tilfælde har været for sent, hvortil yderligere er kommet, at på de steder hvor stødet har været rettet mod en enkelt nation, har de øvrige med skadefryd set til, som om sagen var dem aldeles uvedkommende, endskønt de i regelen omgående er blevne overbeviste om det modsatte.

Det er 17 år siden revolutionen i Kina udbrød, men først nu mærker europæerne for alvor dens virkninger.

Så længe det kun gjaldt et degenereret dynastis afsættelse, hvor kvinder regerede, og hvor vejen til magten gik gennem intrigerende eunukker, og udryddelsen af et system, som havde overlevet sig selv, og hvor det opnåede resultat var en nominel centralregering, hvis magtesløshed og permanente pengetrang gjorde det muligt for de udenlandske magter, især når lån skulle ydes, med lethed at påtvinge Kina deres betingelser, havde europæerne kun grund til med sympati at betragte Kinas kamp for – selv efter kinesisk opfattelse – tålelige eksistensvilkår.

Anderledes da »fantasterne« fra Moskva, hvis eneste drøm er verdensrevolutionen, havde fået hånd i hanke med begivenhedernes udvikling. Nu nåedes der – og det efter europæisk målestok – praktiske resultater.

Desværre for den hvide mand er de vigtigste af disse en national følelse, der gennemstrømmer landet fra syd til nord, og det feltråb, om hvilket alle førernes modstridende interesser kan samles: »Ned med imperialisterne«, »Bort med udlændingene« og »Annullering af de påtvungne uretfærdige traktater«.

Efter Manchudynastiets fald havde »den stærke mand« Yuan-shi-kai⁵⁵ længe haft magten i sin hånd, men da han i slutningen af 1915 ville genindføre monarkiet med sig selv som kejser, mislykkedes dette, delvis på grund af at han ikke havde taget tilstrækkeligt hensyn til de udenlandske magter, der ikke ønskede et stærkt Kina, men nu greb ind bl.a. ved understøttelse af oprør.

Yuan-shi-kai trådte tilbage (han døde et par måneder senere) og de indre stridigheder og modsætningen mellem Nord og Syd førte efterhånden over i et rent militærdiktatur, hvor de enkelte generaler, der havde opkastet sig til herrer over hver sit område, herskede uafhængigt af centralregeringen i Peking, der tilmed måtte finde sig [i] at være afhængig snart af den ene snart af den anden general.

Den afgørende ændring, der har ført til de nuværende tilstande, hidførtes, da »revolutionens fader« Sun-yat-sen og Sovjets udsendinge for 4-5 år siden fandt hinanden, og det samarbejde med tredje Internationale, der resulterede i, at Moskva påtog sig at lede opagitationen og ophidselsen af pøbelen til kamp mod overklassen og de forhadte udlændinge, etableredes.

Lenins agitationsfeltråb: Grab nagrablennoe (plyndrer det plyndrede) finder villigt øre både hos hvid og gul pøbel. Mændene fra Moskva har altid med usvigelig sikkerhed vidst at finde de rammende slagord og at fremelske netop de instinkter, der sætter masserne i bevægelse.

For at forstå de øjeblikkelige tilstande i Kina og stormagternes i højeste grad sammenfiltrede og modstridende interesser, er det nødvendigt at foretage et mindre tilbageblik.

Efterfølgende linier, der mindst af alt prætenderer på at give et tilnærmelsesvis fuldstændigt overblik over begivenhedernes gang, vil kun berøre sådanne forhold, der specielt har haft betydning for udviklingen her i det nordlige Kina og navnlig i Manchuriet.

55. Yuan-shi-kai (1859-1916). General og øverstkommanderende for den kinesiske hær. Som øverstkommanderende havde Yuan-shi-kai den reelle magt i Kina, da kejserstyret brød sammen i 1911. Trods politiske ambitioner blev Yuan-shi-kai ikke valgt til landets første præsident. Efter pres fra udlandet blev Kinas første præsident, Sun-yat-sen, væltet, og Yuan-shi-kai blev udnævnt til Kinas præsident i 1913. Til forskel fra forgængeren, Sun-yat-sen, havde Yuan-shi-kai ikke planer om at indføre demokrati i Kina. Et forsøg på at udnævne sig selv som ny kejser i 1915 affødte så mange protester blandt den kinesiske befolkning, at det mislykkedes. Da Yuan-shi-kai døde i 1916, efterlod han Kina i politisk og økonomisk kaos.

Yuan-shi-kai (1859-1916). Foto fra Leif Nerlov »Den lange march«, 1978.

Omkring århundredskiftet var magtforholdene i Østasien og omkring Stillehavet helt andre end nu. Japans flådemagt var kun i sin vorden. Rusland udbredte over land sin indflydelse i Manchuriet og Korea, Amerikas flåde var endnu ikke nogen trussel ved de østasiatiske kyster.

Ved siden af England var det Tyskland, der udviste den største aktivitet for at skaffe sig indflydelsessfærer under disse himmelstrøg.

Tyske flåder afsøgte kinesiske farvande for at finde en passende naturhavn, der kunne omdannes til befæstet flådebasis, hvorfra økonomisk indflydelse kunne udbredes og territoriale rettigheder kunne befæstes.

I november 1897 forulykkede under mystiske omstændigheder to tyske missionærer i det indre af Shantungprovinsen.

Dette tilfælde gav anledning til, at fire tyske krigsskibe på kejserens befaling landsatte tropper i Kiautshaubugten og erklærede landstrækningerne deromkring for okkuperede.

Den kinesiske regering så sig 6. marts 1898 nødsaget til med Tysklands krigstrussel hængende over hovedet at afslutte en konvention

om overgivelse af landstrækningerne omkring Kiautshaubugten i leje for et tidsrum af 99 år.

Kineserne frasagde sig, som en særlig tilkendegivelse af deres taknemmelighed overfor Tysklands villighed til en fredelig ordning af tilfældet med de to dræbte missionærer, indenfor nævnte tidsrum retten til udøvelse af borgerlig og militær administration i de udlejede områder, og omvendt forpligtigede Tyskland sig til at bygge de nødvendige fæstninger til forsvar af havnen.

Det var således lykkedes Tyskland at sætte sig i besiddelse af såvel Kiautshaubugten som en zone 60 kilometer bred udenom den. Ydermere fik Tyskland tilladelse til i Shantungprovinsen at bygge to jernbaner og langs med disse i en afstand af 30 kinesiske li at udnytte forekommende kul- og jernlejer såvel som andre naturlige rigdomme.

Konventionen forudsatte endvidere oprettelser af blandede tysk-kinesiske selskaber, hvis arbejdsfelt også kunne omfatte det indre af Shantungprovinsen.

Endvidere forpligtigede Kina sig for Shantungs vedkommende til i tilfælde af trang til udenlandsk økonomisk støtte, tekniske rådgivere eller forskellige slags materialer altid først at henvende sig til Tyskland.

Som det vil ses, havde tyskerne opnået en i høj grad privilegeret stilling indenfor nævnte territorium, og med energi gik man i gang med at udnytte de vundne fordele.

Således udviklede forholdene sig indtil den 15. august 1914, da Japan overrakte Tyskland et ultimatum med krav om de tyske krigsskibes øjeblikkelige afgang fra såvel japanske som kinesiske farvande og inden 15. september overgivelse af det lejede Kiautshauområde for senere tilbagelevering til Kina.

Tyskland afslog de japanske krav, og den 23. [september] erklærede Japan Tyskland krig.

Efter to ugers forløb landsattes 150 kvartmil nord for Tsingtao i Lunkowbugten japanske tropper i et antal af ca. 20.000 soldater, som marcherede tværs igennem det kinesiske territorium, selvfølgelig uden at tage hensyn til kineserne, idet de på deres vej efterlod tropper til besættelse af post- og telegraf[bygninger] såvel som andre regeringsinstitutioner.

26. september besatte japanerne den første station på jernbanen i

nærheden af Weisian, og 6. oktober marcherede endelig de første tropper ind i Tsinanfu og besatte byens tre jernbanegårde.

I løbet af kort tid var hele linien Tsingtao-Tsinanfu i japanernes hænder, og de kinesiske og tyske jernbanefunktionærer blev erstattede af japanske officerer og soldater fra egne jernbanebataljoner.

Senere besattes alle tyske minekoncessioner i Shantungprovinsen, hvori var interesseret betydelige kinesiske kapitaler og som hovedsagelig drives ved kinesisk arbejdskraft.

Som resultat af en længere belejring og voldsomme angreb opgav tyskerne 16. november modstanden og japanerne besatte byen Tsingtao.

30. september 1914 protesterede Peking mod okkupationen af Tsingtao-Tsinanfu jernbanen, hvorpå den japanske gesandt svarer, at besættelsen er nødvendiggjort af strategiske hensyn. Den egentlige grund var snarere, at det for uhindret at beherske provinsen var nødvendigt at kontrollere jernbanerne.

I sin note af 9. oktober ironiserer Pekingdiplomaterne over japanernes forsøg på at dække over deres egentlige hensigt. Det hedder: »Deres land deklarerede, at hensigten med krigserklæringen til Tyskland var fredens bevarelse i Østasien.

De har offentliggjort som eneste formål afvæbningen af de tyske krigsskibe og tilbagelevering af Kiautshaubugten og landstrækningerne deromkring.

Men resultatet har været krænkelse af Kinas suverænitet og okkupation på en venligsindet nations område«. Senere understreger noten: »..... hvilket er uforeneligt med deres regerings tidligere deklamationer«.

Selvfølgelig var Pekings skridt præget af hjælpeløshed og naivitet, thi »den opadgående sols Rige« skulle ikke længe efter fremkomme med sit bekendte ultimatum »21 krav«, der åbenbarede japanernes aggressive politik på fastlandet.

Den 18. januar 1915 afleverede Japans gesandt Hioki til præsident Yuan-shi-kai dette historiske dokument, hvori der bag ved en venskabelig maske i følgende udtryk: »Den japanske regering og den kinesiske regering forenede i ønsket om at bevare almindelig ro og fred i Østasien og videre at befæste det venskabelige forhold og gode naboskab, der hersker mellem de to nationer, er kommet til overenskomst om følgende.....«.

Kort og klart kræves, at alle rettigheder og privilegier i Shantung, som tidligere tilhørte Tyskland, overgår til Japan, og at den kinesiske regering, ikke nok dermed, endvidere overlader Japan ret til bygning af en jernbane Cheefoo-Lunkow og yderligere åbner forskellige punkter i det indre af provinsen for udenlandsk kapital, dvs. japansk.

Således stod sagerne indtil Washington-konferencen, hvor de kinesiske repræsentanter energisk protesterede mod Japans fremgangsmåde, hvilket havde til følge, at Japan for en tid på dette punkt måtte indstille sin aggressive politik⁵⁶.

Efter at der på forskellige steder i provinsen, i særdeleshed i Tsingtao og Tsinanfu, havde bosat sig japanske emigranter og deres økonomiske interesser var blevne behørigt befæstede, offentliggjorde den japanske regering en højtidelig deklARATION, hvori fastsloges respekten for Kinas overhøjhed i territoriale spørgsmål, og de japanske troppers evakuering.

De japanske emigranter spredtes over hele provinsen, men deres antal er på de enkelte punkter, med undtagelse af et par steder, ubetydelige i forhold til den kinesiske befolkning, der i 1923 skulle udgøre ca. 31 millioner.

Efter det japanske udenrigsministerium i japanske aviser offentliggjorte tal er der bosat i Tsingtao (10.853 japanere), Tsinanfu (1.856 japanere), Tzsankow (1.048 japanere) og i 16 andre pladser i alt 2.502 japanere.

Versaillestraktaten sanktionerer formelt Japans fremgangsmåde i Shantung, idet der i denne udtales: »Tyskland afstår til fordel for Japan alle sine krav, ejendomsrettigheder og privilegier, i særdeleshed vedrørende Kiautshau, jernbaner, bjergværksvirksomheder og undersøiske kabler, som er opnåede i kraft af overenskomsten afsluttet 6. marts 1898 med Kina og i kraft af alle andre overenskomster vedrørende Shantungprovinsen.

56. I perioden fra november 1921 til februar 1922 dannede Washington rammen om den første nedrustningskonference efter afslutningen på den første verdenskrig i 1918. På konferencen blev der truffet aftaler om bevarelsen af den militære og geografiske status quo ved Stillehavet. Som en udløber af konferencen indgik Japan og Kina en overenskomst den 4. februar 1922 vedrørende Kiautshau. Her indvilligede Japan i ad åre at tilbagelevere området til Kina, men traktaten indeholdt dog så mange forbehold og betingelser, at tilbageleveringen var mere eller mindre illusorisk.

Den kinesiske delegation underskrev Versaillestraktaten med [*det*] forbehold, at alle punkter vedrørende Kina og i særdeleshed Shantungprovinsen ikke anerkendtes.

26. maj 1919 fremlagde den kinesiske delegation en forklarende deklARATION for fredskongressen.

Uanset alle protester fortsattes den japanske okkupation, selvom Tokyoregeringen så sig nødsaget til at påbegynde forhandlinger med Kina, som resulterede i, at der 10. december 1922 blev underskrevet en japansk-kinesisk overenskomst, hvis hovedpunkter gik ud på tilbagelevering til Kina af Kiautshauområdet, evakuering af japanske tropper, fastsættelse af nye regler for leje af jord (udlændinge kan ikke besidde jord i Kina udenfor traktatområderne), overlevering til den kinesiske administration af en betydelig [*del*] af offentlige og regeringsbygninger og ejendom, samt afsluttelse af en speciel overenskomst om post- og telegrafvæsen.

Hvad angår udnyttelse af mineralrigdommene forudsatte den nye overenskomst oprettelsen af blandede japansk-kinesiske selskaber til dette formål.

De japanske saltværker i Tsingtao overgik i april 1923 til kinesisk administration mod en betaling af 2 millioner yen samt forpligtigelse til årlige leveringer af betydelige kvantiteter salt til Japan.

Tsingtao-Tsinanfu jernbanen forblev til det sidste i Japans hænder, idet den betragtedes som pantsat. Andre mindre væsentlige punkter gik ud på forskellige toldlettelser, reservering af speciel territorium til japansk settlement o.a.

Japan var gået med til afsluttelsen af denne overenskomst under trykket af den sig nærmende økonomiske krise i hjemlandet, internationale forhold og den voksende ophidselse i Kina. Det var mindst af alt afkald på aggressiv politik overfor Kina, men mere en udskydelse til et mere belejligt tidspunkt.

Vi ser også nu efter 5 års forløb [*1929*], at den gamle linie med energi på ny fortsættes.

Japans premierminister Tanaka forsikrer i den officielle meddelelse af 9. maj angående besættelsen af jernbanerne i Shantung, at dette kun er et midlertidigt skridt nødvendiggjort som følge af de kaotiske tilstande, der hersker indenfor transportvæsenet, og udelukkende dikteret af ønsket af at indføre fred og orden.

Et handelseventyr slutter 1930

Harbin 1930

Marts 1930

Det Sibiriske Kompagnis og Frederiks handelseventyr i Sibirien og Manchuriet er endegyldigt ovre. På grund af manglende likviditet kaster Det Sibiriske Kompagni håndklædet i ringen og giver op. Kompagniets filialer og forretninger i Sibirien og Manchuriet bliver lukket, og Frederik får opsagt sin kontrakt.

Harbin, den 10. marts 1930

Kære Alle sammen [*Niels Peter*]

Som I sikkert allerede har erfaret gennem aviserne, likviderer Det Sibiriske Kompagni sine forretninger⁵⁷.

Herude i Harbin er vi endnu ikke helt klare over, hvorledes likvidationen vil komme til at foregå, da vi kun har [*fået*] et meget kort telegram herom fra København dateret 1-ste marts.

Vi herude ved kun, at kompagniet har standset sine betalinger, og formoder, at det har indgivet andragende om at opnå tvangsakkord.

Hvad end resultatet heraf vil blive, går jeg ud fra som givet, at Harbin filialen vil blive nedlagt, og at man ikke mere vil beskæftige sig med sojabønneforretningen.

Vi har da også alle herude fået vore kontrakter opsagte til fratræ-

57. I Politiken den 1. og 2. marts 1930 er der en udførlig beskrivelse af årsagen til Det Sibiriske Kompagnis konkurs den 2. marts 1930. Et økonomisk udestående med Handelsbanken på 12 millioner kroner – heraf halvdelen udækket – var mere end Det Sibiriske Kompagni kunne klare. Som en udløber af selskabets likvidation måtte Det Almindelige Handelskompagni også smide håndklædet i ringen og måtte senere samme måned indgive begæring om konkurs (se Politiken 1. marts 1930, side 11, og 2. marts 1930, side 1 og 4).

1. Marts

FINANS SØFART

POLITIKENS HANDELSINDUSTRI

Tændstikker og Blyanter

Gaach & Co. akseptører over 25 pCt. af sin Produktion.

H. E. Gaach & Co. Tændstikkerfabrikken... De indvandede... De indvandede...

Større Ekspert af Bygning... Bygning... Ekspert... Bygning...

Forretningseverden. 25. Aars Jubilæum.

Leipzig-Messen kaldet... Handelshandelen hænger rødt... Leipzig for et år...

De to nye Gesandter... Hans Biskup og Danmarks... Biskup og Danmarks...

Politikens Leipzig... Leipzig... Politikens Leipzig...

Leipzig-Messen kaldet... Handelshandelen hænger rødt... Leipzig for et år...

De to nye Gesandter... Hans Biskup og Danmarks... Biskup og Danmarks...

Politikens Leipzig... Leipzig... Politikens Leipzig...

Leipzig-Messen kaldet... Handelshandelen hænger rødt... Leipzig for et år...

De to nye Gesandter... Hans Biskup og Danmarks... Biskup og Danmarks...

Politikens Leipzig... Leipzig... Politikens Leipzig...

Leipzig-Messen kaldet... Handelshandelen hænger rødt... Leipzig for et år...

HANDELSINDUSTRI

Det sibiriske Kompagni foran sin Likvidation

Afgørende Forhandlinger i Gaar om Selskabets Fremtid. Pristalder paa Sojabønner har givet store Tab.

Det sibiriske Kompagni, der for... for Køber havde erholdt sig frem til... en fornuftig Bistilling inden for Sovjet...

Kompagniets berygtede Historie... De Russere, nationaliserede... den store Søerhvervsforretning...

Forretningseverden. 25. Aars Jubilæum.

Kapiteloversigt og Ledelse... Kompagniets Administration... den store Søerhvervsforretning...

Erhvervenes Støttelov i Udvalg... Sikkerhedsretten er stramme... Efter Ministerens Tale...

De to nye Gesandter... Hans Biskup og Danmarks... Biskup og Danmarks...

Politikens Leipzig... Leipzig... Politikens Leipzig...

Leipzig-Messen kaldet... Handelshandelen hænger rødt... Leipzig for et år...

De to nye Gesandter... Hans Biskup og Danmarks... Biskup og Danmarks...

Politikens Leipzig... Leipzig... Politikens Leipzig...

Leipzig-Messen kaldet... Handelshandelen hænger rødt... Leipzig for et år...

De to nye Gesandter... Hans Biskup og Danmarks... Biskup og Danmarks...

Politikens Leipzig... Leipzig... Politikens Leipzig...

HANDELSINDUSTRI

Aarhusens Oliefabrik paa Verdensmarkedet

Eksperten opretholdt Trods Salget af det polske Marked. Kritik af Olei. Bankdirektør Reys Generel

Aarhus, Fredag... Eksperten, der er præsens til København... Aarhus Oliefabrik, som har været...

Eksperten for 20 Mill. Kr. til... Den store Søerhvervsforretning... den store Søerhvervsforretning...

Erhvervenes Støttelov i Udvalg... Sikkerhedsretten er stramme... Efter Ministerens Tale...

De to nye Gesandter... Hans Biskup og Danmarks... Biskup og Danmarks...

Politikens Leipzig... Leipzig... Politikens Leipzig...

Leipzig-Messen kaldet... Handelshandelen hænger rødt... Leipzig for et år...

De to nye Gesandter... Hans Biskup og Danmarks... Biskup og Danmarks...

Politikens Leipzig... Leipzig... Politikens Leipzig...

Leipzig-Messen kaldet... Handelshandelen hænger rødt... Leipzig for et år...

De to nye Gesandter... Hans Biskup og Danmarks... Biskup og Danmarks...

Politikens Leipzig... Leipzig... Politikens Leipzig...

Leipzig-Messen kaldet... Handelshandelen hænger rødt... Leipzig for et år...

De to nye Gesandter... Hans Biskup og Danmarks... Biskup og Danmarks...

HANDELSINDUSTRI

Erhvervenes Støttelov i Udvalg

Sikkerhedsretten er stramme. Efter Ministerens Tale revideres loven...

Erhvervenes Støttelov i Udvalg... Sikkerhedsretten er stramme... Efter Ministerens Tale...

De to nye Gesandter... Hans Biskup og Danmarks... Biskup og Danmarks...

Politikens Leipzig... Leipzig... Politikens Leipzig...

Leipzig-Messen kaldet... Handelshandelen hænger rødt... Leipzig for et år...

De to nye Gesandter... Hans Biskup og Danmarks... Biskup og Danmarks...

Politikens Leipzig... Leipzig... Politikens Leipzig...

Leipzig-Messen kaldet... Handelshandelen hænger rødt... Leipzig for et år...

De to nye Gesandter... Hans Biskup og Danmarks... Biskup og Danmarks...

Politikens Leipzig... Leipzig... Politikens Leipzig...

Leipzig-Messen kaldet... Handelshandelen hænger rødt... Leipzig for et år...

De to nye Gesandter... Hans Biskup og Danmarks... Biskup og Danmarks...

Politikens Leipzig... Leipzig... Politikens Leipzig...

Leipzig-Messen kaldet... Handelshandelen hænger rødt... Leipzig for et år...

POLITIKEN

4. Aargang No. 192.

København, Søndag den 2. Marts 1930.

22 Blæde • Magasinet 22 Blæde.

SØNDAG

Desværreligt Bølge Vindstød...
Desværreligt Bølge Vindstød med Tempestet omkring Trykstation og skælvende Bølge Tsung.

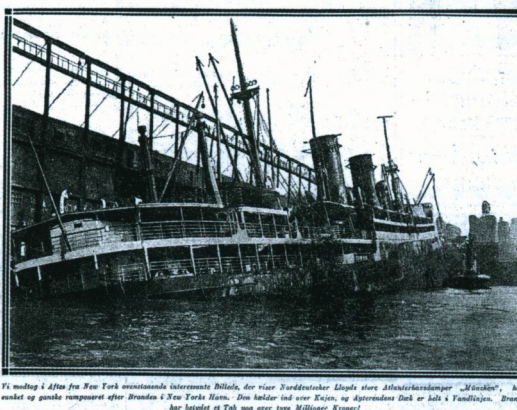
Opfordring: Ethnografiske For-
søg...
Opfordring: Ethnografiske Forsøg paa Maalet-Kampen.

1 Dag
1 Dag
1 Dag

1 Dag
1 Dag
1 Dag

1 Dag
1 Dag
1 Dag

»München« i New Yorks Havn efter Branden

Vi mødte i Aften fra New York kommende Interkontinentale Billets, der viste Vardstøtter Ligeledes store Admirationsskibe 'München', hvis nedslæt og gængse rampestøt efter Branden i New York Havn. Den ligger ind over Ocean, og Agterenden bryd er helt i Vandet. Enden

Et dansk Varedsfrmas Skæbne:
Det sibirske Kompagni beslutter Likvidation

Søsterselskabet Almindelig Handelskompagnis Skæbne er uvis — men Pessimisme i indviede Kresse

Handelsbankens Tilgodehavende i de to Selskaber andrager 12 Mill. Kr., deraf 6 Millioner udskættet

De ubehagelige Overvejelser Tid
er allerede ikke forbi endnu. Mens
der i øvrigt er no Udgang til spore i
dansk Erhvervslev, træner der sig et
pludseligt store Vandskud og for
et af dem store Handelskompagnis
Sibirske Kompagni og Det Sibirske
Kamp Handelskompagni (Almbæk).

Den har i nogle Dage været fast
Fokaldsager om disse Selskabers
Problemer, og — som vi kunde meddele
i Gær — vilde Forholdene sig
nede, at man maatte regne med
sine Likvidation.

I Løbet af Dagen i Gær fortæller
en række Forhandlinger i Almindelig
Handelskompagnis Lokaler i den kendte
Ejendoms Skt. Annas Plads Nr. 35.

De fleste væsentlige Medl i begge
Selskabers Bestyrelser, ledt Medlem
har for en stor Del er de samme Per-
soner. I Medlemskreds deling Direktør
H. P. Nijel Hansen, der er Formand
for Almbæk, Direktør Chr. G. Hansen,
Sikkesker Jakob Hansen, Greverne
Carl Nielsen, som alle er Medlemmer
af Almbæk Bestyrelse, samt Direktør
Greverne Otto E. Jægerskov, og
medliden Direktør Z. F. Rørdal, der
er Direktør og Bestyrelsesmedlem i
Sibirske Kompagni. Endnu deling
som juridisk Konsulent Overretning
sær Henrik Sidel. Derimod deling
ikke Almbæk Bestyrelse. Hvide
sær Rørdal, der for Tiden opføl-
ver sig paa Inkassation i Skidlev, og
heller Ingeniør, Dr. Paul Lassen, som
opfølger sig i Tykland for Omhæft-
het.

De to agierende Bestyrelser
Er haardt sammenslættede Generalforsamling.

Paa Formidlingskomité komstaten
delte det meste af Udgifterne for en
Vedertagelse af Sibirske Kompagni
delbetegnelse og Sibirske Kompagni
delbetegnelse, ledt Medlem
del med sin, at Tænk dog om maad-
te agtere. Ellers har de samme
del for en Subkontrakt af det
Selskab. Man betvivler derfor i store
del om en Sibirske Kompagni
formulering, som erstatnings kunde
betale Sibirske Kompagni.

I Ethnografisgen Løb har den
Sibirske Kompagni afholdt. Det var
for størstedelen de samme Personer,
der har medtaget paa sig. Og Bestyrelse

Napoleons Diamanter forsvundet i New York

Soigt for 12,000 Pund Sterling,
skænt de var 80,000 værd.

En haard Nød
Lands, Lørdag.

Uviljen mod Kong Alfons
tillægger i Styrke

Valgene udskjød, Diktatorer opretholdes

Düsseldorf-Vampyren
paa Maskerade

Masse mordere leder hore fra sig et Nylt Brev til
det kommunale Hval i Düsseldorf.

En Erklæring om Forholdene
med de Handelskædet.

Handelsbanken og Sammenbrudet.

En Erklæring om Forholdene
med de Handelskædet.

Handelsbanken og Sammenbrudet.

delse om tre måneder, altså pr. 31-te maj, og vi er allerede i gang med at likvidere de endnu løbende kontrakter og forretninger.

I dag skal jeg ikke komme nærmere ind på omtale af de begivenheder, der har været årsag til kompagniets økonomiske vanskeligheder, udover at de nuværende abnorme forhold på de europæiske kornmarkeder samt de sidste politiske begivenheder her i Manchuriet har givet det afgørende stød til, at hovedkontoret har besluttet at give op.

Selvfølgelig er det beklageligt, at kompagniet får en sådan skæbne, i særdeleshed da jeg har anvendt så mange år og så meget arbejde i dets tjeneste, men herved er der jo intet at gøre.

Hvad angår mine egne planer for fremtiden, da må jeg ærligt tilstå, at jeg endnu ikke har taget nogen beslutning.

For det første kom likvidationsordren om ikke helt så dog temmelig overraskende, og for det andet har den tid, der er hengået siden da, været for urolig til at tænke nærmere over sine egne forhold.

Hvis der ikke sker nogen forandring til det bedre, hvad der vel næppe gør, bliver resultatet vel sagtens, at jeg kommer hjem, når vi har afsluttet herude. Jeg tror næppe, at der er mulighed for her at finde en beskæftigelse, der vil passe mig.

På den anden side er forholdene i Danmark eller i det hele taget i Europa, i alt fald efter de oplysninger jeg sidder inde med, jo heller ikke gode, og jeg forudser, at det også vil blive vanskeligt hjemme at komme ind i tilfredsstillende virksomhed.

Nå, kommer tid – kommer råd. Ovenpå de sidste tiders begivenheder bliver der nu rig lejlighed til at tage sig en ferie! Og så viser der sig nok en udvej.

I det sidste år er der jo sket en hel del herude i Manchuriet. Nu har der været revolution i Kina i atten år, men Manchuriet har på en mærkelig måde været temmelig uberørt af begivenhederne indtil nu sidste sommer.

For så vidt skete der heller ikke noget særligt. Det var kun helt ude ved grænserne, der mærkedes til urolighederne, men det kunne måske være gået helt galt, hvis ikke kineserne havde besluttet at søge fred med russerne i rette tid. Nu fik kineserne sig bare en ordentlig forskrækkelse i livet, som de dog tilsyneladende er ved at komme [sig] ret hurtigt over.

Jeg skal i et senere brev fortælle mere udførligt om, hvad der virkelig gik for sig.

Personligt lever jeg i bedste velgående. Sidste sommers og efterårs begivenheder var absolut ikke af nogen gene for os. Selvfølgelig udover at forretningsforholdene blev unormale, da kineserne i enkelte rayoner led ikke [så] lidt.

Nu vil jeg slutte for denne gang med mange hilsener til Eder alle. Jeg håber, at I er raske og har det godt.

Eders hengivne
Frederik

Kilder og litteratur

Som nævnt bygger denne fremstilling primært på Frederik Nikolaj Gravesens breve og epistler 1912-1930. Det anvendte materiale er i dag i privateje.

Den eksisterende litteratur på området er anvendt dels som inspirationskilde, dels som indgang til afsnittene om Frederik Nikolaj Gravesen samt Det Sibiriske Kompagni. Jeg har benyttet følgende fremstillinger:

Christensen, Svend Aage: *Den danske emigration til Rusland 1875-1914*, 1974.

Gravesen, Graves Th.: *Erindringer og iagttagelser*, 1956.

Hansen, H. P. Hjerl: *Danske Pionerer i Sibirien*, 1949.

Hansen, G.; Heinberg, Aa. og Kamp, A.: *De Danskes Vej*, 1947.

Jansen, Chr. R. og Gejl, Ib: *Korn, købmænd og Kornkompagni*, 1971.

Jensen, Bent: *Danmark og det russiske spørgsmål 1917-1924*, 1979.

Jensen, Bent: *Købmænd og kommissærer*, 1979.

Lannung, Hermod: *Min russiske ungdom*, 1978.

Nerlov, Leif: *Den lange march. Revolutionen i Kina 1911-1949*, 1978.

Plum, Erik: *Russiske Handelskompagni 1915-1922*, 1923.

Svendsen, Niels Holm: *Den kinesiske revolution*, 1988.

Politiken, den 6. marts 1921
den 29. marts 1921
den 9. juni 1921
den 25. januar 1926
den 18. juni 1926
den 1. marts 1930
den 2. marts 1930

Stedregister

A

Altaj

50; 85

Amerika

63; 64; 67; 80; 82; 92; 94; 99; 103;
114; 115; 120; 131; 132; 133; 138;
143; 149; 150; 152; 160; 161; 188;
189; 193; 194; 197; 203; 204; 206;
207; 239; 252; 260; 273; 286

Amur

60; 65; 127; 131; 163; 165; 175; 176;
177; 196; 226

Amur-floden

58; 59; 60; 62; 85; 158; 191; 196;
268

Angara-floden

136; 247

Asien

22; 114

Asperup Mark

11

Aulum

44

Australien

114; 193

B

Bagindien

114

Bajkalsøen

58; 112; 131; 155; 176; 189; 247

Barabinsk

135

Barnaul

15; 17; 23; 34; 35; 37; 38; 39; 40; 41;
42; 44; 45; 46; 47; 48; 49; 50; 54; 55;
57; 227

Beijing

251

Biisk

181

Bjeloostrow

244

Blagovjaschensk

127; 156; 159; 160; 161; 162; 176;
177; 196

Boston

149

Brest-Litovsk

64; 87; 92

C

Canada

193

Centraleuropa

126

Centralrusland

124; 191

Chabarovsk

60; 127; 158; 159; 162; 177; 178;
196

Chabary

147

Cheefoo

289

Chita

276

D

Dairen

168; 223; 225; 231; 239; 271

Danmark

7; 8; 9; 15; 16; 18; 21; 27; 39; 40; 47;
48; 61; 67; 85; 99; 107; 109; 110;
111; 123; 124; 125; 126; 130; 139;
143; 160; 165; 166; 173; 181; 183;
184; 185; 204; 207; 216; 218; 219;
222; 224; 226; 231; 234; 235; 236;
242; 251; 256; 258; 260; 261; 262;
272; 294

Danzig

125

Det Japanske Hav

61; 132; 164

Det Kaspiske Hav

85

Det Ochotske Hav

132

Donez-bassinnet

85

E

England

63; 114; 120; 131; 153; 174; 189;
193; 208; 225; 234; 273; 286

Esbjerg

167; 231; 234; 237; 238

Europa

11; 22; 47; 63; 103; 111; 128; 131;
132; 133; 139; 150; 167; 173; 188;
189; 203; 224; 226; 231; 239; 250;
253; 254; 258; 260; 262; 263; 267;
268; 279; 283; 284; 294

F

Finland

242

Frankrig

66; 92; 114; 120; 132; 153; 168; 189;
208

Fudzidjan

227

G

Grodekovo

198

H

Hadsund

19

Hailar

160

Hamborg

114; 148

Harbin

15; 16; 17; 143; 151; 160; 167; 185;
219; 221; 222; 223; 224; 226; 227;
228; 230; 235; 236; 237; 239; 240;
242; 244; 247; 248; 249; 250; 253;
255; 257; 258; 262; 264; 265; 267;
271; 272; 276; 278; 281; 291

Helsingfors

243; 244; 247

Hjerm

14

Holsted

14; 45; 67; 83; 168; 184; 218

Hongkong

172

I

- Iman
196
- Indien
16; 80; 99; 114; 120; 131; 174; 204;
263
- Irkutsk
65; 73; 95; 108; 113; 136; 137; 155;
165; 167; 247
- Irtysch
39
- Ishavet
164
- Italien
111; 256

J

- Japan
8; 62; 67; 73; 76; 82; 108; 113; 114;
115; 121; 127; 132; 137; 138; 139;
140; 141; 143; 146; 152; 153; 164;
188; 189; 190; 191; 193; 195; 199;
207; 208; 209; 222; 224; 231; 239;
252; 267; 268; 276; 281; 286; 287;
288; 289; 290
- Jaroslavl
246
- Jekaterinburg
199; 246
- Jenisej-floden
58

K

- Kaip
27; 30; 31
- Kalgan
269

- Kamen
34; 143; 146; 147
- Kamtschatka
131; 132; 177; 191; 193; 194; 199;
268
- Kanton
255; 268; 270
- Kiautshau
289; 290
- Kiautshaubugten
286; 287; 288
- Kina
8; 30; 110; 111; 113; 114; 133; 145;
168; 170; 171; 172; 184; 191; 197;
215; 222; 224; 251; 252; 258; 260;
262; 264; 267; 268; 269; 270; 273;
274; 280; 281; 282; 284; 285; 287;
288; 289; 290; 294
- Klutchevoj
27; 30; 31
- Kobe
76; 173; 181; 202
- Kolski
29
- Kongerslev
14; 18; 41; 42; 43; 44; 49; 98; 258
- Konstantinopel
72; 77; 79
- Korea
113; 121; 127; 132; 154; 189; 286
- Krasnojarsk
71; 113; 151; 247
- Kuenga
62
- Kurgan
34; 147
- København
11; 13; 19; 23; 34; 35; 39; 41; 73; 76;
111; 114; 118; 138; 139; 140; 141;
144; 145; 146; 151; 154; 169; 172;
173; 206; 216; 219; 221; 223; 242;
243; 244; 247; 248; 260; 291

L

Leningrad
12; 244; 245; 247

Liao-floden
250

Lilleasien
131

Limfjorden
20

London
12; 117; 125; 129; 146; 231; 237;
238; 254; 261; 262

Lunkow
289

Lunkowbugten
287

M

Malmø
242; 247

Manchuriet
7; 8; 9; 12; 13; 14; 15; 16; 17; 30; 32;
59; 73; 105; 111; 112; 114; 127; 132;
137; 168; 177; 189; 191; 195; 196;
198; 200; 226; 227; 231; 238; 239;
240; 241; 242; 247; 248; 249; 250;
251; 252; 256; 257; 259; 260; 262;
264; 265; 269; 272; 274; 277; 280;
281; 285; 286; 291; 294

Manilla
194

Mexico
168

Middelfart
11

Middelhavet
76; 80; 114; 120

Midtkina
269

Minusinsk
72

Mongoliet
32; 93; 265; 273

Mors
14

Moskva
12; 19; 20; 23; 61; 64; 65; 73; 82; 90;
93; 126; 131; 165; 177; 193; 194;
197; 203; 233; 245; 246; 247; 259;
268; 270; 273; 283; 284; 285

Mukden
269; 271; 272; 273

Mysovaja
248

N

Nevaen
244; 245

New Jersey
192

New York
129; 138; 172; 235

Nikolsk-Ussuriisk
93; 114; 162; 163; 178; 198; 200;
208; 212

Nokolajevsk
127

Nordafrika
256

Nordkaukasus
71

Nordkina
269

Nordmanchuriet
254

Nordsakhalin
268

Norge
168

Nors Havreland

14; 171

Novo-Nikolajevsk

23; 41; 50; 52; 54; 246; 247

Nykøbing Mors

14; 16; 45; 49; 279

O

Obj-floden

34; 40; 42; 50; 112; 246

Odense

11

Odessa

67; 72; 73; 76; 78; 82; 203

Omsk

12; 17; 22; 23; 34; 57; 61; 73; 96;
104; 110; 135; 137; 138; 141; 143;
144; 145; 147; 148; 150; 152; 154;
155; 203; 205; 246; 247

Osaka

276

P

Paris

250; 251

Peking

168; 170; 171; 251; 259; 264; 265;
267; 269; 273; 275; 285; 288

Perm

246

Persien

16; 174

Petrograd

56; 71; 77; 88; 90; 150; 203; 227; 230

Port Arthur

127; 198

Pristan

227

R

Rajajoki

244

Randers

130

Reval

201; 202

Rodino

14; 15; 17; 18; 23; 24; 25; 27

Rubzofka

15; 57; 205

Rusland

7; 8; 9; 11; 12; 13; 14; 16; 18; 21; 30;
47; 50; 57; 64; 66; 67; 70; 71; 73; 78;
81; 83; 84; 85; 86; 87; 90; 92; 93; 94;
95; 98; 99; 100; 101; 103; 107; 108;
109; 110; 111; 112; 113; 114; 115;
116; 117; 121; 123; 124; 125; 126;
127; 128; 129; 130; 131; 136; 138;
153; 154; 159; 167; 168; 170; 171;
172; 174; 175; 181; 183; 185; 187;
188; 189; 190; 196; 198; 203; 204;
207; 208; 210; 214; 216; 219; 220;
228; 232; 236; 242; 244; 251; 252;
264; 286

S

Sachaljan

160; 161; 162

Saigon

79

Sakhalin

127; 131; 132; 177; 191; 199; 252

San Francisco

129; 138; 202; 203

Seoul

276

Stedregister

Shanghai
168; 170; 172; 202; 207; 255; 259;
279

Shantung
281; 286; 287; 288; 289; 290

Shantungshalvøen
120; 132

Siam
111

Sibirien
7; 8; 9; 11; 12; 13; 14; 15; 16; 17; 18;
21; 23; 30; 31; 32; 43; 44; 47; 49; 50;
57; 61; 64; 67; 70; 73; 76; 81; 82; 83;
84; 85; 89; 90; 91; 93; 95; 99; 102;
107; 110; 112; 114; 115; 119; 124;
126; 128; 131; 137; 140; 145; 146;
148; 150; 152; 159; 165; 168; 181;
182; 183; 185; 189; 190; 198; 200;
203; 205; 208; 220; 227; 232; 237;
291

Singapore
145

Sixran
20; 21

Skandinavien
12; 137

Skt. Petersborg
12; 87

Smeinogorsk
135

Sortehavet
75; 77; 84; 129

Sovjet
87; 168; 232; 244; 268; 273; 274;
285

Sovjetrusland
128; 129; 180; 187; 194; 195; 198;
201; 204; 214

Srjetensk
62; 137; 158

Stillehavet
59; 113; 164; 221; 222; 286; 289

Stockholm
243; 247

Struer
28

Sungari-floden
160; 226

Sverige
18; 87; 165; 242; 243

Sydkina
255; 268

Sydmanchuriet
254

Sydrusland
67; 72; 73; 74; 75; 77; 78; 82; 86;
104; 115

Sønderjylland
111; 124; 181

T

Tajgaen
158

Thailand
111

Thisted
14; 28; 32; 44; 48; 258; 264; 278

Tianjin
251

Tientsin
168; 170; 171; 259

Tjumen
246

Tokyo
276

Tomsk
50; 53; 144

Transbajkalien
57; 61; 63; 93; 112; 115; 131; 175;
177; 189; 196; 198; 200

Tscheljabinsk
21; 22; 65

Tschita
 59; 62; 112; 137; 158; 167; 170; 176;
 177; 179; 195; 196; 197; 215; 248;
 264

Tsinanfu
 281; 288; 289; 290

Tsingtao
 262; 265; 281; 287; 288; 289; 290

Turkestan
 85

Tyrkiet
 168

Tyskland
 21; 50; 64; 82; 87; 93; 124; 153; 189;
 192; 263; 268; 286; 287; 288; 289

Tzsankow
 289

Tzuruga
 76

U

Ural
 58; 85; 93; 95; 199; 200

Uralbjergene
 21; 199; 246

USA
 66; 192; 232; 259; 269

V

Vejen
 168; 181; 184

Verchne-Udinsk
 176; 177; 178

Versailles
 193; 283; 289; 290

Vesteuropa
 87

Vestjylland
 224

Vestsibirien
 57; 61; 63; 99; 102; 105; 106; 108;
 110; 111; 137; 138; 140; 141; 142;
 143; 144; 148; 149; 150; 151; 152;
 158; 164; 206; 207

Vladivostok
 15; 17; 50; 57; 60; 63; 64; 65; 67; 72;
 73; 74; 77; 78; 79; 80; 81; 82; 83; 86;
 87; 92; 93; 96; 97; 98; 99; 100; 102;
 104; 105; 107; 108; 109; 110; 111;
 112; 113; 114; 115; 117; 119; 120;
 121; 122; 123; 124; 125; 126; 127;
 128; 130; 135; 137; 138; 139; 141;
 142; 143; 145; 146; 149; 150; 151;
 152; 154; 155; 156; 158; 159; 160;
 162; 163; 165; 166; 167; 168; 169;
 170; 171; 172; 173; 175; 176; 177;
 179; 180; 181; 182; 183; 185; 188;
 189; 190; 194; 195; 196; 197; 199;
 200; 203; 205; 206; 208; 209; 212;
 215; 218; 219; 221; 222; 223; 224;
 225; 226; 227; 231; 239; 252; 254;
 264

Volga
 155; 174; 189; 246

Volga-floden
 20

W

Washington
 289

Weisian
 288

Windau
 18; 19

Wjatka
 246

Wolticha
 15; 17; 23; 24; 25; 27; 28; 29; 33; 34;
 36; 37; 40

Stedregister

Y

Yokohama
76; 137; 138; 139; 143; 146

Ø

Ørding
14
Østasien
95; 129; 190; 192; 286; 288
Østersøen
84; 129
Østersøprovinser
45; 84; 86; 111; 115

Østrig

92

Østsibirien

61; 96; 103; 113; 114; 120; 123; 126;
128; 131; 132; 133; 140; 170; 175;
176; 180; 183; 189; 199; 215

Å

Ålborg

14; 20; 118

Århus

125; 207; 231; 234; 235; 237; 240